

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**IOAN. PETRI || MAFFEI, || BERGOMATIS, || E SOCIETATE ||
IESV, || HISTORiarVM || INDICARVM || LIBRI XVI. ||
SELECTARVM, ITEM, EX || INDIA EPISTOLARVM || LIBRI
IV. ||**

Maffei, Giovanni Pietro

Coloniae Agrippinae, Anno M.D.XC.

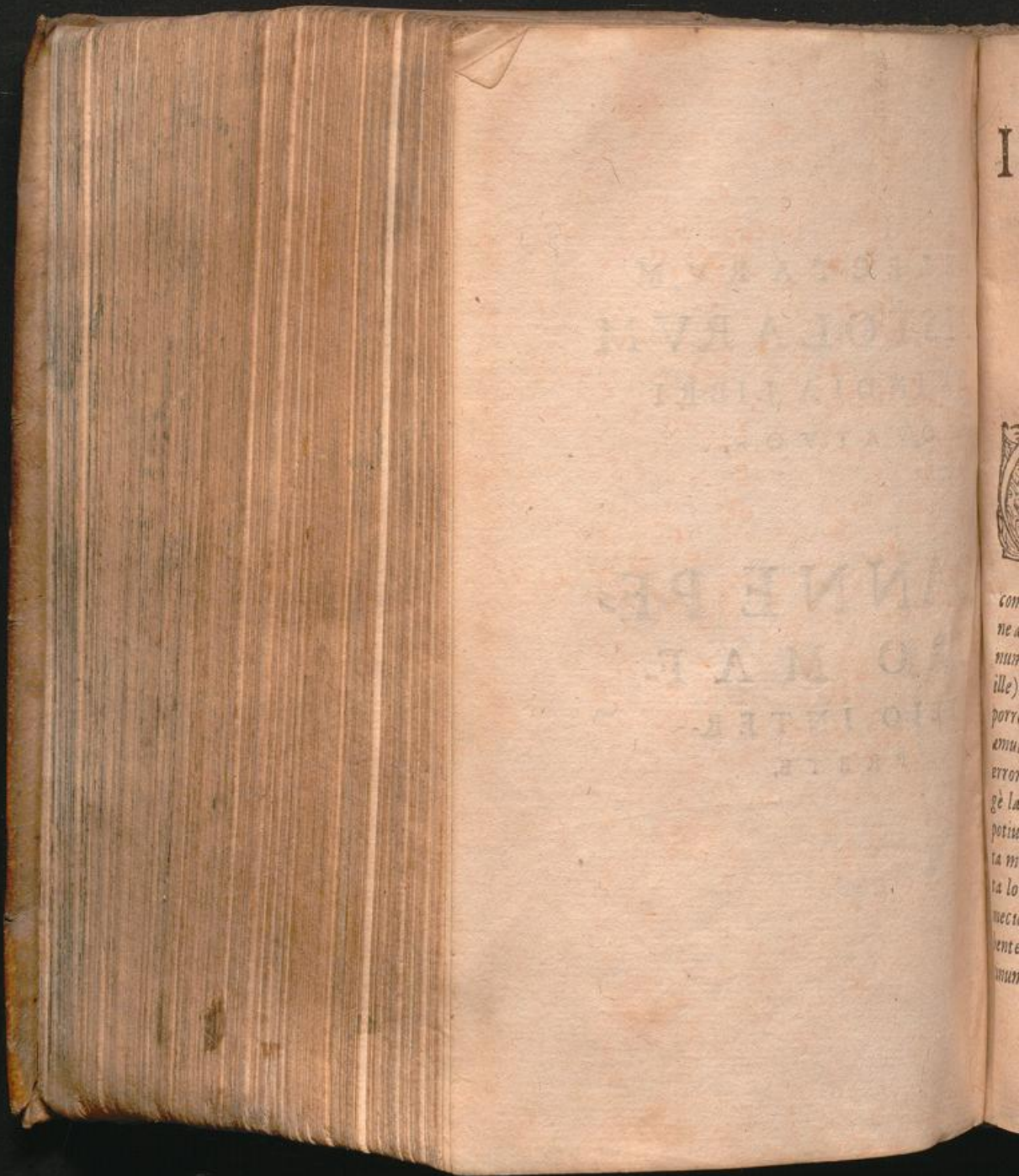
VD16 M 105

Selectarvm Epistolarvm Ex India Libri Qvatvor. Ioanne Petro Maffei
Interprete.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64627)

SELECTARVM
EPISTOLARVM
EX INDIA LIBRI
QUATVOR,

IOANNE PE-
TRO MAFF-
FEO INTER-
PRETE.

3
IOANNES

PETRVS MAFF-

FEIVS

DE SOCIETATE IESV,

Christiano Lectori S.

VAE de Catholica religionis progressu littera sermè quotannis ex India perferuntur; eas (quod facile animaduerti) optimus quisque avidissime lectitare consuevit. Nec sanè immeritò. Quid enim ad honestam vita oblectationem ac

commodatius, quàm corpore domi sedentem, cogitatione ac mente peregrinari; transmeare Caucasum, Oceanumque; nouas identidem formas rerum, & (vt inquit ille) mores hominum multorum cernere, & vrbes? Quid porro, vel ad animi fructum vberius, vel ad virtutis emulationem efficacius, quàm Euangelij face dispulsis errorum atque opinionum tenebris, veritatis lucem longè lateque fusam intueri; & in diuerso, vel aduerso partibus terrarum orbe veluti renascentis Ecclesie sancta miraculis, testata martyris, distincta personis, notata locis temporibusque primordia recognoscere? Quae necum ego cum reputarem; & superioribus annis fecili-
ter, vt non exiguam earum litterarum partem in Lusitanico sermone conuerterem; & nunc easdem

dem sub Indicarum Historiarum opus intentione
ctu pressas ac repurgatas, & nonnullis insuper
epistolis, denud in publicum edendas existimant
recentiores supersunt alia, quas mihi si per
tiones ac valetudinem licitum fuerit, latina
cere pro mea tenuitate propositum est. Tu
rim (amice Lector) fruiere presentibus, ac
nostros qualescunque conatus pijs
pud omnipotentem DEVM
precibus adiuuabis.

Vale.

SELECTARVM
EPISTOLARVM
EX INDIA
LIBER PRIMVS.

FRANCISCI XAVERII
è Societate Iesu ad Socios in
Europam.

VAM letos atque vberes animarum fru-
ctus Indica ferat vinea; & non in Regijs
modo præsidijs, verùm etiam in reliquis
oppidis barbarorum, sanctissima Christi
fides quàm feliciter crescat, fusius ad vos
scripsi mense Ianuario superiore. Ego
Iaponem versus ex India sum profectus Aprili mense,
duobus è Societate nostra comitibus, altero sacerdote
cui Cosmo nomen est, altero laico: itemq; Iaponijs neo-
phytis tribus, quos mihi sanè viderur Dominus præci-
pua quadam benignitate clementiaque fouisse. nam-
que vt in Diui Pauli Collegio Goæ, cœlesti lauacro
expiati sunt, tanta eos diuina bonitas voluptate gau-
dioque perfudit, tantamque ad suæ in ipsos. beneficen-
tiae cognitionem adduxit, vt præ lætitia spiritali, piaque
dulcedine lacrymas non tenerent. in virtutibus verò mi-
rabile dictu est quantum profecerint: planè, vt ea nobis
iucundam atque vtilem sermonis materiam præbeant.

Ad hæc,

Ad hæc, & legere, & scribere didicerunt, ac distribuit
 horas precationibus diligenter vacant. Interrogati
 quonam sentirent se genere considerationis possi-
 effici; passionis Domini recordatione, dixerunt
 que huic vni maxime commentationi dant opera-
 tuculos fidei, Redemptionis generis humani causa
 cætera Christiana mysteria per otium cognoscunt.
 Percontanti mihi sæpenuerò quosnam religionis Chri-
 stianæ ritus, quæue instituta sibi maxime crederentur
 futura; duo illa semper, scilicet Confessionem & Com-
 munionem sine controuersia responderunt. addentes
 super, sua quidem sententia neminem omnino fore
 ticipem rationis, quin auditis Christianæ discipline
 cretis assentiatur ac pareat. Vnius verò ex ijs, cui
 nomen, sanctæ fidei cognomen impositum est, hæc
 quoque vocem audiui: cum ingemiscens in hæc
 prorumperet: O miseri Iaponis; qui ea ipsa que Deus
 vestrum est fabricatus obsequium, adoratis vt man-
 cui ego, quid ita inquam. tum ille, quod Solem, au-
 ranur ac Lunam; que res, ijs qui nouere Dominum
 SVM Christum, famulantur ac seruiunt quid eno-
 gunt, inquit, aliud: nisi dici tenebras ac noctis
 nant, vt ea claritate mortales ad magni Dei, & filii
 IESU CHRISTI cultum & gloriam in terra vana
 Verum vt ad institutam itineris nostri narra-
 reuertar, Malacam venimus pridie Calend. Iunij
 MDXLIX. ibi Lusitanorum accepimus ex Iapone-
 ras, in quibus erat scriptum, principem quendam
 ræ virum velle fieri Christianum: itaque legati ad
 Prætozem Indiæ, qui aliquot è Societate nostra
 stianæ religionis interpretes postulare. afferre
 iam, quodam Iaponis in oppido, mercatores Lusitani
 in hospitium iussu reguli diuertisse dæmonum
 bus vehementer infestis, atq; ob id habitatoribus
 tum: cum ignaris quid esset Lusitanis vestes detra-
 tur, famulus etiam nocturno spectro perterritus
 masset; excitatos eo strepitu, arripuisse arma: de-
 mulum Crucibus vndiq; circumdedit hospitium

las vero & regulū mercatoribus aperuisse, domū eam ab
 dæmone inhabitari: & simul quæsisse quonam ad eum
 fugandum remedio vterentur: respondisse Lusitanos,
 nullum aduersus dæmones Cruce firmius inueniri præ
 sidium: itaque ex eo die Cruces domibus eius oppidi fe-
 re singulis collocatas. Nuntiabatur ad hæc, per amplum
 patere euangelizantibus in Iapone campū; quod ea gens
 moribus mansuetā sit, ingenio docilis, & acuta: quo-
 circa magnam in spem veni, si per nostra peccata non
 steterit quo minus captis faueat Deus, ingentem anima-
 rum vim ad Ecclesiæ gremium accessuram. His ego re-
 bus cognitis, tametsi ea mihi admodum læta videbātur,
 tamē aliquandiu subitū, mecum adhuc de profectio-
 ne delibitans: sed cū certa cōstarent mihi iam diuinæ volū-
 tatis indicia, videremq; me, si ab incepto desisterem, ip-
 sisset Iaponijs ethnicis multo detestabiliore futurum,
 (quamquam perennis ille humani generis aduersarius
 meum hoc iter summa ope niritur impedire) fidenti ani-
 mo pergere, & primo statim aduentu Regē ipsum Iapo-
 nis adire contulci, eiq; mandata quæ habemus à Domi-
 no, exponere. Et quāuis apud Regiā Academia dicatur
 esse per celebris; tamen haud dubiā nobis, si ad certamen
 ventū sit, Deo fauente, victoriam pollicemur. nec nos
 litteratorū veremur sophismata; nec barbarorū minas,
 vel dæmonum insidias perimescimus. quid n. nobis aut
 ab eorū scientia qui Iesum nesciunt, potest esse periculis
 aut ab eorū vi, quibus nihil in nos, nisi quantū Deus ip-
 se permiserit, licet: præsertim cū nulla re alia, nisi diui-
 næ gloriæ studio & salutis animarū adducti negotiū hoc
 susceperimus; & Iob à diabolo sacre litteræ non nisi cō-
 cedente Domino lædi potuisse testentur. Illa verò nos
 vna assidue cura sollicitat, ne grauius, ipsi pro humana
 fragilitate peccemus; neque Dei auxilio, quod laboranti-
 bus ille semper benignè suppeditat, abutamur. quod ta-
 men ne accidat, cū sacrosanctæ matris Ecclesiæ (cuius
 imperij fines, animabus ad creatoris agnitionem trahen-
 dis propagare satagimus) iū nominatim Societatis I E-
 S V mectus impetratum iri speramus.

Sanè quàm periculosum iter hoc Iaponicum est, rim ob frequentia latrocinia, partim etiam ob temeritas, quæ passim hoc mari ita sævæ excitantur, ut vix agi cum ijs qui nauigant existimetur, si tribus vel quatuor diebus duæ cursum incolumes teneant. Quocirca verum est, si hi sæpe in mentem vereri, ne, qui è nostra Societate videntur, si cui eorum in hæc loca mitti contigerit, temerarium esse negotium, Deumque tam quodammodo, tam apertis ad eundis periculis, quæ quæ tamen eos suspitione postmodum libero, quodammodo, Societatis nostræ doctrinis ac litteris inhabitantem Domini spiritum præfidere. Illud quidem occurrit, si hæpenumerò, quò aliquando patrem nostrum nativum audiui dicentem: omnibus ijs, qui in Societate nostra versantur, summo studio conatuque curandum esse, ut inanes ab se timores, & cetera cogitationes depellant, quæ homini, quò minus totam in vna spe spem collocet, impedimento esse consueverit. Porro, quemadmodum interest inter eos, quorum spes est in Deo reposita, ut rebus tamen affluax necessitate & eos qui ob id ipsum ut Christum imitarentur, Deo considerent, omnibus sese vitæ præsidij certum sic proculdubio multum refert, utrum quis, cum se cum habere se profiteatur in Dei bonitate præsidium in tuto & quasi ymbra se exerceat: an, alia reposita sibi nulla præter Dei honorem gloriamque appetit; suum volens vidensque in discrimen obicere ne quotidie: cuiusmodi si quis existat; ne illum expeditum seculi tædio, migrandi; ad Dominum affectum iri crediderim: quandoquidem hæc hominum quæ dicitur vita, mors perpetua potius, ac trahenda à cælestibus regnis exsilium est.

Vos interea valete fratres, dominumque precor, ut nostram disunctionem pro infinita sua misericordia coniungere dignetur in cælo: nam in terris quædam quando posthac visuri inter nos simus, incertum Malaca. x. Cal. Iulias. M. D. XLIX.

EX EIVSDEM PARAENETICA
ad Gasparum Berzæum, cum is Ar-
muziam peteret.

N Armuziana ista prouincia, primū,
& antiquissimum tibi sit Dei obsequi-
um, & animi tui cultus. Ex hisce fonti-
bus cætera ad proximorum vtilitatem
largè manabunt. ac proinde curabis,
vt semel bisue quotidie te ipse ad calcu-
los voces: atque integer iudex cogni-
tionem exerceas tum communem omnium illius diei
cogitationum, & actionum tuarum; tum verò propriā
carum, in quibus aliqua per id tempus præcipuo studio
vel præcauenda, vel corrigenda, vel ad perfectum expo-
licenda susceperis. In primis verò, Christianæ humilita-
ti intenta cura studeas velim: eaque potissimum obeas
ministra promptus ac libens, quæ cæteri velut abiecta
& minime speciosa fastidiunt. in eo genere catechismus
est, quas tu partes ne alteri delegaueris. circa meridiem
singulis diebus compita vibis cum socio circuibis ipse,
plebem in templum elata ciens voce. ibi Lusitano-
rum filios, puerosque, & libertos, nec non sexus vtri-
usque mancipia, salutaribus institutis atque præceptis
erudies: teque publicè præcunte, promiscuum vulgus
Christianas preces, & pia dogmata resonabunt. At
que id ipsum eò maioris apud te momenti debet esse,
quòd eius laboris patientia non modò imperitos idio-
tasque ad notitiam Dei atque ad virtutem informat;
sed etiam reliquorum animos cum tacito quodam plau-
su atque approbatione conciliat. Delatus Armuziam,
Proepiscopum adibis officij causa: eique ad genua pro-
tinus accides, & manum exosculabere. ex eiusdem au-
thoritate conciones habebis; in confessiones audiendas
incumbes; & cæteris Christiani pastoris fungere munc-
ibus. Simul, operam dabis, vt ab eo gratiam & beneuo-
lentiam incas, quòd per te, si fieri possit, pijs animi saltem

ritè purgandi meditationibus imbuatur. Reliquos
 sacerdotes omni submissione & officio demerito
 rabisq; vt ex ijs quamplurimos ad eandem medi-
 nes Deo adiuuante perducas. Praefectus iteri, prae-
 qualis qualis ille sit, enitere quantū poteris, vt amicus
 propitius tibi sit: neq; res vlla erit tanti, vt dicto facti
 illum exasperes: vbi hominem tibi arctè deum ex-
 si & malè audierit, & mouendo reddi meliorem po-
 ris posse; & occasio comoda incidit, quàm am-
 me ac demississimè, & ore placido eidem expones, quod
 de illius actis & vita sermones hominum sint: salu-
 que, vt famæ pariter & officio consulat. Multi enim
 qui de illo ad te querimonias deferant, tuam; quod
 prophanis in rebus implorent opem. hinc tu occu-
 num tuarum & magnitudinem excusabis, & gen-
 des, vereri te, ne parum ea legatione proficias, quod
 men & conscientiam spernat, hunc tua quoque ma-
 ta nihili esse facturum. Cum sodalicio misericordiam
 vt quàm optimè tibi conueniat: sodalesque ipsos, quod
 eius fieri poterit, mansuetudine ac beneuolètia com-
 hendas, ac totum opus, quibuscūque licuerit rebus
 virili parte promoueas. Aegrotos in publico nos-
 mio; & vinctos in carcere identidem vides; homines
 que ad coelestes iras per sacram confessionem
 das, quandoquidem ij, propter admissa piacula
 plectuntur, & sunt qui Sacramentum Poenitentiae
 quam obierint. Adhæc, vbi res postulauerit, ag-
 praesidibus vniuersique loci, vt maturè cognoscant
 gulum causa, ac simul, vt egentibus miserisq;
 lerandam vitam necessaria praebeantur. Iam, in-
 gandum, & postea quā exscenderis, omni ope
 vi per idoneos certosque homines, Armuziani
 mores ac vitia domi forisq; genera factionū & op-
 nec nō in forensi re corruptela, factiones, ca-
 lia id genus, quibus opprimitur veritas, tibi quod
 sima sint: quod ad ea postmodū cura: rationes ac
 foeter accommodes. Hoc tibi ad rē ex animi senten-
 dam lōgè vtilius fuerit, quàm librorū attentā

tio, minimè tamen alio qui omittenda. Mihi quidè, in omnes partes plurimū semper illam notitiā profuisse per spexi. in capessenda autē Christiana re, delectuq; negotiorū habendo; illud vitabis in primis; ne, quotū fructus ad unū vel ad paucos pertinet, anteponas ijs, quę plures, vel etiā vniuersos attingunt: sed quò latius quidque, eò potius & antiqui⁹ tibi sit. Quos in Societatis nostrę discipulū admiseris; eorū profectū caue ne acrioribus tentamētis explores, quā quę pati, vt ægroti natura, sic tyronis imbecillitas possit. sed semper infra potius, quā supra vires probatio sit. alioquin exacerbantur multi, sensitiq; desperat; ac domitus ad extremum frānis, in auia & disrupta præcipites abeūt. Atq; hoc toto in genere, prorsus vitanda cęleo experimenta, quę vel inani & absurda nouitate, vel etiā procaci quadā & cynica libertate, aut risum, spectantibus, aut stomachum mouent. Tu vero sectabere quę & in vulgus accepta sunt, & cum ratione patienter ac pietate consentiunt, cuiusmodi sunt quę posui modò: carcerem & valetudinaria frequenter inuisere: vinctis & decumbentibus, in vtroq; homine patienter ac sedulo ministrare: itemq; ad pauperum voluntarię documentum, panes & numulos emendicare palam: & alia id genus. Porro, ad regendos, & in virtute promouendos alūnos, illa res vna vel maximè proderit, comitate quadam eos & paternę beneuolentię significatione perlicere ad arcana pectoris sui planè tibi nudanda: sic prorsus, vti omnia cogitationum initia, quibus vel à deprauata natura, vel à malo dæmone sollicitantur, extemplo ad te differre non dubitent. Hęc differendi & communicandi fiducia & consuetudo, mirum, in omnes partes quantopere conducatur. siquidem occultę hostium fraudes, & improbę petitiones, in mediū protractę, vel ipsa luce protinus euanescūt: vel, si vrgere perstiterint, varijs remedijs opprimuntur. quib⁹ in remedijs expertę virtutis illud est: vbi quem piā inani gloria, corporū illecebris, aliaue parū honesta cupiditate irritari cognoueris, huic præscribere spatium aduersus ea vitia meditandi: tū, quę excogitauerit, iubere

vt ea populo per occasionem adhortationis impo-
 Hinc duplex percipietur fructus; tenacioris mem-
 quod ferè quæ commenti sumus, promèdo & com-
 rando, altius nostris animis infiguntur: salutaris vir-
 dia; quòd nos ea non exsequi pudeat, quæ ipsi alijs
 enda præcepimus. In Sacramento Pœnitentiæ, cùm
 tioribus præsertim amplis & opulentis, sunt quæ
 criminū cognitionē, in ipsa cognitione, & post cog-
 nē obserues. Ante cognitionē; curabis, vt reus scilicet
 stor (nisi id mysteriū frequenter obire cōsueuerit) aut
 aut tridū sumat ad antea vitæ reputada peccata
 simul memorię causa in schedulā ex ordine referenda
 ne imparatus, & sine aliquo morsu doloris pudoris
 accusationē accedat. In ipsa verò cognitione, si turpi-
 dine flagitiorum, aut magnitudine scelerum, quod
 pe fit, absterri hominem senseris quominus ipse
 dat; hilari facie, blandoque sermone, quænam
 pus fuerit, varijs te quoque morbis animi olim
 tum fuisse testando, vt singula probè fateatur, & ob-
 & cùm alia diligenter inuestiganda & elicenda
 verò accuratissimè, quæ ad nefaria lucra, & res doli-
 lo parras aut retentas pertinent. etenim, si quem
 contaminatum, aut peculatu, vel iniquis pactio-
 vniuersum interroges, num aliena possideas, vt
 clius ad sui tutelam, & sibi met libenter ignoscit
 num natura; facile inficiabitur: si genus vitæ
 quam factitet, si vsuras, & contrahendi, mercandi
 dendi formulas nominatim exquiras, & (si regni
 præfectus curatorue ille sit) si de interuersa
 ue pecunia, de monopolijs per vim nefasque
 deque alijs quæ magistratus contra voluntatem
 & ius cōmune plerunque sibi pro potestate & i-
 vindicant, singillatim percunctere; multorū ha-
 delictorum confessionem exprimes, quæ reus
 vel per malitiam, vel per inscitiam silentio for-
 uoluisset. A confessione, si noxius tibi dura & per-
 visus crit fronte; comperendinabis videlicet,

tos interea locos ad commentandum assignabis, quorum consideratione, tamquam repetitis ictibus, è siliæ pectoris sui, pios gemitus, & aliquas amoris diuini scintillas excutiat. Quod si fraudati quid fortè restitutum, vel condonandæ iniuriæ, vel scorta relinquenda, vel eiusmodi quippiam expiandum sit; planè videlicet, vtiante latam sententiam expietur, ne te largis cuiusquam sollicitationibus induci permittas: nam qui piaculis eiusmodi obstricti tenentur, ab sacerdote appellati, magis in promittendo interim faciles, quàm in præstando, postmodum fideles existunt. Vbi sine fallacia ab reo satisfactum esse didiceris, tum demum, æternis vinculis absolutum, temporario aliquo supplicio ritè iniuncto, dimittes. Si qua pecuniæ summa, seu propter ea quod iusti domini copia nulla sit, seu etiam pietatis ac beneficentiæ studio erit in pauperes conferenda; nequaquam ego tibi sim auctor, vt illius pecuniæ te sequens ac diribitorem exhibeas. sed eam tu (nisi si tibi seculis interdum in re præsentis videbitur) ad Misericordiæ sodales extemplo rejicies: atque id multis grauibusque de causis. primùm, quod tibi non æquè ac sodalibus nota est mendicorum & egentium turba: quorum, alij sepe morbum, alij probitatem & sanctimoniam, alij etiam inopiam ipsam egregiè simulant. Ad hæc, si percrebuerit, humanis necessitatibus & egestati paratum in tua facilitate subsidium esse; tanti vndique petentium concursus ad te fient, vt ad Apostolicas functiones, quæ tibi primæ esse debent, otij nihil superfit. Non est porro æquū, te qui ad Euāgelium prædicandū veneris, relicto verbo Dei, ministrare mensis. Postremò, si pecunias ipse tractare assueueris, metuendum est, ne famæ tuæ atque existimationi aliqua labes ab iniquis, & omnia peiorem in partem interpretantibus, adspargatur. Quæ cuncta incommoda estugeris, si hæc Christianæ caritatis & officij partes, eidem Sodalitio delegeris. Quotidiani vsus præcepta, ad æternam salutem præcipue necessaria, in B. Virginis, & in Misericordiæ templo palam in tabella propones. Ad ea perlegenda,

exscri-

exscribenda, & quod caput est, obseruanda, ceteros inuitabis; tum verò pœnæ loco, si res postuleris in tempus certum, quorum ipse confessionem peris: vt inde perpetuam, si fieri possit, eius consuetudinem spontè retineant. Singulis verbis, voce ad commiserationem accommodata, in populo commedabis opportuna deprecatione adiuuas animas, quæque in hac vita peccato letali tenentur, quæque in altera purgatorio igne torquentur. His hebdomadam diebus operam conferes ad similitudinem ciuium dirimendas, restinguenda odia, forenses controversias componendas, quippe quarum impetu magno ciuium damno sepe sortem extaperant. Ergo omni ope obuiam ibis: atque ipsos etiam quorum interdum culpa lites aluntur, scribas ac legulcios quo pacto deuincire, & saluari quopiam remediare conaberis. In concionibus autem, quò magis munere bonum id est, eò maiorem, vt dicebamus, assiduitatem, & operam collocari, necesse est vulgi oblectationè plausumque, sed ad morum emendationem, & vnius Dei gloriã omninò referri par est. Atque rû quippe agitur salus: adhibeda vulneribus remediis prurientes aures curiosis questionibus, & inanis ne scalpenda: ac p̄inde accersita, fucata, dubia, & cõtrouersa, ne in mediũ adduxeris. virtutis amorem odium excitare contendes: & ex ijs quæ pro seculo mortalium genere Christus Dominus accipere pertulit, locum subinde aliquem inducendo, ad actæ vitæ detestationem, ad lacrymas, ad poenitentiam Eucharistiæ Sacramenta populum vehementer impellat. Inter dicendum autem, vide ne quem eorum tim qui cum imperio ac potestate sunt, aperte pergas. Exulcerare plagas hoc quidè est, non curant longius in eo genere prouehuntur, efficiunt magno labore, fructu nullo, gratias perdant, legant. Priuata obiurgationes in priuato acie sunt, & quidem plurima humanitate conspiciuntur, & lenis verò ac potentibus viris, quòd ferme dicitur

fastidiosum est genus, inter ipsam admonitionem subinde etiam te ad pedes abijcies; vel, si res tulerit, caros dabis amplexus: planè ut perspiciat non tristitia te vlla, vel seueritate, vel negotiorum appetentia, sed eximia quadam beneuolentia & caritate, ad officium reprehensionis adduci. Iam verò, de familiari conuictu, & quotidiana cum hominibus consuetudine, haud leuis est animaduertio; multasque & magnas ea res habet cautiones: quarum prima illa est: Ita utendum amicis, quasi non tu qui dem illis, sed illi tibi olim infensi infestique futuri sint. Id si praesumeris animo; longè attentius omnia circumspicies, teque ipse in officio continebis, neque in securitatem effusus, admittes quòd aliquando tibi exprobrari, aut obijci possit. In vniuersum tamen, te cunctis mitem, iucundum, affabilem praebes velim; ut ea comitate illecti (nam alioqui anceps & periculosa curatio est, quod item supra monuimus) omnes tibi pectorum suorum latebras, ac recessus aperiant. Alter locus cautionis est, operam des uti studiosos recti, verosque discipulos, à fictis prauisque dignoscas, & conuenienter utrisque facias medicinam. Non enim deerunt plurimis obliuiscitis vlcibus, qui, vel metu ne illa detegas, vel etià captandæ ad cæteros commendationis causa, vtròq; se te tuam in amicitiam ac familiaritatem insinuare non dubitent, si, si te inter cætera ad prandiū aut cenā inuitēs i sane; ac tu vicissim illos ad Sacramentum Confessionis inuita: curaque, uti prorsus intelligant, fixū esse tibi certumque, eos omni ratione ad Christianam seueritatem, ac disciplinam, à laxiore vita delicijsque traducere. sic fiet, uti vel in posterum te frustra interpellare desistant, vel (quod optandum est magis) ad meliorem frugem, te duce ac magistro, tandem aliquando perueniant. A donis muneribusque (frivola quaedam excipio; quæ si recuses, largito r vtrique Lusitanus contemni se putat) omnino abstinebis, vulgati prouerbij memor; Captum esse, qui ceperit. Ioannes tibi Rex omnia ad victum, cultumque necessaria detulit. eius utere benignitate, atque id ipsum modicè, vel etiam intra modum;

vt votiuz paupertatis religiosa professio confici-
 tis e partibus ad te cibaria cocta seu cruda men-
 ea tu ad carcerem, vel ad valetudinarium publice
 tanda curabis. atque hoc pacto, in tractandis homi-
 ingenijs tua tibi ratio longè solutior & expedim-
 rit. Quos ad vitia proiectos, & in peccandi libidin-
 peram obstinatos offenderis; gehenna quidem illi
 futuri terrore iudicij maxime commoueri, oportet
 sed quoniam hæc nimium abesse longè, stulti homines
 putant, multi etiam propter fidei imbecillitatem, non
 omnino vlla, turpiter ambigunt; at tu, morbos, ma-
 nas, calamitates, exsilia, vincula; cædes, orbitas, ma-
 gia, bonorum proseriptiones direptionesque, & alio-
 rum genera sexcenta percurres, quibus in hac
 vita impios ac prauit tenaces homines afficit. Deo
 que denuntiatione perditos & insanos ab amara
 uocare conaberis. Si cum irato & flagrante capite
 vindictæ, res tibi fuerit; blanda primùm oratione,
 aliud agens, mulcebis hominem: dein, capto curam
 sensim ad causam accedes, vt quam ille querat
 riam eleues verbis, & multo minorem opinionem
 demonstras: aut etiam diuino permisso relatum
 iniuriosum ille quoque se quondam in alio
 præbuerit. ad hæc & alia id genus dicta, si te auer-
 cedes tempore scilicet: si dedecit sese, preme
 acrius, & identidè instabis, quoad sedata perturbatio
 reliquam abs te medicinam libenter accipiant
 ferre obseruatione, ad leniendum dolorem, ma-
 que, & cæteras animorum ægrotudines, vt licet
 hæc cum ijs qui Christiani censentur. Conueni-
 tem ad Christum iudæis, ethnicisque, suum illis
 ac laborem imperties: quam ad rem, ne longior
 pauca ex ijs quæ supra posuimus transferri
 poterunt. Verùm de his hæctenus. redeo ad
 Tu fac in aliorum curationem ita, mi Gal-
 incumbas, vt interea tuæ ipsius per-
 ctioni ac saluti quàm diligentis-
 simè consulas. Vale.

EX INDIA LIBER I. 17
EIVSDEM AD SOCIOS
Goam.

PAPONEM Deo adspirante attigi-
mus Augusto mense, die Assumptio-
ni Mariæ Virginis sacro, cum festo ip-
so Diui Ioannis Baptistæ die natali,
Malaca sub vesperam solnissemus.
Nauiculario vsi sumus ethnico, mer-
catore Sina, qui suam in id operam
perfecto Malacæ detulerat. ac primò sanè feliciter na-
uigauimus: sed mox (vt sunt barbarorum ingenia ad
leuitatem atque ad inconstantiam prona) profectiois
mutare consiliū nauicularius cepit, & in occurren-
tibus passim insulis tempus frustra conterere. Nobis
autem in eo itinere cum alia multa, tum illa duo pre-
cipuè molestissima contigerunt: alterum, quòd oblata
diuinitus tempestate nauis per nequitiam abuterentur;
qua elapsa ad oram Sinarum appellere, ibique totā hye-
mem, cursum expectantes ponere cogebantur: alterum,
quòd in eadem nauis simulacrū uehebatur dæmonis;
cui nauis, quanquam inuitis nobis & inspectantibus, pa-
trio ritu sacrificabant. ab eodem etiam per sortes de ipsa
nauigatione petebant responsa; quæ (vt aiebant, crede-
bantque barbari) modò læta, modò tristia reddebantur.
Centum à Malaca leucas, Sina versus prouecti, quan-
dam ad insulam stetimus: ibique aduersus maris illius
leuitiam naualibus instrumentis, aliaque materia com-
parata, post multas caremonias & sacrificia quaesitum
est ab idolo, prosperam deinceps fortunam esse nos ha-
bituri, necne. cum valdè prosperam respondisset, proin-
tente moraremur diutius; sustulimus anchoras, velaque
gratulabundi fecimus omnes: illi, simulacro quod in
suppi locatum candelarum luminibus, odoramentis-
que ex incenso ligno quodam Aquilano venerabantur:
nos conditore caeli terræque Deo, & eius filio Domino
IESU CHRISTO confisi, cuius cultum religionemque
b ampli-

amplificandi studio in ea loca deferebamus. Cui
 effemus in cursu, placuit nautis ab dæmone per
 vtrum navis qua vehebamus, Malacā esse ex la
 ditura. cū in Iaponē quidem perueitram omni
 tilegi retulissent, verū ex Iapone Malacā m
 ueluram: tum verò instituta navigationis pon
 baros cepit, satiusque ijs videri apud Sinas h
 Japonicam profectioem in alterū annum d
 ster aut quis animus, quis tum esset dolor, cog
 biscum potestis ipsi, cū de rota itineris nolim
 consulere tur dæmon. Mox in orā terra quam
 nam vocant, delatis; duo, vno eodemque die (qu
 uæ Mariæ Magdalena: sacer) vespere, sane quā
 pertulimus. Etenim exasperato vchementius ma
 tesque volente iam fluctus, cū iactis anchor
 remur in salo, aperta in ostium sentina: vna
 tibus nostris Emmanuel Sina forte præteritis
 mortuū credidimus: nam & alit cecidera
 ne ad vmbilicum obrutus aliquāti per in aqua
 verumtamen extractus magno cū labore exa
 uiterque caput fauciat, adhibita curatio
 bus, Deo fauente conualuit. Nondum huius
 tum erat vulnus: ecce tibi eodem ferme ca
 nauis iactatione, filia nauarchi in mare dilata
 omnium oculis frustra conantium opulari, f
 Cuius interitum tanti sunt ciuium ac lacry
 ta: tanto præterea, quotquot in nauis eramus, in
 crimine versabamur; vt admodum digna m
 res esset. Barbari ad propitiandum per sacrifici
 versi, nulla capta quiete, diem noctem que tota
 dis idolo auib, ferculisque apponendis op
 runt, per sortes etiam quæsiere causam inf
 ponsum est: si is qui prius in sentinam cecidit
 nucl fato functus fuisset; puellam in mare no
 psuram. Cernitis ipsi profectio, quantum no
 so dæmon ab suis ministris creati periculum
 quid futurum fuerit, nisi furentis rabiem De
 pressisset, sed me tamen in primis graues illa Deum

iniuria, & barbarorum sacra illa sacrilega permouebant, inaque fufus in preces, Deum rogati facpius, vt priusquam fluctibus operiremur, homines ab fe ad ipsius imaginem ac similitudinem conditos, tam falsis opinionum erroribus impiisque superstitionibus liberaret. tetrum quippe spectaculum, & indignum est facinus, Dei vice ab hominibus ad vnus Dei laudem factis, adorari perpetuum ipsius humani generis inimicum. Cuius de minis atque terroribus, quibus ille mortales, nactus occasionem, aggreditur, quod multa mihi eo die nocteque Dei beneficio cogniti experiri, quamquam ea sane cognitu vtilia sunt, tamen breuitatis causa cetera praetermittam; vnum illud summam attingam: huiusmodi ipsius petitiones claudi nulla ratione facilius, quam animi magnitudine quadam securitate praestanda, non illa quidem, quae proprijs viribus, sed quae vnus Dei tutela praesidioque nitatur. venisse tempus vlciscendi sui, crebro mihi ponebat ob oculos. sed magis tali in re ac tempore nobis timendum est, ne fixam in Deo fiduciam, quae debet esse firmissima, remittamus, quam ne ab hoste (qui nihil valet nisi Domino permittente) vincamur. Porro, quid nobis in extremo spiritu futurum est, fratres, cum debilitatis corporis animique viribus grauiori quam vnquam antea tentatione vexabimur; nisi per otium prius spem totam in Deo reponere, atque ad eum tempestiue confugere didicerimus?

Ad nauigationem reuertor, lenita paulum tempestate, vela ventis merentes dedimus, paucisque diebus in portum Sinarum quem Cantonium vocant, peruenimus. Ac nauis quidem non dubium fuit, quin hyemandum esset ibidem; quamuis nos partim rogando, partim etiam iniuriam cum Lusitanis, & cum praefecto Malacae exposulaturos minando, frustra eos reuocare a proposito niteremur. Sed nescio quomodo factum est, ve stationis mutandae perendique portus Cincei (qui in eadem est ora) subito consilium caperent. Eo cum iam appropinquarem; nauarchus a quibusdam praeternauigantibus repente fit certior, Cinceum portum a piratis

compluribus obsideri. Præsens omnino periculi
 nebat: eratque ventus Cantonem reuertenti, aduersus
 ponem perenti, secundus. quocirca subita re per
 nautæ, volentes, nolentes, cursum in Iaponem dirig
 & nos quò polliciti fuerant (& quidem reliquis per
 bus insulæ exclusi) rectà Cangoximam, quæ Pauli
 stri patria est, inuito dæmone perducere sunt coacti
 cum à Pauli cognatis, tum à reliquis oppidanis am
 simè excepti, dies ipsos quadraginta in addiscendis
 nicæ linguæ elementis haud exiguo cum labore per
 mus. iamque Decalogi præcepta, Deo fauente prom
 gare sumus aggressi, quæ Paulus noster, & cætera Ch
 stianæ fidei capita patrium in sermonem accuratè
 uertit: ac nos quamprimum typis mādare decreuim
 quò Christi nouitia facilius laiusque fundatur. Idem
 gnatos amicosque homo impiger dies ac noctes ad
 tem hortari ac docere non desinit: breuique uxorem
 filiam, multos præterea viuisque sexus in ouile. Do
 ni compulit. Nec sanè (quod cernimus adhuc) eorum
 consilium improbatum in vulgus: & quia plerique
 runt litteras, perfacile Christianis precati omnibus
 cunt. Die qui fuit Archangelo Michaeli sacer, cum
 Saxumano collocti sumus: qui nos perhonestè
 ceptos, vt Christianæ legis volumina diligenter
 remus admonuit. patris deinde post diebus edu
 re omnibus qui sub eius imperio sunt, fieri Christi
 Hæc nobis initia sese dant: læta utique, veruntame
 modum incerto successu. Magna quippe multitudine
 rum est, qui nefaria huius terræ sacra procurant. Can
 ipsorum placitis atque commentis, quòd Christianis
 toperè pugnat veritas, valde suspicamur fore, vt
 præsentia nobis fauere vidcantur, tamen cum res
 tim progredi ceperit, nostram in perniciem transi
 ant ipsi, tum verò populum concitent, alioquin
 minimè nobis infestum. Fixum autem ac
 est nobis, sicuti ab omni prorsus contumelia
 gij abstinere, ita ab gentibus ad cognitionem
 toris liberatorisque nostri Iesu Christi vocandis.

ratione desistere. Quod si euenierit, vt in caussa tam honesta, tamque pio ac salutari negotio vitam ponamus; nã nos id in magni beneficij loco accipiemus à Domino, cuius præceptis, animarum salutem, corporis nostri iactura mercari iubemur. Vtinam modo nos mentis candorem & simplicitatem, quæ Sancti Spiritus gratissima sedes est, cum fide præstemus. quam tamen ad rem multum nos loci opportunitas adiuuabit. Etenim remotis adeo in regionibus, inter impios de monum cultores ab amicorum conspectu longissime positi, omnique pænè mortalium ope ac solatio destituti, nimirum nostrimet paulatim obliuiscimur: nosque in Deum totos necessariò effundimus. quod secus, vbi Christiana viget religio, fieri consuevit. parentum quippe vel patrie caritas, affinitates, necessitudines, amicitie, ad omnes corporis animique vsus parata subsidia, Deum inter & homines interponunt ferè sese: atque inde sensim ipsius Dei subrepat obliuio. quocirca eximiam in nos, hoc etiam nomine, Dei benignitatem experimur: qui cum, hac suscipienda peregrinatione, aliquod præstare nos illi putaremus obsequium; ipsi nos potius singulari eiusdem beneficio affectos, multisque vinculis solutos agnoscimus; quæ spem in Deo nostram & cogitationem cælestis patrie distinctabant. Ad hæc illud quoque non leue commodum accedit, quod delicijs ijs, quæ alibi carnis stimulos irritare, mentisque & corporis vires solent infingere; hic caremus omninò. Etenim Iaponij nullum acule mactant vel comedunt, piscis vescuntur interdum, oryza & tritico non abundant: herbis ac pomis vt plurimum victitant. & quidem ita prospera valetudine ad multam vsque senectutem vtuntur, vt facillè appareat, quàm paucis sit eadem, quæ alioquin est insatiabilis, natura nostra contenta.

Vos item, carissimi fratres, (quoniam tanta vobis provincia patet) vigilate animis; vestramque industriam ac pietatem in theatro cælesti probare contendite. id assequemini, si Christianam humilitatem, & sensibus intimis colueritis, & moribus expresseritis ac vita: quod ad

existimationem auctoritatemq; attinet, totū id Do-
no permittentes, qui vobis eā ipse per se conciliabo-
fectō quōd si facere omiserit: vestra causa videlicet
q̄ Dei sunt vobismet arrogetis, omiserit. Illud vobis
ego etiā atq; etiam obtestor, vt verā inter vos pacē
concordiā omni ratione retineatis: summaq; opera
mini, vt ne qua in vobis semina dissensionis exillat
claros illos vestros conatus ac studia patendi pro Ch-
sto, conferatis interim ad omnem discordiā impedi-
bellandum, memores affirmasse Christum, ea re sua-
guitum iri, si se diligerent inuicem. Gratiam suam Do-
minus Deus noster ac voluntatem animis nostris in-
nuet, quōd ex ea quā maxime cuncta faciamus. Cang-
xima. Nonis Nouemb. MDXLIX.

PAVLI IAPONII AD SO-
cietatem Iesu in Indiam.

Qvod mihi maxime fuit operari, vt
ponē redire, matrem meam, & matrem
filiā, cognatos praterca ac famulantes
meos ab impio demonū cultu ab-
sti religionem traducere mihi
iam Dei Domini nostri clementer
gulari tum consequutus. Nun̄ autem alia meo
ra, vt ij, quemadmodum ad Christum conuertit
in fide quam ei dederunt, firmi stabileque pat-
quod ego cū a Domino precor identidem; tamen
per Christum, vt in precibus vestris ac sacrificiis
meorumq; memores sitis, obtestor: quandoque
salutē (nisi principijs consentiant exitus) expellat
desl. Iaponij me sanē quā libenter audiunt de Iesu Ch-
sto verba facientē. itaq; multos, fauēte Deo, Ch-
fore cōfido. Nos hic oēs corpore (vtinam & que
bene valeamus, & quamquā a vobis locorum in-
disiuncti sumus; tamen & animis in presentia
videmur; & erimus aliquādo corporibus: videlicet
ad extremū iudicium excitabimur, vtinā cum
regnaturi. Cangxima. Nonis Nouemb. MDXLIX.

IOANNIS FERNANDI AD
Franciscum Xauerium.

OST tuum ex hac vrbē discessum, in
flati animis domum ad nos conuenē-
re laponij, vt varijs nos interrogationi-
bus fatigaret: videlicet rari, qui ipso-
rum argumenta refelleret, absente te,
fore neminē. Sed Cosmus Turrianus,
Deo fauente, spiritus eorum repressit:

etenim interprete me ad singulas quæstiones ita respon-
dit, vt satisfaceret: quas ego laponicē quoniam ipsius
mandato litteris consignauī, deesse nolui quō minus ex
ijs aliquas ad te perscriberem.

Quæsitū est, ex qua materia Deus animū cōdidisset. nā
corpus quidē e qua tuor constare elementis non ignora-
bant. Respondimus ad hoc; quemadmodum Deo, vt ele-
menta, Solem, ac Lunā, & reliquum mundi fabricaretur
ornatum, non opus fuit priore materia: sed vt existerent,
ipso nūc verboq; fecit; sic animos etiam ab eo creati so-
la ipsius voluntate, materia nulla. Tū illi percontari: qui
color animi, quānam esset species. Nullā respondimus,
etenim hoc proprium esse elementorū & corporū. Cū
inde efficerent, quoniam corpus non haberet, nihil esse
animū; Cosmus vt eos verbis ipsorū conuinceret, inter-
rogauit num esset aer in mundo: cū annuissent, quæsi-
uit de uo, esset ne coloratus aer: negarunt. Tum ille: si
aer, cū res corporea sit, nullo est colore; quanto min⁹
(inquit) animus, cū careat corpore? Hoc audito, cessēre.
Quæsiere alij, dæmones quidnam essent. cū respon-
deretur esse multitudinem Angelorū dūce Luciferō, qui
elati superbia, quōd Deo se se æquiparare voluerant, cœ-
lesti gloria sunt diuinoque aspectu priuati; cur, aiunt, ho-
mines tentat diabolus, estque eis adeo vehementer infe-
sus: quōd eos, inquit Cosmus, ad beatitudinem illam,
quam ipse amisit, conditos nouit: propterea eis inuidet,
laboratque vt in fraudem inducantur.

Interrogauēre nonnulli, cur, si erant cuncta q̄ Deus fe-
cerat

erat bona, Luciferum spiritum malū & contumaciter
 creasset. Ad ea, Luciferum, inquit, quique sunt eius
 etiam sequuti, condidit Deus & clara intelligentia
 ditos ad bonum dignoscendum ac malum, & liber
 luntate ad vtrumlibet eligendum: vt eos, si bonum
 optassent, gloria, sin malū, inferni cruciatus exciperent.
 qua facultate quōd Lucifer ac reliqui daemones ad
 pro Deo adorari concupiuerunt; idcirco poenas dederunt
 & sua ipsorum culpa mali ac superbi euasere; quod
 eius bonis contigit Angelis, qui semet subdentes de
 meruere gloriam sempiternā. Percontabatur aliquid
 esset Deus, vbi esset, nū aspici posset: alij, cur Deus
 fir a deo clemens, aditū gloriæ tantis difficultatibus
 cunsepserit. denique tantus erat à maritimo tēpore
 ad vesperam hæc & alia sciscitantium numerus, quousque
 vt oppleretur. sed Cosmus (vt dixi) fecit omnibus
 Bonzj nos, quōd eorum scelera coarguimus, malis
 etis infectari non desinunt. Confinxere quidam
 diabolum è simulacro pronuntiasse, nos ipsius esse
 cipulos: eundem nostra de causā è cælo, multis
 etantibus, regiam fulmine perculisse: quidā etiam
 nā carnis voracitatem, nobis exprobrant. Ad hæc
 quoque incōmoda vel Dei potius beneficia accipimus.
 Commotum est in oppido bellum, quod regis
 inde sedatum est, adeo exitiosum & graue, vt
 dierum spatio conflagraret incendijs, & sanguine
 daret; quippe sublatis legibus, impune victrix
 sabatur improbitas: passim homicidia: passim
 atque eo sanè toto tempore nos ad eadem inque
 mur assidue, partim ab ijs, qui nos oderant, partim
 ijs, qui nostras qualescunque sarcinulas ad damnum
 itaque magno in discrimine vitæ saepe versati sumus.
 rū ex omnibus periculis eripuit nos clementissim
 mini mater, quæ cliētes adeo præcipua cura tuebitur.
 Cum enim status rerum esset huiusmodi: Cosm
 nium misit ad Naerondoni vxorē, vt ab ea cōsiliu
 teret: illa iussit nobis renuntiare, cōfestim venire
 se. porro inter eundū cōplures in cateruas armati

cidimus: ij inter se per eorum ordines transeuntibus no-
 bis, quin, aiunt, e medio tollimus hosce de Cengecu (sic
 enim Europæos appellant) quandoquidem ipsorum
 culpa, lignea vel lapidea simulacra neque alijs, neque si-
 bi salutem dare posse negantium, Dij indignati, excita-
 ta discordia, tantam huic populo cladem intulere? hæc
 autem dicebant illi, propterea quod eo bello cœnobita
 multa cum simulacris ignis absumpserat: imminuta ma-
 gnopere idolorum & præstigiatorum auctoritate, vel
 ob id ipsum, quod Regi in primis, vt nosti, superstitione,
 nihil eam superstitionem profuisse constiterat. Ex eo
 discrimine elapsi, Naetondoni domū peruenimus, cuius
 vxor dato puero qui prosequeretur, nos ad Bonziorū cœ-
 nobium, quos ea suis alebat sumptibus, amandauit: illi
 vero grauius nobis offensus, respuere: dæmonas dicere,
 nec locum excipiendo tam improbo hominum generi
 sibi superesse. Cur nos Deus, qui habitat in cœlo, cuius
 legem exponemus, ex ijs periculis non in cœlum eri-
 peret? Tamen ad extremum siue Domina metu, siue fa-
 muli precibus adducti, phant particulam nobis ad ho-
 spitium assignarunt, ibi toto biduo commoratos mulier
 nos domum suam rursus accersit, & in posticis ædiū
 partibus ambulatiuaculam quandam nobis ad diuer-
 sandum attribuit. hic nos quot periculis, quot laboribus
 perfuncti fuerimus, ne longior sim, in præsentia silco.
 Sanctis sacrificijs, & precationibus tuis nos admodum
 commendamus, & patrum fratrumque carissimorum:
 quos ego ad hanc gentem salutaribus erudiendam
 præceptis, & veram in agnitionem Dei cõ-
 ditorisque sui trahendam, propediem
 venturos esse confido. Amangu-
 tio, 13. Calend. Nouembtris.

M D LI.

b 5

EDVAR-

Mangutianas res primùm, deinde
rò Bungēses ad Diuine maiestatis
riam hac epistola persequar. Post
à nobis Petrus Alcaceua discedit
Indiam (discessit autem Octobris
se, anno Domini MDLIII.) Amicus
veni cum Cosmo Turriano, ubi est
lia Regia multi insignes ac nobiles, & cum eorum
lis alij xv. ferme, vel xx. Christiani sunt facti. ad curiam
merum accessere Meacenses Bonzj duo, quorum
earum legum in primis peritus, multa peccatorum
Cosmo, totam illi suam vicissim de mundi opor-
deque hominis anima sententiam patefecerat, re-
rat summa, nullum esse planè verum omnium cogita-
rem. Verumtamen ipsemet conditor suam illi
impertiri dignatus est, ut quanto versaretur in creatura
quam essent vera, quæ à Cosmo dicebantur, liquet
neret itaque Dominum Deum nostrum ex animo
re statim decreuit. id quò melius faceret, omnia
bus, quibus ad eam diem vicebatur, abiectis, exiit
bi tectū, aliqua ex parte à nobis adiutus, cum sociis
Barnaba exstruxit ibi morantur ambo, & villam
met suis manibus operantes quarunt: nihil è domo
stra, nihil aliunde gratis accipiunt: vnam aequant
tutis rationem seiscitantur à nobis, in qua, cum
plantæ, adeo feliciter crescunt, ut mei me sane ex
cōparatione pœniteat. Eodem tempore laposus
quidam ad Deū conuersus est, magna humanitate
cutoq; iudicio, annos natus plus quinquaginta
uis, antequam constituit Christiana sacra. In
boli tentationibus adeo vexatus est, ut in mor-
dent: postea tamen quam Deo sese commisit,
seonditum affatim hausit, & nunc de pristina
nate, deq; excellētia diuinæ legis loqui non desinat.

no nomine Paulus appellatur: & quod magna prudētia & ingenio præditus est, & nihil vnquā adorauit in vita (nā Japoniorū superstitionem inane semper nescio quid iudicauit) suo exemplo multos ad religionem impulit Christi: cui ille hanc sanē fidē dat operam, siue transferendis in patriam linguam scriptis quibusdam, (qua in re valet plurimum, & stylus eius valde probatur) siue alijs mortalibus omni ratione ad veritatis viam trahendis: præsertim verò confirmandis ac retinendis in fide neophytis, quos antea tam vehemēter insectabatur. Vxor eius, & filij sunt tam Christiani, cum ipsius fratre non minus ingenioso, & ornato, alijs præsertim ipsius affinitibus, & amicis.

Septuagesimum vel octogesimum alius circiter annū agens, vir nobilis, ac dynasta, superstitionem suam cum Christiana religione commutauit: idolorum ante id tēpus cultor egregius, quippe cui, simulacris humi de more statuendis venerādi causā, præ assiduitate laboris occalluerat manus. nūc vero tanta ei lux veritatis oborta est, vt de laboribus ab se frustra susceptis, deq; sua cecitate verba facere nunquam desistat. is idolorū loco templū edificare decreuit, quo Christiani ad sermones inter se de cultu diuino ferendos augēda pietatis causa, cōueniant: & vniuersis qui sub imperio suo sunt, omni conatu persuadere cōstituit, vt ad Baptismū accedant: quo illustratus est eius quoque filius annos natus triginta, qui domū nostrā Christiane doctrinæ & sacerōrum causā veniat. Tria passuū millia distat ab vrbe Amāgutio vicua quidam. ibi ad quinquaginta, vel sexaginta neophytos multicos operarios omnes, tantum rerum diuinarum studium ceperat, vt litterarū prorsus ignari, litteratos homines populares suo argumentādo conuincerent. Quin etiam eius loci Bōzius ipse, cum illos sepe sermone atq; altercatione lacefferet, turpiter ab iisdē superat^{us} ac victus, existimationi suæ deniq; migrādo cōsuluit. eius discessu neophyti valde leuati sūt. Ijdē pariter vniuersi certū in locū sepe se conferūt, vbi de cultu diuino disseriunt, ad honentq; inuicē se se, & ad fidē & religionē hortantur.

Verum

Verum de statu rei Amangutianæ plura cognoscit
 epistola Cosmi Turriani, quam misit in Bungum: &
 ego hæc quæ sequuntur excerpti. Ex hisce pauperibus
 multi facti iam sunt, fiuntque semper aliqui. Chri-
 stiani iidem preces tenent, easque ad ianuam ferre
 die recitant: tum singulis caxa (quod monetæ genus
 in eleemosynâ datur: quare illi admodum leti, & Domini
 gratias agentes domum se se recipiunt. iidem, Domini
 diebus, cum in ordinem discubere: qui Christiani
 sacrificium veniunt, aliquid ijs præbent eleemosynarum
 causa: itaque & illi beneficio gaudent, & Christiani
 totius dispositione atque ordine delectantur, & om-
 nes in uniuersum Domino gratias agunt, cuius salu-
 nere, antea tæ ipsorum vitæ foeditas paruit. Paulus
 Barnabas Meacenses Bonziji duo mirabiliter in
 proficiunt. Faxit Dominus, ut ad finem usque per-
 rent. Die qui fuit DD. Cosmo & Damiano sacer-
 dote pere mortuus est Ambrosius Eunadus Falunensis. In
 gis œconomus. eius funeri mecum interfuerunt plus
 centi sexus utriusque neophyti. signum Crucis in
 neophytis præferbat, & quoniam demortuus domo
 à nostra plurimum aberat, pompa mediam per viam
 necessariò ducta est. Efferebatur autem cognos-
 dum excelso feretro, tantaque funeralium multitudi-
 ne, ut ipsam diei lucem repræsentarent; ac terra quæ
 cuit apparatu cæremonijsque mandatum est. Cuius
 uit ea res aliquantum ad impias sectas deserta
 natos ipsius, & maiorem ciuitatis partem: quas
 sectas planè relinquerent, si diuine legis interpres
 foret copia. Vxor autem eius continuo pauperibus
 cit benignè: nam & ipso quatrinduo præbuit
 lum, & è domestica suppellectili multa distulit
 etiam vestem sericam, ex qua conficitur pecunia
 edificandam illis domum in area, quam idem
 bis neophytus quidam attribuit. Hoc eius recitatum,
 cæteraque neophytorum erga inopes beneficia
 bus bis terue cibaria singulis mentibus leguntur,
 compensef Dominus: quem vos rogate fratres
 nini,

iffimi, vt hæc ab illis fiunt, nullam ob aliam causam; nisi vt eidem placeant: & simul in officio me sua benignitate confirmet.

Domus ea, cuius meminit Cosmus, perfecta iam est. Absolutum est opus, v. Calend. Iulij, & diebus aliquot ibidem sacrificatum, sermonesque de ipsius fundatione sunt habiti. Hactenus de rebus Amangutianis. Nunc ad Bungenes venio. Anno MDLIII nostri lapidationibus ibi male accepti sunt, confictis in eos criminibus, quod carne vescerentur humana. sed rex, causa cognita, rem totam breui compressit, dispositis custodiae causa circa domum nostram interdiu noctuq; vigilijs, atque ea sanè præclara fuit neophytorū probatio: quippe nos quò maioribus cinctos videbant angustijs, eò maiorem ipsi firmitudinem animi constantiamque præseferbant. Eo tēpore multæ ad neophytos conciones, multæ cōtra Bonzios disputationes habitæ sunt: qui victi, cūm quid agerent non haberent, insigni mendacio populū onerarūt, nulla se scilicet Christianā à Iaponica religione differre. Res erat sanè periculosa. itaq; nostri diuinæ gloriæ zelo inflāmati, nil aliud per eos dies docere populum institerūt, nisi hæc due religiones quāto pere inter sese differret: legē quippe Iaponicā fabulis atque mendacijs: Christianā vero planè certissimis niti principijs. Atque ob id ipsū Balihafar Gagus librū Iaponico sermone conscripsit, ac dedit Regi, quē Rex corā se, suisq; consiliarijs recitatum, se vehemēter probatū, suo signo obsignauit, atq; ad Balihafarē remisit, iubens ei renūtiari, se libri eius exemplū descriptū habere apud se: proinde exēplar obsignatū vt erat, ostēderet magistratibus, vt eos perspecta Christiana veritate & doctrina, beneuolos & amicos haberet. Ex eopore adhuc in pace fuimus. Bōziji in Dominū credidētes complures. in ijs quidā legisperitus ex eorum ordine, in cōmentationibus vacant, noster antea vehemēs adversarius. huic ita deinde clarū veritatis lumē affulsit, vt exquirendo Christiani hominis officio nunquam degeret. Tāta verò tranquillitate fruitur animi, atque Dei beneficia ipsius hærent infixæ memoriæ; vt pro
ijs a

ijs à quibus Christiana mysteria didicit, & à quibus
 missus est, denique pro cunctis Euangelij præce-
 ptes ad Dominum assidue fundat. Anselmus e-
 dam Dominus vici non longe ab vrbe positus, in
 rem ad cultum Dei traduceret; anno superiore na-
 nos, & Balthasarem domum suam adduxit, qui in-
 nam, & domesticos omnes, aliosque complures
 varia ad religionem rudimenta edocuit, & conuertit
 Dominum. Horum exemplo tantus in reliquis eius
 incolis motus animorum est factus, vt omnes fere Chri-
 stiana iam sacra susceperint. Vicus est alius, decem
 cas ab vrbe: illuc item anno superiore Iustus
 contulit neophytus operarius quidam, Antonius
 ne ibique reperit hominem, qui ab demone septem
 diebus ita præfocabatur, vt nihil neque esculentum
 que poculentum per fauces posset demittere. Hunc
 seratus Antonius, & simul recordatus latronis cuius
 culpam suppliciter agnoscenti Dominus noster
 CHRISTVS ignouerat, aquam in vas infudit, &
 atque manu sua per signum Crucis, deinde horum
 grotum, vt peccatorum suorum agat penitentiam,
 credat in eum, à quo & conditus fuerit, & saltem
 sit accipere. Annuit ægrotus, & continuo poculum
 bi poculum aquæ totum penitus hausit, appetens
 oryza paulum, sine labore comedit. Quæ res
 ita permouit, vt eum primum per corporis
 ad nos conferre sese Christianæ religionis salutem
 causa decerneret: itaq; fecit: omnem superstitionem
 cit, Christianos ritus ac preces edidit, paucos
 post diebus est mortuus. Alium etiam conuertit
 Antonius, claro admodum genere natum. Lucam
 iam nomine dicitur. Is cum Baptismi causa ad
 nisset, postea quam ablatus est, Balthasarem docuit
 am cum Ioanne Ferdinando, Antonioque penitus
 vacarunt, vt ex vna tantum Lucæ familia, sexages
 pita (in his vxorem Lucæ, duosque filios vnus
 celesti lauacro purgauerint. Quorum tanta

tantū animi robur apparuit; vt suo exēplo alijs ad fidem
trahendis numerum deinde trecentorum impleuerint.
Annus circiter agitur, cū quidam oculorum acie sanè
debili baptizatus est. is Dei benignitate factum est, vt
vnacum animi lumine oculorum quoque lumen reci-
peret: etenim continuò clarè caput videre: cuius rei fa-
ma cum latius manasset; Iaponiorum ad nos concursus
hinc inde statim est factus, partim cœcorū, partim vario
morborū genere, vt lepra, febris, alijsque huiusmodi la-
borantium, in quibus Dominus pro sua sapientia, cœle-
stis numinis vim saepe declarat. Quod vt facilius cogno-
scatis, nonnulla referā, quæ in hoc genere contigerunt.
In popularibus neophyti illius, quem ex oculorum de-
bilitate repente conualuisse docuimus; iam inde ab ip-
so abauo quidam hæreditario vcluti iure, & quasi per
manus acceperat, vt à dæmone torqueretur. atque is im-
petrandæ salutis causā, in victimas & impia sacrificia
patrimonium pæne consumpserat. Verū dæmones i-
dolīs inhabitantes, quò maiores sibi honores haberi cer-
nebant, eò vexabant hominem grauius; nec illius tan-
tummodo cruciatu contenti, arreptum ipsius quoque
filiū annos natū triginta ad eò malè accepere, vt multos
dies nihil omnino gustaret, nec iā patrem, vel affines ag-
nosceret. Balthasar vbi id rescituit, contulit eò sese, cum-
que filium in ipsis tormentis offendisset, iussit eum Di-
uī Michaëlis nomen pronuntiare. paruit ille, & in ipsa
pronuntiationis clausula tam vehementer intremuit,
tanta cum gesticatione, motuque membrorum, vt qui
astabant, rei miraculo perhorrescerent. Verū diuinæ
placitum est bonitati, vt simulatque super eum Baltha-
sar sacra illa effatus est verba: In nomine Patris & Filij
& Spiritus sancti, à nequissimo spiritu liberatus; conti-
nuò & cibum & vsum mentis rationisq; receperit. Dein
de verò vnà cū patre Christiana rudimenta edoctus, &
vterq; sacro fonte lustratus est; ac filius quidem, Micha-
elis: pater autem, Pauli nomen assumpsit. Paucis post
diebus, eiusdem Pauli filia, soror Michaëlis, ad templū
nostrum

nostrum accessit, quæ item triginta iam annis m
dæmon habebatur. Ea cum velle se Christianam
dixisset, vehementi pariter ipsa timore corripuit.
Balthasar ad exorcismos confugit, capiteque multo
dere, vt nomen IESV, nec non D. Michaelis pronun-
ret. illa verò discretiata grauissimè, ore compresso
veluti in cantum soluta, respondit, si, Xacæ & An-
qui legem dedere Iaponijs, idola repudiarentur, tu-
nem adorandum esse præterea: neque verò se euan-
vi, ab eorum cultu posse abduci. Postridie (qui dies
Beatissimæ VIRGINI sacer) templo Christianis religio-
cum mulier quoque adesset: Balthasar sacro per
exorcismum redijt. Hic dæmon versum ciuilem, in
conqueri, foeminamque torquere. Cum in eo litra
esset, Christiani qui aderant, in preces dedere. Illa
ira multo spiritus ille nequam cupit, mulier autem
de leuata est, atque integra prorsus mente, potum
porrectamque sibi aquam lustralem seu benedictam
bibit. Tum iussa dicere IESVS, MARIA, tam haec
pronuntiauit, vt vox Angeli videretur. Ex eo tempore
nunquam deinceps à dæmone vexata est, iamque Chri-
stiana sacra suscepit. Qui ægroti huc deueniunt, ad
trecentos iam Christiani cernuntur. quorum vitam
inter se de beneficijs à Domino post Baptismum
ptis, operæpretium est audire, dum hic patienter
morbo ferendo, ille recuperatam prope valeant
dicat. solent autem huiusmodi ægroti, decem alios
decimve singuli ad Christianam religionem con-
ducere, quorum corpora non alio medicamento
tur à nobis, nisi aqua benedicta, cuius virtus in huius
multis experimentis, præsertim verò in oculorum
ratione, quibus Iaponij vulgò laborât, est comprobata.
vt eius petendæ causâ à leucis decem vel duodecim
dique concurratur ad nos.

Hoc anno, qui post Christum natum est MDCCLXII
hac æde sacra Funaiensi, à Cinceralibus ad Pascha
solennia, conciones quotidie cū sacrificijs habentur.
tanta ncophytorum frequentia, vt eos domus illa
122

non caperet, tantoque animi ardore, nonnulli vt è pa-
 gis pridie domum nostram venirent, quò postridie ma-
 ne ad tempus concioni adessent; nonnulli autem ad
 templum duabus ante lucem horis accederent. quibus
 rebus homines ita vehementer inflammabantur, vt quo
 die fermè deni, duo deni, vel etiam viceni post catechis-
 mum fierent Christiani. Itaque baptizati sunt eo toto
 Quadragesimæ tempore, quadringenti. A Paschalibus
 ferijs vsque ad Pentecosten eodem fervore ac studio
 continuatæ sunt quotidie conciones, neophytorû ro-
 gau, qui propitiandi Domini causa, mysterium Con-
 fessionis sanè quàm diligenter frequentant; quorum vi-
 tæ morumque immutationem post Baptismum, noti-
 tiamque eorum valde mirantur, quippe, vt quisq; ma-
 xima pro Christi nomine ignominia afficitur, ita se bea-
 tissimum putat. Quidam etiam, cum initio conuersio-
 nis, nonnullo pudore latitaret; ita se nunc palam
 penitit in causam Christianam tanta sua cum delecta-
 tione demisit, vt verbo Dei potius quàm cibo sustenta-
 ri aliq; videatur. Cereemonia quoque nostra funebri
 magna cum admiratione probatur ab ethnicis: vt funus
 quod primum duximus, hominum plus tria millia spe-
 ctandi causa celebrauerint. cum autem pauperibus æ-
 que ac diuitibus honorem à nobis vident haberi; tum
 verò legi Domini Dei nostri simile nihil fatentur esse.
 atque lex ea sanè latè vagatur in hoc regno Bungen-
 si: tam præter urbanum neophytorû gregem; Jacali quin-
 taginta, vel sexaginta; Siquidi rotidem, Quinctani
 agorum hæc nomina sunt) plus duæceti visuntur. Neo-
 phytus quidam est, quem ceteri ob eius virtutem paren-
 ti loco venerantur & colunt; qui sæpe ad sacrificia &
 conciones huc ventitat. Is ea circuit loca, & cunctos ad
 officium adhortatur. Superioribus diebus Balthasar
 regis cum Ioanne Ferdinando Firandum profectus
 ad Lusitanorum, qui ibi erant, confessiones audien-
 tis. Rex autem ante quàm discederet, venit ad nos, ius-
 tificans Balthasarem de comiteatu sine cura esse: da-
 tum se qui cum proficeretur, & omnia ad iter
 necessaria

necessaria compararet, idemque, si Balthasar
præstaret in reditu: præfectis etiam, quacunque
undum esset, iumenta & cætera quæ opus foret
peraturum. Eum nunc in singulos dies expecto:
hic de neophytis remansere senex quidam, Antonius
mine, quinquaginta vel sexaginta natus annos:
præterea quattuor vel quinque homines impigri
cessaria negotia obeunda.

Scriptis iam litteris, ex Ida pago non longè
posito mulier quædam cum marito ad hoc rem
Baptismi causa se contulit. Sed uterque, quod Balthasar
aberat, domum suam re infecta, consilioque parati
tato reuertebantur. Id ubi cognouit Antonius, non
modò nominavi, me appellavi, ut preces ab omnibus
qui aderant, ad Dominum pro viroque eorum
das curarem. itaque dum orationem Dominica
voce multi pronuntiamus, conspecta mulier
vehementer intremere, ut illam ipsi tres homines
& continere non possent: dentibus verò tam accu-
s frendebat, ut viderentur effringi. interea contumacia
us manuum digitis, mulierem ligno Crucis, & aqua
nedicta lustrabat Antonius: nobis ex altera parte
tione Dominica & Angelica salutatione per
bus. Post hæc mulier aliquantulum confecta, in
que expergefacta est, iussa dicere, IESVS, M. A. I.
primum veluti indignabunda pronuntiauit, tum
nus arctius iterum vincuntur, precatiōni summa
insistimus: nec ita multo post femina dolere
& lamentari, & rogare, ut sese quam crissim dimitteret.
Deinde, pia admodum voce proferens, IESVS, M. A. I.
verum Creatorem suum adorare se dixit, gratias
se peccatricem agnoscere. Eadem mihi postquam
mauit, se toto septennio cordis ingentem leni-
dinem, sed iam ea leuatam, & exhilaratam
die manè cum marito discessit: redituri ad
cum primum Balthasar Firando reuertem. hic hæc
magnam tora res attulit voluptatem, & ex
alia mulier atque antea, visa est. multa præterea in hac

Regione geruntur à Domino : qui nos pro sua bonitate idoneos vineæ suæ cultores dignetur efficere. è Bungalow 12. Cal. Octob. MDLV.

TAQUAE REGIS FIRANDI
ad Melchiorem Nonnium.

PATER Mag. Franciscus cum meum in hoc regnum venisset, Christianos fecit magna animi mei voluptate non nullos, quos equidem commendatos habeo, & ab omni iniuria tuor. Bis deinde ad nos venit etiam Pater ille, qui Funaij versatur, baptizauitque eum ex affinis meis aliquot; tum ex reliqua nobilitate permultos, quem ego virum aliquoties audiui, eiusque doctrinam, quæ mihi penitus hæret in medullis, ita probavi, ut Christum sequi planè decreuerim. Quocirca te in meo Regno videre magnopere cupio: semel quippe meritus, non mentiar iterum. Tu si ad nos te contuleris; & rem Deo gratissimam feceris, & à me quàm honorificentissimè liberalissimeque tractaberis. Firando.

Taqua Nombo Firandi Rex.

COSMI TVRRIANI AD
Societatem Iesu in Lusitaniam.

EX quo tempore à Francisco Xauerio, qui postea migravit è vita, Amangutij sum relictus; res per humani generis aduersarium minimè tranquille fuerunt: qui cum intelligeret quantum Euangelij promulgatione proficeretur, omni ratione eam impedire conatus est: bellum enim Rex ac populares eius ita perniciosum excitauit, ut primo post meum aduentum die, Rege ipso cum filijs inter-

interfecto, alium, qui Regis Bungi erat frater, in
na tamen principum dissensione, susceperunt. Hoc
men à nobis interea cessatum est: nam ad
MDLVI. (quod spatium fuit annorum circiter
assiduis concionibus, ceterisque ex instituto
ministerijs obeundis, Christianorum duo milia
mus: quo tempore nonnulli è proceribus, contra
viribus contra nouum Regem, sectatoresque ipsi
bi Amangutio saeuum adeo incendium intulit
cùm amplius decem millibus familiarum inco
vnius horæ spatio vniuersam flamma perualen
sanè domus nostra, templumque ab eo incedit
immune. Posthæc affertur nuntius, aduentum
quo audito Christiani conueniunt, communi
tentia statuunt, non esse mihi in ijs tumultibus
morandum: denique vigesimo post incendium
cùm iam hostium exercitus ac vrbe non plus
millibus passuum abesset, vehementer à me collo
orantque vt inde discedam. quorum ego pro
animo cessi, vt post eas turbas, ac seditio
Consilio protectionis meæ cognito, reliqui
ni ad me concurrunt, nullam ea nocte pamen
quietis, cùm alij peccata confiterentur, muer
cessum lugerent; alij mecum vnà decedere
sent. quos ego vt potui, verbis solatus, dicit
tis me nihilominus ad nouem millia passuum
quentibus summo cum dolore ac gemitu
parentem in conspectu eos habere dixisset. Quæ
prælagire iam tum videbantur calamitates, quæ
sæca contigere: quippe deinde, & vrbs fundita
sa est, & summa annonæ inopia, aliaque id
ta incommoda consecuta. In itinere cum
tur à me, ecce tibi denuò lacrymæ vironum, puer
rum, puerorum, quæ me sanè magno moerore
tiaque affecerunt: atque ita illi ad suos
ego Funaium iter intendi, qua in vrbe verissime
thasar Gagus cū duobus fere millibus Christianis
quos ibi fecerat, eratque magna apud Regem gratia

ad quem Prator Indiæ certum hominem Regis Lusitanie nomine cum pretiosis muneribus misit, egiſſe gratias quod nos adeo humane liberaliterque tractaret. Hoc ille officio permotus, ad nos optimas ex materia cedrina est elargitus: è quibus templum exstruximus cum reliquis ad incolendum necessarijs ædificijs, operam suam in id navantibus admodum impigre Christianis. Decevit etiam nobis aureorum quinquagenum vedigal. Inde cum æstus belli iam deferbuisset videretur, ethnici multi ad verbum Dei consuebant, ac fere semper ad Dominum conuertebantur aliquot, decem interdum, interdum quindecim, pluresque aut pauciores, prout mentes eorum Spiritus Sanctij claritas illustrauerat. Amangutio etiam Rex, regniq; proceres, missis per Christianos epistolis, nos ad se inuitarunt, qua de re cum Regem ipsum Bungi amicitie causa consuluissem, respondit adhuc maturum non esse: simulac foret, se moniturum. suspicari sumus occultam aliquam coniurationem ipso conscio aduersus Amangutij Regem esse constatam: nec sane temere, nam ex principibus quidam poteas, Amangutium ex incendio ferme iam instauratum aggressus, diruit, magna ciuium parte vel spoliata, vel in seruitutem abducta, Regis etiam fratre cum omnibus ijs, qui partes eius sequebantur, occiso. Ea re cognita, Bungi Rex magnas copias ad Amangutium occupandum misit, quo euentu, adhuc incertum est.

Anno MDLV. octauo Idus Septemb. Rex apud nos sane quam iucunde ex nauit: à cœna de Deo verba fecimus. ipse per quendam ex amicis iussit nobis renuntiare velle se certos pecunie fructus assignare alendis ijs, qui in sua ditione Dei legem docerent. Respondimus, nobis hoc non esse ita necessarium, sed in pauperum subsidium hospitem domum à nobis ædificatam esse, quæ huiusmodi ope admodum indigeret, orare nos Regem, vt beneficium illud in eam domum conuerteret; quod fecit, & simul iussit nobis attribui aream in tunc imperij sui admodum ampla ac celebri. Facata no-

mine, ab vrbē regia quinque dierum itinere, vrbē
thafar Gagus aliquot fecerat Christianos. Eo nam
thafar idem est rediturus, vt ibi diutius commoretur,
que commodius Euangelium prædicet. Christus ho-
nus noster, eas vires nobis ealque virtutes impertiat
ad assiduos huius prouinciæ labores atque præcibus
necessaria. Valere vj. Idus Septembris. MDLV.

GASPARIS VILELAEI ad Societatem Iesu.

Nno MDLV. cum in hac loca
chior comitesque peruenissent,
hil ad vos scripsi, propterea quod
ro mox in Indiam Melchior, cum
sē de moribus hisce, ac regionibus
ipso vos cognituros putabam, sed
persequar, quæ post eius discessum
fente me contigerunt, quò in omnibus immo-
bonitas magis eluceat.

Vbi terram hanc attigi, iussus sum Funari
cum Cosmo Turriano, partim vt ingravescente
illius ætate, in tantis ac tam multis laboribus
auxilio subleuarem; partim etiam, vt ex eius ex-
tudine ediscerem, qua ratione horum Chalde-
rum ingenia colenda tractandaque sint. Balduinus
Gagus, qui ibi erat, Firandum est missus, vbi post
in primis celebris, & Christiani nonnulli: Reper-
tere vrbis eius valde nos diligit, fecitque nobis
tem areæ cœmendæ, qua in area Virginis Mar-
crâ excitauimus ad pios Christianorū vltus, cum
rum incolarum, tum Lusitanorum, qui eò cōm-
gus ad Regulo humanè exceptus est cum alio
stro, itemque alio Iaponio Christiano in rebus
admodum erudito, quos secum ad duxerat. His
cognouimus in neophytis instituendis magnam
de versari. post Gagi discessum, aream cœmendæ
sentio, donauitque Rex nobis peramantem

dam ædes in proximo, quæ statim nobis vsui fuere. ex
 ijs quippe templum exstruximus, addidimusque tecta
 nonnulla nobis ad incolendum necessaria. Opus ad
 culmen perductum est die sanctis omnibus sacro, an-
 no MDLVI. Melchior primum in eo sacrum fecit so-
 lenne. Inter hæc tempus aduenerat, quo Melchiori in
 Indiam redeundum erat, quem à nobis dimisimus, nul-
 la spe in hac quidem vita nos reuisendi. Inde Christia-
 ne rei ex instituto dedimus operam non sine aliqua
 difficultate propter occultas conspirationes aduersus
 Regem in vrbe conflatas à reliquijs cõiuratorum, quos
 mensante nostrum aduentum capitali supplicio affe-
 cerat, ac deinde ad cæteros minori suo cum periculo
 puniendos in insulam quandam, quæ arcis instar est,
 sese receperat. Hisce tumultibus & recentibus Christia-
 ni vehementer, & nos etiam aliquantum perturbaba-
 mur animis, quod ex Regis interitu (si forte id con-
 tingisset) aut mors nobis imminere sine dubio vide-
 retur, aut certe multa ac graua incommoda, quæ ma-
 gno nobis impedimento forent, quominus rem ex ani-
 mi sententia gereremus: veruntamen nonnullis à Rege
 concessis, pax inter eum & ciues composita est, & qua-
 lecumque orium consecutum.

Instituti autem nostri in Iaponijs adiuuandis eiusmo-
 di ratio est. Primum, quoniam plurimis tantæ sunt tene-
 bræ, ut animam simul cum corpore interire, nullumq;
 Dei iudiciũ de rebus in vita bene vel malè gestis futurũ
 existiment; duos menses quotannis, Nouembrẽ ac Decẽ
 brem, vsq; ad octauum diem ante ante Natales Domini
 ferias, ponimus in quotidianis, de morte, iudicio, pœnis
 inferni, deq; cælesti beatitudine cõcionibus; ad quas vni-
 uersi fere conueniunt Christiani. Die verò mortuorum
 omnium commemorationi dicato, in eandem rẽ maiori
 etiã studio ac cetera in cõsuetudine. Toto autẽ eo tempo-
 re, cenotaphiũ habemus atrium: sup id, responsum vnum
 verbis conceptis quotidie pronuntiamus, & sacra ritũ il-
 lotũ mysteria populo exponimus. Quo quidẽ anni tẽpo-
 rata vis frigidis est, ut præter assiduum gelu matuti-

num, multa etiam e caelo decidat nix. Sed Domini
sua clementia, necessaria nobis remedia supplicum
non desinit.

In festa Natalia, dimissis per finitimas villas
Christianorum conuentum indiximus; quorum
ginti quatuor, ac triginta millibus passuum, tanta
tudo confluit, ut eos templa duo coniuncta, et
nostra priuata non caperent. Media nocte sacra
ne ritè peregrinamus cum hymnis quibusdam prosu-
dibus Natalium Domini, & nonnullas e sacris
historias exposuimus, quibus rebus Christiani
dum delectati, & in sacrosancta fide firmati sunt.
eorum diuinam celebritatem cum equam elationem
deretur, ut intra domesticos parietes ineluctum
IESV CHRISTI sanguine redemptas in
regionibus perire pateremur; missus sum cum
Fernando ad vicum, quem Curamen appellamus.
liquot Christiani visuntur, quò & gentilibus
ritatis ostenderem, & Christianis solatium aliquod
que vtilitatem afferrem. Et quoniam inter illud
bus iniquo anni tempore sine vilo commoda
mus; nec frigoris nec famis incommodum defuit.
uenimus ad montem, vbi nos quidam cibus
pit hospitio, & paululum oryzae dedit in cibum. Non
lucebat adhuc, ab eo petijimus, ut viam nobis ad
quendam finitimum mōstrare ne graua retineretur
peruenissemus, ad vetulam Christianam pro
orem item Christiani, diuertimus. cuius animi
ministrando studium, & alacritas, cum veteris
nascentis Ecclesiae laudibus procul dubio compari-
omnem praeteriti laboris molestiam, ac detra-
nem absterfit. Cœnam pro ipsius angustis
ex herba inane quam appellant, atque nastum, cum
anus ad nos calefaciendos ignem paucis quibus
paleis excitasset. Eadem monita à nobis, ut
Euangelium conuocaret, quamquam nox erat
permagnum, tamen tantam in ea re diligentiam
ut multos barbaros adduceret, ad quos cumque

quendam de salutis ipsorū ratione verba fecissemus, de-
cē ex ijs permoti diuinit^{us} Euāgelio credidēre: quos simul
atq; opportunum est visum, magna nostra lætitia bap-
tizauimus. Accessit ad hos etiam senex annos natus sep-
tuaginta, cuius domi sermo de Deo (quem diximus) ha-
bitus fuerat. Is cum annos circiter octo graui admodū
valendine laboraret, ita vt membrīs paucē solutis, inter
loquendum vehementissimē tremere, multis in vita ho-
mīdis perpetratis, dæmonis cultor, cuius speciem se-
seipsondem offerentem adorabat vt Deum; biduo post
Baptismum Dei beneficio sanus, ac liber ab omni tremo-
re surrexit, & omnibus inspectantibus, diabolicas syn-
graphas aliaque id genus igne combussit.

Ex eo loco profecti, antequā Cutamen peruenimus,
nos in itinere nox oppressit in magnis tenebris, frigore,
gelu, incerti qua iter esset, aut quem percontaremur, De-
um precati nos in viam dedimus, & in cuiusdā ethnici
hospitium incidimus, qui nos ad Christianum hono-
ratum hominem habitantem in ea solitudine misit, quē
antequam inuenimus, iterum errauimus, sed ea ipsa no-
ctis hora nobis obtulit Dominus, qui nos ad optatas il-
lius Christiani ædes aliquando perduceret. Is nos simul
ac vidit, statim nobis prouolutus ad pedes, nunquam se
tanto in honore fuisse dicebat. ea nocte in consolandis
animandisque Christianis eius domesticis ibi posita, po-
stidie mane profecti, Cutamen venimus, acceptique hi-
lariter sumus à Christianis, qui cognito nostro aduen-
tu obuiam nobis processerant. Hic, dierum aliquot mo-
ram fecimus, quō & Christianos confirmaremus, & pa-
ganos ad Christum adduceremus, quorum decem con-
uersi, alij miserabili quodā errore liberaui sunt: cum e-
nim sese de more dominis sacramēto fidelitatis obstrin-
gerent, idque ante idolum stantes, sanguinemque mittē-
tes e brachio, descriptis ex eo literis quibusdā, quæ le-
gi non possent, & ad extremum syngrapha concremata
hæto se fidem seruaturus esse iureiurando promitterēt;
omni studio fecimus, & effecimus, vt si ab ea consuetu-
dine prorsus nolent abstinere, saltem per Deum condi-

torem cœli terræque iurarent, quod nobis omnino
 cituros esse polliciti sunt, potiusque mortem oppeterent
 quam ad pristinam iurandi formulam redirent.
 res Dominis eorum pergrata fuit, ipsorumque
 nunc multo quam antea plus aestimât. Circum
 huius provincie miseris & inopia, Cosmo vifam
 re communi futurum, si in vrbe Funaiio valetudinem
 influeretur. Itaque consilio cum Rege communi
 per amplam domum extruximus, bifariamque
 mus, vt altera pars elephantiacos (quorum magis
 his locis est numerus) altera leuioribus morbis
 tes exciperet. Confluxere ilico elephantiaci comp
 quorum curationi præfecimus vnũ e fratribus
 chirurgie peritum, qui cõtemptis vt Christianus
 sequeretur, delicijs diuitijsque quas possidebat, in
 tatem nostram adscriptus est. Et quoniam vrbe
 tibusque finitimis multi præterea inopes, egros
 tur: cõstitutus est Iaponius Christianus annos
 tuor & viginũ, spectata virtutis adolescens, qui
 voto alijs, nonnullis Deo sese dicauit, vt is ege
 diuisque diuideret elemosinas, quas Christiani
 ciunt in arcam ob eam ipsam rem publice
 Augetur autem quotidie huiusmodi pauperum
 agrotantium multitudo, in hospitali quam
 domo, magno cum rei Christianæ adiument
 barorum pudore, cum videant populares suos
 omnes gratis a nobis curari, necessarijs medijs
 adhibitis.

Incunte Quadragesima, instituti sunt sermo
 sacra Confessione, quam Iaponij tanto cum
 crymisque peragebant, vt nostrum nobis
 tẽ exprobrare quodammodo viderentur.

Per idem tempus multa ac magna capta
 adiuimus; cum enim Rex arce se contineret,
 ab vrbe viginti quinque millia passuum, cum
 latronum vis, sublatis iudicijs, vrbe tota volu
 rum animi in eadem nostram a Bonzijs
 hyme tota, necẽ in singula momẽta expecta

vino in vsum sacrificiorum, alijsq; rebus nonnullis ut po-
 tuimus absconditis, cum vel in cibo capiendo mors no-
 bis ob oculos versaretur, vigilijs inter nos distributis
 (quod nunc etiam facimus) vitam nostram, magno sane labo-
 re incommo-
 dog; tutari sumus. Quo tempore iussit Rex no-
 bis renuntiare, se nihil opis in tali re nobis afferre posse:
 proinde nostrae salutis consulere, molestum sibi fore, si
 quid nobis incommodi accidisset. Ac reliqua sane vrbe ne
 vigilae agebantur, sed omnis nostra spes, atque fiducia
 ex vnus Domini clementia ac bonitate pende-
 bat. Inter
 hos metus hyeme exacta, nullo tamen Quadragesimae die
 non habuit est sermo de rebus Diuinis, aliquot sese quoti-
 die diuerberantibus, cum sexta quaque feria noctu de
 passione Domini verba fierent, flagrisque in corpus su-
 um omnes domestici nostri vna cum Iaponijs centum
 ferme, seuirent, qui ad audiendum Euangelium ventita-
 bant. Semihora dicendo absolvebatur in de Christi Cruci-
 fixi proponebatur vexillum: postremo extinctis lumi-
 nibus veniebat ad verbera, nec ante caedendi modus
 fiebat, quam psalmus quinquagesimus ad finem vsque
 pronuntiarus esset, idque ea pietatis significatione, ut eu-
 ius animus ad religionem, & lacrymas commoueri
 posset. Inter haec rursus Amangutiū inuitamur: sed quia
 in Bungo constabat operae fructus: & sin ui, ne Ioannis
 Firandi auxilio priuaremur (nam ei proficiscendum fue-
 rat) Amangutianis rescripsimus, Paschalibus festis nos
 eorum venturos. Sacrosancta hebdomada, quanta maxi-
 ma potuit caeremonia religioneque peracta est. Pri-
 mum Dominico die Palmarum, solenni sacrificio fa-
 cto, ramisque de more distributis, prodijmus suppli-
 cantes, Crucemque praeferentes per magnam, emensaq;
 area spatiofa e regione ianua, foribus in reditu oclulis,
 Cosmus, qui extra templū cum signo Crucis populoq;
 remanserat, clamare cepit, Attollite portas: cui res-
 pondebat e templo chorus, ut assolet. cum tertio deni-
 que admissus esset, & ad aram maximam ordo comitan-
 tuum, non sine summa omnium laetitia peruenisset; sacrū
 missae continuo captū est. Passione Domini decantanda,
 ingens

ingens animorum motus, & eorum, qui recitabant
 eorum qui audiebant est factus: tantumque dolor
 listorum atrocissima innocētissimi Domini mon-
 ratio omnibus attulit, simulque intimum solatium
 magnum, ut satis apparet, omnia hæc a Spiritu
 proficisci, atque ita sacrum peractum, & ritus illi
 limi quid sibi vellent, populo expositum est: ad hanc
 pli parietes pullo peristromate conuerti, & sepulchrum
 excitatum est ad sacratissimum Christi corpus contem-
 dū, ac persoluenda iusta solennia, adiuuantibus quibus
 Lusitanis, qui in hac vibe hycmauerant, seque ante
 Confessionis causa receperant. Quartæ ferie ritus
 quas appellant, alternantibus choris cantum Zala-
 rig, cum symphonia; deinde psalmus idem quinque
 simus magno cum sensu, lacrymisque Christianis
 rum; gentiliū verò admiratione, & approbatione
 clusit. Postridiè, ad sacram Eucharistiam admissi
 mi & Iaponij aliquot, qui quidem ad tantum in
 idonei videbantur: & quia tum primum ecclesie
 conuiuium inibant, summa animi dulcedine, vultu
 tare perfusi sunt. His ritè peractis, corpus Christi
 didimus, templum circumeuntes accensis luminibus
 sepulchri presidio Lusitani duo, cum totidem
 mati maculis ferreis, galeisque, sunt collocati:
 cum tempus illud referrent, quo Christus liberatus
 ster in terris versatus est; Christianos mirum in modum
 commouebat, magnoque malè actæ vitæ dolore
 bai vniuersos. Sextæ ferie exsequias maior populi
 quentia celebrauit. decantata passione Domini, &
 pore Christi recluso non sine motu & compunctio-
 omnium, mirabilis erat sacris peractis dolor ac
 tia Christianorum domum redeuntium. idem ab-
 bato sancto sacris adsuerunt. Ara in medio tem-
 structa, sacello etiam maximo auleis pictaque
 ornato, in qua Christi resurgens effigies cernitur,
 multis præterea candelis ardentibus, pulum præse-
 batur sipharium. id, simulatque chorus, Kyrie et
 nites cecinit, subito demissum, aram ipsam, & Clam-
 ta.

stantem aperuit, qui è choro clam se subduxerat, seq; or-
nari sacrificantis induerat. Vbi verò Angelicus hym-
nus introauit, confestim ara campana vi summa pulsa
tur. quæ res tanta ac tam repentina læticia Christianos
affecit, vt mente pæne emoti viderentur, siue id ex præ-
terito more, siue ex rei nunquam ante id tempus visa
nouitate contingeret, sanè ij nobis dicebant se iam nunc
in hac vita fructum cœlestis beatitudinis prægustare. Ac
que his rebus in Christiana fide non mediocriter confir-
mati sunt. Paschali die quæ consequuta est, corpus Do-
mini circumtulimus sub vmbella, cereis & candelis ac-
censis. Symphoniaci, cæteri que ministri sertis amœ-
nissimis redimiti iucundè psallebant. Nec tempestiuus
tormentorum aliquot fragor, nec magna populi vis ce-
lebritati defuit. itaque concursus multitudinis nullum
eo die locum sacro sermone reliquit.

Dum hæc geruntur, affertur Amangutio nuntius, dy-
nastam quendam nomine Moridonum copijs adductis,
Regeque Amangutij & principibus interfectis, urbem to-
tam flamma ferroque vastasse. A nobis vtique si eò ve-
nissemus, fuerat moriendum: sed videlicet nos Domi-
nus dignatus hoc honore non est, quem habet ijs tantum-
modo, quos præcipuè diligit. vrbis excidium ingens fa-
mes excepit, quæ cum è barbaris multis, tum è Christia-
nis nonnullos absumpsit, vniuersum verò ciuitatis sta-
tum ac sobolè in multos annos omnino perturbauit, ac
perdidit. Atq; hi sanè bellorum tumultus quod adhuc
experi sumus, Christianæ fidei propagationem magno
periculo distinent; sed nihilo minus eo ipso tempore in Ban-
gi regno multi Christiani fieri capti sunt, præsertim ex
mopi plebe. nam diuites ferè mundo seruiunt, & obtre-
tatorum vuculas pertimescunt. Firando etiam à Baltha-
sare Gago litteras accepimus, in parua quadam insula,
vnginta vel quadraginta homines Baptismum petere,
Christianos eius regionis in IESV Christi cultu profi-
tere, phanumque extruxisse, quamquam pro multitudine
populi exiguum. Quod verò ad nos ipsos attinet, nū-
quã occasiones defunt, quibus pbemur & exerceamur.

Etc.

Etenim Bonzij fictis criminib⁹ falsiq; testibus nati-
 populū in inuidiā conātur adducere, quōd scilicet
 na carne vescamur: atq; ad faciendā mēdaciis fide-
 manantes sanguine in aediū nostrarū fores occubū-
 ijeiunt. idque non semel hoc anno fecerunt, quā
 Virginis partu MDLVI I. quō circa totō pane lani-
 percrebuit, nos dāmonas esse, nec verbis nostris hanc
 dam fidem. quōd etiā scriptis in ianua nostra propo-
 palā edicunt. A pueris etiā interdū lapidib⁹ usque
 Cōplures prāterea nos fōdē cōrumeliosē cōpeltant
 meti contra honesti viri permulti reuerentur, & cō-
 Huiusmodi periculis (vt dicebā) tentamur a Dōmō
 & prāclare docemur, quā parū sine illius ope valerem⁹
 ipsi. Idem tamen hāc lapionum peccata dīstīnt
 clementiā suā non obliuiscitur, ad alliciendos ad
 nimos nonnulla supra naturam interdum efficiē-
 dam multis iam annis pane paralyticum Baptis-
 stratū intra paucos dies sanitate donauit. Multo
 assiduo singultu etiā dum loqueretur & cōbū capere
 iam diu laborantem, per Baptisum eo vizio liberatū
 Aliam energumenam, vt primū Christiana facta
 dāmon reliquit. E montanis quidā cū febre contu-
 retur, ad templum nostrū descendit, certus inde san-
 te discedere quā sanitate reciperet, postredie cō-
 luit. iam in ipso valetudinario, quō diximus, vultu
 veteresque decem atq; etiā viginti annorum ab-
 quarto decimo interdum die sanantur. Atq; hae cō-
 necessaria sanē sunt ad huius gentis tenebras dī-
 das, detegendosq; diaboli dolos, atq; prestigijs. Quis
 quis ex composito se mortuum esse, hunc venchū
 etū ē sepulchro se ad vitam reuocasse mentu-
 terdū etiā adiuuante dāmonē aegrotos aliquoties
 Quidam cū multos iam dies nuquā appareret, nec
 ficorum opera repente comparuit. Defunctus cū
 tur nescio quis, vbi ad feretrum detegendum sepul-
 caussaventū est, nullum cadaueris ne indicū quidē
 ueniunt. Hisce alijsque id genus artibus mīseros lap-
 os diabolus decipit: quorū ad cātera scelera, quae nati-

sunt, illa etiam accedit immanitas, ut filios infantes crudeliter enecent, vel quod vnum aut alterum sobolis causa fati esse, quod in rei familiaris angustijs eorum scilicet hoc pacto se consulere arbitrentur. Persuasum habent etiam alicubi: quae mulieres ventrem ferant, et foetum si pepererint, ad inferna dānari: qua re permota foetum in utero medicamentis interimunt. Iam vero vetantur Iaponij de vine exitu cogitare, ne videlicet mortis metu a flagitijs deterreantur. quocirca mortem repentinam exoptant, beatumque putant cui ita obire contigerit. Sunt etiam qui daemones colant, eoque familiarissimè vtantur, quos Iamambuxas hoc est milites conuallium appellant, ij ad famam sanctimoniae colligendam, sese grauiterpuniant, stant, vigilant, cibo parcissimò vtuntur; altero denique, vel tertio mense, vbi fati factum esse diabolus pronuntiauerit; nonnullis amentiae socijs vnà secum adhibitis emendicata à popularibus stipe, mare petunt, nauiculamque conscendunt, cuius sentinam ita perforant, ut accepta paulatim aqua mergatur. Adhuc, diabolus magnopere satagit quod brutorum animantium specie vulgo adoretur, atque ut boues colant, hominem occupat; percontantibus nomen, respondet se regem esse bouum; rogatus ut abeat, negat se ex homine discessurum, nisi templum sibi exaedificaturos esse recipiant. Si pollicentur, abscedit. si promissa non fecerint, rursus reuertitur, oppressumque hominem varijs cruciatibus torquet, quoque phanum adificent, in quo varias belluarum figuras pro numine venerantur, capiali etiā alicubi proposita poena, si quis bouem occiderit. Interdum etiam venatores, si quam feram interemerint, suis veneficijs in mortem inducit. Itaque eius rei metu feras pro demone suspiciter colunt. Quae omnia facit ille nimirum ob eam causam, ut mortales vero Dei cultu deserto mutent gloriam incorruptibilis Dei in similitudine imaginis corruptibilis, hominis, & voluerum, & quadrupedum, & serpentum. Iaponiorum doctrina seu superstitio multiplex est. Alij nescio quem iam mortuum colunt nomine Amidō, alij quendam, quem Xacam nominant. est etiā haec sectarum

corum, qui lingua patria Fotoqui vocitantur, non
num suarum prauitate vsque adeo pertinaces, ut
Euangelio prorsus ocludant. negant enim fidei
bendam nisi, scriptis ijs quæ apud se habent, & per
raculo est, si quis eorum Christiana sacra suscipere
niquè Soli etiam, ac Lunæ deorum honores habeat
nec non ipsi dæmoni, cui tēpla erigunt, atque in
plis effigiē eius multo quā nos ferdiorem ac defor
rem depingunt. Multi sunt etiam cæcus cæcitas
vtriusque sexus, albo vellium colore, rufo, nigroque
stincti, vita moribusque turpissimi.

Societatis nostræ in his partibus tria domicilia
Amangutij vnum, vbi multi erant Christiani, vnde
des eæ vnā cum vrbe ipsa incensæ, & solum à
templo Idolorum postea dicatum est: nam eum
dimus nōnullos qui superfuerunt Christianos
iudicio repetijisse, eiusque possessionem nostro
recepisse. Alterū est domiciliū Firandi. Tertium
que omnium maximū est hoc Bungense, quod in
stabile Deo propitio futurum videtur, ut propitius
(quamuis nondum Christiani) eximiam erga nos
uolentiam, & alijs rebus & in consilio dando paratam
nobis, & cognitam: tum etiam propter excellentiam
à nobis apud præfectos regios magistratuum
etiam. Accedit quod Rex Euangelij promulgationem
suo regno sibi gratam esse demonstrat. Ad quem
Lusitanicæ Ioannes patronus ac pater Societatis
legatum quempiam mitteret, multum ea res
tror) ad eius conuersionem valeret. Vos etiam
iam Dominum obsecrate carissimi fratres, ut
hunc excitet: nam vtiq; ex eius conuersione
ni totius insularum que conuersio pēdet: quippe
Iaponis Regum hodie in primis potens.

Septembri mense Firandum, cum ibi Balda
gus esset, duæ Lusitanorum naues appulsa. In
mo ad eius subsidium in Confessionibus audientibus
lijsque laboribus, quos noua prouincia secum
sum missus. Meo aduentu Gagus, & Lusitani

lus oppidi valde gauisi sunt. Et quoniam Christianorum veterum vita moresq; apud hos populos in vtranq; partem plurimum ad exemplum valent; primum omnium suadere Lusitanis institimus, diligenter cauerent, ne quæ neophytorum exemplo suo offenderent. Multos Confessione purgatos sacra Eucharistia refecimus. omnibus verò dominicis festisque diebus ad Lusitanos à nobis, ad provinciales à Iaponio Christiano comite nostro magnæ virtutis homine, & salute suorum cupidissimo conciones habebantur: semel etiam cum symphonia sacrificauimus, & solenni supplicatione, præibant sclopetarij quadraginta cum disputatione festiua: hos tibiæ sequebantur: deinde Lusitani duo cum funalibus, & crucifera vnus dalmatica indutus. tum è fratribus duo Litanias concinebant: postremum locum tenebat ornatu corporis pretioso Balthasar Gagus sacerdos. Vbi in conspectum nauium ventum est, in quibus erant vexilla sublata varijs Crucibus coloribusque fulgentia, prætereuntes nos maioribus tormentis honoris causa consalutauerunt. Frequens tum ibi sortè mercatus erat, quò ex omnibus ferè partibus negotiatores cõuenerant. Itaq; spectaculũ magna Christianorũ lætitia, magno barbarorũ cõuentu atq; approbatione celebratũ est. Cũ ad Crucem peruenissimus, quam non longè ab ædibus nostris locauimus; habita de laudibus Crucis oratione, ad replem eodẽ ordine redijmus. Faxit Dominus vt p̄ hos sanctos ritus qui cernuntur, Creatorem suum agnoscant homines, qui corporis oculis cerni non potest. Interea nuntatur lætus rerum Bungensum progressus, simulq; Pauli obitus natione Iaponij, quæ ægrũ Funaij reliqueram, virum magnis virtutibus præditum. Hunc ferunt, agentem animã, inter mortuis vocibus nihil tamen æquè clare pronuntiasse ac Iesus, Maria: cuius mortem homines periter vitamq; admirati sunt. Is triënum iam in vinca Domini laborauerat fidelis operari? comesq; noster magno animi ardore, spiritu, curaq; salutis humanæ. Itaque multum eius morte dani fecimus. egrè enim in tãta hominum nequitia similẽ Paulo reperias. Balthasar Gagus

Colmi

Cosmi iussu ex eo loco Facatam profectus est, pro-
 sionem adiret atque quam Rex nobis ad ardes ad-
 attribuit. Inde Bungi Regē inuisit, ut is eorū a-
 ritate sua confirmet. speramus autē id valde e-
 futurū. est enim ea vrbs ceteris aliquanto pacatis
 mercatores opulenti, qui ibi commorantur, diuiti-
 tuentes suis, imminētis belli pericula largis mun-
 & congiarijs redimunt. Hic locus quartum iam quo-
 ve annum abundat annona. exspectamus vicin-
 cas Pharaonis strigosas, quas vinam Deus arceat.
 dit enim pectus, infantium multitudo à parentibus
 tempore pereuntium: quibus si nunc in ipsa vici-
 pareunt, quid in caritate putandum est? Magna
 credite) fratres carissimi sterilitatis in omnia ac-
 tates in his regionibus sunt, profus ut ipsi diuites
 tolerent vitā. Idcirco nos Iosephi prudentiā im-
 annum insequentem aliquid semper custodierunt
 stianorum inopia, ac necessitati consulimus. Ita-
 ter Iosephi horrea nostraque permultum inter-
 pe apud nos non nisi nasturiorum folia, laetitia
 rosae adseruantur. Res frumētaria in his locis est
 gua nam triticum vbi maturum est, imbrum vi-
 statumque deperditur. Oryzam sepe demerunt,
 non ita muliam, ut vniuersae vrbi sufficiat. nec
 res, nisi si quando gratulationis causa velt unum
 tamen omnes Domini benignitas alit, ac sufficit.
 Scripsit his literis, cognatus quidam Regi Egi-
 sis armis Regi Bungenfium illatis acie victus est.
 quoniam Firandensis Reguli ope adiutu Rex Egi-
 gnouit, va sitatem eius regē inferre centū milia
 rea Funatio scripsit ad me Cosmus rumor est
 sem exercitum infestis signis in hac loca venturum
 inde si opus esset, rebus nostris mature prospice-
 hoc denique intellexi quid esset, cur antea me Bungi
 gi ut Octobri mense hinc discederem, per litteras
 nuisset. Huius belli metu perterriti afflictique Ch-
 ni quidam ad me noctu venerunt, prof. si que huius
 go Firandi remanerem, se ad oppetendam meo-

mortem in templum nostrum esse venturos: sin minus,
 intra priuatos parietes vitæ finem expectaturos: quos e-
 go salutaribus præceptis instructos, ijs verbis quæ tem-
 poræ rei conuenire videbantur, bono esse animo ius-
 si. Huius insulæ Firandi circuitus nouem passuum mil-
 lia colligit, & aliquot habet vicos, quorum maximus est
 hic vbi sum in præsentia familiarum omnino ducen-
 tarum. In reliquis sunt Christiani nõnulli, quos, nisi bel-
 lum impediatur, singulis hebdomadis inuisere statui.

Hæc habui, mihi carissimi fratres, quæ de hoc anno
 MDLVII. scriberem vos oro per IESVM Christum,
 vt precibus vestris mihi verè summisionis, perfectæque
 obedientiæ virtutem ab eo impetretis, qui mea causa
 ad ignominiosam vsque Crucis mortem esse obediens
 voluit. Ex insula Firando quarto decimo Calend. No-
 uemb. MDLVII.

MELCHIORIS NON- nij ad Societatem Iesu in Lu- sitaniam.

NNO post Christum natum MDLV. ad
 vos dedi litteras ex ora Sinarum, vbi hye-
 mare coactus fueram, cum Iaponem tene-
 re non potuissem. Multa in eo itinere &
 magna vitæ pericula adiuimus, cum aut
 in vada incidereimus, aut naues inter se concurrerent.
 In eo autem portu Sinarum ad mensẽ lunium vsque
 subsisteramus, quod anni tempus Iaponicæ nauigationi
 vulgo putatur idoneũ. Sed cũ repente decretũ esset infe-
 rentem quoq; hyemem ibi traducere; continuo Lusita-
 nos qui simul aderant circiter trecentos institimus con-
 ueris officijs adiuuare. Casa itaq; & tẽplo è paleis raptim
 constructo, quotidie Christiana doctrina tradebatur: om-
 nibus vero dominicis festisq; diebus sacrum missæ & ver-
 ba de rebus diuinis non sine magno fructu fiebant. Quo
 quidẽ tempore dici non potest, fratres carissimi, quantum
 voluptatis animo ceperim, cũ videre in Sinarũ regione,

inter tot seculorum idololatrias, diuina sacrificia
 gi, & Euangelium promulgari: & præsertim heb-
 da sacrosanctæ Paschæque solennia, multis extra
 aderant lacrymis lætitiæque celebrari. Illud etiam
 modè factum est, vt Lusitani aliquot redimerentur
 incolis iam diu in vinculis habiti, & capite sine
 damnati. Tenebantur autem adeo tetra immaniqua
 dia, vt nisi hisce oculis ego ipse vidissem, nunq̃ fieri
 se putassẽ, vt quisquã eo vitæ genere spiritum daretur.

Quadragesima exacta, Cantone Sinarum viderentur
 Olisiponi magnitudine pæne par est) tristes nunquam
 runtur, quibus oēs valde perterriti sumus: in Sinesia
 uincia, tantã repente aquæ vim seu urigine creatura
 ra visceribus erupisse, vt omnem circa regionem
 suam centum octoginta millia inuaduerit, vnde
 tem villasque cõplures obruerit, omnibus incolis
 sa inundatione demersis, vel si inundatione effugis
 demisso coelitus igne cõsumptis. Quod ita pro
 habitum, vt Chaurẽ, qui magistratũ Cantone
 cum potestate gerebat, quod patrem atque famulum
 calamitate amisisset, administratione depositam
 in patris luctu solenne est) ad obrutam Saacij
 magno cum squalore discesserit. Hæc autem
 tum modò cognita sunt; nam Lusitanis alij
 aduenis mediterranea penetrare nõ licet. In die
 ximo, Iunio mense Iaponem versus nauigauimus,
 mus, & duas inter insulas certum naufragij
 crimen Dei beneficio euasimus. cuius clementiam
 iusmodi periculis cura salutis nostræ, nostram
 duciam non mediocriter auget, magnamque
 fert fore, vt Burgi Rex ad Christum adiungatur
 tim cum eius rei, Rex ipse, scriptis ad Prætorum
 litteris, significationes dederit non obsecras.

Cum ad Hungiorã appropinquaremus, ad oppidum
 dã appulimus, cuius oppidi principes, sumptibus
 Rege defecerant: ibi ex incolis qui ad nauem
 audimus urbem totam euersã esse, autem
 putare se nostros etiam socios qui ibi commorantur.

occisos. Ea res quavis falso nuntiata, omnes quotquot eramus in naui, magnopere conturbauit, ac perculit. Sed illuc nihilominus vento aduerso cōtendimus, & Socios omnes incolumes Dei beneficio offendimus. Quos ego nobis ad littus obuiam prodeuntes quanto meo gaudio uiderim, uerbis exsequi fratres carissimi nequeo, proflus ut à morte reuocati mihi uiderentur. Neque uero in eo congressu Cosmus ille Turrianus temperare lacrymis poterat, bonus utique senex, & uir planè egregius. Annos aliquot Amangutij uixerat, in ea urbe relictus à Francisco Xaerico. ibi rem Christianam administrauit egregiè, multis magnisq; laboribus, ac difficultatibus fortiter superatis. Etenim uel intra priuatos ipsos parietes à Bonzijs lapidibus sputisque appetitus, illusus, & contumeliose tractatus est, cum sine magno periculo domo pedem efferre non posset, idque ob eam maximè causam, quod post Francisci Xauerij ex eo regno discessu, Rege ipso Amangutij ex insidijs interfecto, assiduo patre bello ac seditionibus, cum uniuersæ fere nobilitatis ac magistratum eade regnum illud exarserat: cuius rei culpam Bonziji (quorum est magna apud plebem auctoritas) cum in Christiana sacra suscepta, neglectasque Deorum religiones conferrent, tantam in inuidiam Cosmum adduxerant, ut & mundus illi crucifixus, & ille mundo uicissim iure optimo dici posset. Sed eum in hisce incommodis & ærumnis præclara nimirum conscientia sustentabat: quippe qui ad Christi Domini nostri gloriam retulisset omnia, & Amangutianam Ecclesiam interim conseruari atque augeri intelligeret. Deniq; mihi narrabat, nunquam se in uita, leuiti & ac uoluptatis tantum cepisse, quantum per id tempus Amangutij percepisset. plane ut existimem illum è lacrymarum mira suauitate & copia, magna ex parte oculorum aciem perdidisse. Ut in Bungum ueni, dedi operam ut Regem ipsum inuiserem, multisque eum rationibus ad Christum traducere sum conatus: sed frustra, partim quòd hostium metu in locum munitionum sese præsidij causa recepisset, partim etiã quòd sibi intelligeret Christiana lege mores esse mutandos.

Accedebat illa quoque suspicio, fore ut populus Christianum regem ferre nollent. Sed illud maxime tardabat hominem, quod damoni deditus est in eorum secta, quæ animum ait unum cum corpore, spiritum esse nullum, & nihil omnino præter ea sensu percipimus. Sunt autem Bonziji cum regni principibus affinitate coniuncti, nobis verò, quod plebs communi seclera fraudesque detegimus, iniquissimi, tantummodo daicis populum onerant, nihil ut Evangelio in his maiori impedimento esse videatur. Quod idem in Francisco quoque Xaverio (quamvis id nos celaret) videri nunc demum cognoui. Quot ille in his locis commoda superavit, cum pedibus iter assidue fecerit, cum per vias, & desque Bonziorum, ac principum mansionibus, vulgaribusque cibariis, quæ insipidissimæ sunt, visitaret! In magnis verò frigoribus, multum à pedibus, laponeos equites citato gradu perquebatur, talari veste nunquam deposita, & quidem in cinula onustus, ut eo comitatu insidias latronum fugeret. Idem in castigandis laponeorum flagitiis, & superstitionibus adeo fuit liber ac vehemens, ut daret comes eius, qui mihi hæc deinde cuncta narrauit. Quoties ille puerorum insectantium vociferationibus, iurgia, lapidationes constanti semper inuictoque animo pertulit! Mortem verò pro Christo usque adeo optabat, ut eam vltro pæne quaerere videretur. Regis quoque Amangutij nefario flagitio liberè atque acriter contendendo, non obscurum adijt vitæ discrimen. Laponeis quibusdam cum parum honorifice complantibus, trementem interpretem, & mucronis in singula momenta expectantem, iidem compelluntibus (tametsi citra contumeliam) respondere iubebat, idque non contumacia claus, sed quod illud sentiret diceret: nullam (ut tum res erant) suam doctrinam dicere in his locis auctoritatem futuram, nisi maiore apud eos de reuerentur. Quam eius animi magnitudinem, & que contemptum laponij usque adeo mirabatur.

Xaverius etiamnum magnum apud multos nomen san-
ctitatis obineat. Ego in grauiſſimam febrem incidi ma-
gno ſane vitæ periculo: ex qua tertio denique menſe præ-
ter opinionem euasi: cumque res laponica turbulentiæ
exquam ſpem profectus ostenderent, infirmo etiãtium
corpore ad meum prouinciale munus in Indiam mihi
renauigandum exiſtimaui. Huc nos (qualem nec videre
mei vita memini, nec verò exiſtere vnquam poſſe pu-
taui) ſariſſima dierum quinque tempeſtate iactati, in-
columes Deo miſerante peruenimus: cuius bonitatem
ſupplices exoramus, vt quos è tot periculis ereptos in
hæc loca perduxit, eoſdem obedientia duce ad cœleſtia
regna ſedeſque peruenire patiatur. Cocino i i j. Idus
Ianua. MDLVIII.

G A S P A R I S V I L E
læ ad Societatem Ieſu
Goam.

 Nno ſuperiore, fratres mihi cariſſimi, ad vos
uſe perſcripſi res cū alijs huius prouinciæ lo-
cis, tum præſertim Firandi geſtas, vbi annum
ſum commoratus. quo temporis ſpatio Chri-
ſtiani mille & trecenti facti, tẽplaq; tria Chriſto dedicata
ſunt, quæ Idolorũ antea fuerant. quam rerũ conuerſio-
nẽ a duerſarijs agre ferens, magnas in nos turbas per Bõ-
nium quendã excitauit, qui ex incremento rei Chriſtianæ
acti odio in nos iã ante cõcepto, habita inſuper nobiſcũ
diſputatione turpiter victus, ad eò exarſit dolore ac ra-
bie, vt in pernitiẽ noſtram ex illa die neruos oēs intẽde-
rit. Cõſeſtim praua Bonziorũ dogmata atq; mēdacia vul-
go prædicare aggreſſus eſt, idq; eò euentu, vt cuius no-
men Firandi ante id tempus obſcurum atq; ignotũ fuiſ-
ſet, plurimos iã ſectatores haberet; nec plebs modò, ſed
pſi Bonziji; ex eius penderent. Inter hæc ille populum in
nos omni arte incitare; monere & hortari, vt nos, ſicu-
tã Franciſcum Xaverium ante, exterminarent, atque

ita Deorū ab se iram ac minas auerterent, quibus
 effectū est, non solū vt multi in nos falsum decem
 simoniū, sed etiā quod Christianos pupugit videret
 ter (vt Crucem effringere non dubitarent in famo
 metorio positam: quam iniuriam & Regulus ipse
 quor alij Christi gloriæ cupidi quanquā vlcis
 iustis tamē de causis patienter tulerunt. Dominus
 Deus noster nihil ijs ahjsq; multis eorum sceleribus
 motus, sed recordatus miserationū suarum amplexu
 pro stāmis atq; fulminibus signa misit ē celo ad eun
 nebras fugandas perq; clara & illustria: etenim in
 aeris regione species Crucis apparuerunt, aliaque
 gia valde conspicua. verū enim uerō vsq; a deo decem
 gine mentes eorū obductæ sunt, vt insolitā lucē
 nequiuertint; sed poti⁹ in sua p̄nacia obfirmati
 phytos à Christi cultu summa vi reuocare conati
 Meacū est vrbs totius Iaponis caput, frequenter
 academia, litteratorumque conuentu peregrinos
 uitati quōd Euangelij lux nondum affulsit, Cosmo
 riano Rectori nostro visum est faciendum, vt
 nostrum ad explorandum ciuitatis statum, sim
 tentandum quis ibi locus Euāgelio sit, mitteretur
 rei gratia crebris supplicationibus ac sacrificiis
 actis, hæc mihi provincia obtigit, quamuis ad ite
 nus haudquaquā idoneo. Sed qui illud mihi
 Dominus; idem ferendo quoq; suppedietabit vris
 dem, quod ad me attinet, mortem, iniurias, inces
 da, & frigora quæ in ijs regionibus maxima sunt,
 propono. Iaponicæ linguæ tamen consuetudine
 quam nactus sum, tamen quò facilius atq; commo
 cum Iaponijs agere possim, interpretem ē Societatis
 fra Iaponium mecum duco, iamq; me ad iter acco
 Itaque ne longior sim, temporis angustia prohibe
 lud à vobis fratres carissimi enixè peto quæ
 in tali tantaque re omnis opis egentem, Domini
 diligentissimè commendetis. Ex Iapone. Cal. Septemb.
 MDLIX.

EX INDIA LIB. I. 57
IOANNIS FERNANDI AD
Melchiorem Nonnium.

QUA proximi superioris biennij cognoscere
ex litteris ijs que publicè missa sunt. Nunc ac
cipe quae mihi in praesentia occurrunt. Bun-
genium Christianorum in suscepta religione
maiorin dies firmitas atque cōstantia cernitur: quippe
sele poenitentiae, & Eucharistiae sacramētis identidē mu-
niant: sacris concionibus adfunt, subinde se verbēribus
puniant, aliaq; pia munera diligenter obeunt: horarias
preces quotidie recitant, cruciatibus Domini in horas
singulas ira distributis, ut vniuersam eius historiae seriē
singulis diebus ea ratione perecurrant. Neq; verò Facatē,
quaquam templo à militibus direpto & disturbato, ces-
satum est. Nā praeter feminas puerosq;, patres familia-
rum sex baptizati sunt, quorum opera illam Ecclesiam
propediem restitutum iri confido. Atq; ut intelligas, Iap-
ponij Christiani quantum in virtute profecerint; nar-
rabo quid vni eorum nobili genere nato contigerit. Is
cum esset Amāgutij apud amicum opulentū, qui agros
oryzae feraces ei fruendos dederat, cumque videret se
occupationibus distineri, quò minus Christo, quem ad-
modum optabat, totum se manciparet ac traderet; fun-
do veltigalibusq; relicto, Facatā vnā cum vxore, liberis,
ac seruis venit, vbi non modò se ipsum Deo verè atq; ex
animo dedit; sed filium quoq; indolis egregiae nobis
tradidit tenera adhuc aetate, Societatis nostrae doctrina
praecipisq; imbuendum. Idem, ut vni Deo vacaret, abie-
ctis omnibus negotijs, totū Quadragesimae tempus po-
nit apud nos: quidquid à quotidiano sacro & concione
supererat otij, totū id, precando, contemplandis sempi-
ternis praemijs atq; supplicijs, morteq;, & extremo iudi-
cio infumens. quibus rebus in Domini nostri IESV Chri-
sti cognitione & amore crescebat in dies. Accedebat ad
eius constantiam virtutemq; corroborandam, rerum à
martyribus pie fortiterq; gestarum assidua recordatio: è
quibus praecipuè diui Stephani delectabatur praclaro
facino.

facinore, pro lapidatoribus suis in extremo spem
 minum deprecantis. Vbi hebdomada sacra die
 runt, vitæ maculis per Confessionem diligenter
 ipso Paschatis die cum alijs quattuor aut quinq[ue]
 si pane sese pavit ac muniji. Quinto autem seximo
 die, capta vrbe Facata, e principibus quidam qui
 ne commota in regem Bungi arma ceperat, is apud
 noster Christianus (vt diximus) Amanguui antea
 rat, se ab illo desertum indignatus, cum a sacris ab
 conquiri iubet: quos ille vbi se ad orientes aspectu
 modo arma non sumpsit, cum esset vir aliquo fero
 strenuus, sed etiam quasi mansuetus agnus in gemitu
 cubuit, tã diu ad Dominum Deum oratione con
 quoad vsq[ue] impio ferro confossus eidem animam
 dit, nec dubitamus quin pro intersectoribus fideles
 ces. Etenim diui Stephani exemplũ intimis eius ma
 his inhæserat. Filius apud nos, vxor autem & filius
 sanctam feceminam precationi ac pœnitentiæ de
 magno in virtutibus habent processus.

Alexander est quidã alius Christianus, is cum
 famulatu potentis viri in agro Facatensi, habere
 dem famulatu socrum & coniugem, quæ vxori
 seruebant, a Spiritu sancto per motus, ea famula
 salarioq[ue] relicto, Facatam, Baptismi petendi causa
 cessit, quo impetrato, perceptis iam Christianæ
 dimentis, tota de re dominum fecit per licet
 cumque ita Iesu fauente comouit, vt coniugem
 ad ipsum continuò dimiserit, quæ item ad Eccl[esi]am
 aggregata sunt, & coniux quidem, quindecim
 bus excessit è vita, Iesus, Maria piè pronuntians
 multis rationibus in cœlum ascendisse confidit
 Alexander verò vxoris morte sanctissime obita
 motus est, vt omnem pecuniam abijcere, vitam
 agere, & quoad spirauerit, Cosmo Turmano par
 creuerit. Pij sacrificijs tuis & reliquorum patri
 rumque mihi carissimorum me valde commenda
 Bango, iij. Nonas Octobris. MDLIX.

Libri primi finis.

SE. B.

SELECTARVM
EPISTOLARVM EX INDIA

LIBER SECVNDVS.

LAURENTII IAPONII
ad Socios.

Ccepi vestras litteras, quæ mihi periu-
cunda fuerunt: & quoniam intelligo
quanto vicissim desiderio teneamini
aliquid de statu nostro cognoscendi;
exponã paucis, quæ nobis in hac Mea-
censi prouincia contigerunt. Primùm
igitur Didaci domum deuenimus in
sacomoto vico: qui vicus iacet ad montis Frenojamæ
indices, in quo cum cœnobita litteratique permulti: tum
vero insignis cuiusdam principis Bonziorum domici-
am cernitur, ad eum montem cum peruenissemus,
iussit me Gaspar cum litteris ad Bonzium nomine Dai-
rabum, quibus ille perlectis, aduentusque nostri caus-
a cognita; respondit, magistrum suum ex principi-
bus eius ordinis vaum, qui è Bungo nos euocauerat,
uno superiore extremum diem obiisse; & se tenui re-
sistendi, auctoritate nulla relictum, præsidio nobis esse
non posse. ad eum tamen postridie Gaspar, & ego re-
uertimus: & quoniam nos auidè ipse decemque eius
discipuli Bonziji audire videbantur; apud eos verba fe-
cimus:

cimus: à quibus admoniti nullas religionis in
 iniussu Bonziji eius regionis maximi induci posse, ab
 mus operam diligenter, vt cum conueniremus. Sed
 res parum procederet; oppidi præfectum postremo
 uimus, vt nos ad illum introducere ne grauairetur.
 ille: Si disputandi causa venistis (inquit) excludat
 sin ædium visendarum, id spectaculum vobis per
 muneribusque mercandum est. Gaspar, vt omnes
 clausos Euangelio vidit; à Frenoiama profectus, in
 cùm contendit. In ea vrbe quatuordecim dies in
 conductis morati ad docendum minime accommo
 datis, in alias migrare coacti sumus loco celeberrimo
 tas. Huc Meacenses nonnulli iam ad audiendam cau
 gelium ventitabant post quintum autem & viginti
 diem, Bonzio nos deducere, viro in primis ciuili
 nesto, Regem seu Imperatorem Gaspar adiuto, à quo
 amicè acceptus est, vt ex ipsomet eius poculo, honore
 amicitiae causa biberet. tum verò frequentiore cura
 bis parte nobis ad habitandum assignata, magna
 nis generis hominum ad nos, vel audiendi, vel
 tandi causa, confluxit: sed animis inuito tam ob
 tis, vt verbo Dei audito partim blasphemarent, partim
 etiam irriderent nos, atque deluderent. per eos dicitur
 honesta mulier Meacensis ad concionem venisse
 peroratum est, Baptismum petijit statim: sed ven
 lit Gaspar, eò quòd mulierem nondum ad id Sacra
 tum idoneam repperit. Cingues præterea duo, pro
 honoris nomen id est) noctu ad nos audiendos
 conferebant, vt nostram doctrinam valde probare
 rentur: quidam verò è principibus oppidi Gaspar
 ni, qui Meaci habitat, cum decem alijs apud nos Chri
 stianus est factus. postea cùm Gaspar ad Mioxindoni
 qui præcipuum Meaci obtinet dignitatis locum
 xilij petendi causa à primario quodam ciue dicitur
 tur: tota vrbe pererebuit Mioxindoni iussu promissa
 illum virum in vincula Gasparem coniecisse. rursus
 cùm vrbs præfectus per compita edixisset, ne quis
 garem læderet, fictis rumoribus multi calidum esse
 ncia.

tiebantur, vt Gaspar oppido pelleretur. huiusmodi multa prætereo, quæ singillatim enarrare nimis longum est. Sed iuuante Domino Iesu Christo confidimus, nos, vt adhuc fuimus, ita etiam in posterum incolumes futuros magna cum diuini nominis gloria, rabieque ac dolore diaboli, quando iam nostri in hanc urbem aduentus, ad Banduensem vsque Bonziorum academiam fama penetravit, se recentis passuum millibus Meaco distantem, interim Bonziorum minis, atque importunitate compulsi hospes is, ad quem diuerteramus, nos domo sua dimisit: itaque in aliam nos recepimus. Hic acrius etiam in nos aduersarij sæuire cæperunt, cum nos alij simias, vulpes alij, alij denique à dæmonibus occupatos, anthropophagosque appellarent: pueri etiam eorundem instinctu cum cæteris iniurijs, contumelijsque, tum etiã lapidum, glebarum, & arenæ coniectu infestarent, atque lacesserent. Quanquam his rebus, Domino adiuuante, minime detriti sumus, quo minus Euangelium ad mentem Apilem vsque nuntiarem, cui Iaponij centum circiter fidem habuere, baptizati que sunt sub id tempus Bonzij quinque nos conuenerunt ex ea secta quam Baraque appellant, qui meditationibus quibusdam vacant arbitrarij suo confictis, ij cum nonnulla de nobis quæssissent eiusmodi, vt appareret eos à dæmone agi, Gasparis responsis victi abiectique conciderunt. Duo præterea ex ea secta quæ Tendani dicitur, cum diu nobiscum de religione atque acriter disputassent; concessere ad extremum veram nostram esse doctrinam, tametsi eorum nemo se ad Christum adiunxit.

Alius in primis eruditus, cum è sermone Gasparis cognouisset vnum esse opificem rerum omnium, animosque hominum nunquam interire; idcirco negauit se Baptismum petere, quod ex impurissimo flagitiosam cæno emergere, castæque viuere se posse diffideret.

In Bonziorum ordine magnum est nomen eorum, quorum eruditionem duo quidam ex principibus suo chirographo comprobauerint. Ea veluti quædam canonicizatio est: in sella constitutos adorant, eorumque approba-

Probationem scripto testantur. ex eo tempore quibus bati sunt, certos locos ceteris ad meditando prebunt. Huc dignitatis gradum adeptus Bonzius nomine Quenxu, qui ipsos triginta annos in medicina consumplerat; in charta pratum, & in eo arborum rem depingendam curauit. ad arboris autem radices mina duo descripsit iudicium chirographo confusorum quorum hæc erat sententia:

Prioris, Cedo, quisnam te seuit arbor arida
Ego, cuius principium nihil est, finis
Posterioris, Meū cor, quod neque esse, neque esse
Neque it, neque redit, nec renaturatur

Is igitur Bonzius cum ad Gasparem venisset, macia inflatus, quod diceret iam sibi perspicuum quidnam antequam nasceretur fuisset, quid tempore demique post mortem esset futurus; seque non diu causa, sed animi tantum, ad nos accessisse; diuina repente immutatus est, ut verè nihil esse quod habebat, sibi que Christianam doctrinam esse necessarium intellexerit. Baptizatus itaque summa populi admiratione, vitæ exemplo, quam ducit sanctissimam, alios quot partim conuertit ad Christum, partim vehementer commouit. Cosmus autem amicus nostræ qui annu xennium in Bungo baptizatus est, aduentu nobis ignito nos statim adiuit, parentibusque ac patre Dominum cœlebs colere, & Gaspari obedire coartat. Bonzius erat quidam admodum senex, annos sexaginta in meditando versatus. is Christianam religionem ita auidè arripuit, ut id ætatis homo ad verbum audiendū à sex passuum millibus ventiret. Ad hanc zij circiter quindecim Christum secutus, partim nuptiis iungi nuptiis, partim cœlibem vitam agere, quod eo hominum genere maximè mirum est; decretum. In vico Fatima habitat Bonzius, qui piscibus, caribus triueo, hordeo, denique oryza abstinet, licetis

visitans, arborumque baccis ac pomis, qui que æternæ
 salutis adipiscendæ causa voto se obstrinxit è libro quo
 dam Xacæ, quem Foquequium appellant, se gratis ple
 bem eruditurum. Narravit autem nobis, se ante de
 cennium per nocturnam quietem sibi visum esse ver
 tari cum sacerdotibus, qui è Cenghequu, hoc est Eu
 ropæ regione venissent, sibi que rectum a d. salutem iter
 ostenderent, ex perrectumque postridie, statim audis
 se Amangutij esse presbyteros quosdam è Cenghequu,
 de via futura publicè disputantes. Hic audito Euange
 lio gaudius est; sed quoniam sine comite Meacum
 festinè venerat, dixit se Farimam rediturum eo animo,
 ut sublevis rebus necessarijs, votisque neglectis, & fallaci
 illa vitæ asperitate deposita, Meacum reuenteretur, & Chri
 stiana sacra susciperet, occultè etiam ad nos contulère
 se audiendi Euangelij causa viri insignes duo, quo
 rum alter in meditando exercitatus, quodam quasi E
 piskopi munereungebatur: alter erat Bonzius legum
 peritus, & concionator, qui in eo congressu Gaspari
 aperitè confessus est, in Iaponica philosophia simplex
 nihil esse, vel solidum. Bonziorum quoque familie,
 quæ à Foxequu nomen duxit, vitamq; saueriorem cate
 sis omnibus profiterur; audito Dei verbo, nostraque
 vitæ ratione perspecta, quod Gaspar gratis populum
 doceret, & cum ipse omni sceminarum consuetudine
 abstineret, tum laicos vna tantum vxore iubeat esse con
 catos; offendi ceperunt in Bonzio quodam præfecto
 nobis, quem antea venerabantur vt Deum, quòd a
 ptas habeat in occulto, & laboris in docendo sui mer
 edum exigit: cumque carni ac piscium esu ceteris
 abdicat, ea ipse clam comeda; quo circa eum è cœno
 pellere, aliumque pauperem ac bene moratum in
 is locum sufficere decreuerunt. Tres præterea iis
 meditationibus clari, quintum item diem con
 nes nostras assiduè celebrant, quos propediem bap
 tumiri confidimus, eam rem ad exemplum magno
 re profutura. Non longè ab ædibus nostris incendiū
 statū est: cuius incendiij in nos vt veneficos, diaboliq;
 præco-

præcones causa conferebatur: sed iam Bononi
 tor aliqua ex parte deferuisse videtur. quod
 ita multa, ac diuersæ numerentur sectæ, suam
 profiteri nos dicunt; Xingouini, id ipsum Deno
 illi prædicent: Ienxuani Foben quoddam suum
 xani Mion (disciplinarum ea nomina sunt) lo
 ses Amidam: Xintani denique Quoquim: sed
 mus, non longè aberit, quin omnes fereantur legi
 mi cælorum terræque opificis nostro præcepto
 mulgari: quem pro sua infinita clementia factum
 confidimus, ut ipsum agnoscant, agnoscantque
 dem, & gloriam tribuant. Vestras etiam aucto
 ritates mihi carissimas, & istius Ecclesiæ, cuius
 maximè, deprecationes imploro. Meaco sup. No
 nias, MDLX.

CONSALVI FERNAN ad quendam è Societate Iesu.

Hæc litteris nonnulla, frater mi
 sime, persequar, quæ, in lapom
 sem, in vinea Domini gesta
 sabatur eo tempore. Franci
 Vilela, cuius iussu Gulielm
 bis ære campano circumire
 ad Christianam doctrinam
 discendam in templi cogit
 bus vnus admodum paruulus nondum ad
 stianorum adiunctus; Gasparem adijt Bap
 nopere efflagitans, quem Gaspar, id ætatis
 tre ethnico, cum prius perdiscere iubere
 stianæ doctrinæ, respondit ille, nequaquam
 turum, quoad Bapulo lustratus esset, d
 ad suos regressus, ita cum parentibus egr
 matremque, fratres, ac sorores ad Bapulo
 Ad aliud venio non minus mirabile. Dum
 vexatus ethnico quidam ex optimatibus,
 curaciones frustra tentasset, suadenti Chri

dam, ut ad valetudinem recuperandam, Christiana religione suscepra, ad templum nostrum accederet, atque in pristinam valetudinem restitutus. alij præterea morbi complures in his regionibus eadē aqua pelluntur.

Alius Christianus cum e graui morbo iam prope animam ageret; me accersitum rogauit, ut quoniam essem Societate Iesu, pro se Dominum deprecari: sanitatem se continuo recepturum. psalmis septem pœnitentialibus recitatis, magnam ipsius fidem Dominus reddita statim valetudine remunerari dignatus est.

Profectus ex eo loco Gaspar in insulam quandam ad promulgandum Euangelium, incolas plus sexcentos in duo baptizauit, Christianæ fidei præceptis imbutos. quæ res tanto diabolus affecit dolore, ut unum e Bonzianis eo miserit, qui populo persuaderet, falsa esse quæ Lusitanus concionator docuisset. quæ re cognita Gaspar confesum eodem legauit e nostris, qui apertis rationibus aduersarij mendacia redargueret. quæ res Christianos non mediocriter recreauit.

Haud ita multo post, barbari tres e principibus ciuitatis, communi consilio profecti ad excindendam Crucem in monte a Christianis erectam, vix dum scelere perpetrato, inter se rixari ceperunt, sibi que inuicem idipsum facinus exprobrare: demum cõrixa peruenit, ut eoplo in loco, vbi Crux posita fuerat, inter se ex prouocatione dimicauerint: quorum duo postridie manè mortui ibidem reperti sunt: tertius vero nusquam postea apparuit (ablatus a demonibus creditur) nec aliud quidpiã de illo auditu est, nisi quod biduo post adolefcentis quidã repente ab immundo spiritu occupatus palã secebat: se nimirum esse, qui Crucẽ præciderat, & propterea se in altera vita torqueri acerbissimè. quod videre Iaponij, rei occultandæ gratia adolescentem abscondere statuerunt, atque ita ex oculis nostris euasit, ut nihil de ipso deinde cognouerimus, incertumque sit, eum ne interfecerint. qui partim hisce de causis, partim quòd sexcentos quos dixi neophytos vide-

rent alios idola cremantes, alios in mare praecipit
 concursu ad Regem facto postularunt, ut Goperni-
 gni finibus pelleret. quib⁹ Christiani cum exaltis
 resisterent, resque iam ad arma spectare viderentur,
 misit qui Gaspari nuntiaret, nequaquam se in
 in suo regno interimi: proinde ad Socios se-
 quocirca in Bungum vbi erat eo tempore Coloman-
 rianus, inde concessit non sine magno quidem
 dolore: quippe qui in spem venisset, Regis ipsius
 minum traducendi. is enim saepius Gaspari praedixit
 dixerat, se animo ac voluntate esse Christianum.
 Christiano se gerere, quod praecclare intelligens
 superstitiones quantum à veritate distarent.

Valetudinarium & sodalium, quod Milder-
 vocant, à Cosmo institutum in vrbe Funata
 Bungenfis, ethnici magna cum approbatione
 unt: cum enim inter se ex animo ac vere non
 rantur in primis, reperiti in toto orbe terrarum
 peres curet, iisque necessaria cuncta suppeditent.

Duo sanè admirabilia mihi narrata sunt, quae
 oppido contigere. ethnici quidam e primoribus
 tatis ancillam habebat Christianam. arguitur
 ferme Christianos auersantur, conuersus ad
 Cur, inquit, tu Christiana es, cum ego sim ethnici.
 continuo ab ista religione recesseris, huic ego
 bus interficiam. Cui serua Dei, non eo
 stiana sacra suscepisse respondit, ut iis mox
 barbaros ritus rediret. tum herus eius persecuti-
 gnita, cum mortis minis interdixit, ne ex eo tempore
 Crucem adorandam sese conferret. illa vero
 ta praesidio, nihil idcirco ab instituta Crucis
 stere, quoad eam herus obuiam in itinere salu-
 dit.

Alterum illud est. Paucis ante diebus, quibus
 hunc Firandi portum venirem, Sinarum nauibus
 num quendam qui apud Sinas in vinculis fuerat
 dem portum aduexit. Sinæ aliquot ibidem conuen-
 tes cum ad nauim accessissent, ut Lusitanum

querere de nauarcho Sina populari suo ceperunt, quo
 consilio Lusitanum in ea loca perducere ausus esset, cum
 Rex virandi sacerdotem Lusitanum ex oppido pepulif-
 set, nisi spoliari se ab Rege nauigio vellet, continuo Lu-
 sitanum interficeret. Hac dum agitantur, diuinitus fa-
 ctum est, vt Christianus Iaponius quidam interueniret.
 is vbi moerentem Lusitanum aspexit, ad eum confestim
 accedens, causa inuestitæ cognita manu apprehensum
 bono animo iubet esse: quantum per suas facultates li-
 cent, nihil ei apud se defuturum. inde perducit domum,
 ubique hominem habuit quoad vsque nos eo perueni-
 mus. Et sane Lusitanos Christiani tanta benevolentia
 prosecuntur, vt in eorum aedes æquè liber illis atque
 in suas ipsorum aditus sit: sed iam præcipue præclarum
 amoris sui documentum dedere, cum Iaponij facta in
 eos coniuratione arma ceperunt. quod vbi à Christia-
 nis cognitum est, communi statim consensu ad eorum
 defensionem se vel capitis periculo compararunt: cum
 ex eis quidam extrema iam ætate, reliquorum domos cir-
 cumcurrerent, hortareturque omnes ad mortem pro Chris-
 tianis fortiter opperendam: quare perterriti barbari, a sus-
 cepto consilio desisterunt. Obsecrate fratres carissimi
 Dominum, vt huius gentis animos ad suos errores ac mi-
 serias recognoscendas illuminet. Cal. Decem. MDLX.

LVDOVICI ALMEIDAE AD
 socios in Lusitaniam.

Nis litteris, quæ à vobis ad nos assiduè perferuntur, insignis amoris erga nos vestri, & caritatis cernuntur nota. apparet etiam quanto studio teneamini ad nos subleuandos in hæc loca veniendi hæc plenâ pietatis voluntatem, quoniã nos remunerari nõ possumus, Dominus ipse pro sua benignitate compenset: quanquã amoris vestro nos etiã aliqua ex parte respondeamus

(quoniam auctis scire quid à nobis in re Christiana
ratur) anni huius præsertim astra ad vos perferre
tui.

Balthasar Gagus hoc anno ex Iapone profectus
diam, aduersa tempestate retentus, hycamuit in
narum: atque id fuit causæ, cur à nobis huiusce
teras non acceperitis. Post eius discesum nuntij
allati sunt, Bonziorum in Gasparem Vilelam
aliquantulum refrixisse. itaque rursus aures dare
se Euangelio, fierique aliquos Christianos, ex
nobilissimos homines, & in rebus Physicis ad
intelligentes. Missæ sunt etiam aliquor à Meacensibus
lis neophytis ad Bungenfes Christianos epistolæ
rum vna duodecim circiter paginarum magnæ
regionum Christianis attulit voluptatem, sepulchra
scripta, omnia Christianorum loca percurrit, &
recitabatur etiã ethnicis. Summa erat epistolæ
Iaponis omnium (quæ plus vndecim sunt) expo
sul & confutatio, cum religionis Christianæ
tione: nec verò pacatas vnquam res Iaponicæ
quoad omnes fierent Christiani: atque vltimum
apertisque rationibus probabatur. Mense Iunio
ex Gasparis ipsius litteris cognouimus illum
ad urbem Sacaium, quæ bidui distat Meaco
magna messis vberimæ ostendebatur, non modo
sit libera, & in primis ampla Iaponis totius
etiam magis, quod cum quidam è principibus
illuc per litteras inuitasset, ad seque suas ipsi ad
lij promulgationem obrulisset. cuius tantum
desiderium, vt in Bungum etiam certum hominum
mandatis miserit ad Cosinum Turianum. De
bitur, vt speramus, pro sua bonitate Dominus
tium, easque conuertet ad se: nos autem in
mabit obsequio.

Quod ad Bungensem Ecclesiam atinet, quæ
quidem est Iaponis omnium maxima: admodum
tur in dies (cæptis adspirante Domine) cum
ranorum, tum etiam tyronum numerus: quorum

ta est pietas, vix vt possim verbis assequi: nonnulla tamen attingā, vt ex ijs reliqua intelligatis. Primum nulla nox præerit (vt mihi quidē videtur) quin verberationes in templo fiant, ac ferē semper omnium quotquot ibidē eo tempore sunt, quibus in tēplo non licet, ij sese intra priuatos parietes cū vniuersa familia verberant. Quotidiē, quāuis ningat, Christianis refertū est templum: nec referatur ferē, quin multi reperiantur ad limina præstolantes. Festis autem anni celebrioribus, tanta vis hominum cōfluit, vt ad multitudinem capiendam vmbacula è frondibus rapim exstructa cum templo continuare necesse sit: atque alij quidem præcipuis anni festis, alij verō diebus Beatissimæ Virgini sacris, alij quintodecimo, alij etiam octavo quoque die Confessione maculas abluunt. Sed Bungensum studium ac pietas Quadragesimæ præsertim diebus elucet. res profectō visenda: quippe in singulos annos crescit huius Ecclesiæ religio ac probitas.

In pueris ijs, qui ad nos Christianæ doctrinæ gratia veniunt, alij ita parui cernuntur, vt nihil pænē præter catechismum eloqui possint: itaque idipsum quod tenent memoriter, oppido concinunt. Prope templum nostrum duodecim circiter Iaponij patres familias habitant, quorum filij puerique singulis noctibus audito siquo salutationis Angelicæ, ad Crucem conueniunt in ea vicinitate defixam; ibique nixi genibus totam horam quotidie in Christiana doctrina decantanda conueniunt: idque parentum iussu, quorum tanta est pietas, in infantibus Christiana rudimenta vnā cum lacte paucim instillent, eosque tenera adhuc ætate nostram in disciplinam domesticam traditos Domino consecrent. Nec verō parentum pietatem non imitantur liberi, atque præsertim natu maximus omnium, annū agens terdecimum, cui super mēsam cruciatus CHRISTI Iaponicē recitanti, fluunt interdum ex oculis lacrymæ, nulla vultus mutatione. alij verō eorundem cruciatuum recordatione commoti, pijs Christum liberatorem verbis assantur, ita suauius, vt cuiuslibet ferreum quam-

uis pectus emolliant. Itaque horum quos domi-
 mus operam ad conuersionem harum gentium
 nobis vsui fore speramus: quippe cum Laponi-
 res patria lingua magis quam peregrina retineat.
 praeterea quinque Laponios apud nos habemus
 etiam iam aetate viros admodum probos: tres videlicet
 nani, quartum Meaci cum Gaspare Vilela: postremo
 meum est peregrinationis meae, annum agens alterum
 vigesimum, tanta in dicendo suauitate ac lepore
 tuus, ut auditorum animos mirabiliter captat: hinc
 etiam Laponicas, multaque de physicis ita callet, ut
 philosophos omnes refutet, ac vincat. faxit Deus
 ut eorum animis ignem inijciat. Christiani For-
 ac praesertim vnus e principibus, Cosmum m-
 tuis per Deum obtestati sunt, ut eo aliquem e-
 mitteret: velle se optimum templum exstruere,
 lere sumptibus quotquot e nostris ibi commorantur,
 quod iam fieri ceptum est. hisce de causis, & similibus
 multi Christianorum vici alicuius e nobis ad
 sermonesque iam diu desiderabant, decessit
 ut initio Iunij anni MDLXI. ad eos pagos, & in
 tima inuisenda discederem.

Pridie quam Facatam perueni, ad aetna-
 nito Christiani obuiam mihi alij ad tria passibus
 alij etiam longius magno cum gaudio proce-
 ego complures dies in ea vrbe moratus, in
 septuaginta sacro fonte lustrari. in quibus
 duo Laponicarum legum sane periti, cum alter
 gius concionator fuisset. is septem dies mecum
 tando, interrogando, quae dicebam in com-
 referendo consumperat, cum immentia Dei Deo
 sui lux ei tandem affulit, & illius exemplo
 praeterea tenebras dispulit.

In eadem vrbe Facata cum alij complures, cum
 duo morbo graui laborantes diuina ope sanati
 nus paterfamilias tanto capitis dolore torqueretur
 violenter sibi met manus in ferre saepe tentari,
 mo die Dei benigne eualuit. alter erat

fecidissima coopertus. is, quod de Christianis honorifice
 neq; sentires, putaretq; iuuante Domino sibi per me fa-
 nitate reddi posse; in meū conspectum adductus est: quē
 ut vidi, negavi me ei morbo posse facere medicinā: verū
 tamen ne planē mœstus à me discederet ipse, quiq; eum
 adduxerant; remedium quoddam illi præscripti facilli-
 mum, & post tertium diē ad me redire iussi: ita nitidus
 rediit, ut nulla vnquam scabie laborasse videretur. equi-
 dem ob stupui perspecta hominū fide, aperteq; denuncia-
 ui Christianis, ne sanitatē pharmaco, sed Deo Domino fi-
 deiq; suæ acceptam referrent: quæ quidem etiam in ani-
 mos eorū qui morbo liberati fuerant, redundauit. nam
 vterq; Baptismo petito, & post catechismū impetrato, ad
 Ecclesiā aggregatus est. cūque iā discessus mei tēpus ap-
 peteret, quo æquiore animo id ferrēt, spē illis maturi re-
 ritus p̄bui: quorū duo primores ita obfirmato animo ite-
 mens mei comites esse statuerūt, vt eorū studijs remitte-
 re, aut eos de sententiā demouere nulla ratiōe potuerim.
 In exitu Iunij Facata discessimus in insulam Tacaxu-
 mā, ambitu passuum sex millium, in ditone viri princi-
 pis Firandensis, Antonij nomine: vbi cū essent quingē
 circiter Christiani, ethnici tantū octo; ij quoq; ad Deū
 nostro aduentu cōuersi sunt. Præest aut̄ eorum institu-
 tionī, excellenti virtute vir, qui ē Bonzio Christi seruus
 effectus est. ad habent, quæ idolorū antea fuerat, in pri-
 mus ornata: cuius vectigali, itemq; elemosynis quas
 rogat institutum ibi quoq; Misericordiæ sodalium,
 non modo ipse antistes alitur, sed etiam inopes peregri-
 ni qui illuc sanē multi (quod vidi per eos dies) religio-
 nis causa ventitant, eadem stipis per Misericordiæ sōda-
 litere fideiūque distribuendę ratio, seruatur etiam in
 vicina insula Iquicuchi, itemque in ceteris insulis, in
 quibus Ecclesiæ sunt. quō fit, vt ad iter in ijs regioni-
 bus faciendū sarcina & impedimenta minimē sint ne-
 cessaria: quippe, quocūque peruenias, omnia tibi gratis,
 & sedulo cōparantur; maritimo itinere naues, terrestri
 iumentes & iumenta: quæ si recuses, iniuriā videlicet sibi
 fieri, seq; in Christianis officiosis numerari non putant.

Firādo cum ad hanc inuisendam Ecclesiam
 Lusitani venissent, horum Christianorum
 precandi studio, obedientia, amore non modo
 dores nostros, sed etiam in omnes eorum victo-
 toperē delectati gauisique sunt; ut mihi affirmat
 cios nostros qui in cæteris orbis terræ partibus
 tur, si vel particulam norint eorum, quæ cum his
 fuanis geruntur, omnes Iaponicam hanc precam
 expetituros: quod equidem credo: nam vna
 Christianæ doctrinæ decantatio multas vos præ-
 tia lacrymas exprimat. quid enim si videatis puer-
 tum ac puellas, bis quotidie catechismi caute con-
 tes, qui paucis ante diebus dicati diabolo fuerant
 Christianos templum ingredi, aqua lustrali se ab-
 re, demum ad precationem ritè genua flectere
 duobus eorum voce præcuntibus, subsequen-
 ros, doctrinæque præcepta concinentes audire
 tanta cum modestia, ac verecundia, ut oculis
 humi defixos habeant, ac duo illi præsertim, qui
 præcunt (quos ego de industria non fero), & car-
 tauri), & quidem in maximis caloribus, cum facie
 sudore manerent, tanta fuere constantia, ut man-
 los, pedes nunquam mihi mouere coram uestro
 profunda aliqua contemplatione dixisset. nec
 strina tantum decantanda contenti sunt: nam
 que explicationem libentibus nobis requirunt
 ro quanta cum animi vestri voluptate intueantur
 nios hosce Christianos positus genibus, man-
 sublati, Christum è Cruce pendentem adorant
 mis ad solum vsque fluentibus, in tormento
 ni cogitatione ita demersos, ut pene ecclasticis
 atque hæc quidem in hisce insulis prope de-
 de ijs locis existimandum est, in quibus (vna
 Sacramentorum est vsus frequens: quæ cum
 ferat (quæso) vos fratres carissimi harum Eccl-
 Deumque cum gemitibus obsecrate, ut suppl-
 aliquod è Societate nostra dignetur huc miser-
 si forte nimis diu distulerit, quam vercos, ac quos

int, paucos superstites è nobis offendant: siquidem tres
hac ællate magnum vitæ discrimen adiuvimus, quam
tuetur Dominus, vt opinor, quoad alij nobis ad nouam
hanc vineam tuendam colendamque succedant.

Exea quam dixi insula, in aliam traieci maiorem,
quæ Iquicuqui vocatur. incolas habet circiter mille
quingentos, in ijs Christianos fermè octingentos. ij, quod
iam ante de meo aduentu cognouerant, obuiam mihi
nauem cum primoribus aliquot Christianis miserunt:
quam vt conscendi, in ipsa nauigatione, tribus passuum
millibus ante quàm ad insulam peruenimus, Crucem
aspxi edito loco positam, quam satis amplo interuallo
circumicus murus, scpelendis Christianis cœmeterium
efficit vbi descendimus, humanissimè excepti, continuò
ad salutandam Crucē de more perreximus: inde tēplum
eorum inuisimus, eleganter ornatum. atque illos in
presentia quidem ne inopem plebem non sine iactura
ab institutis operibus auocarem, dimisi, concione in
matutinum & vespertinum tempus, pucrorum verò ca-
techismo in pomeridianum indicto. itaque tanti con-
citus fieri capti sunt, vt cum multi excluderentur, arc-
am, quæ ad vestibulum templum est, storeis pro renata
contegere necesse fuerit. Templum est autem excelso
loco, lucòque denso, & ad aspectum iucundo. in id as-
cenditur gradibus, quibus in imis stagnum est aque, nu-
dis paupetum pedibus abluendis, non superstitione, vel
ceremonia, sed ne templi catastromata calcata comman-
ent. Postridie quàm huc veni, cæteras quoque sa-
cras aedes lustrari pulcherrimè positas, quippe quæ an-
te id tempus idolorum fuissent, quibus colendis opti-
ma loca diligenter exquirebantur: hoc autem tempore
editi Iaponij sunt illi ipsi qui nuper Bonzij, nunc Chri-
stiani appellantur, antea dæmonem, nunc IESVM
Crucefixum supplices venerantur, & colunt. Et quoni-
am ex altero pago eiusdem insulæ sanè frequenti, ad al-
terius pagi templū trium ferè miliarium interuallo Chri-
stiani magno suo incòmodo venire cogebantur, tēplum
quòque exedificandū curauit, quod paucis diebus mul-

torum subsidio, magnaq; omniu alacritate perficitur
 tabula picta, caeteroq; ornatu ex vrbe Firando illu-
 uecto. Christianorum animis recreatis, caelestiq; ser-
 purgatis ijs, qui ad Baptismum uidebantur idonei
 lium Christianorum pagum, quem Xixi uocant, per-
 rexi, ut eos per Euangelium solarem, & simul rem-
 noua, quæ tum ab ijs ad tectum perducebatur, facere
 exstruendum curarem, Iquicuchensibus Christianis
 ficios e nobis in eam rem fabros lignarios septem
 auxilia necessaria deferentibus. ibi igitur amantissi-
 excepti a Christianis, qui quasi regem expectaret, tu-
 dulò uias ante purgatas ornauerat, prima luce, de
 de rebus diuinis disputare instituius, quo ceteris
 ceteris horis diei sacello exadificando vacarem, quo
 summa eorū diligentia paucis diebus est absoluita.
 techismi deinde cura certo homini tradita, itam tra-
 mus eo consilio, ut Facatam propediem reuerteretur
 quod eius peregrinationis spatium Cosmus nobis
 Augustū exeuntem usque præscripserat. Ita, Cuius
 tata, cum incolis egimus, ut ibi templum (nullum
 erat) communi consilio facerent. ad quod nobis
 sacrae imagines, caeteraque necessaria ornamenta
 missa sunt. nonnullis concionibus habitis, quibus
 de Christiani sunt confirmati, Baptismoq; illustri-
 lustrandi supererant, Casungam inde contentum
 tanta nobis hominū multitudo sese obuiū effudit,
 sti alicuius diei solēnis celebritas uideretur. Cuius
 rata, ad primariū quendā Christianum diuersione
 quē nonnullis concionibus habitis, magna con-
 luntate decretū est templum, in quo sacerdotes
 rent, si qui in ea loca uenirent: quò item Firando
 rius sacrorū apparatus est missus. Interea dū huc
 mihi grauis homo narrauit Iquicuchi mulierē Chri-
 nam suadente diabolo, siue eius ministris, ab omni
 endi gratia pharmacū sum pisse eiusmodi, uentris
 samq; parentē necauerit. Huius corp⁹ Christiani
 noxa capitali obstricta migrasset, in ipso foris
 quo Crux est posita, sepeliri cum uentris

quot dies periculose agrotāsi adoleſcēti euidā Christiano per vilum, Corpus (inquit) meū sacra sepultura prohibuit illud quidem: sed ne idcirco me Christiani damnatam existimēt: nam ante quā ē vita discederem, Dominus contritione mea lacrymisq; placatus est. quibus rebus Christiani ex adoleſcente cognitis (namq; is deinde conualuit) valde animati sunt.

Ex rō loco rursus ad pagum Iquicuchi, atque inde, sperditus Christianis relicta, Firandum discessi ad quādā sacrorum instrumenta accipiendā, quæ nobis Lusitanorum nauis aduexerat.

Firandum ut venimus, nauarchum Lusitanum allocuti, ad Antonium diuertimus statim, qui cum vniuersa familia nos peramanter accepit, detinuitque ad multam noctem nonnulla de officij religione percontans: post die nauarchum adiui, ut permagnam tabulam pictam in nauis proponeret Christianis visendam, quos in proximum Dominicum diem (quod eorum commodo fieret) ad concionem simul & spectaculum, dimissis per agros nuntijs, euocauimus. interea nocturnis hortationibus cum ceteri Christiani in fide animati sunt, tum ethnici circiter quinquaginta ad Baptismum adducti: in ijs, ē proceribus quidam Antonio non inferior. Et quoniam Firandi sacra ædes erat nulla, petijt nauarchus ab Rege, ut in arca nostra excitare liceret ædiculam, in quam Lusitani qui versabantur ibi nonaginta, religionis causa conuenirent: eademque Firandenses Christiani deinceps vterentur. cui Rex se deliberaturum respondit. ea erat dissimulata negatio. itaque id vbi reſciimus, apud Christianum in arca nostra habitantem priuatim sacellum exstruere, atque adornare constitui. quod ille tanta animi alacritate studioque recepit, ut ædium duarum quas possidebat alterius, vtrō mihi optionem daret, seque custodem fore profiteretur. igitur, Antonio præsertim operas & cetera necessaria benignè suppeditante, paratum oportorium est, & omnibus rebus instructum, in quo singulis noctibus Litanæ & sacri sermōnes habebātur. vbi

Domi

Dominicus dies aduenit, è pagis insulisque hinc
gens Christianorum multitudo confluit tum ad
bum Dei audiendum, tum verò ad sacram videri
maginem, positam, vt dicebamus, in nauis, loco pu
matibus, vexillis, vitæibusque arborum ramis
referta iam spectatoribus nauis, cum perorasset
mnes nauarchus, quod longè ab domibus suis ad
liberali cibo, potuque refectos dimisit.

Iam dies obrepserat, quo die mihi in Bangon
deundum esset: quo circa sacra tabula ex oacra
uiculam translata, vt inde Facatam deucheret
stianos Iquicuchenses monui, me sabbato pro
promissa facerem) ad eos ex itinere venturum, &
postridie vespere profecturum: qua illi re audita,
nauis continuo ad me deducendum venientibus
conscendi, comitibus pijs aliquot Lusitanis, qui
gauerant, vt mecum se ad illas Ecclesias inuisita
re permitterem. Descendentibus nobis ad Ieros
prodierelaponico more cum facibus multis: eos
comitari ad templum venimus, vbi nos magna
multitudo cum pueris exspectabat. Concio
& puerorum catechismo peracto, quò iam in
nox erat, plebem dimisi, maneque postridie (Do
cus erat dies) post concioem incolas circiter
Christiana doctrina iam instituto; baptizatum
profecti, magna in itinere ac varia incommoda
asque pertulimus. Nam & mari, paruis hinc
monoxylis, vastos interdum staus præcidere
acti, vixque imminetium piratarum manus
qui captos homines diu multumque vexatos
tem diuendunt; & terra, iumentis consulto
lenta via atque terribilissima ciugulo tenus
bamur: quæ tamen sordes occurrentibus
eluebantur. Accessit ad hæc, assiduum præ
sanguinis, quo sanè grauitèr acerbeque
omnes difficultates, Christianorum erga nos
caritalque compenlabat egregia: cum & h
morationis que nostræ mercedem constanter

ne respuerent: & abeuntes, viatico omnibusque rebus necessarijs liberaliter instructos vberissimo fletu prosequerentur: & quod longè admirabilius est, impressa à nobis humi vestigia ipsa; obstupescens rei nouitate ac miraculo qui mecum aderant Lusitanis, oscularentur. Verum, ne longior sim, modum epistolæ faciam, si vnum addidero, ex quo facile iudicare possitis, quanta sit Iaponica gentis ac nominis ad humanitatem religionemque propensio. Cùm fessus è via, morboque pance confectus, in quodam ethnicorum oppido substissem; tamen nullum erat desiderium cibi, tamen ne planè deficerem, oryzam reformidans, putridaque piscium scamenta (hæc enim incolarum cibaria sunt) misi qui oua coemeret. is autem mihi mox oua cum ipsis nummulis retulit. Causam querenti, respondit, incolas oua, quod dies ille festus ipsorum esset, vendere non uult: quod à groto quererentur, dono dedisse. Denique in Bangum agrè peruenimus: ibi quanquam à Cosmo, ac Socijs amantissimè acceptus, humanissimeque tractatus, vix tamen adhuc è diuturna agrotatione conualui. Vos elementissimum Iesum obsecrate fratres, ut mihi ad se perfectè colendum vires animumque suppeditet. Bungo. Calend. Octob. MDLXI.

E SOCIETATIS IESV LIT-
teris in Europam de obitu Con-
sali Sylueriæ Lusitani.

CONSALVI Sylueriæ nostri felicem obitum hac epistola persequemur. Is circa initium anni MDLX. cum Socijs duobus Goa discessit in regna quæ dicuntur Inhambanis & Manomotapæ, ut nationibus illis Euangelium nuntiaret, quod concionatorum inopia nunquam probè cognouerant. Vt primùm Inhambanè attigisset, morbo corripitur ita graui, uti Consalius natus valentissimus, oculorum acie vehementer hebetata
fra-

fractisq; viribus, propemodum extinctus sit. Vno
 lo melius habuere, ad urbem Regiam Tongen
 dunt. ibi Regem vna cum vxore, sorore, libris, cog
 tis, regniq; proceribus, populo deniq; pene tot
 paucos dies magna omnium gratulatione ang
 cro fonte lustrarunt. Rex Constantini, Regina Ca
 na, soror Elisabeihę nomen assumptę. Inde Ceta
 rei Christianaę causa relictis apud Regem Socis,
 motapam ire pergit, comitabantur amici Lusitani
 oram vnica biremi legebant. Mosambico insula
 ta, vix ad Mafuta fluminis ostiũ, leucas nona
 cesserant, cum aurox coorta tempestas, Con
 precatione repente sedatur atque comprimunt
 exscensione facta, die qui fuit Diuo Hieronymo
 plicatilis ara in ipso littore ad sacrificiũ excitatur
 hementi Solis ardore, vt calceati Lusitani, terre
 ferre vix possent. Consaluo autem inter sacrificiũ
 eruperunt ex toto capite pustulae: quas eum ad
 medicamenta nequaquam desissent; praecario
 odio incensus ille cuncta repudiavit, seque nauem
 taxat sanandum permisit, ac tempori. Triduum
 rati, tranquillo mari prouehuntur ad Colima
 niũ. eo restantibus iterũ ventis ægře subue
 goaxanem Giloa regem veniunt amicum Lu
 rum: a quo benigne ac liberaliter accepti, facta
 mulgandi Euangelij potestate, diuinus rament
 stitẽre, quod ad Manomotapa Regem festinat
 vno ad Christũ adiuncto, finitimos reges loc
 atque auctoritat: inferiores ad Christum de
 perduci posse considerent. Hinc ad amnem
 dunt Cuamam, leucas a Sofala triginta, ex quo
 Lindem proximum sinum periculosa pro
 si, tredecim ibi steterẽ dies. Ab Linde cum ad
 denuo peruentum esset, in ipso introitu flum
 uina peracta Consaluo a Lusitanis comitibus
 mium, vt quoniam fines Manomotapa ingre
 zent, totum legationis suę negotium Dom
 ter commendare ne grauarẽtur: deinde vt

faceret, si reliqua tota navigatione se, ut precibus vacaret, ab eorum conspectu atque consuetudine remouisset: in rebus præsertim grauioribus, consulto potissimum Deo exoratoque opus esse, tum iubet in certa nauigij parte velum sibi præcedi, in eo recessu octo ipsos dies ita deliquit, ut semel tantum quotidie tostis ciceris pugillo, & exigua haustu frigida se se reficeret, & quicquid à precatone supererat temporis, in euoluendo libro consume- ret, qui scriptas sanctorum continebat vitas.

Quæuo igitur die, cum ad Senam (qui terminus nauigationis erat) venissent, vicum sanè frequentem: sibi defen- ditum est, nuntiusque à Consaluo ad Regem de suo ad- uentu in intima regni missus, à quo dum responsum ex- spectat, interim Christianos aliquot inquilinos à pecca- tis per confessionem absolutos, a turpi concubinarum consuetudine ad sacras nuptias legitimasque traduxit, ca- techisum publicè docuit, & è Lusitanorum seruitijs i- bidem capita fere quingenta baptismo iustravit. Regem etiam inhamioris, Regis Manomotapæ stipendiarium, tribus passuum millibus à vico Sena, cum aliquoties ad- uisisset, hortationibus suis ita permouerat, ut se vnà cū uxore & liberis, libentissimè Christianum fore profite- reretur. Sed Consaluis, partim quòd non haberet quem apud illum catechismi causa relinqueret, partim etiam ne Manomotapæ Regis offenderet animum, si prius sti- pendiarium quàm ipsemet Christiana sacra impertisset, inha- mioris Regem ut potuit consolatus, hortatusque ut ipse cū suis Dei bonitate fretus in suscepto consilio perma- neret, totam rem in tempus aliud distulit. Jamque alter ef- fluxerat mensis, cum Antonius Caiadus Lusitanus, qui morabatur in vico Regia Manomotapa, legatus à Re- ge ad Consaluum aduenit Manomotapam perducen- tem Consaluis sacrorum ornatu cū sacro lapide & ca- the in sarcinā colligato, sublatoque in humeros, se in viā dedit. Cū ad fluuios vêtum erat, qui multi in ea regione sunt, si quidem vado superari possent, quamuis ad iugu- lam vsque pertingerent, transibat, manibus elata seu ca- the sarcina: sin minus, vasi ligneo impositū peramplo
Con-

Confaluum, narantes ipsi propellentesque
 Castres, quo nomine gentes ea appellantur. Ibo
 natalem Domini ad Chetu chin pagū haud longē
 nomotapa ventum est, factumque ter sacrum
 Lusitanorum animi voluptate. Inde Natalium
 octaua, cum urbem Manomotapam introissent,
 confestim Rex, qui Confaluum cum muneribus
 auri pondere ingenti, bobusque permultis, & feni
 ad ministeria quotidiana: quippe qui de Lusitan
 catoribus iam ante cognouerat, Confalū nō
 tā sanctitate virtuteq; praestantem, sed etiam gene
 ritate ac nomine in primis esse conspicuum. Ceter
 gratijs actis, muneribusq; repudiatis, ex ipso lega
 gem cogniturum esse respondit, quod gentem
 quasve diuitias quaesiturus in ea loca venisset.
 puit ea animi magnitudine Rex, venientemq; re
 inde Confaluum tanta gratulatione & signifi
 honoris excepit: quanta neminem vnquam antea
 & in ipsa penetralia, quō nulli est aditus, intro
 & assidente matre, considerare Confaluum ex
 pete iussit, Antonioque Caiado e conclauis in
 prete adhibito, Rex quatuor continuo scissore
 feminas, quid auri, praediorū, boum deniq; vana
 incolae non minoris quam aurum ipsum aestima
 tur. Cū nihil se praeter ipsum Regem respice
 tare; conuersus ad interpretē inquit Rex: Profecto
 se est, qui nihil horū accipiat quae à ceteris
 amantur, longo interuallo à reliquis distare
 & nihilominus ad extremum multa benigne
 amantissimis verbis Confaluum ad hospitium
 dum ille mandē rem facit diuinam, è principibus
 praelegantem cum è foribus aspexissent in ara
 perelegantem Mariae Virginis imaginem, quam
 la depictam ex India Confaluus aduectat, p
 ti ad Regē deferunt, Confalū egregia forma
 pud se habere, hortantur vt ab illo deponat. Rex
 mittit ille, qui Confaluo renuntiet, audisse
 secum adduxisse: vehementer cupere, si cum

Tum Consalvus tabulam pretiosa veste inuolutam ad Regem affert. Cuius desiderium quò magis exacuat, præfatam illà esse effigiem matris Dei, cuius in ditione ac potestate sint omnes Reges, & Imperatores orbis terræ totius: ac tum denique tabulam aperit, Regis quoque matre præsentem. Rex imaginem veneratus, Consaluum etiã atq; etiam obsecrat, eã sibi largiatur, domi habere se uelle. Libenter uerò Consalvus annuit: quin etiam ipsemet in regio cubiculo collocat, ibidemq; quasi sacellũ quoddam præcãdi caussa peristromatis pretiosis exornat. Narraunt qui inde uenere Lusitani, noctibus deinceps circiter quinq; Reginam cœli ea ipsa specie quam tabula ostendebat, diuina circumfusam luce, suauiq; splendore fulgentem, augustissimo simul ac iucundissimo aspectu, dormitanti Regi assistisse. quod ille manè matri narrabat, rei nouitate vehementer attonitus, itemque Lusitanis, qui statim id Consaluo renuntiabant. Postremò Rex Consaluum ipsum acceffit, ait se mirũ in modũ angĩ, quod sermone Reginæ eius quæ secũ singulis noctibus loqueretur, non intelligeret. Cui Consalvus cum eã esse linguam diuinã dixisset, quam nemo nosset, nisi qui sacrosanctis eius Reginæ filij legibus pareret, quippe qui Deus esset, generisq; totius humani redemptor; Rex in præsentia quidẽ, si minus uerbis, uultu certe ac significatione se Christianũ uelle fieri ostendit: bidui deinde spatio interiecto, per Antoniũ Caiadum Consaluo apertè denuntiat, certum esse sibi matriq; Christiana sacra suscipere: proinde ad se baptizandum quamprimũ ueniret. Consaluo tamen dies aliquot super sedere satius uisum, dum Rex Christianæ fidei præceptis ac rudimentis imbuitur, qui cum satis iam operam dedisse uideretur, quinto circiter & uigesimo post aduentũ suum die Consaluus Regem simul & matrem non sine solenni pōpa & gratulatione baptizat, Regi, Sebastiani; matri, Marię nomen est intitu. Eo ipso die Rex Consaluo, quoniã aurũ respueret, boues centum; donauit: ille ad Antonium Caiadum miserat, ut in frustra dissecti distribuere in pauperes. Quã liberalitatem ac beneficentiã populus ingenti cũ admir-

in murmuracione suspexit. Regem imitati receperunt
 regni proceribus, Christo sese pariter addixerunt
 quam à Consaluo latere discedebat. adferebantur
 na Consaluo: lac, oua, butyrum, hœdi, aliaque de
 quæ ille nec aliud genus carnis omnino gustabat
 dumtaxat milio quodam exiguo, herbisq; & fru-
 bus victitans pomis. Iamq; spectata vita morumq;
 ctimonia studioq; salutis humanæ, tantam sibi san-
 xit infimorumque beneuolentiâ conciliauerat, ut
 in omnium animis effecerat motus, ut in Christi
 religionem vniuersa multitudo videretur incumbere
 à Mahometanis quattuor potentibus & callidis
 apud Regem gratiosis, Consaluo parantur insidie
 Etor conspirationis Mosambicanus Minguamus
 superstitionis antistes, siue, ut ipsi appellant, Caca-
 Regi partim coram ipsi, partim per idoneum inter-
 tium valde sibi dolere demonstrant, quod tam
 tis regniq; discrimen vitio se ipse demiserit. Con-
 cui tantû fidei & honoris habeat, missu Proregis
 tenaq; Sophalæ regulorum, ad explorandum Regem
 tum, sollicitandosq; ad defectionem populati
 aduenisse, ut motibus excitatis ipsi deinde infestis
 tu subsequuti, Regem opprimant. Addunt insu-
 losa portenta, Consaluum magum esse retentum
 nium, & sagacissimum, varia veneficia ac medicam-
 fecum atuiisse ad incolarum animos occupan-
 gemq; mactandum. quicumque caput suû aqua
 di paterentur, conceptis præsertim verbis Lang-
 (sic enim Luliranos vocant) à Consaluo proferri
 confestim volentes nolentes in eius potestatem
 id ipsum alibi contigisse. proinde videret etiam
 tiam Rex quò progredetur, cui se suaque circula-
 Consaluum abire permittat incolumem, fore
 mutuis inter se cædibus amantes atque symp-
 tandum in modum grassentur atque concurrant
 alijque mendacijs onerato Regi, adolecti præ-
 ac matri, facillè persuasum est, ut Consaluum pro-
 que tempore interficiendû curarent. Nec diu mor-
 spe.

etuperant, clandestinis agitara colloquijs; cum ad Antō
 nium Caiadum Consaluus, haud ignaro (inquit) mihi,
 nec imparato, mors instat ab Rege. Caiado autem ita in
 credibilis vis res, vt subridens prorsus negaret. iamque
 dies aduenerat necis, vel vitæ potius, qui dies natalis er-
 rat idem D. Susannæ Virginis martyrisque: Consaluus
 ab Antonio magnopere petit, vt Lusitanos duos tresve
 ad se festim accersat. Confessionem (inquit) illorum
 tuamque simul excipere, & sacra Eucharistia hodierno
 die recere vos omnino constitui: nec enim postea po-
 tero. Hos ille dum absentes euocat, Consaluus ad meri-
 diem vsque præstolatus, cum non adessent, consecratis
 consumpsit hostias duas: factisque eodem die Christiani-
 nis circiter quinquaginta, vestem ad corporis cultum,
 rosaria ad preecandum diuisit. Lusitanos verò sub vespe-
 ram redeuntes, confessionis Sacramento, quoniam Eu-
 charistia non licebat, purgatos, mira vultus hilaritate a-
 nimique tranquillitate animabat inscios quid ille con-
 ditum haberet in animo, siisdem sacrorum apparatus dat
 in ædes Antonij deferendum. ipse lindeatus cum effigie
 Christi ad Crucem affixi, domi remansit, reuertenti-
 que rursus Caiado, pectus hominis manu leniter ap-
 prendens, Antoni Caiade (inquit) profectò paratior ad
 mortem obeundam ego sum, quàm ipsimet inimici ad
 inferendam: Regi autem ac matri libenter ignosco. Ma-
 hometanorum quippe artificijs ac dolis inducti sunt.
 Hæc ille serena facie atque hilari cum dixisset, Antoni-
 as ab eo digressus, tamen vix fieri posse putabat, vt Rex
 tam nefario scelere sese obstringeret; tamē, quoniam ex-
 recenti quodā sermone, eius animum exulceratū, cōtra
 quam existimasset, offenderat; famulos duos ad Consal-
 um custodiendū ea nocte misit, à quibus ea q̄ sequun-
 tur, accepta sunt: Consaluus, cum secus diuersorium in
 teca ad multā noctē, quasi è corporis custodia exire ge-
 henti mora nimis longa videretur, ita citatis gressibus
 ambulasset, oculis semper intētis in cælū, manib⁹ modò
 sublati ad sidera, modò Crucis in figuram extensis, du-
 tis ex intimo corde suspiria; suū deniq; tuguriū subiisse,
 f 2
 fusis

fufisque precibus coram Christi signo, quod vniuersi
 illi supererat; in arundineum stratū decubuisse. Num
 incidisse iustorū: id enim ex insidijs conspicui
 lites octo circiter, illic irrumpunt: in ijs barbarus
 lis nomine Mocrumes, qui saepe cum Confaluo
 tuum inierat, iacentis pectus opprimit infidens, nec
 inde pedibus & brachijs, humo tollit alij quatuor
 reliqui collo iniiciunt funem, quo vtrinque addit
 Confaluo expressam ex ore naribusque magnam
 guinis copiam effudit, & spiritum simul Domino
 dit. Tum verò Christi simulacro sacrilegis manibus
 minuto, defuncti corpus recte ligatum, attrahunt
 interfectores in præterfluentem Monsengessam
 unt, ne videlicet (quod Mahometani confinxerant) ve
 uer ipsum tam malefici hominis sub dio relictum
 ni sui tabe cunctos inficeret. Hunc habuit exitu
 falui legatio: quo sublato, Rex eadem saevitia
 Christianos pariter quinquaginta, quos ille extremam
 suo pepererat, magistri donis exutos iubet occidi
 mulatque cognitum est, regni proceres, quos Ena
 vocant, rei atrocitate permoti consensu ad eum
 & si hominibus (inquiunt) hinc mors idcirco debet
 quod aquam infundi captiuis suis à Confaluo
 rint; eadem & omnium nostrum, & verò tua
 causa Rex est: omnibus vno eodem leto occumbent
 Qua denuntiatione repressus Regis furor cum alijs
 tulum resedisset, cum biduo post Lusitani quos
 ueniunt, docent quàm graui scelere sese oblit
 terrores insuper addunt, non Deum modò in
 innocentissimi viri necem debitis poenis, sed
 mines ipsos nobilissimi, bello atque armis vici
 ca Rex diligenter excusare sese, culpam in suis
 pulsoresque reijcere, magnum perpetrati facin
 lozem ostendere, denique vt factis verba
 è quattuor consiliarijs duos confessim interfecit
 reliqui duo, quorum alter fuit princeps ne
 lji Minguames, rem odorati, mature diffugerant
 men quòd summa diligētia conquirebantur, ne
 cit.

euasuri potentissimi Regis manus existimabantur. Hisce rebus perlatis in Indiam, Antonius Quadrius noster, id ipsum vehementer optante Prorege, idoneam nauigã di tempestatem expectabat, vt Socios aliquot Manom o tapam mitteret ad cæpta promouenda, quæ felicem omnino progressum habitura sperabant, eius Ecclesia fundamenti tam innocenti castoq; sanguine positus.

Nobis interea, carissimi fratres, omni cultu & obsequio propitiandus est Dominus; ac præter cæteros ipse quoq; Sylueria suffragator adhibendus, vt pari spiritus ardore succensi, deuotas Christo animas, Dei gloriae & saluis hominũ causa tandẽ aliquando fundamus. Goæ.

GASPARI VILE
læ ad Socios.

Nno superiore, Cosmi Turriani missu, è Bungo discessurus Meacum, de mea protectione feci vos per litteras certiores. Nunc, quoniam id fore vobis gratum atq; iucundum existimo; ea persequar, quæ mihi ex eo tempore contigerunt: vt cum Deo Domino

gratias agatis, tum fratrem hunc vestrum à vestra cõsuetudine tanto locorum interuallo disiunctum, supplicationibus vestris a diuandum intelligatis.

Anno igitur à Virginis partu MDLIX. comite Christiano Iaponio, Laurentio nomine, probo iuvene, & linguæ huius reruinq; peritissimo, nauigium ethnicorũ conscendimus: iter autem nostrum (quod facillè iudicari potuit) aduersarius multis rationibus impedire conatus est. primum enim ipso nauigationis initio, tanta repente malicia ac tranquillitas existit, vt nauis loco moti non posset. Tum barbari vt muneribus pacem venturamq; à Dijs obtinerent, stipem singillatim à vestribus corrogare cæperunt. Vbi ad me ventum est, negaui me vnus Dei conditoris cœli terræque cultorẽ, in quo spes meas omnes haberem repositas, quidquam in ipso

rum delubra collaturum. quo illi responso adto re-
 ducunt, vt eius incommodi causam apud me redderent.
 ac proinde me in mare proijciendum esse affirmant.
 Hic nos ad Deum mente animoque conuersi: cuius
 neficio inflari vela manè postridie cæpta sunt. Sed
 aliquot passuum millia processissemus, aduerso
 rursus retenti, quatrduum stare coacti sumus. Tum
 rō barbari planè in nos causam eius rei confere, et
 bisque & significationibus conceptram iram ostendit,
 quæ tamen Domino miserante cohibita est. Denique
 portum quendam delati, ibique decem dies temperate
 coacti subsistere, communi sententia decreuerunt,
 quaquam nos secum ex eo loco auhendos: & ipso
 que nauarcho in eam sententiam adducto, nos ad
 dere coegerunt: quem tamen, cum aliam nauem
 lam in eo portu offendissem, precibus placarum, et
 omnibus perpuli, vt me ultra eum locum passuum
 & triginta millia deferret. Et quoniam nauarcho
 us progrediendum nō erat; barbari circū naues quæ
 in eo portu erant circumcursare statim incipiunt.
 bernatoribus aperte denuntiare, si prosperam nauem
 uigationem, nos omnino reijciant: ita cunctis die-
 bus, nos in littore sumus relictī: sed paulo post
 alio confestim nauigio appulso, tam feliciter nauigau-
 mus, vt portum citius ijs qui ante nos soluerant, quam
 iam aliquot eorum in piratas incidissent, sine vili
 culo tenuerimus. Tum denuo instare barbari, et nau-
 larijs persuadere conati sunt, ne porro nos ad
 caium veherent: sed frustra. etenim incolumes
 nimus quarto Idus Sextileis: qui dies quatuordecimus
 Laurentio erat sacer, ipsum Christi martyrem, quæ-
 tionis parronum asciumus. est autem vrbs Sura
 ampla, plurimisque ac pecuniosis mercatoribus frequen-
 sima, suisque legibus ac moribus more Veneto guberna-
 tur. Hic nos ex itinere aliquantulum recreati, ad
 contendimus Frenojam, ab vrbe Meaco passuum millium
 bus decem & octo. mons autem est permagis: habitus
 tur à Bonzijs, & caput est regni, ad cuius radicem

cus plenus piscium, passuū nonaginta millia in longitu-
dinem, vnum & viginti in latitudinem colligens, quem
multi confluentes efficiunt amnes. in eius litore locus
est ad montem pertinens cœnobijs plus quingētis visen-
dus, multis alijs bellorū iniuria deletis, que quondā tri-
um millium & trecentorum summam implese dicun-
tur. Hæc autem cœnobia Bonzij variarum habent secta-
rum, bipedum superbissimi: ac ceteri quoque montis in-
colæ ad literas natura propensi videntur, in quibus (vt
opinor) excelleret, si se ad Christianam religionem ad-
iungerent. ijs nos Euangelij lumen inferre conati, nihil
profecimus, & nemo nobis aures, præter senem quen-
dam Bonziū, dedit: cui, & simul discipulis eius aliquot,
demonstrauimus vnum esse Deū opificē rerū omnium,
animosque hominum esse immortales. tum ille mihi in
aurem insufurrans, orationem meam, quamuis placitis
Iaponiorum aduersaretur, planè sibi probari dixit, &
præsertim quæ de animorum æternitate à me fuerant
disputata: sed quominus Christi sacra susceperet, se Bon-
ziōrum metu, capitisque periculo deterreri. vbi igitur
frustra nos laborare intelleximus, inde profecti, paucis
diebus Meacum hyeme tum incunte peruenimus: est
autem vrbs perampla, tametsi maior olim fuisse tradi-
tur, cum esset eius longitudo passuū vnus & viginti mil-
lium, nouemque latitudo. Hanc montes editissimi cin-
gunt: quibus in imis ingentia vbique & opulenta cœno-
bia, atque ædificia antiqua cernuntur: quanquam seditio-
nibus & incendijs vnà cū ipsa vrbe, magna ex parte dis-
iecta & excisa; vt, quod nunc vrbs incolitur, præter ma-
gnificentiam tenuis quædā velut imago esse perhibeatur.
Regio est in primis frigida, partim ex copia niuium, par-
tim ex arborū cædaru inopia. Sterilis autem adeo, vt ra-
phanis, rapis, malis insanis, & leguminibus vulgo vescā-
tur. hæc autem ciuitas dicitur quondam religionæ ac lit-
teris floruisse: cuius rei argumentū etiā illud afferunt, qd
ex eadē vrbe monteq; omnes Iaponiorum sectæ mana-
uerint, quarū principes ac magistri in his locis sibi in hoc
vsq; tēpus sedes ac domicilia collocarunt. Meaci igitur,

conducto hospitio, cum nemo ferè ad nos
 adhuc, & obscuros audiendos accederet, mihi facillime
 existimaui, vt primum omnium Regem siue Imperato-
 rem honoris causa inuiserè, vt eo beneuolo, propi-
 yteremur: deinde sumpta Cruce, in mediâ viam ex-
 bus prodiens Christû palâ predicare institui, quas ac-
 ces ingens continuo populi multitudo conueniens
 rum nouarû studio, alij etiam cauillandi atq; irritandi
 Quorum interrogationibus cum ita Deo accuratè
 sponderetur à nobis, vt ipsorum rationes placè
 ri ac refutari cōstaret; aduentus nostri fama totis
 ita peruasit, vt omnium sermone celebraretur: quod
 improbaretur nostra doctrina, partim etiam de
 aliquos inueniret. Bonzij quidem furentes circū-
 sare vicos, plebem in nos incitare, Euangelium
 maledictisque proscindere, falsis etiam rebus
 ri, nos carnes humanas vorare, repertaq; domi-
 ossa cadauerum: alij denique nos hominum sper-
 monas dicere: hortari etiam vicinos, vt nos
 lerent: adium verò domino exprobrare, quòd nos
 is tectis morari pateretur: qui ipsorû dictis impu-
 hi renuntiarî iussit, vt confestim migrarem: cum
 tus quòd me recipere, haud ita continuo parati-
 cto gladio in me impetum fecit, quamuis intell-
 me occidisset, se vel patrijs legibus capite pun-
 vel eius ignominia vitandæ causa, mortem
 more sibi vltè esse oppetendam. Ac meus quæ-
 tum esset animi sensus ac status, cum impend-
 hi è barbari manibus ensẽ aspicerem, existimaui
 stis ipsi. Et sanè mihi affirmanti credite fratres, pro-
 tum interesse, vtrû quis mortem apud se tacitus
 tur & cogitet, an oblatam sibi propius intueatur
 nat. Ego me (ad quem enim confugerem?) Deo
 tum cōmendauî ac tradidi, cum vna me res cõ-
 re solaretur, quòd inter eos terrores minasq; v-
 in hac vrbe, quæ omniû Iaponicarû superfluitas
 rens, disseminari & crescere intelligerè. Eo partim
 functus, cum iâ aliquot Christianos fecisset,

furori cōcedere, & in alias ardes migrare constitui, quas nobis vini propola quidam exhibuit perincommodas. quippe quæ Ianuario mense in magna niuium copia, frigidibus maximis, & parietibus, & omni alio munito carerent. Hic nos maiore etiam animo ceptis institimus, Dei beneficio parati, vitā, si opus esset, in Christiana causa profunderē, iamque & è ciuibus plures, & è paganis permulti Christo nomina dare non dubitabāt, quamuis ob id ipsum vulgo despicerentur; & Bonziji, quamuis aliqua ex parte placati, nondum tamen calumnijs ac maledictis nos lacerare desisterent, quinimmo ne vipsiam consistere nobis liceret, communi consilio emptores ab eius taberna qui domum nobis locauerat, auocare ceperunt: quo ille permotus incommodo, sapius egit mecum, vt inde migrarem: sed tamen solitudinem nostram miseratus, quod nullus præterea foret nobis in vrbe locus, tres menses de habitatione commoda rececit. quo temporis spatio multa frigidis, laboris, valerdinis incommoda non solum æquo, sed etiam libenti animo (Domino auxiliante) pertulimus. Iamque æstas appetebat, cum Regem rursus adiuius, vt nobis in vrbe tutò manendi faceret potestatem ac, tametsi obretatores non desuere, feliciter tamen diploma statim abulimus, mortis proposita pœna, si quis nos aut iniuria affecisset, aut quò minus suscepto munere fungeremur, impedire ausus esset. Ea re & iniquorum impetus retardati, & Christianorum numerus ita auctus est, vt necesse fuerit per ampla domo ad eam rem coempta tētam instruere, quò non Christiani solum, sed etiam thnici confluēbant. quorum alij se ad Ecclesiam aggregabant, alij cum verba nostra vehementer probarent, baptisimi tamen petitionem se differre dicebant, quoad res Christiana patesceret. Annum iam in opere verbamur, meliusque res ibat in dies, cum perpetuus ille hostis bonorum omnium, Bonzios, aliosque barbaros compulit, vt magna pecuniæ vi in commune collata mstratus corrumperent: qui muneribus deliniti in sceo lege nos summa cum ignominia exterminassent vti-
f 5 que.

que, nisi cognita re ethnicus quidam primarius, pri-
 nus, & nostram causam apud Regem agere solus,
 ète antequam domum nostram irrumperet, me
 me per nuntium monuisset, vt Bonziorum
 præsentia declinarem, meque in arcem quandam
 ad sextum decimum lapidem ab vrbe, reciperem.
 filio à Christianis probato, magna eorum manu
 nocte ad arcem vsque deductus, fere quatuordecim
 Sed cum iam res postulare videretur, ne diuitias
 mus, Meacum occultè regressi, ad Christianum
 diuertimus. quo tempore varius erat de nobis
 populi rumor: cum alij iniuria, alij iure optu-
 pido pulsos dicerent. Christiani verò clam co-
 tes, quibuscunque rebus poterant, consolari
 re conabantur: quorum opera quatuor mensibus
 eijs impetratis, vt interea de nostra mansione
 fectione ageretur, in publicum magna omnium
 rum gratulatione prodiiimus, neque in multis
 sacra ædes nobis est restituta. Quæ dum gentium
 Regem delatum est, contra ipsius edictum quam
 in nos Bonzij ac magistratus fuissent. quæ se
 multo nobis in posterum diligentius cauit. ad
 verò fracti ac debilitati non modo nos vltra
 stiterunt, sed etiam facta iam nobis libera
 di potestate, nonnulli fauere visi sunt. ita, quæ
 um diabolus in nostram perniciem ceperat, re-
 maximè nobis diuinitus profuit.

Restat vt nonnulla de superstitione, sacris
 tis attingam, vt ipsorū cecitate perspecta, cu-
 xè pro ipsis Dominū deprecemini. Primum de
 se concelebrant ludos quos vocant Gibon (gen
 minè significat) quod ij ludi homini sacri esse
 quorū eiusmodi est ratio. Primum in vrbis
 eūque collegia, describunt pegmata excogitanda
 daq; inde vbi festus dies aduenit, veluti ad
 populus coit. Agmè currus quindecim, vel
 dūt fericis pretiosisq; tapetibus cooperitis
 ti psallētes, vel tympana pulsāt, vel tibijs coc-

gulos aut curus hominib⁹ tricenis, aut quadragenis im-
pulsos sua quemq; artificū turba sectatur. Alia deinde se-
quuntur vehicula hominib⁹ armatis instructa, fericis itē,
varijsq; priscarum rerū monumentis ornata. Hoc ordi-
ne pōpa delubrum prateruchitur, cuius delubri ea cele-
britas est: qua in re matutinū tempus omne cōsumitur.
Sub vesperā inde binæ lecticæ prodeūt: altera illius quē
colunt Dei, lecticarijs ita cōpositis, vt presentis numinis
pōdere valde fatigari premijs; videantur; alteram esse a-
runt amicæ cuiusdā ipsius. neq; ita multo post, tertia le-
ctica vxoris iustæ gestatur, cui simul ac maritus per nun-
tū significauerit se vnā cum pellice aduentare; lecticarij
stanti huc atq; illuc lymphati discurrunt, itaque vxoris
zeletpiam infaniamque significant. Hic populus ma-
gna edidit signa doloris, atq; mœstitiæ: plorant multi, mul-
tisque ad consolandum Deæ animum positis genibus
eam supplices venerantur, denique lecticæ coniunctę ad
phanū redeunt: atque ita ludis finis imponitur.

Neque ille minus miserabilis error est. Eodem Au-
gusto mente biduum tribuunt colendis Manibus mor-
tuorum. sub imminentem noctem in ædium foribus
lampadas multas accendunt vario genere picturæ, &
ornatu: inde urbem tota nocte perambulant, alij religio-
nis, alij etiam spectandi causa: magna etiam populi vis,
nam a duesperasit, ex vrbe, aduentantibus (vt ipsi videri
et opinantur) suorū Manibus obuiā prodit. Vbi quen-
tā ad locum peruentum est, quo loco eos sibi occurrere
sōtratur; humanis primū verbis excipiunt: Felix (in-
nuunt) faustusque sit vester aduetus. Iā diu aspectus ve-
stri fructu caruimus: cōsidete parumper, ciboq; vos ex-
imicus defatigatione reficite. Tum oryzam, poma, & a-
pponunt cibos: quibus ea per inopiā non licet, ij a-
tā calidam secū afferunt: ibique totam horam morati,
quasi finē epularum expectent, precibus eos in suas do-
mos inuitant, aiuntque præcedere se, domus instruendæ
parandiq; conuiuij. Vt biduū illud affluxit, accē-
sionalib⁹ oppido plebs egreditur, lumina discēdētibus
referens, ne scilicet in tenebris offendāt, aut quopiā in-
cur-

currant: inde in urbem reuersi, ad ium tecta lapidibus diligenter excutiunt, ne qui forte ex Mambus nimirum aliquod sibi metuunt damnam remanserint: tamen eos miserantur nonnulli, quos uulos dicant esse, & si forte eos in itinere imber ferit, extingui misellos. Interrogati Iaponij, cur illud præbeant, respondent, eos ad paradysum celesium, qui abest leucarum decies millies millena, quod iter nos minus quam triennio conficimus, è via, recolligendarum virium causa huc ducuntur: eos etiam dies omnia sepulera diligenter purgant: zij autem videlicet regnant; nemo est enim rebus quamuis exigua, quin ad expiandos ritus suos, Bonzjis munus aliquod afferat. Videus fratres carissimi huius gentis errores, & tenebras, in quibus ret adeo pertinaciter, ut eam inde agere admodum ruas. Obsecrate Domium, ut eos pro sua bonitate uertat.

Ad hæc, alios etiam agunt celebri cum certaminibus mensis Martio sanè detestabiles. Conueniunt meridie quibuscunque libuerit, armati, decem suorum imaginibus picti humeros. tum duas in armis, pueri primùm lapidibus, deinde ceteri legiones felopis, mox contis, postremò gladijs dimicant. pugna semper ferè nonnulli desiderantur, cum vulnerati discedunt, omnibus qui in eo prælio uictiam occiderint, aut plagis affecerint, in purgatione posita. omnino bellicosa est natio. hoc ipse natio hæc est oblectatio: militibusque pro numero uictate capium, quæ ex hostibus caesa retulerint, persoluuntur.

Dæmon autem tanto apud hosce miseris inuenitur, ut ei magnificentissima phana extruantur, quibus horribili specie sese identidem offertus. hæc adoratur à populo, tum præsertim in monte Iaponum, in quo fuisse quondam aiunt cenobiorum habitum, quamuis nunc minus multa uisantur: quorum quidam in primis opulentum, & confluenti omnium

multitudine vsque adeo celebre, vt cum Reges bella gesturi ingentem auri vim ei delubro voueant, & victoria parta persoluant; tum infima quoque plebs in suis difficultatibus atque periculis eodem auxilij causa con fugiat. quibus dæmon per quietem apparens persuadet, se ipsorum religione placatum, eos è periculo eripuisse, perindeque ijs cætera in posterum cessura, vt ipsum ritè negligerue coluerint. quibus ille artificijs ita impetum in has gentes exercet, vt magnopere metuatur, ob seruetur, denique adoretur ab omnibus.

Ille quoque deplorandus hominum error est. Bonzium quendam Combadaxi nomine, ante octingentos annos serunt in hac vrbe versatum: quem equidem existimo hominis forma dæmonem fuisse: adeo nefaria scelera ab eo excogitata, cæterisque demonstrata narratur. hunc tradunt deducere stellas è cælo, & futura prædicere solitum: inuentorem etiam litterarum fuisse, quibus Japonij vtuntur, sibi que multa eaque magnifica tēpla edificari iussisse, extremaque iam ætate subterrancū sibi effodit specum, in quem vitrò se condidit, cum diceret, se iam vitæ huius satietate teneri, & in eo specu vitam velle quiescere ad annorum decies millies millena millia. quo tempore fore, vt magaus quidam in Japonie doctor existeret, seque tum in lucem hanc esse reuerturum: eo sermone habito, se intra specum obturato ostio occludi imperasse. magnum est eius vbique nomen, & viuere etiamnum creditur, multisque se per vitam offert, & ab eo pleriq; suppliciter opem implorant. miseris verò illius diei solennia, quo die sese in specum abdidit, mirum quanta remotarum etiam nationum frequentia celebrentur.

Alij præterea alijs ætati bus fuere tres vel quattuor Bonzium summa eruditionis existimatione, quibus item magnos honores habentur: sed vni præsertim, quem ante annum trigessimum vixisse perhibent, auctorem sectæ eius, cum Icoxos vocant: magna apud plebem auctoritate: sectæ Bonzium semper cum imperio præsidet, flagitijsque palam turpiter deditus. quem plebs nihil-

hilo minus tanta pietate, ac veneratione prosequatur
 cum si modo aspexerit, vim lacrymarum profundius
 uique se admisis noxis ab eo suppliciter petat. et
 tum pecuniæ deferunt, vt magnam Iaponicorum
 tiam partem vnus obtineat. Festos vero eius die
 tannis ita conferta populi multiudo concelebrant
 ipso coenobij aditu, cum fores aperiantur, obortur
 semper intereant: quibuscum ita præclare agi
 vt nonnulli religionis causa sese pedibus iterum
 vltro calcados necandosque subferant. Nocturnam
 oratio de laudibus eius dum habetur, tanta ad
 comploratio oritur, vt si publicè magnum aliquod
 commodum ac vulnus esset acceptum.

Magna est etiam sanctitatis opinio Bonij
 qui ante quingentesimum annum floruisse
 Foquexanæ familiæ princeps fuisse.

Hactenus de rebus Meacensibus. venio ad Sacaium
 Ego Sacaium Cosmi iussu Meaco me conuocatum
 in præsentia: quam urbem, cum ex concursu
 ad nos audiendos (quorum aliqui iam baptizati
 latam nobis animarum segetem allaturam
 copiosissima ac munitissima est, tutum nobis in
 tibus bellicis perfugium fore confidimus.

Multa vidi post meum aduentum memorata
 è quibus ne longior sim, vnum duntaxat exponam
 lio mense festum diem agunt Daimagini, quæ
 lenti sanctitate virum, asseclam aiunt fuisse quæ
 dam Imperatoris. hunc Sacaiani adorant, tenent
 pluribus ei dicatis, & ludos eiusmodi faciunt.
 meridianis viam vrbis longam ad passus duodecim
 uersis vtrinque signis ac tabulatis obsequuntur, ne
 trospicere liceat: tum magna hominum multitudine
 tribus passuum millibus eò contendit. in primo
 idolum procedit equo infidens, stricta in genibus
 pueris duobus deinceps comitantibus, quorum vnus
 cum eius & pharetrâ, alter accipitrem gerit. post
 tæ equitum turmæ certis insignibus distinctæ
 & magna præterea peditum vis, qui voto lætæ

tati obstrinxere; saltantesque concinunt, Xenzairaquu, Manzairaquu; hoc est annos mille voluptatis, mille mil-
 lena illia gaudij. Hanc turbam Bonzij primùm candi-
 dati psallentes, deinde vniuersa nobilitas in equis mitra-
 ta, postremò quinque vel sex veneficæ magno mulierũ
 comitatu linteatæ sequuntur: extremum agmen clau-
 dunt ingentes armatorum copiæ ad excipiendam Dai-
 maogini lecticam prodeuntes ad viam, quam clausam
 esse dicebamus. Lecticam verò ipsam inauratam lecti-
 carij ferunt viginti, qui varias cantilenas velut intercala-
 ri quodã carmine concludunt, Xenzairaquu, Manzaira-
 quu. Eandem, simulatque profertur in publicum, iacta-
 ta suppliciter stipe, alijsque similibus veneratur popu-
 lus. Hanc ego superstitionem, & alias in hac vrbe con-
 spexi, quas Dominus aliquando penitus abolere digna-
 bitur. Meacum ad Natalem Domini cum Christianis
 agendum post menses quattuor cogitabam, vt mense
 Martio Sacaio denuo reuerterer, Christianamq; rem
 omni conatu fulcirem, quoad nobis supplementum
 isthinc in tanta operatorum inopia submittatur. Vos
 per Dominum obsecro fratres mihi carissimi, animum
 inducatis ad hanc prouinciã ad eundam. Etenim si quod
 inquam tempus amplificandæ Catholicæ Ecclesiæ fu-
 roneum, nunc certe egregia sese præbet occasio. Ia-
 conica lingua haud sanè difficilis est, vtique ad intelli-
 gendum. patientia tantum, animiq; submissione opus
 est ad ea quæ Dominus permiserit, perferenda: quas ille
 cunctis pro sua benignitate profectò impertiet ijs, qui
 hic colendæ vineæ sese alacri animo obtulerint. Quæ
 nos etiam atque etiam obsecramus, vt in animis ve-
 stris & omnium semper inhabitet. Sacaio.

xvi. Calend. Septemb.

MDLXII.

EX EPI.

Go in hac vrbe fratres mihi curam
operam nauo curandis agros,
Hospitali domo sunt; & simul
quindecim partim Iaponios, partim
tam Sinas, qui apud nos educantur,
eras & musicen doceo, quo maiorem
remonia cultuque sacra in publico
peragantur: quam rem ad conuen-
nem barbarorum non mediocriter profuturam
fidimus. In his pueris duo numerantur, alter quatuordecim
cim, alter vndecim natus annos, tam excellens ingenium
præditi, vt id ætatis, Christianos concionibus in
lacrymas vsque permoueant. Sed maiore Colomanus
rianus Meacum misit ad ædem sacram tuendam, ad
parem Vilelam in opere subleuandum: minor ætatis
remansit. Institutum nostrum in Iaponijs eruditissimum
iusmodi est. Ioannes Fernandus, qui bene iam Iaponice
ponice, edocendis neophytis primum operam dedit,
de certum in locum se confert, quod multi ad conuen-
citandi & quærendi causa conueniunt, quibus
pondet; refutatque, cum opus est, errores ipsorum
sæpe numero bis in die. vertendis etiam Iaponice
sarijs quibusdam libris vacat, adhibitis ad eruditionem
nullis in eolis Christianis, vt versio purior, etiam
suauior sit: ex ijs qui Christiana disciplina in
aliqui sunt viri primarij, quorum vnus ante hunc
Bonziorum cœnobio cum potestate præfuit, etiam
nicis superstitionibus literisque appime veritas
Ad conciones, quæ singulis anni festis dantur,
Quadragesimam verò multo sapius habentur, quibus
suis & ratione lucti neglecta, tam alacriter emittuntur,
titat plebs, vt freno potius, quam calcaribus reguntur.
tum verò concionibus proficiatur, satis apparet, quod
pietate cultuque sacrorum, vel ex consuetudine

Christianorum beneuolentia, quam sanè augeti constat in dies. Hebdomada sacræ diebus cum cætera solennia ritè sunt persoluta, tum verò quinta feria in cœna Domini, posteaquam pauperum pedes de more abluti sunt, agmen processit eorum, qui sese flagris cedebant: sequebantur tredecim pueri ornatu funebri, passionis Domini argumenta gestantes: ij suum quisque carmen elata voce tanto cum animi sensu pronuntiauerunt, ut nemo omnium, quotquot erant in templo, lacrymas tenere potuerit. Paschali autem die Dominico, historiæ quædam è sacris litteris adæ sunt: ut exitus Israelitici populi ex Aegypto, specie rubri maris in vestibulo templi machinationibus artificiosis exhibita, quæ transitum Israelitis præberet, ingressum autem Pharaonem vnâ cum exercitu obrueret. Ionæ quoque Prophetæ casus, alijsq; similia spectacula edita sunt. supplicationibus absolutis, dialogus publicè est habitus, in quo superiorum dierum ex morte Domini luctus atque mœstitia cū Paschalis celebritatis lætitia & gratulatione cõferebatur: quibus rebus mirum quanta voluptate affecti fuerint Christiani. Atque iam ante, ipsis quoque Natalis Domini ferijs, orbis terrarum totius inundationem, custodias Loth, Abrahami victoriam, denique pastorum aduentum ad oppidum Bethleem, sermonesque cum Virgine Dei matre habitos ita ad viuum effinerrant, non modò ut spectatores, sed actores etiam ipsæ intima animi dulcedine collacrymarentur. Atque hæc de rebus Bungenlibus.

Nunc de cæteris Iaponis partibus pauca complectar. Gaspar Vilela Meaco Sacaium profectus primarij cuiusdam viri precibus inuitatu, non solum peramanter ab eo acceptus est, sed etiam eiusdem benignitate impetruque templum ædificauit, quo populus ad Euangelium conueniret: statimque consistit operæ fructus, nonnullis ad Baptismum adductis, in ijs adolescente filio eius, apud quem Gaspar diuerterat, præcæta indole puero, qui tam illustria virtutis ac pietatis

tatis dedit indicia, ut eius opera parentes
 sius, fratremque natu maiorem, qui iam ad
 Christianam valde se propensum ostendit, ad
 Dei aggregatum iri Domino fauente speremus
 rum hunc Gaspar deinde, parentibus non inu-
 nimirum adol. scentulus precibus vicerat, in
 misit, ubi quid egerit, è Ludouici Almeida quibus
 gnoscetis

Quod ad Amangutianam Ecclesiam pertinet,
 iam diu nobis iustrare non licuit, morem
 sibi à Cosmo tradita Christianos studiosè
 nouimus. Dominicis diebus in templum sacra-
 picta, quam cò misit Cosmus, ornatum, seque
 ueniunt: atque ubi Deum rite precati sunt, vnde
 ex Catechismo Iaponicè scripto nonnulla
 quibus deinde disserunt inter se.

Habent etiam quosdam quasi œconomos
 pauperibus subleuandis pecunia, quæ tum ad
 tum ad curanda Christianorum funera in
 confertur. Aliqui etiam in Bungum ad Confessio-
 & audiendum verbum Dei se conferunt. cum
 Cosmus, quoniam per operarios non potest
 litteras consolari & confirmare non desinit.

De Firandensibus autem rebus illud accep-
 gem hoc anno se denuò Christianis æquam
 pisse, templique exstruendi iam nunc illis
 fecisse cò fortasse consilio, ut cum Cosmo
 redeat, & hac ratione cum Lusitanis fœdus
 renouet: quorum sibi amicitia, atque
 quam sit fructuosum, ut clarius desideranda
 uem eorum, superioribus diebus Firandum
 & Cosmo, & Lusitano viro nobili, qui tum
 natio versabatur, nauarchi eius auunculo
 eiendum, ut in alias oras auerterent. Ignis
 testate ab Rege Bungensi quamuis ægrotante
 Cosmi valetudine atque incolumitate sollicito
 dum vterque profecti sunt. Funarij autem, ubi
 nis auditum est, Cosmum profectum

tet continuo ad eum venire caperunt, parentem il-
 lum atque pastorem agnoscere, manibus hi, illi etiam
 humi prostrati, pedibus oscula figere: quibus Cosmus
 exposuit, quam iustus de causis iter illud ingrederetur,
 & simul mandavit, ut vicarijs, donec rediret (quod pro-
 pedem erat futurum) diligenter obtemperarent: atque
 in ab eis digressus est, multis cum viris, mulieribus, pue-
 ris magno cum luctu ac mœrore extra oppidum profe-
 quentibus, quo absente, cum barbari se in templum no-
 strum insolenter inferrent, ea re cognita Rex misit è fa-
 miliaribus suis, qui templum assidue custodirent, & in
 viciniam abirent, si quis in eum locum se contume-
 lose gessisset: atque eiusdem praesidij negotium duo-
 bus etiam primarijs ciuibus dedit, in ea vicinitate ha-
 bitantibus. In ipso autem itinere labores atque pericula
 Cosmo non defuere: tertio quippe die in latronum
 insidias incidit, quorum vnus intentum iam arcum
 in Colmi pectus non sine magno eius vitæ discrimi-
 ne obuenerat, cum ex ipsius comitibus quidam ante
 sagittam emissam, adductas arcus habenas praecidit.
 Frandiam autem magna cum gratulatione à Lusitanis ex-
 ceptus, qui naui vexilla sustulerant, & tormentorum
 strepitu lætitiã significauerant, in ædiculam diuersã
 Ludouico Almeida raptim, dum templum ædifica-
 torum, extructam: vbi cum ceteros Christianos, cognito
 Colmi aduentu terra ac mari undique confluentes,
 cum nauas ipsos Lusitanos admissis noxis per confes-
 sionem absoluit, isdemque facile persuasit, ut cum one-
 ra ex eo portu discederent. Hæc habui de Iaponen-
 sum rerum progressu quæ scriberem. Vos Domi-
 num precari assidue insistite fratres, ut nos ido-
 neos veritatis Euangelicæ præcones effi-
 ciat. e Bungo. v. Idus Octobris.
 MDLXII.

Nno superiore cum Ecclesijs
Firandi, alijsque Iustratis in
agro us exituere redijisset, vi
e morbo conualui, de tota per
one mea feci vos per litteras
quas quoniam vobis esse grat
go, pergam ea scribere, que qu
ijs locis euenere, in quibus m
ri ex eo tempore contigit: nam cætera ex alio
ris cognoscetis.

Firandi erat Christianus quidam quintum
& sexagesimum agens annum, scriba Regis
ille apud se in honore habebat, liberaliterq
is igitur Christianus cum animaduertere se
ta exitum appropinquare; susceptas in via
tura Confessione delere; & (quoniam nullos
cerdos) Bungum vel cum Regis offensione, p
rei familiaris petere omnino constituit. rem
vixore communicat; que (vt erat præstan
pietate mulier) consilium vehementer proba
solummodo monuit, vt quam occultissime
in se Regis iracundiam prouocaret. Quocir
Christianus intempesta nocte confidens
iter intendit: cuius discessu postmodum
parum quod eius opera admodum indige
quod se inconsulto iuuitoque abisset, n
gio statim instructo, misit qui hominem
tur. Iamque magno suo bono è finibus
regni in Regali cuiusdam diuionem euas
uenientibus qui ad eum capiendum missi
iussu, cui cum Firandensi rege amicitia
eodem Rege postulante oppressus, & in carcer
ditus est. Firandi vbi cognitum est illum in
nec tamen vt rediret vilo pacto adduci pot
ad eum Rex cognatos ipsius nonnullos, qui ad

contarentur: sed vxor contrà per litteras ei suasit à sus-
 cepto iniret nequaquam desisteret, bonoque animo ef-
 ferret, se laborum ipsius periculorumque breui consortem
 futuram. sed videlicet currentem incitabat. Cosmus au-
 tem vbi id rescit, egit cum Rege Bungi, vt Christianū
 ad regulò per litteras impetraret: quas qui pertulit lit-
 teras, offendit hominem magna in Deum fide, speque
 subnixam, de se ipso autem adeò demissè, maleque fen-
 ticatem, vt non modò qui in Bungum ad Confes-
 sionem incolumis perueniret, si d qui vllò prorsus be-
 neficio afficeretur à Deo Domino nostro, se prorsus
 indignum affirmaret: tantoque in se ipsum odio erat
 incensus, vt ad quotidianas verberationes & precan-
 di assiduitatem, & alia quoque voluntaria supplicia ad-
 iungeret, tanta cum sui cognitione, vt precibus Chri-
 stiani, qui regiam epistolam attulerat, nequiverit ad-
 duci, quoquam vt de instituta vitæ austeritate remitte-
 ter. Denique solutus in Bungum agrè peruenit tanta
 animi sui cum voluptate, tantasque Deo gratias agens,
 vt rem verbis assequi nequeam. Cuius aduentus cum
 ad cetera multa profuit, tum ad Christianorum fi-
 dem ac spem in Domino, augendam. Eum Cosmus,
 quos alimus domi, institucendis præfecit, & pijs
 quibusdam libris in Iaponicum sermonem vertendis.
 argnum apparet in eo precandi studium, & caritas; &
 vt extrema sic iam ætate, vix vnquam cessantem repe-
 rit. Eum Dominus ad finem vsque conseruet.

Per idem tempus nobilis quædam mulier, prima-
 riæ vxor, ex familia regis Bungenfis, à dæmone
 perata, per campos tanto cum vlulatu, atque imperu fe-
 rat, vt à nemine contineri posset. Hanc sibi Cos-
 mus à Christiano quodam insigni viro commendatam
 se perducit, & in cubiculo publici valerudinarij, per
 suis custodibus adhibitis, collocari iussit. Et quoniam
 eam venerat mulier, se baptismi beneficio sanita-
 ta esse recepturam, habebatque mentis eius animi-
 teratio dilucida interualla; ijs opportunè Cosmus
 vsus ad eam Christianis præceptis ritè imbucendam,

quibus vt satis crudita visa est, in magna Chri-
 corona, eam Dominico die baptizare con-
 mulier tum sanè quicta, sed cum primum capite
 aqua perfundi captum est, tanta repente vi se occu-
 clamoresque edidit ira magnos, vt omnes quos
 eramus, perterrefecerit. Tum Cosmus à quatuor
 apprehensam, teneri ad finem vique Baptismi
 uit quo absoluto misera fractis viribus concidit
 famulorum manus in hospitale cubiculum est.
 Ex eo tempore nullum eiusmodi incommo-
 molestiam hucusque perpessa est. quare & Chri-
 rum fides non mediocriter aucta, & man-
 za permotus est, vt ab Rege petierit, sibi per eum
 Christiana sacra suscipere: quod ei Rex ita peten-
 terque permisit, vt diceret gratum sibi fore, si ea
 qua familia imitaretur itaque baptizatus
 beris, cognatis, & famulis, sanè quam in vici-
 ciunt. Ego interea vires è morbo collegeram.
 mensis Octobris initio misit me Cosmus
 Christianis domesticis vno, ad templa quinque
 varijs locis regni Bangeris commo-
 exstructa. mentem in eo itinere posui, multa
 zavi ethnicos; Christianos autem docui, qui
 templa concelebrarent, sermonesque inter se
 ne sererent, si quando ad urbem venire non possent.
 dam etiam arceas defixis Crucibus Christianis
 turæ dicauimus: deniq; in singulis templis
 seu piaculare granum relictum cum codicibus
 scriptas grani indulgentias contineret. In
 mum reuersus, Cangoximam mense decembris
 profectionis causa fuit Emmanuelis Me-
 sex Lusitanis aduentus, qui vt per Confessionem
 tis sunt absoluti, Cosmum rogarunt etiam
 vt me Cangoximam ad hyemem ibi cum
 dam, Christianos visendos, & promulgandis
 Euangelium mitteret. id ipsum Regi quoque
 mano fore gratissimum, quippe qui meam
 voluntatem scriptis ad Prætozem Indæ

que ad Antonium Quadrium eidem prouinciæ pro So-
cietate Præpositum, ostendisset. è Bungo igitur (vt dice-
bamus) profecti, gelu, & frigoribus maximis, quadri-
duo ad mare peruenimus: cum semper, vbi sub vespe-
ram constiteramus, verba de rebus diuinis ad incolas
fecissemus. Inde solutis anchoris, inter nauigandum, ad
uerlovento in oppidum sanè frequens coacti descen-
dere, cum spectaculi nouitate permota (nunquam enim
Lusitanos antea viderant) magna hominum vis ad nos
conuenisset, per eam occasionem eis Euangelium nun-
tiauimus: quo illi audito, obtupefacti, ad nos audien-
dos iterum ac tertio redière, atque vniuersi pænè pro-
fessi sunt, nisi Reguli metus obstaret, se Christo nomina
libenter daturus, idque eo cum animi dolore sensuque,
vt nos ad misericordiam prouocarent. Dixi me cum
Regulo acturum (qui Bungensis Regis est stipendiari-
us) vt cuilibet Christiano esse impunè liceret: eosque
solatus vt potui, ex eo loco discessi. digressu meo la-
terum nonnullis obortæ, vt si diu mecum vixissent,
apud quos non toto biduo fueram. ex quo facile iudi-
care possitis, quanta sit huius gentis ad humanitatem,
religionemque propensio. Angunem delati, & à Re-
gulo peramanter excepti, vt primum opportunum
esset, de rebus diuinis, & animorum immorta-
litate cum eo colloqui cepimus: multisque sermo-
nibus vitro citroque habitis, cum etiam familiæ
partem à cœna ad audiendum accessisset, sera iam
nocte ab Rege dimissi, nauarchum quendam Lusita-
num sanè tempestinè conuenimus: cum enim nostra
narratione permotus, concubinam, ex qua duas susce-
perat filias, iusta cū dote in matrimonio legitimo collo-
casset, paucis post diebus est mortuus. Ex eo portu Ta-
marim tendentibus, vbi Emmanuelis Mendozæ na-
uis instatione erat, aex in itinere occurrit Hexandoni vi-
ci principis, in edito monte posita, omnium quas in vita
videre me memini, & loco & opere munitissima. quippe
quam decem fere propugnacula cingunt, inter se non
nulli ponte subdactili perita, magnoque intervallo di-

stantia, fossis ita profundis, ut despicentium cœli-
 tudo caliginem offundat, perpetuo (ut aiunt) dicitur
 mentis exciso: quod equidem vix hominum manu
 poruisse crediderim, ibi cum Hexadoni uxorem
 tuordecim præterea Christianos multis iam anno-
 cis Xaverius Deo peperisset, mihi faciendum
 maui, ut me ad eos consolandos, confirmandos
 ferrem. qui me omnes, sed vxor præsertim Hexa-
 amicissimè acceptum, multa cum de Franco-
 rio, tum de Bungenli, Meacensi, cæterisque in
 constitutis Ecclesijs percontati, felicique ipsius
 gressu valde lætati sunt. me autem idcirco emittit
 viderunt, quod iam diu neminem omnino e
 nostra conspexerant. quo toto tempore intra
 in Christiana fide partim senis cuiusdam Chel-
 norati viri velut magistri familiæ studio, partim
 quibusdam miraculis diuina providentia
 Relictum sibi libellum descriptis Xaverii
 nijs, alijsque precandi formulis, æque ac factas
 as pia mulier admodum religiose custodiebat
 virtutis remedium. Etenim ægrotos compertis
 Hexandonum iam desperatum, corporibus
 imposuit libellus ille sanauerat. Nec minor
 nex traditum sibi ab eodem seruabat flagellum
 guli Christiani interdum (nec enim sapienter
 ille, veritus ne vsu nimio absumeretur) se
 fuerant, quod eam rem non solum animis
 iam corporis prodesse diuinitus intellexerat
 licet ipsa quam diximus, morbo grauissimo
 cum varia medicamenta frustra tentasset, ad
 gellum postremò confugiens; Francisci Xaverii
 tandum est, meritis continuo in pristina
 nem est restituta. cum omnibus igitur de
 familiariter colloquutus, ara etiam excussa
 rissimæ Virginis imagine pereleganti, quam
 cum attuleram; pueris nouem, in ijs duobus
 filijs Baptismo lustratis (quos iam senex ille
 dimētis imbuerat) incredibili eū coram

manè discessi, comiteque ab ipsis affatim instructus, atque pollicitus me in reditu, quindecim dies apud ipsos commoraturum. Cāgoximam simulatque peruenimus, Regem adiui confectum, eoque collaudato quod Euangelium in suo regno promulgari cuperet, multisq; præterea verbis habitis, petij vt liceret mihi in præsentia Tamarim vsque ad Lusitanorum stationē excurrere. quod ille cum permisisset ea tamē conditione, vt auum ipsius ex itinere inuiserem; Tamarim tridui itinere, diuertentes ad Regis auum, ire perreximus, maxima niuium copia, quæ aciem oculorum rerunderet, viaque teterrima, occulis passim occurrentibus foueis, è quibus iumenta se lætæ admodum expedirent. In eo igitur portu, ægrotis primum curatis, quorum ingens erat numerus partim læuitia frigorum, partim etiam cibariorum inopia deinde ethnicis nouem, qui id ipsum à me diu multumque contenderant, baptizatis: certo præterea nauis loco, ad foeminarum tutelam de Iaponijs coemptarum (quas illi ex ora Sinarum aduexerant) custodibus binis appollens, denique communi consilio indicta pecunia multa, si quis temere iusurandum vsurpasset, (latè enim patebat hoc vitium) Cāgoximam redij, & conciones ad Christianos habere institui. nam ethnici veriti Bonziorum offensionem, ad nos venire non audebant: quod ego cum animaduertissem, cepi cōsiliū familiaritatis, si quo modo possem, atque amicitia cum Bōzijs inuendæ, quò deinde populus ad nos maiore cum fiducia ventitaret. Erat in eo ordine vir quidam insignis, magna etiam ante id sacerdotium existimatione, rum vero & Regis ipsius consiliarius, & amplis cœnobijs tribus summa cum potestate præpositus. Hunc igitur adij, colloquio ad oculos curandos, quibus ipse laborabat, allato: quæ ille meo sanè quàm lætatus aduentu, sibi valde optatum fuisse dicebat, quæ Xauerius disputaret, cognoscere, sed interpretem defuisse. Inde me multa de summo rerum opifice, de immortalitate animorum, de tempestatū varietate, terræ tremoribus, pluuijs, alijsq; rebus huiusmodi interrogans, magna sua cum voluptate to-

tam eam noctem apud se detinuit. Quibus ille sermo
 bus captus, cum ad me sæpe, alio item Bonzio cum
 ego vicissim ad illum familiariter venturam, eam
 doctrinam nostram tum apud alios, tum apud Regem
 ipsam ita collaudasset, vt Rex Xixona (hoc est Saxo-
 nem) publicè responderet, vel eo Regis testimonio,
 confirmata atq; illustri mea cum Bonzio consuetudine
 animati ethnici ad nos audiendos venire cœperunt.
 bus multos Deo adiuuante ad Christum adiun-
 gunt. In eo numero fuere primarij duo Regis ipsius cœ-
 quos catechismo institutos vnà cū vxoribus & par-
 milia (triginta quinq; in vniuersum fuere) baptizatos
 quorum deinde omnium ope ac studio sacrum Deo
 mino templum exstructum est.

Rebus ita constitutis, per Christiani nuntium
 Hexandoni magnis precibus accessus, optimè
 Christianorum, tum etiam reliquorum studijs
 nopere expetentium deesse non potui: e quibus
 quinque primarij audito aliquoties Evangelio
 siam adscripti sunt: in ijs quidam adeo excellen-
 nio, vt in commentarium relatis ijs, quæ de me
 rar, librum confecerit exorsus ab ipso mundi
 vsque Christi Domini nostri in terras aduentum
 præcipue cruciatibus singillatim enumeratis, quæ
 lucubratio & hominibus illis, & alijs etiam popu-
 quos eam ego ipse deinde circumtulit, maiorem
 dum profuit. Idem iussus à me laponica quædam
 ra de Christiana religione describere, mandatum
 de arripuit, vt opus vniuersum (omnino folijs
 quinquaginta constabat) vnus dimidiatus
 tio absoluerit. Hunc ego, & Hexandoni filium
 ximum, quem Xauerius baptizauerat, doceri in
 plo cæteris Christianis præfeci, regula præterea
 in eo munere obeuando tenerent, quam quidam
 quibus otium suppetit, diligenter incubant,
 verò librarius ille quem dixi: qui quidem Christi
 ctionibus, & commentationibus mirifice
 seque cum libro quem à me descripsi, in laudem

quæque legit ex eo secum identidem reputans, tanta voluptate perfunditur, quod ad hanc Dei rerumque celestium cognitionem perueniret, ut lacrymas præ gaudio continere non possit. Is ipse in Christianorum cœtu post Litanias publicè decantatas interrogatus à me quidnam esset facturus, si Rex ei diceret, Christiana sacra se deseras, quoniam ex meis popularibus es, meisque sumptibus victuras, responsum se dixit illico: Here, vis ne me in re sine fūco ac simulatione beneuolum? in re tua familiariter procuranda fidelem? vis me submissum? vis perferentem iniuriarum? vis denique in omnes elementem ac benignū? iube me esse Christianum: hæc enim virtutes omnes vna religio Christiana complectitur. Ac cæterorum quoque Christianorum (ad quorum numerum ibide alij septuaginta per eos dies accessere) egregia pietas, assiduū precandi studium, mirus inter se amor atque concordia cernitur; vna tantum res ipsorum animos vehementer angebat, quod d'Hexandonus communium memorum Ecclesiæ expers tam diu in Iaponica superstitione persisteret pro cuius conuersione eum preces ad Deum, & lacrymas cuncti, sed vxor ipsius præsertim quoti die funderent: tum ego eiusdem vxoris rogatu hominē adij, & ex eo quaesui, cur veritatem sepe iam cognitam depositis Iaponiorum erroribus se qui negligeret. Tum ille Deum testatus Christianam religionem sibi planè probari, alioquin permitturum se nequaquam fuisse, ut eam familia sua tota susceperet; vna re quominus eos imitaretur, impediri se dixit, quod vereretur, ne grauius animum Regis offenderet: sperare se Deo propitio fore aliquando, ut Rege ipso libente, Christum, quem intimis sensibus adorabat, palam ac liberè profiteri posset, quo illius responso Christiani valdè lætati sunt. Inde cum rursus ad Cangoximanos venissem, Cosmi litteris per Christianum Bungensem ad me perlatis eo consilio sum reuocatus, ut ad Regem Vocoxiuræ proficisceret, qui nos in suū regnū liberalissimis conditionibus inuitauerat: eum præter alia multa, & Lusitanis omnibus in eum portū commeatibus, quique cum ipsis negotia

con-

contraherent, in decennium ab omni portorio immu-
 tem se daturum esse promississet, & qui quid circa
 ad passuum octoginta millia Cosmo obtulisset, ut
 eos fines ethnicus nemo ipsius iniussu habitare
 Cangoxima igitur institutus qui Christiano gregem
 plurimum statis diebus aduocato, pastorem vice ac
 fungerentur, baptizatisq; ijs, qui iam ad id Sacramen-
 tum videbantur, ceteros quibus potui verbis sum
 tus: duos praesertim Bonzios illos, de quibus dicitur
 in discessu meo perquam studiosè Christo nomina
 fitentes, in aliud tempus idcirco reieci, quod à
 Iaponico ritu Regis procerumq; funeribus, non
 ne se posse desistere dicerent, eaq; re Christiana
 ipsi apud se taciti colerent, minimè polluta
 tur, denique à Christianis vario commatu perant
 instructus, & magna cum doloris amonito
 ne dimissus, ad arcem Hexandoni (quae ab oppo-
 goxima passuum abest decem & octo millia) dis-
 tur, biduum substiti, atq; inde incredibili Christiano
 lore ac gemitu, ipsis etià ex arce summa summis
 re me deducantibus, & quasi in eo salus omnium
 retur, ita me ut celeriter ad se redirem, enixe rogantibus
 conscendi, & decimo septimo die in Bungu magna
 strorum gratulatione perueni, atque inde venio
 Quintiles Vocoxiuram, qui locus ultra Iuan-
 quatuor & viginti passuum millibus, discessit, quae
 ueni, salutatis ex itinere Facatilibus (qui cum
 multumque Evangelio restitissent, bellis dicitur
 miti ac velut subacti, diuinum semen libentius
 runt, bonamq; in primis virtutum frugè tulerunt)
 Vocoxiuram primum adij, qui me honorifice
 uiuio excepit, deinde cum eius ministro, qui Regem
 us nomine ad Cosmum litteras dederat, de re
 gere institui, cumque ille quaedam ex ijs quae
 lam nobis ultro detulerat, reuocaret, faciem demum
 istimaui, ut ad Cosmum scriberem, eique
 tegram referuarem. Ad portum igitur reuersus, de
 Christianos ex instituto adiuuandos incumbens,

nuntij persecuntur, quanto cum rei Christianæ adiuu-
to Damianus Iaponius familiaris noster excellenti pie-
tate virtuteque iuuenis, qui nuper Facatenſibus quoque
ſumma cum omnium admiratione operam nauarat e-
gregiã, in eo oppido verſaretur. nec ita multo poſt, que-
dam parantibus nobis, quæ ad Coſmum mitterentur,
ecce tibi repente aſſertur ipſum adſeſſe Coſmum. Primo
incredibilis viſa res: ea Coſmi ætas ac valetudo, ea diffi-
citas itinerum eſt; ſed vbi iam ad portũ applicuit, quan-
to gaudio affecti ſimus ſacili⁹ eſt vobis exiſtimare, quã
mihi ſcribere. is me conſeſſim ad Regem legauit, vt cum
eo rem omninò tranſigerem. quòd ego cum feciſſem ab
latis etiam ſyngraphis, in Bũgum ipſius Coſmi iuſſu ad
epulas in ædibus noſtris (id enim ſemel in anno ſolenne
eſt) Regi Bungenſi parandas excurri: quòd ſecum ille fili-
um hæredem regni futurum meo rogatu cum proceri-
bus duxit. Cumque in eo conuiuiò candidati pueri no-
ſtri domeſtici quattuor magna cum omnium delectatio-
ne ſolibus canerent, Regis filius menſa relicta ſeſe ad e-
quales ſuos hilariter ac feſtiuè recepit. puer ille, quidem,
ac pæne porius infans (annum quippe agit quintũ) ſed
in quo ſenſus animi ac ratio longè præcurrat ætatem. è
Bungo ruruſus Vocoxiuram reuerſus, qui locus à Chri-
ſtianiſ incoliur, habetque in monte ſummo Crucem,
euz eminus valdè conſpicitur, à Petro Barreto nauar-
cho Luſitano deſixam, quòd eodem loco tribus dein-
ceps diebus ſub veſperam, inſpectante ſe, alijsque com-
pluribus, ſublime in aère ſignum Crucis apparuiſſet.
Coſmum ſanctiſſimis (vt ſolet) occupationibus diſtri-
ctum offendi. Tanti ad eum Confeſſionis & Eucharistię
cauſſa concuſus vndique Chriſtianorum fiebant, vti
omnis perturbatioſ vitandæ cauſſa, ritieni per vices
ordine ſibi ſuccedere iuberentur. quorum erat ita ma-
gna in Coſmum obſeruantia ac veneratio, vt coram
eo oculos attollere non auderent: tanta religio ac pie-
tas, vt in ſacris myſterijs obcundis, ac præſertim in cor-
pore Chriſti ſumendo, copiam lacrymarum effunderet:
ita denique animi virtus, ac probitas morum, vt barbari
ipſi

ipſi Chriſtianorum vitæ admiratione ſeſe colligunt. Per eos ſu-
 ſaueriorem vltro diſciplinam induerent. Per eos ſu-
 catenſum Præfectus nauigium cum hominibus ſuis
 ginta ad Coſmum miſit rogatum, vt quoniam ſuis
 libris ſuis in prælio ſelopsis ſciti grauitate & grotaria
 pem illis ferre ne grauaretur. Fecit Coſmus, vt ſuis
 e domesticis noſtris adoleſcentem Iaponiū mittere
 rurgie laude præſtantem, qui non modo vulnere
 eius artiſcioſe glandibus mira felicitate ſanauit, ſed
 iam oblatam ſibi mercedis loco magnam argenti
 ſtupentibus barbaris conſtanti animo exceſſo
 diauit. Qua re commotus Præfectus, vt nos alioquin
 ne remuneraretur, im munitati noſtræ toto ſuis
 imperio, qua ſæpe nobis iter habendum intellegent
 blicis diplomatibus cauit.

Reſtat vt epistolâ hanc eximia indolis adoleſcentis
 cõmemoratione concludâ: in quem cum omnia
 mi & corporis bona quaſi ſecum ipſa certans nauigium
 geſſerit, tum etiam dona acceſſere caeleſtia, quæ ſuis
 re pueri ingenium, memoriam, oris corporisque
 dignitatem ac ſpeciem multo admirabiliore efficit
 tanta enim in eo caſtitas ac ſanctimonia certant, vt
 ſtauo quoque die poſt confeſſionem ritè peractam
 ſte Eucharistiæ conuiuium non ſine lacrymis
 ta verò animi ſubmiſſio & humilitas (cum alioquin
 dum loco ſit natus) vt ad Bungenſem inuſitatum
 ſiam à Gaſpare miſſus ex vrbe Sacario, bona cum
 tum venia, quos puer precibus expugnauerat
 que peruenit, vt ſcilicet vnus è Chriſtianorum
 deretur, non modò comam ſibi rotoderit, quod
 pone valde inuſitatum eſt, verum etiam omni
 re cultu ornatuque abdicato; de contemnentibus
 manis publicè diſputare inſtituerit. Idem in
 parentibus reuocatus, Vocoxiuram, vt inde Sacario
 nauigaret, à Coſmo perductus eſt, quem alioquin
 in vrbe Firando apud vxorem Antoni) vin
 iusque ancillas, cum ſe per id tempus ad ſacra
 ſionem pararent, de Pœnitentia ſanc oppone

fecisse: quam ille Christianæ philosophiæ partem, iam ante
 saepius à se tractatam, callet egregie. Huiusmodi pue-
 ri sunt (fratres mihi carissimi) quorum opera facès amo-
 ris diuini Deo aspirante Iaponiorum cordibus iniectum
 ini speramus: atque ob id ipsum apud nos delectam eo-
 rum manum Societatis nostræ præceptis atque institu-
 tis imbuimus. Interea Socios omnes nostros per Iesum
 Christum obtestor, ab eo precibus impetrent, vt mihi
 det in ipsius obsequio ac famulatu vitam ponere. ex Iapo-
 pone octauo Calend. Nouemb. M. DLXII.

REGIS CANGOXI-
 manorum ad Lusitanum In-
 dix Prætozem.

ANNO superiore cum duo ex Societa-
 te IESU meum in hoc regnum con-
 cionandi causa venissent; bellicis oc-
 cupationibus impeditus, quem & ego
 cupiebam & ipsi merebantur hono-
 rem, illis habere non potui. Eadem
 fuit causa, cur Lusitani ad Omangum
 ponum nauis delati, nõ modo perinde ac voluntas mea,
 & ipsorum dignitas postulabat, accepti non sint; sed et
 iam pro piratis habiti (quibus ora maritima per id tem-
 pus erat infesta) commisso prælio Alphonsum Vasæum
 non sine meo quidem dolore, è suorum numero ami-
 serunt. Tu si ad me litteras dederis, magno me decore
 ductum atque ornatum existimabo, atque ipse vicissim
 ad te scribam quotannis. Lusitani verò, vel sacer-
 dotes tui, si ad me cum tuis litteris venerint
 eo erunt apud me loco, qui rebus tuis
 iure debetur. Xaxuma anno
 quarto.

Quadrium Indiæ prouinciæ pro
cietate Iesu Præpositum.

O CII duo Cosmi Turiani, qui
 versatur, meū in hoc regnum se
 quorum ea est animi magnitudo
 ea in dicendo vis atq; doctrina, v
 stia quædam tonitrua esse videantur. Sed illud
 admiror, aut Lusitanos mercatores negotiorum
 vestri ordinis homines vnus rerum spificis
 fertim cum ita latè pateat propiusq; ab his
 tissimis regionibus totū pene terrarū orbem
 res, ad aquam calidam et bibendam paruas in
 las tam longa & periculosa nauigatione cōueni
 ante Christiana sacra suscepta nihil erat in his
 ter calores maximos: vt mihi Socij vestri
 quasi ventilatores videantur, qui corda merita
 ri aura opportunè refrigerent: qui profecto
 um in hoc regnum est cur veniant, quanta
 nam vt alibi aduersos maris æstus, hic quibus
 per secundos offendunt. Ac licet populares
 ni ipsorum præsentia destituti, se interea
 excelso loco sublaræ sustētent; meū in
 nū à Socijs vestris relicū, quandam obediē
 li, aut Solis propria luce defecti redderim
 etiā Lusitanos negotiatores, quorum mihi
 des ac probitas est, in mea ditionis terras
 hi gratissimum fuerit: qui sic habeant, se
 omni iniuria tutos fore, sed etiam amicitia
 sineque tractatum iri, nec latronū insidias
 quib⁹ in oppidis Christiani sunt, nulli vest
 dem certè obsecro, vt de tuis aliquos
 tempore mittas, quos ego magno
 rio in ipso littore opperor. Dat
 quarto, mense septimo, octauo
 & vigesimo.

Libri Secundi finis.

113
SELECTARVM

EPISTOLARVM EX INDIA

LIBER TERTIVS.

GASPARIS VILELLA ad Societatem Iesu.

ANNO MDLXI. Augusto mense vrbem Sacaium ingressus sum, quæ in Septentrionem sita, gradus obtinet quinque & triginta, & semis. Cumq; Euangelium in ea promulgare cepissem, multos repperi, qui verum id esse faterentur, sed quò minus ex eo viderent, famæ & existimationis ratione impediti. gentem enim diuitijs affluentem, & dignitatis in primis autam facile absterret diabolus iniurijs & contumelijs proponendis, quib' in hac vita Christiani ferè semper obnoxij degunt, si ducem ac liberatorem suum imitari voluerint. quò fit, vt egrè admodum Sacaiiani ad Baptistam accedant. quanquã in ijs ipsis difficultatibus quadraginta circiter baptizati sunt, in quibus erant milites quatuordecim prætoriani, quorũ ita insignis, vitæ morumque mutatio constitit, vt è lupis agni mansueti nonne magna omnium admiratione facti esse videantur. Atque vt Sacaium per eos dies Meaco discederem, tantus equidem factum credo, ne videlicet in ea pericula

eula incidere, quæ mihi nec opinanti immunitatem
 tenim mense postquam inde excessi, Meacum quod
 millium armatorum obsedit exercitus: quæ etiam
 facta fuit, cur ad Christianos, sicuti promiseram, non
 rem. Illius autem incommo dis belli Sacaium rebus
 munis, in primis Iaponis totius contra omnes
 impetus munitissima. nam ab Occidente allatum
 ab alijs verò partibus profundissima cingitur fossa
 quis plena perpetuis. Atque etiam intestino omni
 tu ac seditionibus vacat, nec rixæ ferre audiamus
 enim vrbis viæ suas queque portas, & custodias
 statimque cum opus sit, occluduntur; nullus
 fugam exitus patet, sed continuo comprehensum
 nalia pertrahuntur. Quamquam ij qui inter se
 tias gerunt, si alter alteri ad iactum lapidis extra
 occurrant, se inuicem male admodum accipiunt
 bellum Meacense reuertor, cuius exitus fuit
 Cognita vrbis obsidione patrius Regis, cum
 exercitu in subsidium venit: huic obviam re
 parte Neugori Bonziji, qui hominum ordo
 litia Rhodiæ speciem refert. Castris igitur
 ter, & Sacaium locatis, crebra praelia commissa
 ita tamen, vt res Bonziorum semper esset
 que vigesimo die, cum ad vniuersam dimicantem
 tum esset, Regis patrius victus, quoddam
 fugit. Rex autem Meaci, eius rei nuntio
 cem recepit vrbe deserta, quæ ab hostibus
 incendioque vastata est. ijdem sequenti
 ad castrum de quo diximus, mox patrium
 que copias omnino delere parauerat: cum
 exercitu viginti millium hominum quam
 instructo, & ingenti flumine superato, hostes
 res tanto impetu oppressit, vt cum essent ad
 ta millia, fusi fugatique sint. quos Rex deinde
 cum patris viribus fugientes Meacum
 ta ipsorum cæde vrbe recepit, vt multos
 etoria de bellatū esse existimeret. Itaque
 tremam sibi perniciem metuens, pacem

interponente Vo, siue Dairi, qui rebus ad honorem dignitatemque pertinentibus toto Iapone præsidet, impetravit in his tamen belli periculis, & calamitatibus, templum nostrum Dei beneficio integrum, & incolume perservavit: & in ipsa obsidione Laurentius Iaponius Meacum hispenstravit (nam me ipsum per litteras Cosmus ante sedatos tumultus cõ redire planè veterat) semel ad celebrandas cum Christianis Natales Domini ferias: iterum ab ipsè evocatus ad gratias principibus civitatis agendas, qui Bonzios eum templum nostrum pervim occupassent, in ipsa possessione magno bonorum gaudio depulerant. Toto cõ belli tẽpore, quod annu circiter viguit, pia quedam munia Christiani Meacenses obière, tribus in singulos menses viris institutis ad pauperum incommoda sublevanda elemosynis, quæ ob eam ipsam rẽ in communè conferebantur: cũ etiã semel in mense in consilio publico de ipsorum pauperum commodis ageretur. Mulier vero Christiana in primis locuples, & honesta, cum liberos non haberet, partem suã bonorum à marito obtinuit: eamque in mendicos, lepra vlceribusque tota urbe finibusque Meacensibus laborantes, quamquam nonnullis obrectantibus Bonzjis, magna tamen ceterorum omnium, qui nihil unquam simile viderant, admiratione atque approbatione distribuit.

Multa in his locis cœnobia Bonziorum visuntur, in quæ veniunt penitentis causa se recipiunt, qui mundo nunquam remissere, deus adeo te acerbis obcecatis, ut nefaria peccata in hisce cœnobijs admittere nulla religio sit. nã in crimine recte vel perperã facti cõfuso, seditionibus, rapinis, cædibus, cuncta miscentur. Quam etiã ob nullam ex ijs quidam nomine Cacubau, ut ex ea videret hominum colluione, sæceque emergeret, socijs a quo secum adhibitis, Bõziorum formam instituit, eorum qui Neugori nominantur: quorum alij precibus vacant, alij militiæ, alij quinis quotidie singuli perficienda sagittis. Arma verò semper habent parata, principum familiae suæ Cacubau in deorum numero venerant. Rectorem cui pareant, habent nullum. viribus namque

certatur. & quamquam in consilijs, qui antea
 priores sententiam rogantur; suffragiorum cen-
 ra vsque adeo promiscua sunt, ut quod re-
 communi sententia decreuerint, vnus modo
 ferit, prorsus impediatur. Itaque ad vnā eandem
 liberationem toties conuenitur, quoad plane
 nemo. Vbi verò tenebræ se intendere, sepe
 perimunt, ac diripiunt: nec tamen idcirco se
 violare, cum iisdem muscam, aut passerem
 ducant, quod legibus suis quicquam animam
 tur occidere.

Nunc paucis exponam, quod anno super-
 fugit, Iaponij miser, cum ad sedes, ut ipse
 rum migraturi sunt, qua ratione se ad
 Eas autem esse varias opinantur: alias infra
 alibi, certis præpositis dijs, qui à quibus in
 eos in suum quisque domicilium præmij
 atque ad infernas quidem sedes qui profectum
 maximè modo se cõparat. Dies complures
 & ex quodam quasi suggesto de mundi
 cionatur. huic alij sese comites adiungunt,
 elemosynæ causa largiuntur. nouissimo
 rationem habet ad comites, qui pro amicitia
 nes epoto vino, conscendunt nauiculam,
 ad spinas rubusque qui occurrunt in itinere
 nouisque induti vestimentis, manicas lapideas
 unt: ad collum autem ingenti saxo religato
 ad paradysum illum suum perueniant, se
 sponte præcipites dant. Quem mihi videte
 septem comites sequebantur, qui quidem
 nimi alacritate & gaudio in mare sese
 nouitate spectaculi planè obstuperim. Quos
 dam venerantur, alium ritum obseruant. Cum
 um cepit vitæ, in specum ad instar doli, in quo
 re possunt, sese conieciunt, ita ex omni parte
 vi vna tantum ex arundine perforata spumant
 atque ita ieiuni ad mortem vsque perducunt
 Deum illum suum, seu potius dæmonem

Nuper in hac vrbe Sacao contigit (quod tamen vt audio haud insolitum est) vt Bonzius quidam peccuniosus, omni scelere ac nequitia infamis, annos natus septuaginta, cum in morbum incidisset, se mori nolle affirmaret. Idem interdum comedens repente ex omnium conspectu profus ablatu est: quod ipsi quoque Iaponij malum & insautum interpretantur. Est autem in his locis opinio & falsarum praedictionibus, ex hoc tempore omnia fore semper pacata. id autem ea ratione confirmant, quod annus hic post millesimum & quingentesimum alter & sexagesimus, postremus sit (vt ipsi aiunt) inferiorum, quos a quadringentesimo septuagesimo numerat: & propterea hoc anno dicunt facinorosos omnes bello consumpturi, vt pax in posterum vigeat, qua illis dare dignetur Dominus, quod latius sanctissima ipsius religio puagetur.

BALTHASARIS GAGI ad Socios.

Vl status esset rerum Iaponicarum, & quibus Deo fauente laboribus in vrbe Facata perfundi essemus, per litteras vobis exposui anno M DLIX. nunc ea perscribam, quae mihi Goam ex Iapone repetenti in itinere sesquianni spatio congerunt. Cum certis de causis Cosmo Turriano necessarium visum esset, vt aliquis nostrum proficisceretur in Indiam: ego eam peregrinationem obire iussus comi-
no e fratribus qui caelum Iaponium non ferebat, Re-
g. Socijs, & vniuersa Bungi Ecclesia salutata, sexto Ca-
end. Nouemb. M D L X iuncum (nauis genus id est) v-
eroque colendimus, & duodecim dies vento vsi sumus
ra secundo, vt nobis iam in conspectu esset ora Sina-
um, postridieque nos putaremus portu Veniaga po-
tuos, vbi semper quingenti, aut sexcenti Lusitani
morantur. vector es igitur & reliqua naualis turba, pro-
pterea nauigatione plus aequo elati, praematuris gratula-
tionibus atque conuiujs comearum nauticum consu-
tere atque exhaurire ceperunt. In hac animi iucundi-
h 3 rate

tate, cum ita prope ab continente abessemus, ut quod
vento litus teneri posse videretur, eo ipso die hinc
ram aduerso repente flatu increbrescente, imbelles
fissimis tam saeva tempestas exorta, adeoque
excitati sunt fluctus, ut iuncus modo attolleretur
me, modò infimè magno omnium cum horrore
ret. Augebat perturbationem ac metum, cum inter
sta nox cœcaque tenebræ, tum minantes circa nos
quo in discrimine cum aduerso flatu reuertentem
tibi noctis hora circiter decima gubernaculo nauis
ctum in mare delabatur, quo amisso de humilioribus
bus planè actum existimatur, statimque propositum
ciditur malus, ne iuncus ex vehementi agitatione
gatur: & simul ipsa quoque vela cum antennis
prolapsa sunt. Tum verò omnes longe alioque
sibus animi, serio de morte cogitare, certamque
fessionem concurrere incipiunt, cetero omnes tremore
culsi, ut mente pæne emoti viderentur, neq; iam
ma nauis quicquam apparet. vnus gubernator
explorando, contemplandoque per magnæ
tam eam noctem absumpsit. Postridie, saeuere
mari, fusisque armamentis, salutis spes iam
supererat. tantum argenti pondo ad aurorum
millia vehebantur, quæ tali tempore nulli nobis
se possent, cum ita vehemens esset agitatio, ut
in latus procurrente iunco, ima carina apparet
mùl ex leuitate saburræ, & pondere tabulæ
modò diu retineretur, quò minus in alteram
cumberet, sed etiam compagibus resolutis, nauis
ceret: quocirca tertio tempestatis die malum
stabat ad puppim, nauæ præcidere, & metum
bicula leuandi oneris causa disturbare, ipsos
ros è crassis trabibus asseribusque compactos
sunt coacti, vasto iam nauis aluco, ac propinquo
cuo. hic velum exiguum nauclerus è mappis
que linteis & ornamentis, veste serica, aliisque
lis, quæ tum sese obtulerant, pro re nata conueni
parat: quod ipsum statim impetu venti dilapsi

que humana opis vnū illud supererat: validior clauus ad extrema tempora reseruatus, sed in ijs procellis metuentum erat, ne repositus ad puppim statim effringeretur. Verum tamen, ne in Bornei syrtis incideremus, quo in loco nonnulla nauigia Lusitanorum è Sinis in Indiam cursu directo perierant (præsertim cum illuc nos impetus maris deferret, nec plus centum & quinquaginta milia passuum inde abesse mus) tutius visum est, gubernaculum restituere, paruumque sarcire velum, quod vnum restabat. Sed omni iam veste consumpta, mœrentibus omnibus, quod nihil ad resarciendum occurreret; diuinitus factum est, vt qui rimas iunci, obrutandi causa scrutabantur, in sarcinam vestium inciderent, cuius antea non sine luminibus diu multumque frustra quæsitæ, cum merces in Iapone exponerentur, pretium domino magister nauis aureis octoginta persoluerat. Ex hac igitur sarcina aduersus venti vim duplici velo confecto, & baculis quibusdam, arundinibusq; crassis aptato, clauus summo conatu locato, quem ego prius precationibus pijs, & piaculari aqua ritè lustraueram, cæteris eotempore vota nuncupantibus varijsq; fundentibus nõ sine lacrymis preces; diem vnū noctemq; processimus: sed cum nauis iustis careat velis, atroci tēpestate vsq; adeo quassabatur, diffractum vt denuo sit gubernaculū. Tum verò seruandi argēci spes prorsus amissa accersit nauarū barbari Sinæ, vt vectores in scaphā confugiētibus, ipsi in iunco remanerent, aliamq; sibi raptim extruerent, se deliberos ea nocte respondēs; inde ad sortes dæmonēq; inuocandum conuersi: quod ego cum cernerem, orabā Dominum, ne nos dæmonis arbitratu interire permitteret. Manē, simulatue illuxit, nauarū sese statim ad alium clauum reficiendum, scaphamq; parandam expeditunt. Clauus è re fixis iunci tabulis refectus, & collocatus, non diutius sustinuit impetū maris, quàm quanto temporis spacio Litaniæ recitatae sunt: quò magis in suscepta sententia persistebant Christiani, vt in scapham, quotquot ea caperet, sese reciperent, & iuncum vnā cum argento cæterisque desererent. atque ego sanè liberaliter

taliter inuitatus in scapham, partim ne pericula
 noua, partim ne plus ducentos mortales, scaphæ
 flos angustijs, omni solatio destitutos in iunco nau-
 rem, sacerdotes duos è nostris & fratrem vnam in-
 omnino decreueram, qui superioribus annis e-
 proficiscetes in Indiam, ad insulas Maldruanas na-
 gio & fame perire, quàm scapham conscendere, per-
 cinum incolomis tenuit, cæterisque vectoribus
 in extremo periculo vitæ, maluerant; inque eo
 tam naturæ debitam Christo Domino pie fortunæ
 diderant. Sed interea fabri lignarij quartum iam
 naculum reparauerant, ad quod collocandum, tam-
 que à Deo exoptandam stipem à vectoribus in
 domicilium Bungensis Ecclesiæ corrogata, m-
 Domino factum est, vt clauus is omnium infirmis
 nos ad continentem aliquando perduceret. Quibus
 ipsos dies ea tempestate iactati sumus, quoties
 pericula) morientes: cum etiam vulgo neglectis
 clauibus custoditæ argenti laminæ pedibus
 Eiusmodi quippe temporibus pauper spiritu est
 Initio tempestatis eius, vectores nauæque
 nuimus, vt animarum saluti consulerent: qui in
 testate se planè fore cū promississent, ego vt
 candi occasionibus ad gratiam diuinam magis
 donec, primùm illud curauit, vt foeminae que
 tur in naui, certum in locum abderentur, vt
 menses remotæ à virorum oculis persisterent
 cæteros animandos confirmandosq; conu-
 Deo adiuuante profeci, vt qui principio abieci-
 concidissent, ad æquitatem ac fortitudinem
 pro admissis in vita noxis leue sibi supplicium
 que incommoda ducerent: placandoque Dom-
 tum dediti, vel precibus ac litanijs vacarent, vel
 in cœlum oculis pia cum prece suspiria
 alta apud se cogitatione defixi lacrymas
 alij etiam flagris semet cæderent: alij mare
 quijs, & aqua sancta lustrarent: alij denique
 cultum Diuorum à vectoribus peterent, quoniam

colleeta est, ut quindecim dumtaxat viri locupletes, aureos ferè mille contulerint. Ac mihi sanè credite fratres, in hac vita labores & incommoda esse experenda, qui prope quorū amaritudinem, magna suauitas, & firma spes comitetur: quòd secus in rebus prosperis vsu venire vel primis navigationis diebus clarè perspeximus. Inter has igitur difficultates rursus in terræ conspectum delati, & cum iam contenebrasset, nimia cupiditate proeectū periculum fuit, ne vi ventorum ad terram allideremur. Sed ex eo periculo, cum primum illuxit, euasimus: & à Sinis nautis cognitum est, nos permagnam Sinarū ad insulam processisse, nomine Ainanem: ex qua insula nautici comiectus, & anchoralia à Sinis ferè petuntur. hic dum portum subimus, qui in Septentrionem ad gradus decem & nouem est positus, in aliud repentè omnium maximum vitæ discrimen incidimus. In ipso enim aditu iuncus in arenam bis ad eò vehementer incellus est, ut planè iam carina dehisceret. ac pereundum nobis ruique fuerat, nisi Præfetti seu Limenarchæ permissu, præsentem incolæ nobis opem tulissent: quos nõnullis donis remunerati descendimus 11. Calend. Decembris, quem ipsum in diem Præsentatio Dei matris MARIAE VIRGINIS incidebat. & quoniam iunco afflato, ac pæne iam dissoluto, ad portum Veniagam nauigare non poterat; Lusitanum quendam continuò ad Cantonem oppidum, atque inde Amacanem ad Lusitanos mercatores pedestri itinere misimus, qui de nostra salute ià desperauerat. Amacanè peruenit nūcius Nata ipso die Domini, anno MDLXI. statim; ad nos deportandos Lusitani aliquot nauigia submiserunt. Et quoniam in Ainane insula menses quinque posuimus, ex qua inde Amacanem trigésimo die peruentum est; de eius vitæ & incolarum natura ac moribus, ne longior sim, pauca de multis attingam. Est autem Ainanis regio cum multis Indicis, & omni ciborum genere abundans, tum margaritis & vnionibus nobilis: frequenter incostruitur, vrbibus opere lapideo exstructis: gens verò ipsa rusticis, vestitu brachata, eminentibus è capite

pite ad instar boum cornibus binis è tenui creta
 lo, forficibusq; ceu tonforum è summa fronte
 tis, eius ornatus caussam cognoscere numquam
 nisi, si fortè dæmonem effingunt specie bellæ
 ferentem. In hac ego insula sacrificauit aliquot
 eramenta distribui. Inde proficiscentes ad Siciliam
 parua nobis insula ipso Paschali die Dominico
 lisset; partim eius diei celebritate, partim etiam
 amocnitare inuitati, descendimus, & commo
 re quodam ingenti specum & fornem in
 mam excauatam offendimus, ibi, ara excitata, ac
 peracto, cælesti pane Lusitanos refeci. Ex eo loc
 nas delati, idoneam tempestatem expectantes, pa
 ram vsque feriam Natalium Dominianni M.D.
 substitimus. atque inde solutis anchoris tercia
 die Petram albam feliciter nauigatione terrarum
 imminentibus tenebris territi quò minus fre
 puranum inucher emur, exsecensione facta Do
 eas agebamus vniuersi, cum repente vela com
 ratarum apparuere (Aceni vulgò appellatur
 populi) ad regnum Iantæ tendentium. Iam
 Malacensis quidam denuntiauit, nos vi
 Acenorum regem centum nauium classe
 quonam consilio, sibi incertum esse. Extr
 metum attulit, quod oceraria preciosis me
 referta, ab armis autem esset inops. ac nihil
 ta vectoresque sese ad pugnam expeditum
 Acenorum sine iniuria præteruecta, ad
 ventum non est. Postridie verò Sinapar
 inuecti, cum ventus deficeret, anchoras
 rim Acenorum naues ferme triginta, in
 ma decem, quibus totius clâsis vehebatur
 ad nos aduenantes, partim ad puppim
 ponunt, partim etiam latera ipsa pene ad
 xeret eos mercib⁹ adamatis (neq; enim igno
 loco profecti essemus) pugna optare. cu
 ioribus bombardis, atque sagittis, quas
 no in ipsa naui assidue inficiebant, nos

sent, quamquam nostri quorum erat numerus ad ducentos, arma parauerant, seque omnes ad propugnandum intraxerant; tamen certissimo in capitis discrimine versabamur: cum ex altera parte hostium classis multo vitis arinisque superior immineret, ex altera vero litus esset propinquum, salo in quo stabamus non plus cubitos quatuor profundo. itaque aut præcisus ab hoste anchoralibus, quod vrinantes faciunt, in vada incurrodum, aut in manus hostium planè deueniendum fuisset, nisi nos insperantes præsentis periculo Dominus excusset. quippe hostes comiter amiceque à nobis compellati, nonnullisque muneribus deliniti, non modo nos lacessere desierunt, verum etiam ita beneuoli discesserunt, ut sibi met ipsi Lusitanos, & nobilitate, & belli gloria compararent. Malacam inde peruenimus tertio decimo Calend. Februarias, qui dies Diuo Sebastiano sacer est: vbi è socijs nostris amantissimè excepti, ad octauum vsque Idus Februarii spiratarū metu commorati sumus Malacæ dum ad Colanum portū, in quo arx est Lusitanorum, contendimus, Ceilanij iam syrtibus speratis, vento admodum prospero in Cilanos scopulos rectà deferrebamur, nisi ad iactum lapidis animaduerso periculo, & mutata repente verificatione Comorianum promontorium feliciter præteruecti (quod vix fieri posse videbatur) ipso die Paschali Dominico, magna Melchioris & reliquorum Sociorum gratulatione, qui in eo matris Dei collegio sunt, Cocinnum appulsi sumus: quo ex loco ad hoc Goanum D. Pauli collegium dudum expectati quinto decimo die peruenimus. Cuius equidem collegij cum egregia rei Christianæ adiuuandæ studia, tum varias plurimasque exercitationes, & spirituales, & litterarias, denique ipsius Ecclesiæ incrementa vehementer sum admiratus: quam potro Dominus ad gloriam suam tueatur, & augeat. Hæc de navigatione. nunc de Iaponicis rebus pauca stringam. In Iapone Ecclesiæ numerantur nouem tēplo quæque suo instructæ: quorum templorū quinque præsertim idolis ante dicata, nunc sacris altaribus, & IESV

CHRISTO

CHRISTI, MARIAEQVE VIRGINIS DEI
 ginibus exornata diuino cultu seruiunt. Facundis
 plum Christianus quidam, Cosmus nomine ex
 idemq; vt nos in ora Sinarum tempestate recon
 nouit, argenti laminam mihi in subsidium
 Cutamense (quod templum est permagnum in ag
 naiano regni Bungensis, passuum ab ybe viginti
 que millibus) suo sumptu edificatum Christianita
 cas cœmeterio circumdedit, excelsa lapidea Cruce
 dio posita, ad quam se post mortem sepeliri iussit. Co
 mensis porro ager ipse, vectigalis est dynaste curia
 nici, cum quo ipsiusque comitibus, dum Ecclesia
 mensem inuisimus, de rebus diuinis saepe colloqua
 mus. quibus ille sermonibus, nostraque doctrina
 delectabatur adeo, vt quattuor horas totas inter
 bis aures præberet, atque ita commouebatur
 quam, vt velle se Christianum fieri diceret. Sedi
 aum rumusculos veritus (quæ res toto terrarum
 plurimum potest) à suscepta sententia desistit.
 pud Lucam rursus totum vespertinum tempus
 diendo consumpsit, clareque perspectis ex ca
 tione Iaponicarum sectarum omnium errorum
 fallacijs: comitibus suis, qui secum aderant, se
 professus est gratum sibi fore, si quis eorum Chri
 na sacra susciperet. quæ res nonnullos ex his ad
 conceptum animo Baptismi desiderium expressit
 quo ille ita gauisus est, vt eos ipsemet horum
 constanter in proposito permanerent. Ac si
 Iaponij proceres nobis amici sunt. nam esse ali
 mentis. retusa flagitijs, lucem Euangelij
 queunt; valetudinis tamen causa, si quando
 ipsorum familiares in morbum incidunt, ad
 fugere consueuerunt. vt iam in his terris Chri
 rem non modo Theologi, sed etiam medici
 que promoueant. quod ipsum apud Sinas quoque
 pediem fore confidimus: qua in prouincia
 dissipatus est, candidam gentem promissa
 tarum Imperij potituram. quod si (vt speramus)

nit, pauca omnino pro messis eius, itemque Iaponica, & Indica copia, Christianarum sodalitarum omnium opera fuerint.

In Iapone, simulatque cognitum est me in Indiam profecturum, Christiani omnes à viginti septem passuum millibus ad me salutandi causa venerunt: qui vero longius aberant, mihi se per litteras excusarunt. Itaque in meo discessu tanta hominum multitudo conuenerat, ut eos nec templum, nec atrium nostrarum aedium capere. Hic ego fratres mihi carissimi, Christianorum lacrymas consulò prætereo, quorum mœrorem solari conabar noui supplementi spe, cuius causa me ad Socios mecum ex India reducendos abire dicebam. Ad mare tendentem ingens me agmen omnis ætatis viro- rum, atque mulierum ita obfirmato animo prosequuntur, ut ad eos domum remittendos bis in itinere subsistere necesse fuerit. quorum equidem precibus (nam ijs me magnopere commendaueram) nos è tantis periculis diuinitus ereptos puto. Sunt autem Iaponij acceptorum beneficiorum adeò memores, gratique, ut si modo ipsorum eleemosynas acceperimus, quòd illi sibi honoris loco ducunt (non enim dico si eos inuisimus, aut alia quapiam re adiuuerimus) eorum primarij ad agendas nobis gratias domum vsque contendunt. quòd ipsum interdum etiam ethnici eorum cogitari faciunt. quòd si qui nobis (ut fit) in domesticis ministerijs operam dederint, illam dumtaxat mercede non requirunt, ut sub vesperam hilari vultu dicamus: proximo de oniar, hoc est, laborastis egregie. Id si reticeat, valde mœsti afflictique discedunt.

Bungensium Rex proficiscenti mihi dedit elegantere gladium, aureaque vagina in anguis formam elaborata, mittendum ad Regem Lusitanie, quem esse membra adhuc ætate cognouerat, itemque præclarum In- Proregi pugionem: quæ omnia in Iaponem idcirco remisimus, quòd tempestatis iniuria nitorem suumque decorem amiserant. Ad ipsum autem Bungi Regem Constantinus Prorex munera & litteras miserat: & si-

& simul eum affecerat laudibus, quod Evangelii
 nes in suis regnis tueretur, benigneque tractare.
 ille munus ac litteras ita illustri gratia excepit,
 modo eum qui attulerat, aureis donavit amplius
 tis, verum etiam ad Prætores vicissim militum
 cos usus affabrè factum thoracem auro sericeo
 ctum, cum inaurata galea, cupreoque frontali, et
 stilia duo pugionibus præfixa, argenteis cinctis
 ta, quas Nanguinatas appellant, aliaque similia
 autem ipsos mirum quanta benevolentia prosequi
 nam cum cæteris rebus amicè nobis fauet, & com
 dat, tum in consilio dando fidem præstat eum
 tate & facilitate coniunctam, liberumque per
 quamur id, quod optimum esse iudicauerimus in
 stianorum verò negotijs, quanti nos faciat, præ
 monstrat. etenim vel infimorum hominum re
 mendatio nostra si accesserit, suas putat, eosque
 natim appellat, quod magnum est apud laque
 noris iudicium, aditusque eis ad se præbet
 denique illis etiam internuntijs ad nos virtut
 rebus Christiani maiorem in modum amantur.

Vos tanto Regi fratres meliorem in diebus
 nobis ad capta strenuè promouenda lucem
 precamini. Goa.

GASPARIS VILELLI ad Socios.

Num in vrbe Sacraio meo
 cum pacatis iam rebus
 MDLXII. magna; Christiani
 titia acceptus, conciones
 tinuo institui: & quo maiore
 one studioq; celebrare
 iam Natales Domini fecit.
 promulgavi septimo ante anno datum à
 tifice. quo illi ita permoti sunt, vt ipsorum
 fessionibus diligentiam, & in festorum

statione pietatem ac studium magnopere admirarer. Natalis Domini dies festus cum aduenisset; nouem, qui mihi maxime idonei visi sunt, exposita prius ipsis augusti illius ac tremendi mysterij sanctitate ad sacram Eucharistiam admisi, eo sensu pietatis affectos, ut magno temporis spatio lacrymantes ante persisterint. Reliquorum autem desideria id ipsum auide expetentium, verbis leniuoque ea nocte in laudibus summi parentis ac Domini exacta, matutino tempore sacrum feci, deque ipso natali, tanto cum omnium gaudio ac voluptate discessi, ut identidem prisca illa mihi subiret nascentis Ecclesie tempora, cum Christiani omnes vno amoris vinculo caritatisque coniuncti, ad festos dies agendos, & conuiuia spiritalia celebranda castissime conuenirent. Peractis serijs, deinceps ad conciones redij, ad quas ethnici multo iam tum pauciores, quam antea veniebant: credo propterea quod initio ad nos audiendos cauillandi studium ac petulantia complures impelleret, quos nunc perspicua veritas ab ea derisione deterret. Nec fere nobis iam aures atque operam dant, nisi qui serio salutem consulere, ac rationi parere in animum induxerunt: quod ipsum ceteri quoque Meacenses utique facerent, nisi eos fictis rationibus deceptos ab eo consilio demon abduceret: aiunt enim, cum perpetuum quendam innocentis vite cursum religio Christiana requirit, se eiusmodi militiae sacramento obligari, & pugnam aduersus voluptates deliciasque nolle capessere, ut cum se magna ex parte huius vite iucunditate priuant, tum sempiternis in altera vita supplicijs, nisi ad fidem usque perseverauerint, deinde macentur.

In hebdomada sacrosanctae Paschalibusque solennibus, eadem Christianorum fides, atque religio constituta, celebratam auxere nouem Baptismo lustrati, in ijs quidam locuples, & laponeis superstitionibus admodum eruditus, cuius oculos mentis, cum nihil post mortem omnino superesse putaret, Dominus ita aperire operatus est, ut sacrosanctum Baptismum magno animi ardore lacrymisque suscepit.

Per

Per eos dies seditione Meaci rursus exorta, quibus iniqui in Christiana sacra conferebant (multo in Regis ipsius tyrannidi tribuendam, qui regna septem metusq; tuetur, nec spei quidquam habet in ciuitate repositum) ad reuifendos neophytos, Sacaium Christianorum Meacensium sententia discessi. Meacensis templi Ecclesiaeque custodia Christiano admodum feni relicta. Meacum reuertar (vt spero) ad festum die agendum natalis Reginae caeli MARIAE VIRGINIS, cui aedem ideo dico dicauimus, quod eo ipso Meaci primum sacra missae peracta sunt. In hac autem urbe Sacaium, non admodum magna mihi spes propter quae mensis, nunc quidem ostenditur, tanta enim ciuicolarum superbia ac leuitas, vt caelum honoris exultationisq; iactura mercari se nolle fateantur: quare quoniam tempore procedente sperandum est agrum hunc ipsam bonam pietatis frugem laturum. Rationem inuicem nostri in Bonzijs hisce tractandis, aliaque nonnulla exinde ipsorum ornatu cultuque corporis, tum de incolae natura moribusque separatim perscripta ad vos mittam, quod ijs cognitis gratias Domino nostro agatis, quoniam ex infinito prope caecorum numero exemit, & ad eundem supplicetis, vt ad ipsum conuertantur haec gentes. Indica Brachmanarum superstitione deposita, quam haec Indico magistro ex regno Sionis acceptam huc usque retinent: quod ipsum ex delubris etiam apparet, quoniam in oppido Indiae Ceilano eadem quae in Iapone videtur me memini. idque vobis ideo significandum praestitit, vt praeva huiusce religionis origine cognita, vos ad eam reprehendendam, & confutandam facilius comparatis. Precibus vestris, ac sacrificijs vt me Domino commendet, ad vobis etiam atque etiam pcto. Sacaium V. Calend. Martii MDLXIII.

Scriptis iam litteris, rogat me per nuntium ethnicus quidam vir, opibus praepotens, vt ad se baptizandum veniam in urbem Naram. Omnino vereor vt rebus huiusmodi minis fides habenda sit: grauem enim adhuc se rebus diuinis aduersarium praebuit. Verumtamen, quosquid in, ex-

in experiar. præclare mecum existimans actum iri, si in
Christiana causa vitam ponere mihi contigerit. nec e-
nim permittet Dominus, ut exiguam huiusce lucis vsu-
tam animæ meæ saluti, atq; immortalitati anteponam.
Si ethnicus ille vera narrauerit, seque ex animo ad sa-
crofanctam Ecclesiam aggregarit; næ ego tum omnia
Societatis nostræ Collegia nouam in hanc messem per-
litteras euocare non dubitem. magnum enim in his lo-
cis eius uir nomen, magna auctoritas est. Faxit Domi-
nus quod è sua gloria maximè fuerit, cui me inter acies
gloriosorum, intentaque in me inimicorum tela versan-
tem, planè commisi totum ac tradidi.

LVDOVICI FROII AD SO-
cietatem Iesu in Indiam & in
Europam.

EMAXIMIS navigationis periculis
summo Dei ac Domini nostri benefi-
cio liberati, ex ora Sinarum incolumes
in hunc laponis portum deuenimus,
quem Vocoxiuram appellant: ob-
uiosque habuimus in littore Christia-
nos incolas omnes tanta ex aduentu
nostro voluptate ac lætitia gestientes, ut nos humeris
suis sublimes tollere atque asportare uelle uide-
mur, quorum ducenti circiter nos ad templum usque
duxerunt. Cosmi uerò Turriani gaudium fuit ita
regnum, ut collacrymaretur, satisque se uixisse iam di-
xi, quoniam quidem operarios sibi in subsidium mis-
it Dominus in tanta negotiorum mole, tamque op-
portuno tempore cerneret Ioannem autem Fernãdum
magis assiduisque laboribus ita consumptum macie
confectum offendimus, ut animam agere uideret.
Nenim ad domesticas & quotidianas Cosmi occu-
pationes, accedebat etiam magna frequentia principum
eius, & Christianorum tum ex alijs regionibus,
i
tum

tum ex hoc regno, vel baptizandi vel salutandi causa aduenientium. Ioannes autem post sacra missa à Cōmo peracta, totum ferè diem & saepe noctem partem dimentis Christianae doctrinae vulgò tradendis, partem etiam proceribus ac Bonzijs qui ad Baptismum accerent, separatim instituendis ponebat. Mihi verò baptizandi onus impositum est: ac nono post nostrum adventum die primum sexaginta Baptismo lustrati sumus, atque deinceps è prima nobilitate, Harptolemai maxime hortatu ac persuasionibus incitati: quorum praeque catechismum sua manu continuo delectabant, quò facilius memoriae commendarent, eundemque domesticis traderent. singulis autem, à Baptismo incipiente, quam enixè ac studiosè petentibus, Crucis signum collo gestandum, itemque Rosarium precandi dabatur.

Firandi autem, simulatque Sodales ex India aduenisse audium est; Antonius & vxor ipsius Elhibermissio confestim nuntio Cosmum magno opere obsecraverunt, vt quoniam tres è nostris in hoc portu sacrosancti essent, vnum ex ijs ad Firandensem caeterasque eiusdem Ecclesias inuisendas omninò mitteret. quod si petentes litteras ab ipso non impetrassent, duos è filijs suis à legatum iri, qui id ipsam humi strati supplices precarentur. Neque ita multo post, ab vrbis Ximabara Tonio regulo (qua in vrbe Christiani eo tempore plus mille & quingenti numerabantur) nobilis vir cum amicis ad eundem Cosmum est missus, vt ab eo promissa cogere- ret. promiserat enim Cosmus, simulatque suppliciter nuntium ex India aduenisset, missurum se qui Ximabarum moraretur. Eadem erant postulata Regis quoque Bungensis, quo in regno annum iam sacra missa facta fuerant. Atque in Bungum quidem, quod cum Regis gratia ad rem Christianam iuuandam in prima esse necessaria, Baptista Montanus paucis post diebus profectus, amicissimeque ab ipso Rege acceptus est. Antonio autem Firandensi: itemque Tono Ximabarum Cosmus respondit, simulatque per occupandos in

teret, se ipsum ad illos esse venturum. Christiani vero, quique insulas, quique Firandum oppidum incolunt, ubi reficere nos piaculares orbiculos seu grana benedicta ex India, itemque Veronicas attulisse; multum vniuersa familia, ijque admodum pauperes, conductis mercedenauigijs ad hunc portum traiecere. interrogati cuius rei causa, nullius praeterea, respondebant, nisi vnius petenda Veronicae. nam qui orbiculum optabant, octo diebus ante, supplicationes ad Deum habebant, quod facilius impetrarent: atque etiam, cum sibi met ipsi diffiderent, Lusitanis apud nos deprecatoribus utebantur: eaque dona quam sibi gratam esse, ipsis etiam lacrymis testabantur. Iam vero alij Christiani Amangutio, quinquaginta aut sexaginta leucorum itinere, alij Facata, alij denique alijs e regionibus ad nos hucusque Confessionis causa contendunt, quorum sane religio caritasque est admirabilis. Per idem tempus Barptolemaeus quoque Rex ad Cosmum inuisendum in haec loca se contulit: quem continuo adiimus, ei que xenia dedimus, Rosarium ex equo marino, itemque granum vnum auro insertum. que ille quanti faceret, vel ex eo ostendit, quod verumque statim e ceruice suspendit. cuius aduentus magnas Lusitanorum quoque gratulatione (namque illum omnes admodum diligunt) concelebratus est. Regis quem ipsius animi submissio ac pietas, cum sacro misterio reseret, potissimum elucebat. etenim cum in templum quotidie manere, multo ante lucem veniret, (matutinam enim noctis partem fere Iaponij proceres vident) non modò sacerdotem ad statam horam vesperas solabatur; sed etiam plebem infimam aduentum summoueri planè vetabat, vixque parato sibi honore causa stragulo ad considendum utebatur: proxi- que, ut quilibet vnus e populo videretur esse. Sermones de rebus diuinis ita auidè expetebat, ut sacro inter- peracto, ante recitatum à pueris de more catechismi in templo nequaquam excederet. idemque ut quæ- re sacrificij & Eucharistiæ mysteria probe cognosce-

ret, accessit ad se eius rei gratia nocte Ioannem
 nandum summa sua cum animi voluptate pzo
 cem detinuit multa percontans, quæ sibi partim ad
 mites suos docendos, partim ad Bonzios refuta
 necessaria diceret. quæ ille, & simul purgatorij igni
 fernique supplicij discrimen à Ioanne cum dicitur
 ad Cosmum salutatum accessit: cui id honoris era
 habebat, ut in ædium ingressu pugionem carera qua
 ma deponeret. Paucis diebus in his locis morat' ad
 sidium fratri suo germano Romanorum Regi fridri
 qui bello erat implicitus, proficisci coactus est: & quon
 am consuere Japonij principes Manibus montu
 decem di' alia ferè sacra, non sine magna Bonzioru
 da saginaque persolvere; Barptolemaus rex, parte que
 um adoptauerat, per eos dies vita functo, te cum Cos
 no communicata, pro exsequijs illis, Bonziorum
 uiujs, totidem dierum epulum sex pauperum, multo
 præbere constituit: partim ut sibi ipsi, quoniam impo
 parenti non poterat, diuinam gratiam conciliaret: par
 tim etiam, ne post Christiana sacra suscepta, primis
 nignitatis atque clementiæ oblitus esse videretur. Al
 in rebus diuinis multo plura præstare quam pollice
 lius, simulatque Vmbra regiam urbem regis illius
 mortui Regis imaginem, quam odorem suis suffice
 nerantque solebat antea, igne comburi iussit: quod
 zijs ingens piaculum est habitum. cumq; ex itinere ad
 oppidum Omuram se contulisset, vbi erat compe
 vxor ipsius Regina; multis ei rationibus persuasit, ut
 cum omni famularum comitatu ad baptismum accede
 ret. quæ res eò mirabilior visa est, quod antea Regem
 ab eo consilio reuocare ipsa tentarat. simul etiam Bon
 templum ibidem magnificum ædificare contulit. Bon
 propter etiam Aloysium præstanti virtute virum, regie
 urbis præfecti fratrem, sibi que in primis familiarem, ad
 Cosmum cum mandatis misit. quibus rebus ita po
 moti barbari impellente demone, Regi ipsi insidias
 compararunt. Capita coniurationis fuerit duodecim
 viri

vii urbis administrationi præpositi. ij, ad rem occul-
 tam, Regemque fallendum, Christianos fieri veile
 simulant. quos tamen Rex, quasi eorum scelus præfa-
 gret, diu mulumque ante Baptismum probari iussit.
 Et quoniam Gotondonus spurius regis demortui filius,
 Barptolemao in legitimi filij locum ab Rege ac Regi-
 na adoptato, hæreditario iure regnoque priuatus fuerat;
 Gotondonum coniurati cum alio quodam e proceri-
 bus licinoroso homine Feribo, in societatem consilij
 assumunt. omnes denique Barptolemaum hortantur
 ut regni possessionem cum pompa solenni aliquando
 capiat, & simul Reginae Baptismum ac caeremonia, Cos-
 mo accersito, quanta maxima possit caeremonia & ci-
 uium gratulatione concelebrat: namque eo ipso die sta-
 tum facinus perpetrare decreuerant. sed veriti mox,
 ne ipsorum consilia pateficerent, rem aggredi anteuer-
 runt. Aloysium regis internuntium vltro citroque ad
 Cosmum rei Christianæ causa commentem Feribus
 in itinere adortus interimit: cuius in comitatu ne Cos-
 mus esse diuinitus factum est: præmissis quippe ad Re-
 gem Alexandro Aloysium subsequi deinde ipse decre-
 uerat. Eadem ipsa nocte XII. viri regijs ædibus vrbique
 incendium inferunt, ex quo Rex cum præfecto vrbis A-
 loysij fratre paucisque præterea comitibus, in arcem
 proximam confugiens, haud ita multo post Rimano-
 rum Regis auxilijs Regnum prope vniuersum ingenti
 Christianorum gaudio recepit, misitque Cosmo nun-
 tium, se Vocoxiuram, cum primum posset, ad ipsum
 ascendendum esse venturum. Interea Gotondonum, &
 Feribum, aliosque rebelles varijs locis Rex Rimano-
 rum sedebat, eorumque agros ira vastabat, ut ex hoc ipso
 vrbis incendia cernerentur. multi etiam seditiosi, Regis
 spectro capite plectebantur: quam rem ad Christianæ
 religionis propagationem magni momenti fore consi-
 derans. Sed paucis mihi perstringendum videtur, qua-
 ratione Barptolemaus Rex sese ad Christum adiū-
 uis claris in primis genere natus, Cegandono patre
 quodam sene (qui viuit adhuc) acerrimo & Bonziorū
 fau:

fautore, & Christianæ religionis inimico; ab Regem
 cebamus, adoptatus est, (quem arcta affinitate con-
 bar) populo magistratibusque approbantibus. Ad
 deinde post annis Cosmus, cum Vocoxiuram se-
 lisset, Rex ad eum salutandum inuente Quadre-
 venit, quem antea nunquam viderat. Ad ipsum ven-
 stridie Cosmus Lusitanis nonnullis comitantibus
 in hoc portu hyemabant, honoris causa adijt, cum
 cedes nostras in posterum diem ad prandium inu-
 prandio Cosmus partim suo ipse sermone, partim
 annis Fernandi, qui bene Iaponicè nouit, opera, cum
 lia multa Regem de rebus diuinis edocuit, tum de
 morum aternitate, infcitiaque & errore illorum, qui
 hil esse omnino præter materiam primam opinan-
 habita est hæc disputatio in sacello quodam opor-
 nato, proposita **MARIAE VIRGINIS** imaginem
 cum filio **I E S V**, cuius ille tabulæ cum cætero
 mirificè gaudebat, tum stupebat in primis, quod
 cunque se in partem verteret, defixos in ipsum
 puer **I E S V S** habere videretur. Atque ille quidem
 nia quæ dicebantur, clarè percepit in digressu autem
 mus ventilabrum aureum Regi donauit, Crucem
 xum cum clauis tribus, & nomine **I E S V** eleganter
 nè descripto: quod ventilabrum Gaspar Vilela
 Meaco miserat. cuius argumenti litterarumque
 te permotus Rex, vt ea omnia per oium cogitaret,
 rursus ad nos cum magno comitatu se contulit, ar-
 que in atrio relictis, vno Aloysio secum adducto, tem-
 plum ingreditur, ibique rursus de sacris fidei
 dogmatibus, deque sanctissimi nominis **I E S V**,
 que mysterijs atque virtutibus, Regis ipsius regu-
 annes admodum fusè copioseque disseruit: quibus
 multa Rex sua ipse manu in commentarium
 co die, aureæ Crucis sigillo munitus, quod scilicet
 mi sententia dies noctesque gestabat, se identidem
S V C H R I S T O commendans, crebrisque
 cohortationibus incitatus, denique nomen **C H R I S T O**
 Domino dare constituit. Nocte igitur dormi-

ad nos cum suis familiaribus venit, pijs de religione ser-
monibus ad insequentem vsque lucē aures præbet, qui-
bus Cosmi iudicio iam satis institutus, sacro Baptimate
ab eodem lustratus est, manibus in modum precantis
magna cum submissionis pietatisque significatione cō-
iunctis, comicum suorum è præcipua nobilitate corona
circundatus, qui pariter eius consuetudine monitisque
adducti, in eandem Baptismi voluntatem valde incu-
buerant. Xumitanda appellabatur antea: ex eo tempore
Baptolomæus nouo nomine vocitatus est. Inde ad bel-
lum discessit, Cosmum obsecratus, vt pro sua suorumq;
salute, ac felici vxoris partu Dominum precaretur. Por-
ro in itinere Maristensis delubrum, quem Deum rei mili-
tari præpositum Iaponij magno cultu cæremoniaque
venerantur, iniecito igne consumpsit, eodemq; loco sig-
num Crucis erexit, quod ipse & vniuersus ipsius comita-
tus supplices adorarunt. In castra verò simulatque per-
uentum est, misit qui toto regno Deorum phana com-
burent. Ex ipsis verò lucis materiam egduam gratis ad-
nans parandas ac reficiēdas Lusitanis attribuit. Quin et-
iā in castris, quicquid à bellicis occupationibus otij super-
est, id totū nocte dieq; in militibus ad Christianam piete-
tem informādis infumit, quos paulatim ad nos, quò res
minus inuidiosa apud ethnicos ac Bonzios sit, baptisimi
caussa dimittit. Eiusdem, in bello insignia sunt nomē Iesu
cui clauis tribus in humerali depictū, Crux è collo depen-
des, & piculare granū in baltheo. Deniq; tanto rei Chri-
stiane studio incensus est, vt neminem intra insulæ hu-
ius fines habitare patiatur, quin concionibus sacris in-
terit. Christianos verò, contra omnium, etiam parentis
Cegandoni iniurias ac vim tuetur egregiè. & quoniam
lex est splendore atque auctoritate præcellens, magno-
pere, vt dixi, fore speramus, rebus pacatis, vt Euangelium
ipso adiutore Dominus longè lateque disseminet. Vos
interim ego etiam atque etiam oro, vt sacrosancta fa-
uifia vestra, pijsque suffragationes mihi deesse ne pa-
niamini. Vocoxiura XVIII. Calend. De-

cemb. MDLXIII.

i 4

LVDO.

Xponam his litteris fratres mihi
sumi, quam ratione Kimanum in
num, urbemque Ximabaram nup
ducta Christiana religio fuerit. A
tus quidem hic seu emporium Vo
iura, quod comutato iam nomine
ria Virginis adiutricis vocatur, compluribus Fara
Firando, Meaco, aliisque ex oppidis huc ad Colono
Christiana doctrinae causa commigrantibus, ita
quenter habitari captum est, ut Ecclesiam hanc argu
huiusce totius caput aliquando fore speremus. Bar
lemao etiam rege vna cum ipso flore nobilitatis
ita pridem ad fidei numerum aggregato. Eius aucto
ter, Barptolemæi monitis precibusque saepius exortus
ut à Iaponica superstitionis erroribus ad rectam
Euangelicæ semitæ se traduci pateretur, à Colono
noperè petijt, ut aliquè ad se instituendū in calida
lum enim per id tempus gerebat, omnino interre
sus ego sum, benigneque ab eo acceptus, non tanto
pore, quod à negotijs magis erat vacuum, de rebus
uinis ad Regem diu multumque dixi quod ipsum
de per alias occasiones alibi cū ipsius rogata senten
ijs sermonibus admodum delectatus permonuit, ut
certis de causis Christiana sacra ipsemet in partem
suscipere superedit, sed duas mihi dedit epistolas
ad Cosmum, cui potestatem per eas litteras habere
uangelij toto suo regno libere promulgandi, etiam ad
incolas oppidi maritimi Cochinoi, in qua erat scriptum
ut ad audiendū Euangelium ad me conuenerent, ad quem
me qui pduceret unū ex amicis ac familiaribus com
mitē dedit: quò sanè breui peruenimus, hospitiis excep
ti ab urbis Præfecto, verbū Dei disseminare instituit.
Nec sanè frustra etenim baptizati sunt quinque
pra ducentos, in quibus fuit cum vxore, ac liberis
ad quem diuerteram, urbis præfectus. Deinde cum in

ædes regias in primis instructas loci maiestate deterriti
 timidius incolæ ad nos & ipsi venirent, & filios mitte-
 rent, veriti, ne ab ijs ædium ornatus, & catastromata fœ-
 darentur; vbi id animaduerti, egi cum Præfecto de alijs
 ædibus, populi docendi causa, comparandis. ille mihi
 sane liberaliter omnium quotquot essent in oppido, de-
 dit optionem delectum est ædificium quoddam peram-
 plum, sed magna ex parte dirutum, secus aream, quam
 nobis Rex templo ædificando attribuerat. Operæ cen-
 tum ad ruinas instaurandas ædemq; sacram exstruendâ
 Præfecti imperio ex censu ciuium exhibitâ, opus vtrum-
 que celeriter absoluerunt. Tū verò liberius ad Christiana-
 nâ doctrinâ rudimenta, sacrasq; coniectiones pueri senes-
 que sese conferre: e quibus deinceps non ita multo tem-
 poris spatio centū & septuaginta Baptismo lustrati sunt.
 designatum est etiâ Christianis humandis prope ædem
 sacram Cruce defixa per amplum soli spatium, quo pri-
 mum illati sunt infantes duo tertium circiter annum a-
 geres, quos Dominus pro salute harum gentiū depre-
 catores in cœlum ascivit. Secuta deinde est in Barptole-
 mazum regem coniuratio, belliq; tumultus, quibus ta-
 menti oppidani comoti, atque à Bonziorum fautoribus
 potentibus viris ad Christianam religionem deserendâ
 solliciti sunt, Cruce etiam ipsa contumeliosè disfrac-
 ta; ipsi tamē in fide fortiter perfliterunt, quod egomet dein-
 de ex eorum sermonibus clarè perspexi, cum ad eū por-
 tum per id tempus nauis accessissem. cum enim ab hosti-
 bus Christianæ religionis vrbe occupata, publico edicto
 nos intrmittere vetarentur; ad stationem nostram, se-
 ra admodū nocte, parato nauigio frequentes venerunt,
 se diligenter excusantes, quod nos excipere hospicio si-
 ni per aduersarios non liceret, pietatem tamen suam at-
 que constantiam verbis testantes huiusmodi: Christiana
 religione deserta, quam porro sectabimur: in difficul-
 tibus nostris atque periculis ad quem confugiemus?
 nisi ad lignea siue lapidea simulacra, quæ huc vsq; colui-
 mus? quis insitam vnus Dei caritatē ex animis nostris
 auellet: Quibus ego verbis maiorem in modum recrea-

tus, eosque vicissim, vt potui, consolatus ad Colima-
 terosque Socios Vocatiuram ex eo loco profectus
 qui sese cum Christianis ad hostium furorem viam
 in onerariam receperant. verum sedatis iam maxima
 parte tumultibus, & Barptolemaeo, qui in arcem quam
 ex incendio regia: vrbis cum paucis vix viuis euasit
 in regnū restituto, metus hosce omnes iuuante Do-
 no propediē sublatū iri confidimus: sed de his haec

Venio ad res Ximabaranas: quam ego in vrbe ab ip-
 sono accersitus, Cosimo iubete, me contuli, benignè
 exceptus, & in optimo totius vrbis domicilio sum con-
 catus. Postridie me Tonus iauit ad cenā. A cenā facti
 liares suos atq; domesticos in coenaculū conuocauit. Et
 ego bene longam de Christiana religione disputatiōem
 instituo. illi verò multa ac varia me interrogant: quibus
 ego dum ad singula respondeo, noctis magna pars
 Mane cum illuxisset, Tonus rogatu meo populatū
 omnibus Christianæ capessendæ religionis fecit publicam
 potestatem. ex eo tempore ter quotidie concionam egi-
 mus, matutinis primū horis, tū pomeridianis, post-
 mō vespertinis, tanta hominum vi confluente, vt nō
 mus solum, sed etiam via auditoribus oppleretur. Sed
 dum hunc rei Christianæ cursum more suo aduer-
 non semel impedire conatus est. Tria visuntur Xima-
 bæ cœnobia Bonziorum, qui cum alijs de causis patri-
 mum possunt, tum quod principes ciuitatis affluere
 tingunt. Eius ordinis hominū fallacias atque super-
 nes q; palā coarguimus, populūque ab ea secta Chri-
 stum omni ope traducimus, capitali nos vrbeque in pro-
 dio infectantur. Ximabæ autem, simul atque in pro-
 sam in nos populū voluntatē intellexere, inimicis qui
 antea inter sese exercebant, communi metu suadente
 postis; calumnijs fictisque criminibus nos oppug-
 constituunt. Ad Tonum adeunt, mirantes cur in susce-
 xis tam improbum genus hominum versari parant. An-
 throphagos esse nos, & quocunq; Christiana facta
 inferamus, eodē continuo bellum excidiumque impo-
 nare. Si nobis in vrbe habitatio detur, Lulianos p[ro]p[ri]os
 impo

imperium crepturos. Adhęc, plebem incitare conantur, partim vt nos ex vrbe pellendos vna voce abs Tono depolca; partim etiã vt nos publicę conuitijs maledictifque profcindat. Eã rem vbi parũ procedere animaduertunt, consilium etiã audacius capiunt. Dum ego in ædibus nostris de re Christiana ad populum maximę dissero, facta manu quidã è Bonzijs de communi ceterorum sententia in ædes nostras irrupit, positaq; ibi Crucę effingit. Sanę indigna visa res est, valdeq; oēs, sed hospes præcipue noster, eo facto cõmoti. Itaq; nihil propius factum est, quã vt cum interficerent: Bõzij aut furore elati scelus scelere cumulant. Mos est neophytorum susceptam à se Christianã religionem Cruce in charta depicta, atque in ædium foribus collocata publicę profite rid illi sibi non modò apud Deum salutare, sed etiam apud homines gloriosum existimant. Hęc omnia insignia Bonzij posttridie, primoribus vrbis pro affinitate fauentibus, discerpere, ac lacerare decernũt. Quod vbi Tonus resciuit, Christianis confestim totam rē iussit renuntari, eosque hortatus est, vt tumultus vitandi causa, eã iniuriam æ quo animo ferre ne grauarentur: se ipsum in Bonzios vtique animaduersurum, sed tempore. Quorũ amentia ac furor eò vsque processit, vt quicunque ad nos audiendos venirent, eos vsu etiam fontis arceret in proximo siti, ad quem plurimi aquationis causa ventitabant profus, vt nobis eius molestiæ vitandę causa, in aliam vrbis partem migrare necesse fuerit.

Iam verò illa quoq; res accidit, nõ minus euentu felix ac læta, quã initio tristis ac turbulenta. Adolescētes duo ad nos audiendos rei nouitate inuitati ex oppido finitimo venerant. dumque in ædibus nostris morãtur, in familiaris & iuuenili colloquio (vt fit) vnus eorum alterius procaci interrogacione laceratus, stricto mucrone in sociũ præceps iracundia ferebatur; cum illũ ex his qui aderant Iaponij quidam (aderant autē fere centũ) vi arreptũ retinent, eiq; de manibus sicã extorquet: quo ille factus iratus inde discessit, vt aut eã vlcisci iniuriã, aut morose sibi met inferre Iaponico more, statuerit. Accessit ad
exsti-

exstimulandum iuuenis animum satis iam perle-
 tum patris quoque denuntiatio vehemens, ne la-
 conspectum veniret omnino, nisi prius ab ad-
 cipue domino apud quem res illa cōgerat, dolens
 nas exegisset sui. igitur adollescens, amicis affini-
 coactis, vim comparat: quod vbi Ximabaram ab-
 Christianos omnes magnopere cōurbauit: ve-
 tissimum, verentem, ne si ad manus ventum esset (qu-
 res non sine multorum cæde erat futura) tum vero Bo-
 zij ciuibus quod cupiebant planè persuaderent, nos ma-
 rum ac seditionum vbiq; terrarum auctores esse pe-
 petuos. iamq; se, quamquam in magno omnium ma-
 rore oppidani ad Ioannis (sic enim appellabatur) ho-
 tis nostri defensionem instruxerant, aduentu tunc co-
 matum agmen aduersariorum; cum iuuenis ille dux
 minis repente præter omnem spem gentisque con-
 dinem exterritus substitit, satis dignitati suæ, satis patri-
 tis imperio factum existimans, si vacuam nobilis cuius-
 dam viri domum ingressus in suburbano positam, re-
 stente nemine, pugionem inde vicissim abtulisset, pro-
 ita (vt fecit) in patriam reuertisset. Id à Christianis
 rescitum est, tanta voluptate læticiaque perfulsi sunt,
 ab ipso noctis crepusculo, quamquam eos domum di-
 mittente me, nihilominus gratias Deo cuncti sumus
 gentes, factum inuicem gratulabundi narrantes, et in-
 quentem lucem vsque persisterint. Nec tamè in-
 aliasq; difficultates, & Bonziorū insectationes, Deo
 Deo fauente, cessatū est. nam præter quotidianas con-
 nes & catechismū, Baptismi celebres varijs temporibus
 plures habiti sunt. Ac primū ethnici quinquaginta
 me Christo dedere. deinde rursus circiter septuaginta
 tertio deniq; Baptismo, eā didati trecenti numerati
 è quib⁹ baptizauimus dūtaxat eos, quos satis prode-
 tutos Christianis præceptis inuenimus. ceteri qui minus
 adhuc idonei videbātur, in aliud rēpus reiecti. Chri-
 norum primitias libauit Dominus in hoc item oppido,
 sex videlicet trimos aut quadrimos infantes: quorum
 qui prim⁹ excessit è vita, Christianæ fidei veritate
 sanè t
 mam
 id est,
 racle
 Regu
 sis in a
 tis v
 neuo
 am
 nim
 dis no
 & in g
 timar
 centas
 atx qu
 appa
 tate ha
 tionis
 quod
 a dno
 luas v
 Auctu
 ora ef
 quando
 ferim
 et eam
 sancti
 Ha
 sunt: qu
 uifi, &
 miliare
 Vos
 vn

sanè testimonio comprobavit. cum enim iam ageret animam, sublati ad sidera manibus; Tem iangate mairo, id est, confestim (inquit) in cœlū migrabo. cuius rei miraculo neophyti magnopere confirmati sunt. Ipse autē Regulus tamen nec dū Christianus est, & certis de causis in aliud tempus Bonziorum scelus ac maleficia debitis vindicare supplicij distulit; suam tamen erga nos benevolentiam, & Christianæ religionis vel tuendæ vel amplificandæ studiū plurimis rebus ostendit. primū enim nobis honoris causa familiariter saepe conueniens nomen nostrum apud Ximabaranos in admiratione & in gratia posuit. deinde arcam templo ædificando optimam, materiamq; suo sumptu conuectam, operasq; decens nobis attribuit ad arcis ruinas æquādas solo, quæ æræ quondam illa ipsa in arca fuerat. in tēpli verò ipsius apparatus & cultum familias septuaginta in ea vicinitate habitantes certum vectigal pendere iussit, exturbationis pena proposita, nisi in officio perstitissent. Idem, quod Christiani ad templum, a flu maris accedēte, a grē admodum veniebant, ingenti ponte ad ipsius templi valvas usque perducto, facilem ijs tutumq; aditū præbuit. Auctus verò siliola (quam nos quod clarissimo genere orta est, magno Christianæ rei adiumento futuram aliquando speramus) eam nobis tradidit baptizandā, quod fecimus, & nomine Christiano Mariam appellauimus, ut eam videlicet nomen ipsum ad omnem virtutem ac sanctimoniam incitaret.

Hæc fere in oppidis Cochino, & Ximabara gesta sunt. quam ego vtranque Ecclesiam per id tempus saepe visiti, & alteri Damianum, alteri Paulum comites ac familiares nostros, interim dū ego abessem, præposui. Vos etiam atque etiam obsecro fratres, ut pro hac vniuersa Iaponica vinea Domino Deo nostro quam diligentissimè supplicetis. Ex portu Mariæ Virginis adiutricis, v. Cal. Decemb. MDLXIII.

IOAN.

IOANNIS BAPTISTAE
Montani Ferrariensis, ad Michae-
lem Turrianum è Societate Ie-
su in Lusitaniam.

ANNO superiore in Iaponem per-
 nimus, & maritimum in oppidum
 Christianorum descendimus, ubi Ca-
 mus Turrianus cum vno è fratribus
 nostris rem Christianam praeparare
 rebat quib⁹ ego cum nauate operari
 ibidem vellem, in Bungum à Colono
 idcirco sum destinatus, quòd sesquiannum iam ea pro-
 ceptis Iaponis totius Ecclesia sacerdotem desiderabat
 quanta Bungensium & latitia & benignitate acceptum
 rim, exponere nimis longum sit. Regem ipsum etiam
 uisi aliquoties, à quo semper honorifice humanissimo
 tractatus sum, qui tametsi ethnicus adhuc est, in ea secta
 quae nihil superesse post mortem existimat; Christianis
 tamen religioni tantum tribuit, rebusque nostris vix
 adeo fauet enixè, ut vnus è fidelium numero esse vide-
 tur. credo propterea quòd omnibus ducitur, videtur
 se ex quo tempore Euangelium in suis terris promou-
 ti captum est, non solum imperio, atque opibus
 ceteris, sed etiam filio, quod vehementer optabat. Quae
 conuersionem harum gentium attinet, Euangelium
 longe lateque iam peruagatum est, & sane multum
 in vulgus, & fere semper ad Baptismum, Dei benefici-
 aliqui perducuntur. Ratio autem nostra cum illis age-
 di est eiusmodi. Quæritur primum quam sectam sequan-
 tur. deinde, non modò quam ipsi profitentur, sed etiam
 relique omnes Iaponicæ sectæ multis rationibus in-
 futantur, ut earum ope ac praesidio aeterna salute se re-
 quaquam posse potiri intelligant. Id ubi percipiunt,
 docentur esse vnum rerum omnium opificem, quare ni-
 hilo cuncta creauerit, eaque omnia fungi officio praer-
 at.

Angelos desertores, & hominem, qui è primo illo statu
 sua culpa exciderit, in quo ab Deo parente positus fue-
 rat: idemque naturæ legibus, rectæque rationi aduerse-
 tur. Discunt deinceps, Deum esse trinum & vnum, cuius
 imperium primus ille homo neglexerit. Et quoniam in-
 finitæ maiestati ac numini facta iniuria, infinitam quo-
 que satisfactionem exigeret, secundam Trinitatis perso-
 nam, cum genus humanum, aliave omnino creata natu-
 ra soluendo non esset, humanitatem nostram vltro as-
 sumpsisse atque induisse, vt idem homo simul & Deus
 innocentissimus pœnam nostris sceleribus debitam
 pretioso sanguine suo acerbæque persolueret morte, ac
 nos in omnipotentis Dei gratiam restitueret. Hæc
 illis omnia clarè & copiosè explicantur, tum ad eorum
 quæstiones probè respondetur, & omnis ex eorum a-
 nimis, quoad eius fieri potest, dubitatio tollitur; atque,
 vt illis certa precandi formulæ traditæ, præceptaque
 Decalogi exposita sunt, promittunt se barbaros ritus su-
 perstitiosesque deposituros, denique sacri Baptismi vis-
 itaque mysteria iisdem explicantur, atque ita Christo-
 dant nomina ac baptizantur. Versamur autem in hisce
 Japonicis regionibus hoc tempore è Societate sacerdo-
 tes septem, fratres quinque. multi præterea sunt incolæ
 familiares ac veluti sodales nostri, præstanti virtute ho-
 mines, qui nos in opere haud segniter adiuuant. Sed vni
 uersi pro messis copia sanè quàm pauci sumus, nec nobis
 (quod facile credas) ab occupationibus multum super-
 est otij. itaque subsidio vehementer indigemus. Pij
 deprecationibus tuis & cæterorum me valde
 commendo. è Bungo. v. Idus Octo-
 bris. MDLXIV.

EX ALIA

EX ALIA EIVSDEM IO. BAPTISTA
Epistola ad Ioannem Polan-
cum è Societate Iesu Ro-
mam.

VNC aliqua mihi de Bungen-
Christianorum pietate ac deuotione
dicenda sunt: quæ virtus cum lamp-
in ijs apparet eximia, tum vero Quo-
dragelima tempore præsertim de-
cet. nam præter asperitatem viæ po-
uatam, & assidua supplicia voluntaria
Christiani sexta quaque feria frequentissimi in sacra
conueniant ad eam: atque vbi de passione Domini per-
ratum est, extinctis luminibus atrocissime cuncti
diuerberant. Equidem vt primùm interfus, atrocitas
nouitate miraculoque, proflus obstupui. Neque vero
taxat victorum hoc decus est: ipsæ quoque multæ
hanc partem se admodum strenuè atque acriter in-
quarum nonnullæ cum me summis precibus obli-
rent, sibi vt in templo sumptis ne dignoscerentur
bus tuniceis, echinatis globulis ferreis in sua
liceret, negaui feliciter: primùm id minus decorum
tratus: deinde etiam veritus, ne si ad cateram admi-
tem & poenitentiam, qua se ipsæ pane conficiant, ver-
berum quoque tormentum accessisset, certum à
vitæ discrimen. id ipsum graui admodum arate
me magnopere contenderunt. iam verò sacre hebdoma-
dæ officia, quo animi sensu ac lacrymis; Paschalis
solennia quanto animi gaudio, atque hominum
tudine celebrantur, dici vix potest. Nec sanè
Natalium feriarum gratulatio & celebritas. quin
pia simul & iucunda per eos dies spectacula com-
tur, illustribus aliquot actionibus è sacra historia
co versu descriptis: quæ poemata Christiani meo
bono memoriter hauriunt, nãq; ea ratione & magnum
lucra-

sacrarum litterarum partem addiscunt, & hisce carmini-
 bus identidem concinendis, profanas cantiones quibus
 antea assueverant, paulatim dediscunt. Nam quid ego
 de Confessionibus dicam? quo in genere ita solertes ac-
 curatique sunt, ut aliud nil egisse videantur in vita. Qui
 buldam ego, id vehementer optantibus, per interpretem
 aures prebui: quorum nonnulli scriptam Confessio-
 nem suam secum attulerant. Credas mihi affirmanti ve-
 lim, quotidianas me sesquianni torius (tam diu enim
 sacerdote caruerant) recognitiones actionum suarum,
 quæ examina dicimus, in ijs scriptis liquido comperisse:
 ea dispositione atque ordine in commentarium crimi-
 na suis quæque diebus notata retulerant, cum ante id
 tempus octavo vel quintodecimo quoque die Sacra-
 mentum Confessionis obire consueissent quæ mihi co-
 rum diligentia eò laudabilior videtur, quod ex medio-
 cribus intervallis peccata ritè confiteri haud ita difficile
 duxerim: ipsorum verò octodecim mēsum errata in tē-
 porum seriem digesta proferre, id verò in primis miran-
 dum est. Quid quæris: contritione sua animique cando-
 re ita me sibi obligarunt, ut cum Christo Domino ingē-
 tes & eam & habeam gratias, quod me in hæc loca per-
 duxerit; tum etiam tibi plurimum R. P. vel eo nomine
 debeam, quod auctoritate studioque tuo perfectum
 est, ut aliqua mihi pars demandaretur huiusce tam fru-
 tuosæ provincie: quam ego ut ex instituto ac
 spiritu nostræ Societatis geram, peto abste-
 re infirmitatem meam tuis ad Deum
 precibus ac sacrificijs subleues.

è Bungo. vi. Idus Octob.

MDLXIV.

k

LVDO.

LVDOVICI FROII AD
Socios in Indiam.

NNO proximo, Vocatus in
 hostibus concremato, & exilio,
 mus Turrianus cū Ludouico Al-
 da, & Iacobo Consaluo officij
 conquisitus a Christiano quodam
 bili viro Tacaxim oppidū Regi-
 genis æger nauī decessit.

autem ab Antonio Firandensi viro Principe acce-
 Cosmi iussu Tacaxumam contendi sibi frigidissimam
 vexatus, quæ me quatuor menses male habuerunt. Es-
 dem venit post mensem Ioannes quoque Fernando
 sulani sunt numero trecenti circiter & quinquaginta
 Christiani omnes, quorum quibus licet, aduenientibus
 hi nauigiolis obuiam prodire, cæteris in litore per-
 lantibus, quorum omnium quanta sit pietas atque re-
 gio, ex eo facile indicabis, quod bis in nocte ad Do-
 num deprecandum, Christiue tormenta necemque
 reputandā surgere è lectulo consueuerunt. Quam
 mis tenebris multi cū se in preces fuderunt, ad ma-
 am vsque noctem in ea cogitatione suimet pæne
 persistunt. Pyxidiculam ego cerearum agni consecra-
 ginū, quas Romæ summus Pontifex consecrauit, So-
 ciji nostris attuleram ex India, id ubi reseruit. Chri-
 na quædam anus Facatensis, multis precibus
 hi earum extorsit. Eius rei fama statim hoc non
 pererebuit, itaque ad me quotidie & Firando, & alijs
 locis nauigia veniebant virorum & feminarum que
 sima, & reliquijs illis amoris (sic enim appellam) alijs
 à nobis efflagitantium; negari non poterat. itaque
 eius ceræ consecrationisque mysterium exponitur. Io-
 annes, deinde in eos distribuatur. & sanè ceram in par-
 ticulas ita minutas secare coacti sumus, vt Christiani
 mille quingentis ac triginta sufficerent. quas pro-
 quisque copijs vel argentea theca, vel ænea, vel stannea
 vel ex aurichaleo includebant; ex altera parte naminè

IESV spinea corona circumdato, ex altera tribus ad i-
 mam Crucē clavis incis. Templum autē ipsum, quod
 Firando, alijsque ex insulis confluentem ad nos multitu-
 dinem non caperet, per eos dies amplificatum, & sacra-
 tio atque adificijs ad hyemem traducendam ornatum
 est. opere absoluto, dum Iaponius quidam apud nos ce-
 ram in candelarum vsum ad ignem liquat, arida palea-
 rum materia, è quibus parietes erant exstructi, flāmam
 ita aude arripuit, non modò vt hospitium nostrum æ-
 deturque sacram, sed etiam quindecim fere vicina Chri-
 stianorum tecta comprehenderit atque consumperit.
 quorum sanè mihi æquitas animi ac patientia visa est
 admirabilis, cum incensis domibus domesticoque in-
 strumento, in publicum se coacti proripere, tempesta-
 te perfrigida, cum è cœlo densa nix caderet, vnà cum
 coniugibus liberisque, qui nonnullis eorum erant septi-
 ni, octoniue, nostram tamen vicem magis quàm suam
 ipsorum dolerent. Ex ea clade sacrorum apparatus Dei
 beneficio ereptus est, & aliquid è suppellectili vestibul-
 que, quas nos omnes egentibus Christianis ijs, quorum
 domus arserant, miseratione commoti diuisimus. Ioan-
 nis verò Fernandi commentarius multis iam annis cla-
 roratus, in quem ille sacras conciones, & catechismi ex-
 plicationem Iaponico sermone retulerat, sanè quàm in-
 commodè periit. Ego interea cum ægrotus decumbe-
 rem, ex eo periculo me ad quendam Christianum rece-
 dit, & in summa egestate florea mihi pro stragulo
 lignum pro cervicali: eò statim magna vtriusque
 turba hominum ac puerorum turba confluit, incom-
 moda nostra & calamitatem, lacrymis profrequentium:
 quos parentes lugere dixisses: atque, vt est gens ad o-
 nem humanitatem ac misericordiam prona, quam
 in summis rei familiaris angustijs, alij ad me con-
 fugerunt, adum suis met vellimētis exuere se se, alij in cibum
 tres sue cochleas, alij virides cepas, alij deniq; sylue-
 stallium afferre. aliquot etiā Firandenses, & Tacaten-
 sium Christiani, qui in eam insulā anno priore Vocoxiura
 nauigauerant, cocta nobis cibaria septem octoue dies è
 suis

fuis domibus misere. Eius incommodi nuntio Frigidum vicinasque in insulas perlato, confestim ad nos subleuandos Christiani cum fabris, paleis, funibus, & dinibus aduolarunt: quorum opera cum ardes non templumque, tum etiam incensa Christianorum in magno omnium gaudio ac voluptate refecta sunt.

Sed idem tempus ecce noua calamitas. Aeuclum India pretiosum ornatum sacrorum vna cum aurum xtili, & simul vitria vasa donanda principibus, Frigidus Colonus, vt ibi videlicet ab incendijs tutiora essent, Christianum amicum custodienda transmiserat. Sed dum ludos quosdam profanos ipso Cinerum die a barbari, vnus ex ijs temere arreptum ignem in arborum coniecit, qui vento adiuuante, adeo vehementer uuum excitauit incendium, vt bonam vrbis partem in arboribus Antonij dynastæ, & Christiani eius qui ad se seruabat, momento pane temporis lauferit. quæ res magnam mihi præcipue, febri, tali anni tempore, laborum patientiæ materiam præbuit, quod in eas ego quotque cinas, Diui Thomæ partes, quæ appellantur, in nonnulla valetudinis aduersæ remedia, quibus admodum inops est hæc terra, conieceram. Inde, paucis interiectis diebus, vigilias agere sumus coacti latronum & hostium metu, quibus paruam hoc Firandi regnum infestum est: paratisque nauigijs quibus aliud, si res fieri aucheretur sacra vestis & instrumentum, nos cum Christianis in editum locum munitumque recipimus. Sed belli tumultus ille Deo fauente sublatus est. At quoniam laponicæ linguæ ignoratio rem Christianam magno opere distinet, crepto ex assiduis occupationibus tempore, faciendum sibi frater noster Fernandus exiit, vt de laponico sermone grammatica præcepta conferberet ijs duplex etiam Lexicon addidit: in altero laponicas voces, in altero Lusitanicas alphabeti ordine cum sua cuiusque significatione prætexens. Sexto vel septimo mense, haud tamen ideo intermissis conuocatus, cæterisque muneribus, eam lucubrationem absoluuit, in primis utiq; necessariâ laponijs excelsis.

In ferijs Natalibus, atque Paschalibus, incolarum summa religio. Nocte Natali sub vesperā ientaculo excipros bifariam in templo diuisimus. Ibi alternantibus choris ceteros ex veteri testamēto locos, sacrasq; Prophetarum prædictiones tempori accommodatas versu Iaponico decantarunt. Deinde solennia missarū sacra peracta sunt. Dominica in palmis cum sacrum fieret, Passione Domini per vices, vt fit, recitanda, tanta populi cōploratio orta est, vt vix inter pronuntiandum nos mutuo exaudire possemus. Iam sexta feria, quæ proximè consecuta est, complures tum Firādo, tum ex firatim pagis Christiani ad verberationem cum flagris ac tunicis cōfluxere, quod Firandi conuentus huiusmodi ab Rege prohibentur. nec seuientibus eo die procellis atque imbribus deterriti sunt, quod minus acriter sese cædentes, sanguinemq; mittentes, per multos passus agmine compulso incederent. quod ipsum separatim mulieres quoque, Christi amore incensæ fecerunt, idq; summa cum pietate, & sanctimonia. Porro aquam Sabbato sancto benedictā, magno studio ac fide ad morbos pelleudos partim apud se religiose asseruādā sumpserunt, partim etiā firandam, ceterasq; in insulas atque oppida Christianis dono mittendā. Paschali verò die Dominico, ad ieiuniam gratulationem species tantum & pompa matrica defuit. cetera sanè egregia. Vnum dumtaxat palmum erat nobis, quo eodem pro umbella in supplicatione vsi sumus. sub ea gestabam ego sacratissimū CHRISTI corpus in calice, linteatus præibat Fernandus, cuius roscæ redimitus, & quamquam macie ita cōfectus, vix hæere vestigijs posse videretur; valde tamen iundè ranebat, Dic nobis MARIA, quid vidisti in via? cui respōdebat ex altera parte Iaponius quidam senex, nullam bacillo pulsans: nec enim vlla in his locis organifica sunt. Eo die cibum apud nos cuncti sumpserunt, quod festis feruè celebrioribus factitant, præsertim vnde Visitationi MARIAE VIRGINIS sacro, quæ diem præcipuo cultu atq; honore exigunt Misericordiæ sodales, cōiuij curatoribus in qualibet Ecclesia cōstitutis.

k s

Iplis

Ipsis hebdomadæ sacrosanctæ diebus, Firandensium
 cidit, ad prouidentiam Domini iustitiamque decla-
 dam admodum illustris. Princeps Bonziorum erat
 be quidam, Salsimandaque nomine, regni totius huius
 tanquã Archiepiscopus, capitalis Christianæ religio-
 inimicus. cuius scelere antea & Cruces præfixæ, & Galla
 Villela cum reliquis omnibus à Societate nostra pro-
 do pulsi exclusiue fuerant. quam rem Antonius gra-
 sta grauissimè tulerat, nec tamè vindicarat, eo quod
 zius principum affinitatibus admodum potens esse
 igitur ab eodem Antonio, qui tum regij exercitus im-
 perator vnâ cum Rege militabat, per interpretem peti-
 fundum quendam continuandum prædijs delubrorum
 suorum. Id cum Antonius aperte negasset, accessit
 misit continuè Bonzium priuim, qui Antonij villas, de
 inde sex circiter Christianorum Antonij populatum
 domos incendere. Enimvero tum Antonius rei atro-
 citate commotus Regem adit, Bonzium improbatè
 diutius aut tolerari non posse: nisi in ipsum Rex animi
 aduertat, sese confestim rei militaris cura depolita, in
 vlciscendam eam iniuriam profecturum, cui Rex quam
 quam inuitus ac mœrens, tamen quod Antonij viri
 nobilissimi, & secundum se opulentissimi opera
 mum indigeret, respondit se totam rem ipsius arbitrio
 planè permittere. Tum recordatus iniuriam, cuius
 ille nos affecerat, postulauit Antonius, vt Bonzium eo
 dignitatis gradu deiectum, Firandensium regni finibus per-
 petuum exterminaret: & ne qua spes reditus ei remane-
 tur, agros illius ac bona alijs possidenda assignaret. Quo
 statim facta, & Christiani molesto grauique aduerso
 berati, & Bonzium dedecus ingens, ac dolor inuisibilis
 Decem menses Tacaxumæ fuimus: quo tempore
 tio vicinas insulas, quæ in Antonij ditione sunt, in-
 nandus inquit nec sanè frustra. nam & Christiani, quibus
 aduētū mirum in modum recreati, & barbari multo ad-
 ouile Christi perducti sunt: in ijs vetula quedam annua
 agens circiter nonagesimum, mulier honorata, multis
 affinitatibus pollens. Hæc beatitudinis gratia, multa sa-
 pientia

ponis delubra superstitionis peregrinationib⁹ circumie-
 rat, habebatque papyraceam tunicam, quæ descriptâ A-
 midæ vitam continebat, quam illi cum alijs diplomari-
 bus & indulgentijs (Ecclesiasticos enim ritus dæmon ef-
 fingit) Bonzj pretio ingenti vendiderant, polliciti, si eo
 amictu, supremo die suo efferretur, omnibus noxis solu-
 tam, rectâ ad beatas Amidæ sedes proculdubio peruen-
 turam Aegrotum quemdam eius propinquum Ioannes
 inuenerat, cuius domi casu ipsa quoque tum aderat. Eam
 rogauit Ioannes acceri iubet, si pauca de Redemptore ge-
 neris humani deque altera vita cognoscere cupiat. audi-
 turam se respondit mulier: verum enim uero falli, si quis
 idcirco se Christianam futuram existimet. Sed ubi dæ-
 monis malitiam, fraudes Amidæ, cui illa tantopere fide-
 ret, Euangelicam denique veritatem Ioannes aperuit,
 re laponica ingenia facile rationibus cedunt, eius ora-
 tionem mulier ita approbavit, ut lacrymis obortis bap-
 tismum continuo peteret. quid multa? solennes precatio-
 nes edidit, chartaceam illam tunicam, aliaque Bonzio
 sum scripta quæ diximus, ad Ioannem attulit comburê-
 da, ubi posthac sacrum fore nihil, aut religiosum affir-
 mans, præter nomen Iesu. ac deinde baptizata, tantam
 animi pietatem atque ardorem ostendit, ut cum uniuersos
 Christianos, tum eos præsertim, qui eam antea noue-
 rant, ingenti gaudio affecerit: quam metuebant prius,
 tunc autem metu duplicatum in amorem conuerso, ma-
 gnum diligunt: ac mirantur quæ prius præ imbecillitate
 corporis stare vix posset, eam nunc quotidie templum
 petentem, Angelicamque salutationem trecenties recitâ-
 rem, & singulis noctibus orandi causa bis è cubili surgê-
 rem. Eadem postea ad me Tacaxumam cum alijs Chri-
 stianis naui contendit, ut rei diuinæ interesset, & gra-
 tum aliquod benedictum de ceræ, quam diximus, con-
 sacratæ particulam à nobis exposceret.

Hiscè rebus, alijsque peractis, quas ego breuitatis cau-
 saparere, Fernandus ad me reuertit. Et quoniâ Firan-
 densis Christiani magno nostri desiderio tenebatur, mi-
 serunt per Regem à Christiana religione, cõtra q̄ initio
 k 4 sumus

simulauerat, alienum, in ea vrbe rem diuinam facere
 non licebat; supplicationibus habitis, & re cum Am-
 nio communicata, omnino visum est faciendum, p-
 tem Ferdinandus eò se se conferret; vbi ille dum fidei
 officio retinet, labantes in fide confirmat, et hanc o-
 ceptis Christianis instituit; interea naues Lusitanor-
 dua in hanc oram è Sinis delata: quarum magistra et
 iniussu meo Firandi portum inuehi nollent, Rex rari-
 ne lucri coactus (nam alioqui, secus ac primis adu-
 nostri in Japonem annis simulauerat, & nobis, & Chri-
 stiano infensus est nomini) se mihi per quendam e-
 familiaribus excusauit, quod bellicis districtus negoti-
 nondum mihi salutem nūtiari iussisset; & simul magis
 pere petijt à me, vt Lusitanos, vrbe aditu ne prohiberem
 se primo quoque tempore de mea quoque introducere
 cum nauarchis acturum. Illi igitur, permittente me, ab-
 cendunt, & promissa ab Rege saepius exigunt, tem-
 are suo se exadificaturos recipiunt. Rex tergiversanti-
 rem extrahere, nosque iam aperte frustrari, cum eo ipso
 tempore oneraria, cui à sancta Cruce est nomen, aduen-
 sane opportunè, nam & sacerdotes è Societate tres, Jo-
 chiozem Ficeredum, Balthasarem Acostam, & Ioannem
 Capralè summa cum animi nostri voluptate ac laeti-
 nec opinantibus nobis aduexit, & occasionem opti-
 præbuit Regis ab ea perfidia reuocandi. Hanc ego ca-
 uem actuatione quaesitam reperi in ipso cursu vela
 inflatis: & Petro quidem Almeidæ nauarcho parati-
 lenti eius probitate, & in Societatem nostram obtem-
 tia, facile persuasum est, vt vela submitteret, & ve-
 demque sublisteret: mercatores autem siue nauarcho-
 nis nausea redioque, siue alia quavis de causa, nullis re-
 tionibus de sententiâ deduci potuere quò minus, lapsis
 oppidum pererent, & mercimonia exponerent. mag-
 no illis ea descensio stetit: namq; à furibus igne aposto-
 cis eorum iniecto, non exigua mercium parte vel flamma
 ventoque saeuiente consumpra, vel etiam ab ipsa nauis
 bus inter eam trepidatione ablata, aut coru existeret
 decem milliū damnum fecere. Interea Petrus Almeida, qui

qui iactis anchoris, ab oppido sex millia passuum stabat, rogatu meo Regi aperte denuntiat, se nisi nobis restitueris nequaquam appulsurum. Rex autem, diu aliquot mora interpolata, ad extremum metuens, ne si rem diutius distulisset, magna rerum suarum iactura nauarchus alios portus peteret; nobis & urbem intrandi, & sacre ædis extruendæ potestatem fecit. Descendentibus nobis ad litus die natali D. Barptolemæi Apostoli, gratulatio ingens & à nautis Lusitanis significata est, & ab incolis Christianis, cum se præter spem, voti compositos factos viderent. Nos cum nauarchis & magno præterea comitatu Regem adiunimus, eique gratias egimus accepti sanè frigidè, quod dedit accepimus. inde Antonio eiusque matre salutata, ad instaurationem templi continuo animum adiecimus. ex onerarijs Lusitanorum tribus, pecunia in ædificationem interrogata, opus celeriter ad culmen perductum est. Itaque in eo templo natalem diem **MARIAE VIRGINIS** egimus Balthasar sacrificante, & magno omnium gaudio concionante. Tanto autem studio à nobis de hac firandenti commemoratione multis de causis laboratum est: primum quod ita mandauit Antonius Quadrius: deinde Christiani incolæ summa virtute ac religione homines deferantur: tum vt iacta à nobis in animis puerorum, qui sanè præstanti sunt indole, semina Christianæ doctrinæ, ad bonam frugem nostra opera perducantur: postremò Lusitanorum etiam gratia, qui ad hoc tempus libentissimè comitant, ad merces distraendas ac diuendendas opportunissimum. Dum hæc ad faciendum geruntur, cognitum est Cosmum Turrianum Bungensis regis hortatu, atque auxilio ad oppidum humani regni Cochino cum peruenisse, eamque Ecclesiam, quam hostes affixerant, eiusdem Regis ope ac beneficio restitutam. Eò Melchior Ficerdus cum manibus ac litteris, quas afferebat ex India, ad Cosmum profectus est. Nec ita multo post Cosmus ad nos scripsit, vt sic ego & Balthasar Acosta veniremus; Caprali, &

Fernando Firandi relictis, quæ prima nauigandi factitas fuerit, proficiscemur. atque ego me, nisi per meabitur peccata, Meacum ad Gasparem Vilelam mittiri confido. nam nostrorum hominum subditi quod non ipse modo, sed etiam Meacensis vehemens exoptant: quippe qui ad eum, sacrorum causa, et totis viribus amplissima partibus agere admodum ventis. Cuius profectio res gestæ satis declarant, nihil esse arduum atque difficile, quod non animi robore ac perueraria superet. Nam qui primis legationis suæ temporibus, contumelijs, probris, lapidationibus nullo detrimento appetitus, diuque vexatus constanti constantia, patriæque profecit, non modò ut populo, sed etiam viciis principibus, Regeque iam ipso æquo ac beneuolo reuocato agro Meacensi intra quadragiesimum citreter lapide ecclesias septem instruit, multis è prima nobilitate ad Christi cultum adductis: magnum denique rei Christianæ studium in illis gentibus excitauit. Verum hæc, quæ qua huius prouinciæ acta ex aliorum litteris scire cognoscetis. Vos ego patres, fratresque mihi carissimos Deum obsecro, ut vestris in sacrificijs precibusque memoriam mei retineatis. Firando, Quarto Non. Octobris MDLXIV.

IO ANNIS FERNANDI AD
Franciscum Petreum è Societate Iesu.

si putabam vos de rebus Meacensibus et Gasparis Vilelæ ipsius litteris cognosceretis; tamè cum Christiani duo centum homines nuper ad nos Meaco venissent, faciendum mihi existimavi, ut quæ ab illis accepimus, tibi per litteras primo quoque tempore exponerem. Anno superiore, cum Gaspar ad Bonziocum furorem atque imperum declarandum, ex urbe Meaco Sacaium Christianorum doctoris precibusque se recepisset; D. dacus quidam

rus ad Xamaxinodum in ius adijt, debitam sibi à nes-
 cio quo pecuniam iudicio repetens. hunc Xamaxinodo-
 nus vt agnouit, per ludibrium sine Christianus interro-
 gat. Ego verò sum, inquit ille: cui rursus Iudex cedo, ve-
 stra quæ dogmata sunt? recusanti respondere Didaco,
 seque ex. usanti quod tyro esset etiamnum; ac rursus insta-
 re denuo barbarus, & urgere, vt aliquid in medium af-
 ficeret. Necessitate pæne coactus Didacus de animorum
 immortalitate, deque æterno totius vniuersitatis paren-
 te cepit nonnulla disserere: quibus permotus Xamaxi-
 nodonus, abi (inquit) nuntia magistro tuo, vt ad su-
 am mihi doctrinam declarandam accedat. nam si tu ru-
 dis adhuc & nouitius tam bene disputas, quid de ipso
 doctore tuo putandum est? quòd si veritatem religio-
 nis Christianæ probarit; eam ego fortasse & Quequid-
 onus collega suscipere non grauabimur. Didacus igitur
 non sine diuino consilio id factum existimans,
 forensi actione deposita, Sacaium illicò ad Gasparem
 exiit, eique iudicis mandatum exponit. Gaspar rem
 cum Christianis, qui ibidem aderant, communicat. illi
 negant se dubitare quin ea sit infidiosa euocatio; proin-
 de nequaquam eundem omnino probabilis erat ea sen-
 tentia: verum tamen, ne cui, verbum Dei audire se velle
 dicenti, aliquo pacto defuisse videretur; Laurentium Ia-
 ponium comitem suum ad eum legauit: qui, quamquã
 proposito vitæ periculo, libens discessit, ea cõditione, vt
 nisi intra quadriduum reuertisset, minus commodè cum
 eo actum existimaretur. Dies duo, tres, quattuor: nec ta-
 men redit. pro mortuo scilicet, vel certè malè accepto est
 habitus. mittitur de communi sententia Meacum vnus
 Christianis Antonius nomine, vt cuncta Sacaium ex-
 plorata certa que referat. Huic in ipso itinere occurrit
 Laurentius & comites duo cum iumento tendentes ad
 Gasparem deportandum, quod iam Xamaxinodo-
 num & Quequidonum Laurentij opera Dominus ad-
 se conuertisset. Meacum igitur cum Socijs tribus
 Gaspar profectus (ij sunt Iaponij Laurentius, Augusti-
 nus, & Damianus missus ad eum mense Decembri)
 Xamaxi

Xamaxino donum & Quequidonum Bapifimo iustitiam. Erant ambo venetici, & demone familiariter crederentur. ijdem iuris Iaponici peritissimi, summaque prouidentia & eruditionis fama. itaque ab ipso Rege & ijs quorum potiuntur, de religione belloque consulebant. Christianæ autem religionis adeo acres aduersarij, ut ea affligenda & Gaspare exturbando Bonziji ipsorum precipue opibus, gratia, auctoritate niterentur. Nunc cum diuinitus immutati ambo tanto studio in Christianæ causæ defensionem incumbunt, ut Iaponicarum operum prauitatem atque fallacias scriptis arguere atque perire instituerint, Euangelica veritate ad calorem operum addita: quem librum ad communem omnium vtilitatem salutemque sunt edituri. Sanè grauem ex eorum conuersione plagam ac dolorem Bōziji accepere, præsertim quod illos imitatus Xuicaidonus quoque, vir in Iaponicis meditationibus exercitatissimus, & Mioxindonus militaris præfecti cognatus, ad Christum accessit, atque inde in patriam reuersus passuum ab vrbe Meaco regressi quattuor millia, quæ Imoris appellatur, estque in Xuindoni ditio, tantum apud affines & amicos exemplo suo monitisque profecit, ut eò Laurentius ipsorum rogatu missus à Gaspare, patris sexaginta, eorumque familias, omnino capitum ad quinque millia, baptizauerit, æde sacra confestim exstructa. quorum tanta in fide virtus atque constantia, ut post Laurentij discessum, à Bonzijiis ethnicisque ad defectionem solliciti accessitque partim altercationibus, partim etiam libellijs & infectationibus, non modo non ab incepto destiterint, sed etiam pro defensione Euangelij diuinum in armis fuerint. Quibus rebus Xamaxinonem cognitis, Gaspari persuasit ut ad Mioxindonum suum domicilium ab Imori castro, vnus dici distat interessese conferret, causamque Christianorum apud eum ageret. Ab eo Gaspar benignè acceptus, cum de rebus dominis ipso valde approbante verba fecisset, summa eius voluntate obtinuit, ut Imorenses ethnici Bonziji quoque phytis negotium postea ac facerent. quæ Christiana

ni molestia liberati & magnopere confirmati recreati-
 que sunt: ad quorum numerum tredecim alios in reditu
 Gaspar adiunxit, postmodumque Meacum reuertit. Ex eo
 tempore in agri Meacensis munitis oppidis quinque ad
 passuum non ultra quinquaginta millia totidem Eccle-
 siae instituta dicuntur. Regis autem ipsius Meacensium
 tanta esse fertur in Gasparem animi propensio, ut cum
 Gaspar ab Amangutianis litteras accepisset, eam Eccle-
 siam a Moridono tyranno vexari, pijs ipsorum discus-
 sis caribus, euerfo templo, areaque ipsa per vim occupa-
 ta; Regem adierit, atque ab eo impetrauerit, ut ad Mo-
 ridonum scriberet, gratum sibi esse facturum, si Chri-
 stianos commendatos haberet, eorumque templi in-
 stauracionem atque adificacionem adiuuaret. Eam e-
 pistolam Rex insigni cuidam viro dedit ad Morido-
 num in castra leucas triginta ultra Amangutium perfe-
 rendam; eiusdem epistola separatim exemplo ad Chri-
 stianos Amangutianos allato, qui propterea magnam
 in spem rerum meliorum venerunt. Hæc habui quæ de
 Meacensibus rebus in præsentia scriberem, ut tam læti-
 nuntij quam primum in Indiam peruenirent. Gaspa-
 rem ipsam de eisdem rebus aiunt scripsisse. Eius litte-
 ras, quas Bungi itinere pergens alius nescio quis ferre di-
 citur, ut speramus, propediem subsequantur. Hacten-
 us de alijs. Quod verò ad me ipsum attinet, te per I E-
 IV M CHRISTVM R. P. obtestor, ut mei in sanctis
 officijs tuis nominatim memineris, atque id ipsum à
 aliquis omnibus Socijs peto: quò ipsorum deprecatione
 ac placatus mihi Dominus tantum virtutis imper-
 tite dignetur, ut Societatis nostræ disciplinam ac
 leges ad finem vsque vitæ custodiam. Fi-
 rando. vi. Idus Octobris,

MDLXIV.

LVDO.

LVDOVICI ALMEIDAE AD
Socios in Lusitaniam.

Omplectar his litteris, fratres mili-
rissimi, ea dumtaxat, quae mihi, con-
ponis obeunti loca in itinere con-
runt: nam caetera nostri Mæco, Ita-
do, atque aliunde, ad vos ipsi per-
bent. Anno proximo Pater Celsus
Turrianus, Vocoxiura, vbi tum con-
morabatur, misit me, duo in oppida regni Rimani
prædicandum Euangelium; quibus in oppidis intra
tium circiter mensem (quæ Dei benignitas est) non
mæ conditionis homines amplius mille ducenti ad
le CHRISTI perducti sunt. Atque illa quidem
cognouisse vos arbitror: Barptolemæum Regem
potentem Rimani Regis fratrem, magna cum
tatis parte conuersum ad Christi fidem, aliosque
de complures. Didicistis præterea, vi opinor, Vocoxi-
ura vicus ac portus, nostris ab eodem Barptolemæo
attributus, cum ædificijs, tum verò neophytis
quàm feliciter crescere cepit. Hunc adeo lætam
Christiana prægressum cum diabolus ferre non
Bonzios permultos è popularibus Barptolemæo
citare non desistit, quoad facta coniuratione
clam sumptis, Reges ambos repentino impetu
si; Barptolemæum, quòd idolorum cultu sub-
na ipsa Deo vero dicasset, regno deturbatum
cem quaedam compulerint; intra quam se-
bat hoc tempore; fratrem verò eius, quòd in regnum
suum patefecisset aditum Euangelio, dimidia sui po-
te oppidorum suæ ditionis exuerint. In eo
Vocoxiura vicus, iniecto furtim a vicinis hostibus
ne, confestim incensus est. Cosmus in Rimani
dam neophyti nauem confugit, Leonis nomine, qui
periculo cognito statim præclarè instructus nauem
duobus ad opem Ecclesiae temploque secundum
nerat: quod tamen ipsum vna cum ædibus Claustrum

tum agricolarum, cum iam Cosmus, ut dixi, nauigium
 conscendisset, inspectantibus nobis eodem conflagra-
 uit incendio. Spectaculum nostris oculis graue admo-
 dum, & acerbum. Vicus primum exustus ac ditutus
 is, qui modo & conuenarum numero, & plurimo Dei
 cultu florebat: innocentes pueri permulti, quorum pijs
 vocibus, ac quotidianis precationibus in Dei laudem
 nuper omnia perstrepebant, raptim in naues imposi-
 ti, dissipique: cætera neophytorum turba cum liberis
 atque familijs, sine tecto, sine cibarijs, sine villo præsi-
 dio relicta crudelitati hostium atque sæuitiæ. Rebus igitur
 desperatis mœrentes cursum direximus ad portum,
 qui primus regni Bungenfis occurrit, leucas à Vocoxiu
 ta circiter quinquaginta. In ea nauigatione, digna me-
 moratu nonnulla accidere; è quibus hoc vnum in præ-
 sentia exponam. Cum ad alias eius oræ stationes, tem-
 pestatis causa, coacti sumus appellere; tum ad quen-
 dam regni Rimani portum, citra eum locum quem
 petebamus, passuum millia quinque & viginti. Eius
 portus atque oppidi facilè princeps erat Leo: qui inde
 Vocoxiuram ad nos, ut diximus, nauigijs duobus erat
 profectus. Eò igitur delati, quòd Cosmus valetudine ad-
 modum vteretur aduersa, descendimus, ibique dies o-
 ctiduo substitimus. quo tempore Christianorum concur-
 sus ad Cosmum ingens fieri cæptus; quod neminem è
 sacerdotibus nostris antea viderant. Verùm noctu ferè
 exortabant, exploratorum metu, hostiumque Christiano-
 minis, quibus oppidum erat refertum. Nam Re-
 gis pater, qui aetate iam exacta Regni administratione
 intererat, cognita seditione ac bello in filium excitato,
 bellibus renuntiare iusserat, omnia ipsorum arbitrio
 compositum iri; sponderatque, ipsum filium Re-
 gis, itemque nepotem, in exsilium ituros; Cruces
 Christiano ritu defixas auulsum iri, Christianos ad pa-
 tris ritus Christo deserto redituros. Id erat causæ
 quæ neophyti minus apertè Cosmum inuiserent,
 quorum erat numerus ferè octingentorum. Ipsi ve-
 ro quæ Christiana doctrina sic erant eruditi, ut cuncti
 præ-

precandi formulas, pleriq; etiam Catechismum totum
 tenerent. ij, curabat Cosmus vt inter sese, dialogi men-
 fectis ad tempus personis, de Christiana religione, Ge-
 lique superstitione certarent; idque tanta cum animi
 luprate, vt perspecta gentis huiusce fides ac pietas,
 nem pæne accepta: cladis dolorem abstergeret. Sed
 ipsum quoque solarium nobis humani generis
 inuidit, ac Bonzios impulit, vt facta manu, diuina
 nostri arundinea tecta nocturnis lapidationibus magis
 cum strepitu peterent: quo maxime tempore neop-
 spiritalium sermonum delicijs fruebantur. Quod
 nihil hostium vim ac potentiam veritas Leo (quod
 us nemo præter ipsam auderet) nos ad diuina suorum
 cepit hospitio: cumque nihilominus Bonzj furcibus
 to dolore ipse cum omnibus suis exarsit; vt inscientibus
 nobis arma capere, ignemque cenobijs Bonziorum
 ferre, summa præsertim vxoris voluntate, decessit.
 am rem odorati Bonzj, furere desierunt. Verum
 commoratio nostra diuturnior, periculosa neop-
 esse videbatur, idque ipsimet ita iudicabant, quam
 magno cum dolore, quem ex ipsorum solitudine
 lamitate capiebamus, magnaque mutua deuoluntate
 significatione, silentio noctis digressi, postmodum
 xim oppidum Bungenis orã tenuimus. Ibi Cosmus
 co propinquo consistere, & neophytorum animum
 stolis, inter eos terrores atque discrimina continere,
 totiusque rei exitum expectare constituit. & quod
 bi tuto liceret, ad regem Bungi me misit, duarum & tri-
 ginta leucarum itinere; vt is de mansione sua cum Te-
 caxiano Præfecto per litteras ageret: quod Cosmus ipse
 propter valetudinem longius progredi nõ audeat. Rex
 erat eo tempore Vosuqui (id oppidi nomen est) cuius vt
 conueni, Cosmi mandata exposui; Rex valde laeta-
 tus Cosmum in suis versari finibus, protinus misit
 ad Præfectum epistolam; Cosmo arcam addebat ad ha-
 bitandum attribueret, & ex incolis, Christianum, cui-
 cunque vellet, fieri permitteret. Arque hæc quidem eo
 ipso die: post mentem autem, Cosmum regni poccen-
 bus p
 ses ver
 cogno
 color
 altera
 (Cau
 vrr
 cau
 in suo
 deinde
 aurim
 placc
 Euang
 religio
 rita n
 auent
 aude
 rem co
 crimen
 fimes
 & alia
 de ille,
 a. is in h
 tribus c
 rero qu
 ra, nem
 opula
 monia
 in eu
 lum
 ad are
 raris.
 Me
 G.
 lapo
 ribus
 deit

bus per litteras magnopere commendavit. Post menses verò duos, cum Christianam rem parum procedere cognovisset, duas edidit tabulas ornatas auro, nigroque colore distinctas, quarum alteram Cosmus apud se, alteram vix è nostris haberet in alio pago per celebri (Cauaxim appellat) leucas à Tacaxi septem. Earum in utraque rei Christianæ tribus capitibus chirographo suo cavuit quam diligentissimè. Primum enim edixit licere in suo regno, summis, medijs, infimis Christianos fieri: deinde penas proposuit, si quis divinæ legis præcones, aut impedisset, aut vili ratione lassisset: tertio declaravit placere sibi in perpetuum tota sua ditione prædicari Evangelium. Ac mitum sanè, quantopere Christianæ religioni fauceat, quamquam ei nondum addictus. Petentibus nomine Bôziurum quibusdã, ut nos exterminaret; alienum esse eius dignitate, ferre qui Deos suos tam impudenter, tam contumeliosè proscinderent; infames enim edacitate carnis humanæ (hoc enim illos nõ pudet cimen nostris obijcere) & quocumque pergerent, evertentes atque excidia secum afferentes: cum hæc, inquit, & alia sexcenta in nos probra iactarent; annus, respondit ille, circiter quartusdecimus agitur, ex quo hi homines in hæc loca magno utique meo bono delati sunt: tribus quippe dumtaxat regnis ante præfueram, nunc vero quinque possideo. antea pecuniæ laborabam inopiam, nunc Japonis Reges omnes divitijs supero; atque ad populares etiam meos hoc beneficium pertinet: denique omnia mihi ex eorum hospitio secunda acciderunt: cum etiam filio magna mea voluptate sum auctus, cum illum antea suscepissem. Quæro nunc ex vobis; eccidit autem mihi cõmodi religionis vestræ defensio? unde caute, ne in posterum ad me istiusmodi verba veniant. quo illi responso fracti abiectique cessere. Idem Meaci contigisse cognovimus, cum Bonzij ex ea parte Gasparem Vilelam exturbare conarentur. Mos Japoniorum, cum aliquam pecuniæ summam principibus largiantur, chirographum illis offerre, ex quo deinde per suos domesticos eam pecuniam exigant.

gant. Eiusmodi chirographum, facta collatione, Mox-
 tes Bonzj detulerant ei, qui causas ipsorum apud Ro-
 gem agere cōsueuerant, vt idem ille nostros Mox-
 lendos curaret. Is audiuim aliquoties Dei verbum (pro-
 rat bonus natura) probauerat. Itaque rem sustinuit
 chirographū apud se detinere conseruit, quoad clari-
 qua tradebantur à Vilela, cognosceret. Adit igitur
 dit hominem magno cum assensu: redit iterum, et
 tid: denique clariore oborta sibi luce Christianus con-
 tur. atque hac maxime ratione Dominus hominē
 sicut & ceteros qui se haud difficiles praebeat, ad
 tatem ab errore traduxit. Verum, vt ad institutum
 tionem reuertar, tabulas ego regias ad Colmum
 quarum vnam Eduardus Syluius Cauaxim pro
 gandi Euangelij causa pertulit. Ego in regia vni-
 ratus sum à natalitijs Domini ad Paschatis usque
 sta solennia. Interea quanta, quam assidua con-
 frequentia; quam crebri Baptismi; quam in publicis
 spitale caritatis officia; quot elemosynarum
 talibus, quam pia è sacris historijs spectacula
 perquadragessimam, qui ardor animorū, quem
 quam acerbae poenae à neophytis vltro susceperunt
 libus denique diebus quam festiuae ac iucundae
 lationes tum publice, tum priuatim exierunt, quae
 ta vobis minime noua sunt, nihil attinet scribere
 tos dies. Eduardus Cauaxire dum incensus rei Casti-
 nae studio, immemor cibi potusque, ad Euangelium
 ac noctes praedicandum incumbit, grauem morbum
 è summo labore contraxerat. Ad eum ego conueni
 (abest autem Cauaxitis oppidum ab regia vni-
 paulo plus triginta) Cosmi iussu ingenti labore
 rexi; quod è perpetuis imbribus amnes adeo mone-
 rant, vt vado transmitti non possent. Ita coactus de-
 via desistere, quinto demum die perueni Cauaxim
 fratremque nostrum offendi humanis omnibus re-
 dijs, in magna diuinorū solationum copia, delictum
 macieque paene extrema confectum: sic prorsus, vt
 nulla, quae mecum ad instaurandas aegroti vires

tum, parum illi exhausta propè iam naturali virtute pro-
 fuerint. Et quoniam Cosmi visendi, antequàm migra-
 re è corpore, magno desiderio tenebatur, noctem quie-
 tum nactus, ipsius Cosmi iussu Tacaxim cum naui trās-
 nexi, quem acceptum amantissimè, officiosissimeque
 nactum, Cosmus frustra sanare conatus est: decem su-
 peruixit dies: sumpto bis corpore Domini lætus abiit,
 præcario nobis cum virtutum aliarum quæ in ipso clu-
 cebant, tum verò Christianæ humilitatis ac patientiæ
 documento relicto. Quàm multas ille, sui præsertim ad-
 uentus initio difficultates, & incommoda pertulit, quot
 umbecilli corpusculi vexationes pœnitentiæ nomine
 sibi, quanta verò industria, quâto fuit studio Christianæ
 religionis propagandæ! equidem nil vidi simile, ces-
 sabat nunquam. itaque præter cæteros labores, non la-
 tonicæ modò, verùm etiàm Sinenses, quæ multo diffi-
 ciliores cognitu sunt, didicerat litteras, artemque Iapo-
 nicæ linguæ grammaticam, & copiosa lexica primus
 ipse confecerat. Sed redeo ad Cosmum. Is eo ipso tempore
 ad regem Rimarum accersitus, tametsi cum eo, congrue
 vehementer optabat, atque ob id ipsum etiàm in op-
 erando Tacaxe remanserat, prius tamen regem Bungi con-
 uincit tota de re facere certior: binas interea litteras
 Rimarum dedit, quas cum mādatis ego deinde sum
 consequutus: ignosceret morantia de se meritū esse Bun-
 gicam, ut illo inconsulto proficisci fas esse vix duce-
 rimam Tacaxe tendentibus pagus occurrit, quam
 patriam esse iam diximus. Eo ut perueni, me vi-
 & profectiois meæ causa cognita; neophyti, dici
 potest quanta lætitia affecti sint. Serum erat dici: to-
 tum id tempus confluentibus ad me salutandi causa
 tum est: Baptizati quoque nonnulli; in ijs ethnici cu-
 ram filius, qui pro ea consuetudine, quam cum Chri-
 stianis sanctè institutam habebat, non modò sese Deo
 commendare iam cæperat, verùm etiàm Christianæ
 religionis rudimenta memoriter hauserat. Postera luce
 pro loco profectus Rimam quinque leucarum inter-
 uallo deueni. Rex cum cætera comitate, tum etiàm
 1 2
 cœna

cœna me exceperit; multaquæ de Bungensi re percontatus, quod ad Cosmum attinebat, ita respondit: Cochinocum suæ ditionis emporium esse Christianorum (quadringenti & quinquaginta fere neophyti numerantur) eò Cosmum posse concedere, ibique expectandum debellatum esset; daturum se, qui me illuc perduceret, mihi quæ arcam, ac domum in vltis Cosmum assignaret. itaque factum est; cessitque res & Cosmus bona Regis Bungensis venia concessit & Cochinocum naui delatus, magno omnium periculo exceptus est; nullaquæ interposita mora, accipere solum purgare, ædesque instruere aggressus sum. perspecta hominû virtute ac probitate magno periculo lectatus; istud præcipuè mirabatur, cum temporis spatio non plus trimestri ad CHRISTVM Dominum cuncti conuersi fuissent, tam recenti re, nullis hadenus minis aut denuntiationibus de suscepta religione potuisse deduci. Grates Domino, qui illos tanto animi robore, ac fortitudine imperpetuum Bungo. Pridiè Idus Octobr.
MDLXIV.

SELECTARVM
 EPISTOLARVM EX INDIA
 LIBER QVARTVS.

LVDOVICI ALMEIDAE AD
 Societatem Iesu, in Indiam & Eu-
 ropam.

ET communis officij ratio, qua ad allo-
 quendos litteris amicos absentes impel-
 limur, & praecipuus animi fructus, quē
 vos percipere ex Iaponicarum rerum
 cognitione intelleximus, me hortatus
 est, ut cōfectum Dei beneficio iter Mea-
 cense, carissimi fratres, hac epistola
 vobis exponerem. Cum statisset Praefectus noster Cos-
 mus Turrianus, ut ego & Ludouicus Froius Meacum
 in consilio peteremus, ut ipse quidem maneret ibidem,
 & Gasparem Vilelam adiuuaret in opere, ego autem ut
 Ludouicum illuc vsque profecutus, quod ad spem pro-
 pagandae in ijs locis Christianae religionis attinet, com-
 pte atque explorata referrem omnia; Cochinoco Ri-
 uoni agri vico maritimo, quod his temporibus Cosmi
 Turriani domicilium est, ab ipso Cosmo non sine ma-
 gna benevolentiae significatione faustisque precationi-
 bus ad nauem vsque deducti, solutis anchoris eo ipso die
 ad vr-

ad urbem Ximabaram secundo vento decurimus
 ibidem (ut est grex ille neophytorum eximio quatuor
 rerum diuinarum studio) vel concionum frequen-
 telorum qui ad CHRISTI fidem traducti sunt
 nere ac numero, bidui ferme operam adiuuante
 no sane quam praeclare posuimus. Cum iam hora
 etionis adesset, à neophydis parato nauigio ad
 deducti sumus. quidam etiam (ex quo facile homin-
 in nos amor eluceat) qui ad tempus adesse nequimus
 curriculo tendere ad naues, & aquis eodem imper-
 credere, ut nos iam in falo stantes, affari sibi
 loannes vero dynasta proprio nauigio nos long-
 prosequutus, cursum inde ad Barptolemæum regem
 tendit, qui paucis ante diebus Cosmo Turmano
 cem auream dono miserat cum epistola, in qua etiam
 ptum, se Crucis eius beneficio, quam secum semper
 lisset, non modò magnis è periculis euasisse, verum
 multas ex hoste retulisse victorias. Id argumentum
 dei & amoris mittere se ad Cosmum, cyperum
 sibi vicissim ab eo remittissem, quòd Cosmum
 iore etiam apud se in honore futuram. Curam
 Joanni dynastæ Cosmus tradidit ferendam ad
 addita muneri ab Ludouico Froio nonnullæ
 Cui vos quoque Regi tam pio, tamque de Christi-
 religione bene merenti, fratres carissimi, felices
 rum cunctis ab immortali DEO precamini. Iu-
 nim & Barptolemæum & Christianam religio-
 stes oppugnant. Ximabara igitur Tacaxim, qui
 sis Regni Rimanique est limes, aique inde
 terrestri decem ferme dierum itinere, non sine
 difficultate perreximus. nam præter vim frigoris
 bissimi, & confragosa aique inuisa loca, diu-
 iam imber calles ita lurulentos effecerat, ut
 ro prolapsi fuimus: cum interea defatigati
 bus ad efficiendas vires in diuersorjæ naturæ
 inhamis herbæ folia præberentur. Curamus etiam
 Funatio millia passuum septem & viginti
 plo visendus, quod ibi Christianus quidam

eo pago noctis vnus demum quiete capta, Funaium
postero die peruenimus. Rex erat eo tempore Vosuqui.
Eum conuenire septimo post die placuit, deque suscep-
ta peregrinatione, facere certiorē. Ille verò nobis benig-
nè & comiter acceptis, litteras etiam ad amicos Meacen-
ses commendatitias dedit. In vrbe Vosuqui Christiani
visuntur aliquot: in ijs noster hospes in primis CHRIS-
STO deuotus, & probus. Is non paruo nos affecit sola-
tio, cum totam precationum suarum nobis rationem
exponeret. Ea erat eiusmodi, vt orsus à summo Pontifi-
ce cæterisque Ecclesiasticis ordinibus, & regibus
Christianis; ad vniuersos nostræ Societatis homines, sed
nominatim ad vnumquenque nostrum, qui versatur
in Iapone, descenderet; tum pro conuersione ethnico-
rum, sed regis Bungii præcipuè, supplicaret: longam in-
de pertexuit seriem petitionum, certis in singula rerum
capita obsecrationibus distributis: tam copiosè præter-
ea de contemptu mundi, tam scitè de alliciēdis ad Chri-
stum Iaponijs proceribus disputauit, vt eius pietatem
vehementer admirati fuerimus. Quid multa? nostram
vicem Doctoris officio functus est. Nos Funaium inde
reuertimus. Funaiio Meacum versus iter intendimus, ma-
gno neophytorum numero nos ad passuum tria millia
prosequente. Verum aduersa tempestate Funaium re-
flecti sumus omnino ter: cum ipsi palam neophyti fate-
rentur, se nobis contrariam à Deo nauigationem enixè
precarari, vt apud se Natalem Domini Diem festum age-
re cogeremur. Spatium id fuit mensis vnus: quo tem-
pore non destitimus vicinis locis verba facere ad inco-
las; & hospites nostros ad CHRISTI fidem & cul-
tam suscipiendum hortari; cum ipsi quoque Bonziji e-
mentiro corporis habitu se mulierum cæcibus inseren-
tes, clam ad nos audiendos accederent, iisdemque à suis
popularibus proditi, ac disputationibus nostris Domi-
no adiuuante conuicti facile cederent, per eos dies To-
nus ad Christi ouile aggregar' est, insigni nobilitate vir,
ingenioq; præstanti. Ià Natalitia Domini aderant: ijs in-
gredi Christianorū gaudio celebratis, deuuo soluimus, &

vento secundo ad insulam nomine Hiu sane haudqua-
 quam securi peruenimus. Sauebat maiorem in ma-
 dum mare: parua erat nauis: vectorum mita collata
 Lunam, Solem, ceruos, aliasque belluas vario ritu ad-
 rantium. Merum augebant praeterea in oculis nobis
 recenti aliorum naufragio reliquiae & sarcinae fluui-
 tes. Verumtamen nos Dominus, quo nitebamur rati-
 eius quam diximus insulae portum, leucas a Bungo qua-
 draginta perduxit. Eius circuitum insulae passuum milia
 patere millia ferme trecenta. Quattuor in regna diuisa
 tur, oryzae ferax. Locus autem ipse, ad quem Iomas ap-
 pulsi, Fore, gentis vocabulo nominatur. Ibi aliquos re-
 perti Christiani, qui Euangelium in vrbe Meaco pe-
 perant. Ex ijs quidam in primis honestus, continuo nos
 gratulabundus inuisit: noctemque totam apud nos
 duxit, alijs nullis nisi de benignitate diuina sermonibus.
 E quidem nullum adhuc vidi tanta vel auctoritate, vel
 prudentia, vel cognitione veritatis Christianae lo-
 quentem. Filium annos undecim natum egregie precor-
 indolis, cultui CHRISTI dicauit. Reliqui eius doctri-
 stici eximia sanctitate & religione sunt omnes, sed
 praecipue, quae ventrem ferens, & quidem proxima no-
 tui, vt audiuit CHRISTI sacerdotes adesse, impo-
 to gaudio elata, postridie confestim ad nos, an-
 liberis comitata, bene longo intervallo se conuulsa
 boque Dei refecta, vespere cum suis domum reu-
 caque ipsa nocte peperit filium, cuius renuntiam di-
 culo mihi ad nos. Dies octo ibidem commorans, secun-
 colis conuersis ad CHRISTVM, eadem nauis nauem
 (nam eo vsque erat conducta) sexto die prouocans,
 qui portus in itinere medio sese offert Sacaium & Sigo-
 perentibus. Hyemis initium erat asperissima: nigra
 tium niue cooperta, quae assidue cadebat densa, vt
 iam tum experiri liceret, inter eius regionis & aliorum
 frigora quantum interesset. Ibi quod nullam se cuius
 maioris formae nauem inuenimus, paruum nauem
 coacti conducere, per infesta piratis loca (interum
 iore frigore, an metu) quem petebamus portu benefici-
 Dei

Dei tenuimus. Sacaium inde peruentum est, cum quidē
proxima nocte incendium eminens apparuisset nobis,
quo mille circiter vrbs eius tecta conlumpta sunt. At-
que vt nos aduentare cognouit ex optimatibus quidam
Christianus, nomine Sanctius, certos homines obuiam
mihi nobis instructo maiore nauigio, in quod ē nostro
myoparone transcendimus, ad eumque perducti libera-
liter admodum & amanter excepti sumus. Domum ha-
bebat peramœnam in vsus hospitem atque aduenarū
intra ædium suarum septa more patrio separatam ac
propriam: eam nobis ad diuersandū assignauit. Ibi post
quietem, nobis affuit illicō Sanctij ipsius vxor & liberi
(quod ex ipso congressu facile apparuit) admodum in-
genue & liberaliter educati. Horā circiter iucundē fuere
nobiscū: inde recepere sese. Ac Ludouicus quidē Froius,
quā ita omnino statuerat, postridie bene comitatus Mea-
cum iter intendit: ego remāsi, vt negotijs quibusdā expe-
ditis, sine mora subsequeretur. Ille cum ad oppidū Ozaquā
vexere processisset leucas à Sacaiō tres, ea ipsa nocte flā-
mis ædificia illius oppidi nongenta deleta sunt. qua re
perterriti neophyti, qui Froium deducebant, veritūque
ne quid illi ab oppidanis incommodi accideret (quod
nostri nominis fama iam valde percrebuit, rumoribus
improbissimis dissipatis, nos vrbium clades & exitia cir-
cumferre) patrem ex vrbē quā occultissimē tectum
eduxere, eoque ipso die tanta vis niuium celo delap-
sa est, quanta his annis quinquaginta nunquam. Ven-
nit tamen Deo adiuuante ex hisce difficultatibus Mea-
rum Froius euasit incolumis. Ego è frigoris, quod in-
tinete pertuleram, acerbitate, in magnos inci di corporis
dolores, qui me quinque circiter & viginti dies adeo ve-
trauere, vt pane confecerint. Eo autem toto tēpore San-
ctius in me curando planē paternam assiduitatem ac di-
ligentiam præstitit: eum & nocte ipsemet cum duobus
indusve ministris ægrotanti mihi sedulō adstaret ex-
cubaretque, & vxor ac filij subinde me amicissimē at-
que humanissimē inuiserent. Neque verò medicus de-
fuit præstanti cruditione Christianus. Conualui deni-
que

que Dei beneficio. Et quoniam ad ingrediendam in
 nondum suppetebant vires, erantque nonnulli, qui me
 audite cuperent, interea prædicare Euangelium inhi-
 credidère octo, baptizatiq; sunt, ad quos inflamman-
 dos excitandosq; Sanctij quoque & filiorum spe-
 pietas & ardor animi, ut puto, non mediocriter val-
 Per eos ipsos dies Sanctij filia venit ad me, nomine
 nica (grandiori natu scemina prosequente) fuisseque
 precibus coram Deiparæ Virginis effigie, quam fecit
 mecum in itinere consuevi, ad me verba fecit in eade-
 tentiam, ut diceret, se quidem summa Dei benigne
 Christianam esse: & eiusdem CHRISTI, Virginis
 Matris instinctu decreuisse iam pridem virginalem
 tam ad mortem vsque traducere: quin etiam illud
 certum fuisse, tondere comam, quod apud Iapones
 listi seculi susceptæque vitæ seuerioris iudicium
 à Sanctio patre contendere, ut se in vilibus ministerio
 pro mancipio haberet in posterum: nunc autem in
 se (nimirum suis peccatis id postulantibus) se auaritia
 suo à parentibus esse desponsam superstitioso in
 homini, & falsorum Deorum libros, Bonaziorum
 dies noctesq; peruolutanti: præclare intelligere. Ede-
 to id cum salutis suæ periculo futurum esse: petere
 petere à me & orare, ut Sanctium patrem ab ea me-
 deducerem: se valde confidere, CHRISTO frater-
 rem omnem feliciter esse cessuram. Ego, collaudans
 ellæ consilio, primùm admonui, ut secum repa-
 iam atque etiam, se tenera esse admodum ætate (tunc
 decimum agebat annum) necdum expertam vacuæ
 monis artes insidiasque, quas ille ad tam ardua
 bus tendere consuevit. sane, si ad extremum usque
 tum in virginali castimonis persistisset, ingens
 um à CHRISTO Domino lauram in cœlestibus
 offendisset, enimvero & sibi met detrimentum, & pa-
 bus nobilissimæque familæ magno futuram esse de-
 cori. Quocirca si robur haud sentiret sibi inesse: ratio
 certamini par, nubere satius esse, non tamen auaritia.
 Tum illa, Christi fratrem auxilio sperare se dixit. Adde

ipsa, & de inimico generis humani victoriã: sese pericli-
tandi causa quid in eo genere posset, triduũ totum, &
quidẽ magna eum animi sui voluptate atque læticia per
inediã trãlegisse: itaq; statuisse apud animum suũ, qui in
coiciunio & vires & solatia sibi suppeditasset Iesus, eun-
dẽ sibi ceteris omnib⁹ in difficultatibus affuturũ. His e-
go auditis, tam pium eius propositũ admiratus, hortatus
quectiam atq; etiam, vt vigilaret in retinenda constan-
tia, virginem à me dimisi. postridie Sanctium alloquor,
filix voluntatem expono, doceo matrimonium illud tri-
bus maximẽ de causis esse nefarium. Primum quod vir
sit ethnicus, & colendis Idolis adprimẽ deditus; deinde
quod Monica auũculus; postremò qđ ipsa repugnet &
renitatur puella. Ad hæc ille; neminẽ esse tota vrbẽ Chri-
stianum, quicum filiam matris possit honestẽ coniunge-
re; perditum idololatram per eam oçcasionem facillẽ ad
CHRISTVM posse conuerti; denique sibi non esse iam
integrum, quippe qui conscijs principibus ciuitatis, ho-
mini in primis opulento potentiq;e, filiam enixẽ cupi-
entẽ desponderit: vereri se, vt inimicitias & inuidiam su-
stinerẽ possit, si rem inchoatam, ac parũ confectam, re-
pente reuocare nitatur. quã cum ita sint, tamen quoniã
id matrimonium saluis Christianis legibus cõtrahi ne-
queat, se omnino, quicquid ego velim, esse facturũ. Lau-
dauit pietatem hominis. Ille perturbato in presentia re-
cessit animo: sed mox, vt est vir egregiẽ prudens, Deo du-
ctæ præside, incestas nuptias mira lenitate diseussit. Ne-
que ego interea desisti Monicam salutaribus præceptio-
nibus instituere. quas illa cum & eximia quadam animi
submissione, & magna gratiarum actione semper exci-
peret, præscas illas mihi Virgines reddere videbatur,
quas optimo iure Catholica Ecclesia ob excellentem
vix sanctimoniam in numero cœlestium collocauit.
Est autem puella maiorem in modum solitaria & preca-
tionibus dedita: cubiculum habet remotũ ab omni do-
mestico strepitu, cum signo Crucifixi & spiritalibus li-
bris, quibus, vt est legendi scribendiq;e bene perita, dat
operã. Frater eius est Vincentius nomine, annos circiter
vnde-

vndecim natus. Is, percussanti mihi, quem sibi modum
 statueret amoris in I E S V M Christum Deum suum
 Dominum; vt sanguinem (inquit ille) ipsius causa pos-
 fundam, & quamuis minutissima in frustra dillectus, et
 Christianum esse profitear. Interim ego iam firmior
 peram esse. Itaque nostrorum monitu, qui Meaci veni-
 tur, ethnicum quendam adire conficui in Sacianam
 finibus eo tempore commorantem, cuius auctoritas
 opes in vrbe Meaco magnæ esse dicuntur. Ad iter pe-
 bus conficere me Sanctius nequaquam est passus. nam
 & longius erat, & ego vires nondum planè recepissim.
 Lecticam ab eo sum coactus accipere cū lecticius duo-
 bus admodum leuem, commodè sedētis hominis dum-
 taxat vnus capacem, quadrata forma, fenestellis ad li-
 tus additis, quæ ab insidente aperiri claudique ad libitum
 possint, quo maximè vehiculi genere videntur nobilibus
 ornatu magnifico, & opere quàm elegantissimo. Sic
 tur ad eum quem dixi dynastam alieno ministro dū-
 ror. Scribam habebat Christianum apud se: cuius be-
 ficio nobis & facilis ad eum patuit aditus, & de rebus di-
 uinis agendi benignè potestas est facta. Comes erat mi-
 hi Iaponius quidam in eo genere in primis exercitatus.
 Is cū de vanitate plurimum Deorum, de Iaponicè sacri-
 stitionis origine, itemque de vno rerum omnium opti-
 ce & cōditore vero Deo disserteret, (auditores autem
 erant præter Dynastam viginti) eosque ipsos stantem
 iudices, vter cultus verior esset existimandus, inq̄
 parebat omnium approbatio: scriba verò gaudio rem-
 phare, quippe qui Christianam religionem ante habere
 rat. & cū omnes eo sermone commoti, tum tres præci-
 puè nobis aures deinde sapius præbuere, baptizati
 sunt. Sed quia cognoueram eo ipso tempore Galatiam
 Vilelam esse Imoti, quod castrum leucas distat ab vrbe
 Saciano sex, reuersus ad Sactium, dixi, discedere potuisse
 statuisse me. Tum ille, quoniam quidem mihi ad hoc cre-
 tum esset, velle se, ait, nonnulla mihi è suis thesauris ob-
 dere. Ritus est Iaponiorum, qui quidem nobilitate et
 diuitijs præstant, hospitibus paulo honoratiores in
 dignitas

digressu benevolentiae causa praebere spectanda, quae apud se pretiosissima sunt. id est, omne instrumentum necessarium ad potionem herbae cuiusdam in pulverem redactae, suavem gustu, nomine Chia. Est autem modus potionis eiusmodi, pulveris eius, quantum vno iuglandis putamine continetur, conijciunt in fictile vas, eorum genere, quae porcellana vulgus appellat. Inde calenti admodum aqua dilutum ebibunt. Habet autem in cosius ollam antiquissimi operis ferream, figlinum, poculum, cochlearia, infundibulum elucendo figlino, tripodem, foculum denique potioni calefacienda. Haec igitur lapionum est gaza, nec sane apud eos minoris, quam apud nostros homines annuli, gemae, & carbunculis atque adamante monilia. Sunt etiam periti earum rerum affinatores atque proxenetae. Pulvis autem ipse magno admodum pretio venit, eiusque propinationem solennes praecedunt epulae. Quinetiam certae aedium partes dicantur hisce conuiuijs, quarum est mira mundities, nec in alios patent usus. Postridie igitur me per nuntium accersit Sanctius, cuius est cubiculis per angustam admodum ianuam cum neophytis duobus in xystum edueimur. Inde scaelae nos excipiunt cedrinae, admirabili quodam artificio elaboratae, eademque ita purgatae mundaeque, ut nunquam ad eam diem calcatae pedibus esse viderentur, per eas in atrium ascendimus, inde arcto aditu in coenaculum ducimur conuiuium destinatum, usque adco egregio perfectum opere, ut hominum manu fieri potuisse vix credas, pars erat eius coenaculi armarijs instructa more nostro. Stabat et creta nigerrima forulus vineae ambitu; ipsa nigredine (quod mirere) splendorem aequante lucidissimi speculi; olla tripodi ad modum eleganti superimposita, pulchra ad aspectum, quam dixit mihi vnus est neophytis, optima conditione sexcentis aureis coemptam a Sanctio, sed reuera multo pluris esse. Interea mensa nobis apponitur, non tam ciborum varietate (quos terra ipsa non fert) quam genere ministerij, & munditijs elegans. Eximia est enim gentis in conuiuiorum apparatu solertia. Nullus praeterea

terea quamvis in maxima discumbentium multitudi-
ne strepitus, vix hincere famulum cernas. omnia ad mo-
destiam & gravitatem mirè composita peracto prandio
nisi omnes genibus (nam hoc apud Iaponios Christi-
anos in more positum est) Deo gratias egimus. Tum Sa-
ctius potionem quàm dixi Chia, sua ipse manu missa
nobis atque porrexit. Deinde suppellectilia, quæ tunc
erant, exposuit. In ijs ferrum tripodem exiguum, pro-
lo plus dodrantis circuitu, ad sustinendum olla, cum
peritur, operculum. Eum ego tripodem arreptans man-
ibus, quòd vetustate rimas ageret, ferruminatum duo-
bus locis offendi. Ac nihilominus aiebat Sanctius eum
in primis nobilem esse Iaponis totius, sibi quæ
constitisse mille & triginta, quamvis eum ipse loti-
pluris faceret. Porro hæc instrumenta sicuti regum
inuoluta conduntur arculis pretiosis. Alia præter
minimè vilia dixit mihi Sanctius in præsentia non esse
dere se, quòd ad manum non essent, verum in reditu pro-
latum. Quæ vobis æstimationes minus à vero
esse videantur, si reputetis id quod res est. Meo esse
quendam ex principibus civitatis, qui vasculum fide
ad vrceoli magnitudinem, in usum eius quam dixi po-
tionis, aureorum triginta millibus æstimet: omnino
carius, sed certè multi non deerunt, qui decem mil-
libus cum eo libenter decidant. Nam quæ
quatuor, quinque millibus æstimentur, idque frequen-
ti commercio, alia vasa plurima sunt. Atque cum
gladijs quibusdam est eadem apud Iaponios dignitas.
Iamque profectionis instabat hora. Salutata igitur vo-
tre Sanctij & liberis, in suburbanum quoddam, tenaculo
de more præparato, deducor ab ipso Sanctio, eiusque fi-
lio, fratribus, & cognatis, & neophytis aliquot egre-
corporis cultu, quòd ad honorem meum id pertinet
bitrarentur. Ab eo comitatu digressus, ad amnem de-
nio nauigabilem hora post Solis ortum tertia, ab vrce
Sacaio nouem millia passuum. Præstolabatur ibi me duo-
naugia, quæ nobis Christianus vir, Imorensis castri pro-
marius, factus de profectione mea certior, ad tempus oc-

currere iusserat. quorum in altero filius erat ipse, duodecim circiter natus annos, in humero scelopum gerens, virili plane ac militari corporis habitu; in altero large & copiose exstructa cibaria. Is, ut me ad conscendendum iuravit, continuo mihi mandata parentis exposuit. ignoscerem sibi, quod ipsemet obviam mihi non prodisset: se id cupisse vehementer, sed quod recentem hospitem Gasparem Vilelam sibi deserere non liceret, vicarium eius officij misisse filium, qui me domum usque perduceret. Ad montis radices in quo summo castrum est positum, aduerso flumine sub occasum Solis delati, quod arduus admodum & asper ad iugum usque restabat ascensus, descendenti mihi praesto fuit lectica: & quamquam accelerantibus gradum lestiticarijs, circa medium cliuum oppresere nos tenebrae in sylua cedris & pinis ingentibus frequentissima; sed opportunè obviam habuimus è castris, cum accensis funalibus homines: quae res ad itineris difficultatem leuandam non mediocriter profuit. Denique oppidum intrauimus, magna cum Gasparis Vilelae, tum hospitis nostri ac familiaris voluptate. Castrum est totius regionis huiusce munitissimum in Mioxindoni ditione, qui rerum ferme potitur hoc tempore, ibique cum fidelissimis habitant, qui magna ex parte Christiani sunt. Ij postero die cum animarum sordes per Confessionem eluere cuperent, ad rationem, quae bis habebatur quotidie de Sacramento penitentiae, conuenere vestitu serico versicolori, inauratis fermè praecincti pugionibus, & quidem tanta nobilium hominum reuerentia, ut eos plerumque matibus humi positos perinde alloqueretur ut reges. Crux ante domi nostrae posita; haec vbi suppliciter adorant, Gaspare magna demissione salutato, aures admodum attentas Dei verbo dedere. Inde multa seiscita quae pertinerent ad refutanda Genxuensium mendacia, quod hominum genus & secta, laponicatum omnino vehementissimè Christianae religioni aduersatur) itaque alij alia percontati, cum Gaspar ad omnia respondisset, ibi digressi sunt. Postridie Confessionum initium est factum.

factum. quo in opere Gaspar hebdomadam positam
 uimus etiam salutandi causa Regem, quod simul
 tannis Gaspar facere consueuerat. Ille uero uocis
 poculum modò porrexit (quod summum hœc
 dicium est) sed etiam, quamdiu apud eum fuimus
 æquè ac nos genibus perstitit, ac uerbis humanis
 trunque dimisit. Insula est passuum mille & quing
 rum fermè circuitu ad montis eius radices, quam
 dis ambit fluuius, & in ea templum Christianæ religio
 consecratum. Hanc possidet præstanti fide nephy
 & miro incensus desiderio nominis Iaponici uocatur
 CHRISTVM adiungendi, qui, ut eadem sacra
 be Sacraio ædificandam curarem, non modò me
 rationibus adhortatus est, sed etiam Caxarum
 genus id est) in eos sumptus quinquaginta millia
 liter detulit. eoque subsidio rem aggredi nobis curau
 nimo. Ad hanc igitur insulam missæ celebrandæ
 Sabbatho sub uesperum uenimus. Templum pro
 tenuitate exornauimus in posterum diem. Tum
 luce Christiani affuere: Gaspar diuina peracta
 trimonij Sacramento sermonem habuit, quod
 cuperent nuptias Ecclesiastico ritu contrahere. Bap
 ti sunt etiam nobiles ferè octo. Inter que me
 gore tormina corripuere acerbissima. Meacum
 Gasparis hortatu delatus æger decubui mensis
 Exacta dein hyeme, ut cœlû intepuit, recreatus,
 ca Meacum sunt Christianorum loca, quod ita
 Turrianus mihi mandarar, lustrare constitui, de
 ad uos pauca perferbam, quoniam quidem
 res Meacenses è Ludouici Froij epistola cognosc
 Naram igitur ueni, primum, dici uisus inere
 ditionis est Daiondoni inter Meacenses proceres
 potentissimi, & apud Mioxindorum atque Cal
 tia & auctoritate summa. Neophytos è prima
 te duos adij protinus, hortatusque sum, ut
 mi beneficium agnoscerent, & immortales Deo
 no gratias agerent. Illi me ad præfectum in
 xere munitissimam, aspectuque pulcherrimam.

erat præcellus è lapide molliori. Eum collem ante quin-
 quennium Daiondonus fabris adhibitis ad iustam pla-
 nitiem ita depressit, vt eadem opera ex ipsomet lapide
 solida turres & propugnacula existerent. In medio au-
 tem complures effodit puteos negotio facili, quippe cū
 ad tertium statim cubitum, aquarum copia scaturiret.
 Tum illuc è popularibus suis ditissimum quemque ac fi-
 delissimum euocauit: solum in areas descriptum illis æ-
 dificandi causa distribuit. Illi porro certatim ædes ex-
 struxere magnificentissimas, contignationibus multis, &
 more nostro specularibus fenestris instructas. Illud ve-
 rò præcipuè delectat intuentium oculos, quod non pri-
 uata solum edificia, sed mœnia etiam ipsa turrestq; tecto-
 no inductæ sunt læuissimo prorsus ac nitidissimo. Nihil
 in orbe nostro tale conspexi. Calcem quippe non arena
 commista, sed candidissimo quodã chartæ genere subi-
 gunt. Nam quid ego de tegulis dicam, quæ duorum di-
 gitorum crassitudine, nigricantes, & varietate figurarū
 oculos retinent, & in quingentesimum annum atque eò
 amplius durare dicuntur? Oeci porro & cubicula cedri-
 na sua gratissimi odoris, pergula omnes ex vna dunta-
 rat eiusdem materiæ tabula, parietes pretiosè eglati pris-
 ta annalium monumentis, quod inter effigies est spatij,
 horum id inauratum est. Columnæ cum epistylijs ac spi-
 ritibus ex aurichalko item inaurata, calatura magnifica, qui-
 bus è medijs eminent eiusdem operis rosæ per amplæ, vi-
 que pulcherrimæ. Iam verò lacunaria tum alijs com-
 pennis opificum, quæ dicendo assequi nequeo, admira-
 ta, tum verò tabularum iuncturis adeo artificiosè la-
 ptebus, vt quamuis defixos fallant obtutus. Sed mihi
 certe: à mirabile visum est cubiculum vinarū qua-
 tuersus quattuor & semis, è ligno croceo vndatim
 resonante, venustatis eximia, ita polito ac splendido, vt
 speculorum fulgore certet, quamquam ego dotem
 ipsius materiæ fuisse minime credidi, quod ad eum
 modum sine aliquo artis lenocinio radiare vix posset.
 Quæ ædium dignitati hortorum responderet amœni-
 tibus di ci nihil puto posse iucundius. Multa sunt

Meaci visenda, sed nihil ad hæc. Itaque non immerito
 cus hic confluentibus vndique animi tantum & oblecta
 tionis causa viris principib⁹ celebratur. Nobilissima
 na sunt etiam, quorum vnum Cobucui nomine, post
 cionem ad neophytos habitam a diuimus ipsorum regni
 postidie. Eius propylæa triplici constant arrio cum
 tidem peristylis. In primo aditu egregij sunt opera
 deg sealæ, quib⁹ in summis, ad postes ianua, colossali
 præclare facti cernuntur, clauas, quasi custodiz rudi
 nentes, post tertium deniq; peristylum, templi sese
 es aperit. In id gradibus item lapideis artificiosè factis
 census est. Valvas colossali leones duo custodiant
 dio templo, sedentium habitu, septenium cubitorum
 signa sunt posita, Xace & filioru, latera ipsius cingunt
 Pavimentum omne est e quadrato lapide. Sed præcipue
 præcipue sunt columnæ septuaginta cedrina, diamet
 & altitudine planè visenda, quatù singulas caxarum
 cies, hoc est aureorum quinq; circiter millibus
 tisse, codices & rationes templi testantur. Eas cum
 quis parietibus valde iucunda miniati operis pictura
 uesit. Tectum eo quo dicebamus tegula genere a
 & variè laqueatum, ad vlnas quattuor porrigitur
 parietes, mirum vt videatur tantæ molis procurres
 dus sustineri ac suspendi posse. Ad templi latus curia
 Bonziorum sanè magnifica, & eadem qua templi
 sum structuræ atque operis firmitate, vlnas in longitu
 nem quadraginta, duodecim in latitudinem emittit.
 Dormitoria porrò cubicula in duos diuisa ordinè
 tum & octoginta numerantur. Multi præterea bozioru
 pli sunt Occi, quorum vnus pensilis, columnis quatuor
 & viginti, vlnæ vnus & dimidiata ambitu super
 situs, bibliothecam continet Bonziorum, tanta quæ
 librorum copia, vt vel fenestras ipsas propemodum ob
 struere videantur. Balnea præterea, & cella in vno do
 mesticos, & promptuaria visuntur artificiosè facta
 rata. Iam verò culinæ quanta mundities, quod e lap
 niorum omnium cōmune est, nihil arinet dicere. Ab
 na quibus aqua ad potandū calefit (frigida enim
 yrenæ)

hyeme, neq; æstate bibunt) vlnæ altitudine, duorū digi-
 tum crassitudine, oris ambitu vlnarū triū, stant ex ere pu-
 nissimo. Culinā riuus præterfluit. Tota nocte, vt in ma-
 gnis ædibus (conclauia numerantur minimum quat-
 tuor & viginti) laternæ collucent. Ab huius templi ædi-
 ficatione sexcentessimus iam annus est. Stagnum habet
 ante & vlnarum in omnem partem circiter quinquagin-
 ta plenissimum piscium, graui pœna proposita, si quis
 eos atigerit. Inde ad Calungæ delubrum accessimus di-
 eum idolo, à quo diuitias, honorē, vitæ diuturnitatē;
 & quicquid in hoc seculo est optabile promissum sibi
 cultores inani spe delusi, miserandum in modum aspe-
 ctant. Itaque magna in veneratione & honore apud In-
 dios est. Ad euntibus, præteritum occurrit primum, aspe-
 ctu gratum, herba non vltra dimidium palmum exerce-
 scens: præteritum excipit lucus, isque densissimus; hunc per-
 petua & æquabili ad templum vsque latitudine limes in-
 terlecat, passuum longitudine circiter mille, planus ad i-
 teruque medium: inde in cliuū assurgit lapideis gra-
 tibus vinas binas inter sese distantibus. Vtrinque admi-
 sta pinu cedrus extollitur tantæ proceritatis, vt meridia-
 no diei tempore totus pene limes opacetur: stipitibus ita
 crassis, vt ex ijs mali in vsum cuiusuis quamlibet capa-
 citatis onerariæ nauis confici possint. Sanè cedros ex ijs vidi
 complures vlnarum quinque ambitu, rotunditate planè
 rotundati. Loci amœnitatem augebat præterlabens etiā
 vlnulus. Vt propius ventum est, duplex apparuit ordo pi-
 larum è lapide quadrato cum basibus, laterna superim-
 posita lignea nigricante cum emblematis ex aurichalco
 auratis & latisque magnificè, & lapideo tegmine tur-
 nataro ad status arcendos ac pluuias. Aliæ trant later-
 ne è solido metallo, item auro coopertæ, opere admo-
 dum sumptuoso. ex vtraq; parte stant quinquagena, qua-
 singula omnibus ardent noctibus. Media autem pila
 argentea ostentat aureis litteris incisum eius, qui delubro
 benam quamq; dicauerit, annua pecunia in vsum per-
 tinenti luminis attributa. Tum ingēs domus Bonziarum
 assurgit nobiliū fœminarum, quæ annū egressæ quintū
 m 2 & quæ

& quadragesimum, sese delubri ministerio mancipat. Student cultui corporis, ornatu serico, & maxime purpuratorum ex toto lapone religionis causa assidue confluunt, leuandæ sibi dant operam. Ex hac domo porticus admodum pulchra ad visque adyta continet phani, quo nemini pater ingressus, nisi qui ipsi ei antistites sunt, quorum vidimus aliquot intra fœdotes togis amplis è serico indutos, tectoque capiti plus dodrantem altis. In eam autem porticum sacra iactantur à populo. Aliud est in eadem sylua deditum quod Fachimanum appellant, simile cæteris: nisi quod laternarū est etiam pretiosior cælatura, & aurum in se pia. Circa, est atrium candido & nigro stratum lapideis medicis confitū malis, ordine certo dispersis, magnitudine pari, in singulis interuallis vase lapideo circumdantes, quod fruteta continet, alitudine haud supra bimododrantes, iucunda rosarum & florum varietate conuersa. Inde, quod redeuntibus domum, minus nullo condeuium, phanum inuisimus aliud extra nemora porticus consecratum Idolo Daibut, quæ vox magna sanctum denotat virum. Huius phani frons ianuam habet, & vnā præcipuam: atrij verò latera singulas, altitudinis atque amplitudinis omnes miræ. Pater autem atrium quadrata forma vnas omnino sexaginta, quæ vnus iusmodi est apud Iaponios adificiorum & priuati publicè ratio, vt quanta cuiusque mensura signum vltimū intuitu intelligas. In eius atrij medio est phanum vnas longum quadraginta, triginta latum. Scæle & parua menta ex ingenti quadrato lapide: vbi portam vnas vnas formæ, quàm quos antea diximus. Duo præterea sunt ianitores ad latera, truci admodum aspectu, vltimū se tuordecim altitudinis, instat turrium, membrum alter præclarè conuenientibus: alter Tamondea dicitur, alter Besamondes, quorum singulos vni celo prædilectum opinatur, calcantq; pede singuli dæmones. In medio tēplo tria sedent signa. Canon, & Xixi, parentem loci in terlocant. Xacæ statua ex are cyprio in amplā & pulchra

quiescēs rosa, quatuordecim vlnas latitudinis obtinet:
 reliquæ duæ nouenas, lignæ, sed omnes affabrè admo-
 dum auro intectæ, radiis tanta claritate micantibus, vt
 iuuentis aciem pæne perstringant. post hæc, alia duo si-
 mulacia cernuntur; Homocordis, & Zoiolis (quibus et-
 tiam exiorum præfectura vulgo tribuitur) superioribus
 omnino similia. porro ex vtraque templi parte pulpitu
 cernitur, ea est quadriforis mansio, parietibus duarum
 vlnarum altitudine. Interius alia est eiusdem formæ do-
 muacula, in eius medio stat cathedra eximiæ maiestatis.
 Torum verò suggestum parua ambit operis egregij por-
 ticus, trium dodrantium latitudine. Iam verò lacunaria
 templi columnæ cedrinæ sustinent octo & nonaginta,
 triæ altitudinis, æqualiter teretes, ambitu vlnarum tri-
 um & semis Templi conditi, septingentesimus annus est.
 Annis viginti exstructum perhibetur fuisse. Idem anno
 abhinc quadringentesimo conflagrauit, ac restitutum
 est denuo, sed nequaquam pari magnificentia materiæ
 quæ præstantia, quod ipsum indicant lapideæ colum-
 narum bases ex incendio relictæ, quarum amplitudo lon-
 ge maiorem columnarum formam postulare liquidò
 cernitur. Iam verò extra peristylum templi, turris lig-
 nea firmo admodum opere ingentibus triginta pilis im-
 posita, tintinnabulum seu campanam sustinet æneam
 tantæ magnitudinis, vt eam dimensus præsentem me neo-
 phytus quidam, vlnarum os duarum, sex ambitum, tri-
 um & semis altitudinem; æris verò ipsius crassitudinem
 dodrantis vnus dimidiatique compererit. suauissimum
 est sonum, exauditurque longissimè. Qua templi pa-
 rietes, itemque vrbe tota, & circa urbem passuum
 ei duo circiter millia plurimi cerui & palumbes non
 modo vagantur impune, sed etiam tecta ciuium sub-
 quat, attractante nemine, propterea quia delubro dicati
 sunt. Ac de phanis quidem huius vrbis & monasterijs,
 scilicet longior, hætenus. Quæ postquam rogatu, vt
 sciret, neophytorum inuisimus, postridie Nara Tochim-
 tencarum quinque interuallo veni sub vesperam, acce-
 pisseque sum à Christianis incolis ingenti lætitia, credo
 quòd

quod Iaponij cuiusdam opera conuersi ad dominum, cum Gaspar plurimis maximisque occupacionibus impeditus eos adire non posset, nullum adhuc e Sociorum nostra conspexerant. Gens est fere nobilis, perfectum lebum cognatione attingit. Itaque vulgo cum ad cum minem, non nisi celsitudinem ipsius interloquendum appellare mos est. Triduum apud eos fui dumtaxat. Cunctio de fuit nunquam. Multa de quibus ambigerent linguas quaesiere: precationi vero mirum omnes quam deditur fuit. Digredienti autem mihi non modo munuscula quaedam obtulere benevolentiae causa, quae, ne se contentos putarent, recusare non potui, sed etiam equos & exploratores itinerum peramanter dedere. Itaque Sauiam, sed a Tochi leucas, iter intendimus. Id castrum in celeberrimo positum iugo, leucas a Meaco viginti distat in orientem, situ amoenissimo, quippe omne circa spatium cum aliarum formosae varij generis arbores, tum cedrus praerima pinusque conuexit: & inde in subiectos agros agrorum me consitos frequenterque adificijs atque cultoribus, ad praesensuum millia circiter sexaginta prospectus est. Huc equum tendimus, medio ferme itinere, stratos equos ducimus & quidem optimos nullo fessore conspiciamus, sagittas fere quindecim comitantibus, quos nobis Christianus omnes, Christianus ipse dominus loci Franciscus miserat. Igitur Tochianis domum remisit, & gratulante nouo comitatu Sauiam magna Christianorum voluptate peruenimus. Franciscus autem ipse, ut praesens exciperet, simul etiam, ut nobis occurreret in itinere, venatum ex oppido excesserat eo ipso die sed in agro circum non incidit, quod opinione celerius ambulauimus. Sauiam porro diuertimus ad eadem Christianorum societatem, cui coniuncta domus est Socijs nostris eximie comites dederunt, e crediditina fere materia opere egregio fabricata. Hanc etiam porticus ambiunt, longissimo, ut dixi, gratissimoque prospectu. Sub noctem Franciscus affuit magna cum domesticorum & clientum manu, apertum ingentem afferens, non sine magno quidem labore

quæsitum & impendio, quippe non canes modò, sed etiam quosdam homines fera malè multauerat. Pictam in templo Christi resurgentis imaginem, quam è nostro effingendam exemplari Franciscus egregij artificis manu curauerat, nixi omnes genibus pia cum prece venerantur primùm venatorio nondum ornatu deposito: deinde me perbenignè salutat Franciscus, agitque gratias quod ad se tam longè contenderim; tum, veritus credo ne mihi fessio de via molestus esset, magna cum amoris humilitatisque significatione se domum recepit. Vir est inter populares suos corpore simul & animo eminèntissimus: nam & statura Iaponijs quotquot vidi ad hanc diem omnibus antecellit: & eximia humanitate atque animi magnitudine præditus est. Accedit summa cum in armorum vsu dexteritas agilitasque membrorum; tum Iaponicæ superstitionis legumque peritia: quod ille studiùm cum ad veritatem religionis Christianæ transfulerit, tantos breui tempore processus effecit, vt Dei magnitudinem assiduè prædicare, cæterosque ad virtutem exemplo vitæ, plenisque pietate sermonibus incitare non desinat. Sanè ego eum ex abdito quodam loco exaudiui cum ad domesticos aliquot, quorum erant ethnici nonnulli, de fide Christiana disliceret, docerètque quantum inter patria Idola Deumque verum interesset. Qua in disputatione, elatus ardore animi, eò deuenit, vt diceret, nõ modò fidelis ministri, sed ne hominis quidem loco, qui Christianus non esset, posthac neminem apud se futurum. Atque hæc viri fides religioque eò admirabilior est, quòd vix ante annum ad Christum adiunctus est, eumque semel tantum à Baptismo Gaspar inuist. Castrum est Sauæ finitimum, cuius qui potitur à Daiondono reges desciuerat. Hunc quamquam magno proposito periculo nõ dubitauit adire Franciscus, nobis qui Sauæ remanseramus, enixè Dominum pro ipsius incolumitate precantibus: tantaque prudentia tractauit ingenium rebellis, vt quocumque voluerit flexerit hominem, eumque Daiondono, cuius in ditione sunt ambo, reconciliauerit. Magnam Sauanis læticiam attulit ea res, pacem

optantibus. Nec modò secularia procurauit. Franciscus, sed etiam nactus occasionem, Euangelio promulgato & Iaponicarum opinionum vanitate detecta, priores quosque eius loci viros desiderio Christianae religionis accendit. Paulo post, aliam dynastiam cepit ethnicum, eumque cum familia tota conuenit paucis ante diebus Baptismi Sacramento Ecclesiae iuncti sunt. Postea legatus ad Mini regem, duos egregios proceres ad Christum eadem felicitate traxit, quo ego cum exclusus temporibus baptizatus, ite non potui ad Gasparem scripsi Meacum, ut aliquem eius in causam ad illos mitteret, quòd eorum Baptismus ad Christianam religionem augendam non mediocriter periret. Atque haec & alia id genus multa Franciscus Norontem Saue & conciones, & priuata colloquia de rebus uinis habuimus, & varia sciscitantibus incolis facta est satis. Baptizati praeterea nouem: in ijs claro admodum loco natus adolefens, qui de Christianae religionis mysterijs à populari quodam neophyto edoctus ad Sauiam usque leucarum decem interuallo Baptismi causa venerat. Dum haec geruntur, affertur ad nos nauem portu Sacaiano stare paratam: quam ego ne occurrere amitterem, quamquam incoerentibus digressu in conuentionis, inde discessi. Et quia Sacaium petentibus praeterea quaedam loca erant praetereunda, Franciscus non modò necessaria nobis ad perfectionem omnia, sed etiam telis alijsq; telis armatos quattuor & viginti contulit, nec omnino quicquam est passus nos impendere. Compenset Dominus egregiam hanc in nos uiri benignitatem. Vos uero carissimi fratres pro salute Dominum assidue deprecamini. Sacaium uero ingenti gratulatione me Sanctius eiusque domus excipiunt. Triduum subisti dum nauis solueret, nec interea neophytos confirmare, officijsque destitimus. Cognoui etià Monicæ uirginis in hoc consilio constantiam: quæ ab alio quodam Meaceni proceri non mediocriter expetita, oes condiciones animo ex toto repudiabat. Sed cum iam hora perfectionis infa-

Imorensis oppidi Princeps, qui magna virorum nobilitate manu Sacaium ad me salutatim accesserat, itemque e Sacaiano grege Christiani primarij nos viatico instructos, honoris causa ad nauem vsque deducunt, nauarchoque commendant diligentissimè. Comes verò navigationis nobis magno Dei beneficio accessit Sacaianus medicus eximia eruditione atque existimatione vir, qui à superstitionibus patrijs conuersus ad Dominum, non modo communis officij laudem, verum etiam Euangelice perfectionis culmen expetijt; seculoque plane relicto, se ad nostram Societatem aggregare decreuit. Itaque vt profus exiret de terra sua, & de cognatione sua, rogauit me, vt in Bungum, aliove se mecum adducerem. Celsi facillè hominis precibus, iussumque omni patrimonio cedere filio item medico, pretiosum dumtaxat organum corporis retinere, quò facilius nobis ea ratione ad Iaponios principes, qui externa fere specie ducuntur, aditus patefieret; ad Cosmum Turrianum inde perueni, cuius mandato, ingenti neophytorum approbatione concionari iam de rebus diuinis instituit. Idemque super in vrbe Sacaiò tam sumptuosè indui, & tanto comitatu incedere solitus, mirum quanta nunc humilitate, quanta mansuetudine versetur in domesticis ministris apud nos. Verum ad rem redeo. Sacaij conscendimus circa Idus Maias, & Funaium die tertio decimo secunda navigatione peruenimus. Lecti sunt nuntijs de re Meaensi, Ecclesia illa tota valde gauisa est. Quarto post die Iosiquim pertexi, vt regem inuiserem, à quo humanissime acceptus, petijt acophyris id in primis optantibus, in templo ibidem exstruendo: ille verò non aream modo nobis ad mare secus arcem optimo situ, verum etiam fabros ad ædificationem libenter attribuit, quam speramus ad Christianæ religionis incrementum magno opere profuturam. His peractis Funaium redij: Funaiò perueni octauo die Ximabaram, quò Cosmus Turrianus trigesimo circiter ante die Cochinoense transfulerat. Magnos ibi concursus offendi ethnicorum ad verbum Dei audiendum. Christiani facti paucis it-

eis illis diebus ad centum & octoginta. Tonus enim
 se, itemque separatim vxor stipata grege cognouit
 & ciuium, Cosmum Turrianum adire, & concionem
 cum aures praeuissent, magis etiam quam antea pro-
 so ac beneuolo in nos animo recessere. Tum con-
 nibus omnium Christianorum auditis, nauem
 duobus per amplius ipsorum opera comparatis, Co-
 nocum magna nos turba longè prosequente renou-
 mus. Et quoniam allatum erat, Ioannis Petri Lul-
 onerariam nauem appulsam esse ad portum humani-
 gni Facundam, leucas à Cochinoco quinque circiter
 & viginti; misit eò me Cosmus ad Lusitanos uisitare
 eodemque Melchior Ficeredius quintodecimo post
 ad eorum confessiones audiendas, & sacrum missa-
 endum è Bungo peruenit. Hic dum uterque morantur
 me Barptolemaeus rex Omuram ad se per nauem uenire
 cat. Ego approbante Ficeredio me in uiam delecta-
 nio comite viro sectarum Iaponicarum in prima
 ro, nec Christianæ religionis ignaro. Aduentum
 Barptolemaeus, qui neminem ex nostris benedictio-
 disse, valde lætatus est, multa deinde percontatus,
 yereri se, ne familiares sui, & ij quidem quibus
 fidat, inter diuturnas bellorum occupationes Christi-
 doctrine rudimenta de discant, itaque renouata
 rios euocat, iuberque arrectis auribus, nostrum sermo-
 nem excipere. Non omitam hoc loco quædam
 huius Regis Christianam humilitatem & pietatem
 clarandam magnopere pertinentia. primum ad
 diu renitente ac repugnante me, peruenit de nocte
 eo superiore quamuis inuitus accumbere. Sabbata
 sa, familiariter se inter me & Iaponum eorum
 locat, & studiosè docet hominem (to eum
 interprete) quam potissimum: in sententiam
 rum optime norit ingenia, uerba facere oportet
 to deinde sermone, idem in inferiorem locum
 ac demissè in famulorum turbam eo sese con-
 pit, ut ipse exemplo suo demonstrat, quam

Euangelio, quantus Euangelij præconibus debeat. Ac
prima quidem illa disputatione ex ipsis creatis naturis
vnam esse omnium creatorem euidenter ostendimus.
Tum declaratum est, quæ Japoniorum numina, quis Chris-
tianorum Deus esset infinita bonitate, potentia, sapien-
tia præditus. Quæ illi cum stupentes audirent, magnopere
videlicet lætabantur, sese ab inanum Deorum vene-
ratione ad talis tantique Domini cultum esse traductos.
Reliquis verò diebus actum de cœlesti beatitudine, pœ-
nis inferorum, aliisque rebus eiusmodi, quas maxime
neophytis initio proponere consueuimus. Et sanè tali-
bus egeret monitis visa est mihi Barptolemai familia:
nam ipsius quidem Regis in fide constantia planè vicit
expectationem meam. Quæ viri laus eò maior est, quòd
necita pridem Christiana sacra suscepit, & eo ipso nomi-
ne à popularibus suis per summum scelus atque perfidiã
regno spoliatus, finibusque suis exactus est, vix vno sibi
relicto puero victus quotidiani administro. quanquam
deinde in regnum est diuinitus restitutus, rebellibus par-
tim supplicio affectis, partim, cum ad sanitatem redi-
rent, veniamque supplices percerent, in fidem receptis.
Ego dies aliquot apud eum commoratus, Facundam ad
Luhanos reuerti. Ibi redduntur mihi à Cosmo litteræ
ut ad se primo quoque tempore veniam, inde mihi ne-
cessario in Bungum esse proficiscendum. Cochino cum
ego traieci minimè tuta nauigatione, etenim nocte de-
terrum quendam ad portum appulso duo piratarum
masere myoparones, qui tamen præclare instructo
nauigio nostro, propugnatoribus acriter dimicanti-
bus reiecti sunt. Cosmus interea in febrim inciderat:
in simulatque leuatus est, in Bungum ab eo discessi,
in aliarum rerum causa, tum verò vt Ioanni Bap-
tiste nostro in eius Ecclesiæ procuratore succurre-
rem. Primo post profectionem die Ximabaram de-
cessit, Ariam Sanctium ibidem reperio in erudiendis
catechumenis occupatum. Et quoniam neophyti
magno concionum desiderio tenebantur, dies ali-
quot rogati ipsorum in eo munere posui. Candidatos
etiam

etiam aliquot Christianis præceptionibus probè infra-
 tos, sacro fonte abluimus. Tonum ego præterea, & de
 me vicissim inuisit, audijsque cum suis peratente des-
 bus spiritualibus differentem. Quin etiã cœmeterio Chri-
 stianorum, quod illi mirum in modum expectabam, in-
 cum idoneum, itemque nouo templo exstruendo, in
 alios etiam vsus, infulas tres excelsa confitas pinu boni-
 nè largitus est. porro grex ille neophytorum in primis
 flagrat studio rerum diuinarum, quod cum alijs etiam
 plurimis clarè perspeximus, tum illa præferim. In his
 bant anniuersaria quædam ethnicorum festa ludis
 celebritatis eximia, ad quæ, vt apud nos ad Cosopos
 Christi solennia, omnes omnium ordinum homines
 ritu patrio conuenire consueuerant. Cum se Christiani
 affuturos negarent, enimuero Bonzijs ceterisque magi-
 num facinus visum. Itaque Tonum aduentum, inuicem
 Christianorum queruntur, obsecrant etiam arguunt, ut
 ne patrijs dijs & ciuitati vniuersæ, sibi denique ipsi res-
 tam inuri contumeliam sinat. Permotus hæc oratione
 Tonus, vocatos ad se Christianorum primarios dilige-
 ter hortatur, ludos ne deserant. Aiunt illi, se Christiani
 legibus prohiberi, spectaculis interesse, quæ idcirco
 tribuantur honoribus: proinde nequaquam assensum
 Ad ea Tonus, si minus idolis, mihi certe meliore
 hoc date. Illi verò in proposito omnes obfirmati. Quis
 quid volueris, inquit, nobis facito, leges nolimus
 quaquam violare decreuimus, atque ita ab Tonum
 gressi, in templum sese vniuersi recipiunt, magnam
 fortiter expectantes. Et sanè (vt acri sunt & veterum
 Iaponij ferme dynastæ natura & ingenio) mirum est To-
 ni imperio cunctos non illicò fuisse mastratos. Sed
 fortalsè multitudine terretus, iussit illis renuntias, quo-
 niam in sua religione tam obstinati persistere, quod
 attinet ad ludos, agerent quod probarent, se illos
 non cogere. Quare neophyti magnopere in fide perat-
 que cõfirmati sunt. E principibus ciuitatis Christianus
 quidam Leo nomine, Toni propinquus, nuper est ma-
 tratus. Is, quod ære suo templum additis liberalioribus

his exstruxerat, & Christianam religionem non modò
 contra cæteros ethnicos, sed etiam contra ipsum Tonù,
 ubi opus esset, egregiè tuebatur, Bonziorum scelere cre-
 ditur veneno fuisse sublatus. Hunc neophyti, vt mutuã
 inter se Christianorum caritatem publicè ostenderent,
 quam magnificentissimè extulère: feretrum cum Lita-
 nijs & precibus magnaque cereorum ardentium mul-
 titudine septingenti ferè neophyti sequebãtur. arca ves-
 pere condita est circumfusa serico. postridie lapideum
 additum est monumentum, & lignei circumquaque
 cancelli, Crucibus duabus, altera ad ostium septi, latera
 ad monumenti caput, impositis opere politissimo. Ita-
 que vulgò locus quotidie celebratur ac visitur. Verùm
 de Amabaranis hæcenus. Ego inde Funaium, mox ve-
 ni Facundam: ibi hæc scribebam ad vos septimo Cal.
 Nouembr. MDLXV.

LVDOVICI FROII AD
 Socios in Indiam.

NNO superiore, fratres carissimi, ad
 vos scripsi Firando, constituisse Col-
 mum Turrianum, vt Meacum suble-
 uandi Gasparis Vilelæ causa proficis-
 ceret, quod multa esset ibi messis, ope-
 rarij pauci; mihiq; comitem itineris
 ab eò assignatum fuisse Ludouicum
 Almeida. Nunc mihi, tam longa peregrinatione Dei
 officio peracta, visum est faciendum, vt ea potissi-
 mam per litteras vobis exponerem, quæ vobis cognitu-
 randissima putarem fore. Et quoniam totum hoc
 muneris ita inter nos ego & Almeida initio
 distribuimus, vt ille iter ipsum quæque in itinere gesta
 ego res Meacæses, & alia nonnulla de Iaponiorum
 moribusque probè comperta persequeret; omnia
 peregrinatione, ego quòd mearum est partium hisce
 litteris: vos autè maior videlicet huiusce gen-
 tis mi-

tis miseratio capiet, reputantes quanto artificio, quanta
 solertia sagacissim⁹ ille humani generis aduersarius, pro
 speciem religionis, cæremonijs plurimis inibus quo-
 ceptas Iaponiorum mentes ad interitum perducere
 pertrahat. Ac primùm in eorum animis proflus error
 est notitia omnis, non modò CHRISTI liberum
 nostri, verùm etiã vnius Dei rerum omnium opiti.
 Superstitionum verò permultæ sunt sectæ, quarum ex
 quisque voluerit liberum est sequi; sed præcipue dua
 quæ ab Amida & Xaca denominantur. Itaque complu-
 ra visuntur cœnobia non modò Bonziorum, sed Bon-
 ziarum etiã vario corporis habitu, quippe alijs iro-
 nis tunicis albis, extimis nigris vtuntur, alios cinctur
 distinguit color, quorum idolum est nomine Dentu.
 ab ijs Amidani magnopere dissident. Bonziorum porro
 omnes magnificè habitant, habentque perampla vasa
 galia. Iisdem cœlibatus indicitur, nuptias contraxisse
 capitale est. In phano medio aram excitant: in ea ligatur
 Amidæ ligneum, corpore supra lumbos nudo, multo
 brem in modum auribus perforatis, in rosa vitem ligatur
 confidet præclara ad aspectum. Ingentes habent bulbo-
 thecas, cœnationes ad cibum vnâ sumendum, aram
 ta seu tintinnabula, quibus ad preces horarias con-
 rantur. Vespere præfectus certum vnicuique argumen-
 tum ad meditandum proponit. à media nocte ante
 templi, alternantibus choris quasi matutinas recitant
 preces è Xacæ libro nouissimo: prima luce horam vnâ
 singuli meditando consumunt. mento capiteque
 raso. amplissima peristylia cõstruunt, & in ijs Fouo-
 rum (hoc nomine Iaponij quidam sancti appellatur)
 facella. dies per annum festos agitant multos. Sunt au-
 tem Bonziorum claro vt plurimum genere: namque Iapo-
 nij proceres multiplici prole onerati, quibus sine am-
 plum satis patrimonium relinquere se posse ducunt.
 hos ferè ad Bonziorum numerum aggregant. Insuper
 eorundem sacrificulorum est auaritia: omnes conuul-
 da pecuniæ norunt vias. Vendunt artificio suo multo
 ta chirographa, quorum præsidio sese tutum à dæmoni-
 bus

bus fore vulgus putat. Mutuantur etiam nummos, quos in altera vita multiplicato reddant scœnore, dantque cautionis causa syngraphas creditori, quas è vita discedens secum ad inferos deferat.

Alia est familia sanè frequens eorum, quos Janambaxos vocitant, crispante ac vibrato capillo. ij res vel amillas, vel furto sublatas ita comperiunt. Statuunt ante sese pœctum, hunc dæmon certis euocatus carminibus occupat: ex eo deinde puero: quod auent cognoscere, sciscitantur. Horum preces in vtranque partem multum valere creduntur. Itaque preces eorum faustas æque dirasque pretio populus comparat. Huius ordinis candidati, antequam admittantur, bis terue mille in simul montem quendam editissimum petunt. Ibi sexagesimum diem pœnitentiæ nomine, vbi sese voluntario supplicio macerauerint (quo ipso tempore sese illis eam omnia varia specie visendum offert) quasi iam laurea donati, & in cæteram adscripti familiam, floccis quibusdam albis ornantur è collo pendentibus, atrisque pilis qui non nisi summum capitis verticem tegant: atque his tanquam insignibus inde Iaponis prouincias peragant, seque operamque suam vbique vendunt, aduentum suum in oppida significantes pulsant, quem secum circumferre singuli soliti sunt. Non defunt alio nomine Genguis, qui res item furto surreptas, furesque ipsos per diuinationem demonstrant. Ij in excelso montis iugo sibi domicilium collocarunt: atque atro colore ob assiduum solis, pluriæ, venti, gæque patientiam. Vxores ducunt, sed non nisi ex suo genere ac stirpe. Ijsdem (vt fertur) è capite quasi corniculum quoddam extuberat. Editissimas rupes atque acutissima subeunt, fluuios traieciunt maximos vnius dæmonis, qui vt infelices magis in errorem inducit, iubet illos montem quendam altissimum ascendere. Hic cum miseri ad præfinitum vsque tempus magnum desiderio præstolantur. Tum illis denique circa meridiem, aut sub vespërâ sese offert dæmon, quem sub Iapidæ nomine venerantur, transiitque per mediū eorum

eorum

eorum. ex eo viso tanta in hominum pectoribus arde-
 dullis insidet superstitio, ut nullis deinde rationibus
 sit euelli. Confueuerat etiam diabolus in alio quodam
 monte sese Iaponijs visendum præbere. Quisquis mo-
 re beatarum sedium ac paradisi desiderio tenebatur,
 ferebat eò sese, eamque visionem expectabat: deum
 oblatum sibi visum, eiusdem suasu, in interioribus
 que sequebatur recessus ad foueam profundissimam
 in hanc dæmon desiliens, cultorem vna secum ad ma-
 ritum detrahebat, patuit in hunc modum fraus. Sæpe
 ea superstitione captum filius ab euim odi consilio
 uocare frustra conatus, sumpto arcu & sagitta, ad
 cum vsque occulte profecit. Comparati uti dæmon
 humana specie non sine splendore quodam. Hæc
 nex dum venerabundus adoratur, adducit arcum, pro-
 re filius, emissaque in spectrum sagitta, pro-
 pem immutata repente figura confixit. Inde fugam
 cruorem bestiarum persecutus, ad præcipitum illud, quod
 dixi, peruenit, quo in imo per multa ossa reperiuntur
 rum, quos dæmon per eam speciem ante deceperat,
 que ira & à præsentem parentem interitum, & carere
 pinione vsque adeo pestifera liberauit. Ad hæc
 est frequentibus Bonziorum cœnobijs admodum
 lebris (Coiam appellant) quorum princeps auctoritas
 perhibetur fuisse Combendaxis veterarum cathedra
 que dicendi famam sanctimoniarum consecutus: com-
 men diabolica planè iura legesque descripsit, in
 tor etiam fuisse dicitur literarum, quibus nunc in
 Japonij viuunt. Is cum ad senectutem peruenisset,
 vltro defodit serobe profunda quadrata forma, in
 torum circiter quattuor, eamque deinde seculo
 aperiri omnino vetuit, neque enim in præterita
 se; post aliquot millies millena annorum transiisse
 quandam doctrinam laude præstantissimam in
 regna venturum, nomine Mirozu: tum se quædam
 mum è fouea proditurum: interea sellam ducunt
 boribus corpus quiete velle reficere. Circa ipsam
 trum lampades ardent multæ & varijs eò multa præparantur

ciji; persuasum est enim genti, quicumque in id monu-
 mentum exornandum largi ac benefici fuerint, eos non
 in hac modò vita diuitijs auctum iri, sed etiam in altera
 opius Combendaxis patrociniò futuros incolumes.
 Eius porò cultui qui sese mancipant, intra ea cœnobìa
 quali claustra concluduntur, capillo in speciem abdicat
 vitæ secularis abrafo, cum tamen ibi deinde, prout
 eos egulibido, in omni flagitiorum genere volutantur.
 in illis ædibus, quæ (vt dixi) per multas sunt, præter mag-
 nam laicorum turbam, Bonziorum sex circiter millia
 numerantur. Mulieribus aditus eò non est, capitali si
 excelleriat pœna proposita. Fatonochaiti præterea
 domicilium est Bonziorum. Hi magnam puerorum
 turbam varijs artibus ad omne doli furtique genus e-
 rodiunt. Si quos eximia nacti sunt indole, hos de regum
 singulorum edoctos profapia ac stirpe, & procerum ri-
 gibus, armorum etiam vsu, dicendique arte exercitatos,
 regno ornatu in alias prouincias dimittunt eo consilio,
 vt sese regum filios euenti, per commendationem
 speciemque nobilitatis conciliata mutui nomine pecu-
 niæ, bene nummati ad se reuertantur. Itaque locus is-
 tatus est apud Iaponios infamia, vt si quem ex ea disci-
 plina fortè deprehenderint, confestim interimant; nec
 tamen impostores idcirco ab improbitate malitiaque
 abscedunt. Iaponiæ terra in Septentrionem adiacet am-
 plissima syluestrium hominum regio, leucas ab vrbe
 trecentas. Bestiarum pellibus induuntur, toto
 corpore, ingenti barba, mystacibus maximis,
 paxillo subrigunt potantur. Vini gens auida in pri-
 us ad bella ferox, formidulosa Iaponijs. In prælio lau-
 dat, salinis aquis abluunt vulnera. id vnum genti reme-
 dium est. speculum gestare dicuntur in pectore; ad ca-
 pite gladios alligant sic, vt in humeros manubrium des-
 cendunt. Aquita per ampla est vrbs in regno Iaponis Ge-
 nio. illuc frequentes comitant mercimonij causa, i-
 que vicissim ad eos Aquitani, sed rarius, quòd illuc
 veni, ferè perimantur ab incolis. Multa erant præterea
 in hoc

In hoc genere que scriberent: sed ne sim loquor, ad lapidum infamias redeo; qui ad memoriam sui nemini propiti-
dam illud vel maxime pertinere arbitrat, inanis glori-
cupidissimi, ut quanto maximo apparatu pompam
functi se peliatur. Funerum autem & exsequiarum
Meaco ritus eiusmodi est. Hora circiter ante equum
mo efferatur cadaver, amicorum turba velum
optimo ad rogam anteit, mox propinqua ac notata
liceres progrediuntur amictu candido (colorum fuscus
est) versicolori velo caput obducta, familia cum pro-
quaq; facultatibus ducunt, albo tunc ornatu tuberoso
vero dignitate atq; opibus præcellunt, et dicitur
magnifico apparatu & artis eximie lectica velatur
do loco incedunt pedibus vini peritiam sumptu
fitu. Longo deinde intervallo Bonzias carum
fitionum antistes auro sericoque resurgens lectica
statur ampla & præcella pretiosi operis, Bonzias
tus ferè triginta parasatis lineatisque, auro super
tis pallio tecti pertenui tum cineraceo quidam velle
colore (nam is quoque functus est) accedat præ-
pinea face, demortuo (ne offendant erretue igno-
rum) iter monstrat ad pyram. Huic Bonzias
ti succedunt, nomen concinentes damonis eius
defunctus in vita præcipue coluit: simul etiam
catus ad rogam usque tintinnabuli vice pullant
chartacei duo perâpla & expansa figura caudilla
hastilibus, chartaceæ item rosa varij coloris copio-
nient: quos qui gestant, tardiori procedenti
sic hastilia subinde concutiunt, ut flores illi
in speciem pluuia decidant, ventoque flante
tur: cum videlicet imbrem argumento esse autem
tui animam ad paradisi gaudia penetrasse, per
autem, octo prima lanugine Bonzias diuina
prælongas arundines cum vexillis cubitalibus, qu-
bus item idoli nomen inscriptum est, per
uersa trahunt cuspide. Tum iidem indigenis
ardenti inclusa candela decem laterne
ductis velo pertenui lateribus. Ad hæc

daeris vestimentis pineas preferunt faculas, dodranti-
 um trium longitudine, haud tamen accensas, quibus de-
 inde rogo flammam iniiciant. Eodem vestimenti colore
 permulti sequuntur, verticem capitis adoperti exiguis
 admodum pileolis mento subligatis, è nigro fulgente
 torio forma triquetra (quod apud eos honoris indicium
 est) ipsam schedula insignes, capiti affixa, in qua nomen
 eius, quem dixi, daemones legitur: quod ipsum quò ma-
 gis celebretur, pone certus homo tabellam ostendat cu-
 bitum longitudine, dodrantis latitudine, albo velo tenuis-
 simo tectam, inscripto ex utraque parte eodem illo no-
 mine litteris aureis. Tum demum à quattuor viris, lectica
 sedens magnifica defunctus ipse gestatur in veste candi-
 da, demisso capite, iunctisque precatis habitu manibus,
 ad caeterum amictum extrema toga papyracea superadditur
 libro exarata, quem Deus ille suus, cum in terris ageret,
 scriptum reliquisse perhibetur, cuius praesidio mentisq;
 vultu se compotes fore salutis existimant. Cadaver filij
 subsequuntur, quam elegantissimo cultu corporis: quo-
 rum oratu minimus pineam item fert satem ad ignem
 pyrae inferendum. Extremum agmen est magnae homi-
 num multitudinis ipsidem quae modo dixi pileorum
 insignibus. Ut ad locum exsequiarum peruentum est,
 Bonzj vniuersi & caetera simul turba cum strepitu æ-
 namentorum catinorumque horae spatio daemones il-
 lus nomen magnis clamoribus inuocant. Deinde hoc
 maxime modo fit bustum. Area quadrata satis ampla,
 cellis eminentibus, & velo crassiore ita praecincta
 est, ut singulis in quattuor caeli plagas ianuis introitus
 habeat. In medio fouea referta lignis, tecto eleganti
 opere ex vndulata materia super eam excitato, duas ha-
 bet in regione mensas vario ciborum genere (piscibus
 tamen exceptis & carnibus) praesertim vero carycis,
 medicis malis, placentis affatum instructas. Stat etiam in
 eorum altera vaporarium vasculum suffimenti causa
 panis impositum, & lignum aquilanum in disco. Ut igitur
 procedentem est, lecticae vinculum iniicitur è fune
 longo, quem, qui adsunt, certatim manu apprehen-
 den-

dentes vociferantur, vt diximus: postea totam sepulchri
 introrsus terna lustratione circumcunt. Deinde scilicet
 pyrae superimposita Bonzius earum caeremoniarum
 stes, carmen effarus, quod circūfusa turba nequaquam
 telligat, accensam faculam ter supra caput in orbem
 circo circummagit, vt eo significet gyro, defuncti
 nec originem habuisse, nec verò finem aliquando
 turam esse. Rotam inde faculam abijcit hinc duo ob
 functi filijs cognatisue arreptam stantes ad se hinc
 ra ad Solis ortum alter, alter ad Occalum, super caeteros
 ipsum mutuo sibi quasi honoris & officij causa ter
 porrexerint, deinde in lignorum struem iniiciunt. Super
 infunditur oleum statim, cum aquilano ligno & alijs
 doramentis, prout copiae superunt, magnoque in
 dio corpus in cinerem vertitur. Interea filij ad mensam
 accedunt, & aquilano ligno in vaporarium indro, sed
 ni suffitu parentem quasi iam ad caelestium numerum
 adscriptum supplices venerantur. Adoratione peracta
 merces laborum Bonzijs pro dignitate perhibetur. Ad
 stiti quinque vel decem vel etiam viginti acia vnum
 caeteris vel argentei deni viritim, vel certus carorum
 merus: prandium verò paratum (amicorum ac Bonzi
 rum turba dimissa) vel busti ministris, vel pauperibus
 vlcerosisque relinquitur. Postridie liberi cum amantibus
 & amicis ad rogam reuersi, cineres, ossa, dentes, & reliqua
 tui in vas inauratum imposita, domum r. ferunt, quae
 que vas veste contactum in medijs adibus locatur. In
 quentes adsunt iterum Bonziji ad priuatas exsequas
 demque septimo die denuò repetuntur. Deinde cineres
 certum in locum cineres terrae mandantur, quae
 imposito lapide, in quo ductis à summo ad imum
 maioribus litteris, nomen describitur de monte per
 que demortuus in vita coluerit. inde cōtinus de hinc ad
 sepulcrum se filij conferunt, ibi spargunt rosas, & caetera
 dam apponunt, vt habeat defunctus, vnde scilicet
 nec solum die, sed mense etiam & anno septimo per
 tos intra parietes eadem funebria iusta reuertunt, quae
 ti videlicet Bonziorum sagina, crebrisque
 viderentur
 Omnia

Omnino in hæc funera impensa fit à locupletioribus aureorum trium circiter millium, à tenuioribus ducentorum trecentorumque, nam quorum tanta est inopia, ut funeri sumptus desit, eos per noctem ac tenebras nullo apparatu vel pompa in sterquiliniū abiectos humi defodiunt. Aliud est etiā genus funeris, quod virtutibus in ora præcipue maritima ducitur. Ij cum Amidæ sese eximio quodam cultu deuouerint, eius visendi cupiditate flagrantes, mortem vltro sibi metipsi consciscunt. Ac primum emendicata per dies aliquot stipe, & in manicas induta, publicè concionantur ad populum, totamque consilij sui rationem exponunt, magna omnium approbatione; tantam quippe sanctimoniam cuncti suspiciunt: deinde sumptis faleibus ad vepres ac sentes, qui ad bratorum sedes iter impediunt; præcidendos, nauigium conscendunt nouum, saxisque ad collum, brachia, renes, crura, pedesque religatis, in altum prouecti, vel perforato de industria merguntur alueo, vel etiam deinceps in mare singuli sese præcipitant. Alueo vacuo confestim ignis ab amicis ac propinquis officij causa proprio separatim nauigio prolecutis iniicitur, nefas purantibus nauem tantis religionibus consecratam, ab illo prorsus in posterum attingi mortalium. Sanè, dum nos peteremus Meacum, octo diebus antequam ad Insulam Hiu peruenimus, viri sex, sceminae duæ simul eo genere lethi perierant ad oppidum Fore. His deinde populus ædiculam vniuersis, columnam pinumque singulis perpetui honoris causa prope litus crexerant, & imposita baculis complura chartæ sgmenta, ædiculæ toto recto defixerant, carminibus plurimis intra parietes propositis, quæ beati illius cœtus egregias laudes celebrarent. Itaque visebatur locus die nocteque superstitiosissimè. Ac fortè per eos dies dum ad quendam insantem Baptismo lustrandum ego & Ludouicus Alarida tendimus, illac nobis iter facere contigit: atque eo ipso tempore prodeuntes è sacrario quinque circiter vetulæ cum globulis prelatoris, quæ vulgò rosaria dicimus, (adeo Christianos mores Lucifer æmulatur)

parum ludibrio nostram ridere dementiam, patitur
 uero vultu nobis impietatem exprobrare, sacrum illud
 monumentum nulla veneratione honorisue signifi-
 catione praterentibus. Restat ut de Bonziorum con-
 cionibus pauca perstringam. Ea si minus crebra quam
 apud nos, certe quam apparatissima. In templo per-
 no cum serica superne ymbella suggestus amollitur
 eo stat ornatu sumptuoso cathedra: ante cathedram
 fascia cum tintinnabulo & libro. Vbi concionis tempus
 aduenerit, ad suum quaque doctorem in varia compo-
 sita frequentes laponiorum sectæ conueniunt. Ille sugges-
 tum ascendens, & in sella confidens, magnifice se
 circumspicit: deinde indicto campana silentio, prout
 eo quem diximus, recitat libro, quæ mox idem libellus
 explicat. Sunt autem hi concionatores viii sectæ cele-
 sti, atque ad flectendos animos auditorum idonei
 quoniam hiat semper auaritia Bonziorum, eo portu-
 mum omnis spectat eorum oratio, ut populum in-
 cant specie pietatis ad sua locupletanda carobia, or-
 tio beatiorum in altera vita fore quemque affirmant
 quanto, quæ ad sacra vel exsequias pertinent, quanto
 pompa & impensa curarit. Cumque ita multæ aspectu
 inter se pugnantur numerentur superstitiones atque in-
 milia; in eo tamen vel maxime laborant magis in
 sua quisque mendacia & fabulas ita discipulis pro-
 bent, nihil ut præterea verum, nihil ad æternam salutem
 tutum, nihil dignum quod audiat, existiment. Accer-
 dunt alia quoque artificia, incessus grauitas, ornatusque
 habitus dignitas, denique species omnis exterior, quibus
 rebus laponiorum pectora tantis opinionum per-
 uersitatibus imbuuntur, tantamque ex ijs fiducia ac
 spem salutis æternæ concipiunt, non solum ut domos
 sticos intra parietes, verum etiam in publico, necnon
 vrbe rosaria ferè semper manu percurrant, ad Amida
 Xacaque diuitias, honores, bonam valetudinem, sempiterna
 gaudia suppliciter postulantes.

Quæ cum ita sint, carissimi fratres, existimate potest
 ipsi, quanto Dei auxilio indigeant, non modo qui in hoc
 loca

loca Euangelium afferunt, sed etiam qui allatum accipiunt, sequere licetis idolis ad Christum adiungunt: quip perora diabolo machinis oppugnantur, ita sollicitantur affiduis Bonziorum dissuasionibus, postremò ab affinis amicisque adeo contumeliosè, molestè, acerbèque vexantur, ut nisi diuina gratia sacrificijs ac precationibus Ecclesiæ Catholice conciliata subueniat, multorū vel potius ferè omnium fidem atque constantiam his certe nascentium Ecclesiarum inijs valde periclitari necesse sit. Quò magis vobis, qui salutem animarum tam vehementer expetitis, Iaponicos hosce greges præcipuè in Domino commendatos esse par est. Nos Sacaium ex itinere venimus quinto Calen. Februarias Ludouicus Almeida quibusdam negotijs primùm, deinde etiam valetudine aduersa impeditus, ibi diutius substitit: ego diei non amplius mora facta, profectus inde, Meacum leucarum tredecim interuallo perueni pridie Calend. Februarias. Aduentu meo cum cæteri Christiani, tum Galpar Vilela præcipuè, qui neminem è nostris Meacito ferè sexennio viderat, mirum in modum recreatus est. Is quadragesimum nondum ætatis annum excedit, sed cani septuagenarium indicant, frigorum vi vehementer affecto consumptoque corpusculo. Meacensi lingua, quæ, ut celeberrimi populi regiæque vrbs ferè elegantissima, iam nunc vitur ita peritè, non modò ut confessiones intelligat, sed habeat etiam conciones. Quosdam in super libellos ad pietatem vtilis in eadem vitit linguam, aliosque deinceps non intermittit subsecuis operis vertere. Quod reliquum est, nos omnes Dominus pro sua bonitate perpetuò tueatur, operumque nobis ad voluntatem ipsius & rectè interpretandam, & ritè exsequendam impetrat. Meaco. II. Calend. Martias, MDLXV.

D 4

EIVS

EIVSDEM AD SOCIOS.

X ijs litteris, quas ad vos dedi meo
 bruario, multa de laponicis emere
 que superstitionibus cognoscenda
 arbitror: alia nunc de rebus per
 Meacensibus addam hac epistola
 outo vobis fore non inuicidam. Et
 vt scripsi ad vos antea, Meacum
 magna Christianorum lætitia pridie Calendas Februa-
 rias: incidit meus aduentus in ipsum noui anni
 um, quod hac hyeme laponij à Calendis Februarijs
 spicati sunt: varius enim est in his regionibus anni
 sus; longè alia atque apud nos ratio temporum,
 que descriptio. Vetus est autem gentis mos, vt
 no incunte, ab die nono Lunæ adusque regnum
 regni proceres, & Bonziorum principes ad Regem
 que suum salutandum non sine donis accedant. Et
 ferè magnus chartæ numerus, aurea stabella
 bre facta, & alia eiusmodi atque hæc conuictio,
 inde ab antiquis ducta temporibus, cum in alijs
 bus regnis, tum verò in hoc Meacensi tanto diligentius
 retinetur, quanto Cubus, honore atque
 cæteris omnibus laponis Regibus antecellit: quod
 dem honos vxori quoque ipsius, matricque tribuitur.
 Hos autem salutatores Cubus longo cubiculo
 dine admittit ille quidem in penetralia, operam
 peristromatis aureis adornata; sed ad eorum
 lutationesque (ea loci & personæ maiestas est)
 minò respondet: insignibus tantum Bonziorum
 dam id habet honoris, vt stabellum quod tenent
 bus, paululum inclinet; atque in hunc modum
 nobilitatis viti inducuntur: nam inferiorum
 hominibus, quamquam locupletissimis, &
 tiosissima dona ferentibus, nullo pacto ad eum
 Et quoniam ad viam Euangelio muniendam, &
 mationem apud rudem ignarumque veterum
 gloriæ populum colligendam pertinere magis

visum est, ut Evangelij præcones nequaquam exclusos inde fuisse constaret; dedit operam Gaspar, ut illum ipse quoque per idem anni tempus inuiseret. ac superioribus quidem annis aulici cuiusdam beneficio potētis viri, ad Christianam religionem propensi, aliquoties introductus est: nunc verò mihi quoque eiusdem opera patuit aditus. Cubum ergo primum, deinde vxorem, postremò separatis in ædibus matrem inuisimus, honesto comitatu ad regiam vsque deducti: & cum benignè accepti sumus ab omnibus: tum verò à matre humanissime, quippe quæ non modò potionem nobis misceri iussit à famulis, verùm etiam Zacanam (salsamenti genus id est oliuatum instar) de more paxillis insertam; suis ipsa manibus honoris causa porrexit. Eam inuenimus in cœtu nobilium fœminarum sedentem ante sacellum ornatum, in quo erat Amidæ puerilis effigies egregiè picta cum diademate, aureis è capite radijs emicantibus. mirum ibi silentium, mira modestia, mira denique domestica disciplina: vehementer dolendum ut sit, tantam indolem tantis diaboli fraudibus opprimi; orandusq; sit etiam atque etiam Dominus, ut hæc tenebras, Evangelij splendore pro sua infinita bonitate disijciat.

Ut eo functi sumus officio, postridie Gaspar ad neophytos reuiscendos abiit Imorim; ego Meacensibus prædicare Evangelium institi, cum alijs, tum verò quibusdã e Cubi familia viris illustribus, qui ad nos ventitare cœperunt: ex ijs tres audito iam aliquoties verbo Domini, baptismum à nobis vehementer efflagitans sed idcirco differtur, ut interea melius Christiana rudimenta atque instituta percipiant. Auditores habemus mirum in modum curiosos; nullum quærendi finem faciunt, præsertim qui sunt è Ienxuana familia, quæ omni sublato numinis metu, corporis voluptates pecudū more persequuntur, si nihil in animum inducunt credere, nisi quod certant oculis, manibusque contrectant: quamobrem expugnatur difficillimè, nec nisi euidentibus planè demonstrationibus cedunt. Obijciunt autem nobis inter alia: si quidem est Deus, ut dicimus, idemque adeo bo-

nus est: cur ad hoc vsque tempus celauit bonitatem suam
 eamque tam serò Iaponiis declarauit: respondere autem
 ad hæc omnia sic, ut contradicere nequeant: sed tam
 tam densæ illis tenebræ sunt, ut insolitam Euangelii
 eam vix pauci admittant: qui tamē eo sunt ingenio
 indole præditi, ut ubi verbum Dei quasi terra temerè
 ceperint, quò tardius acceptum, eò diligentius amplexi
 tur ac foueant. In vniuersum autem, Iaponiis ingenio
 ad Christianam religionem in primis idonea sunt, præ-
 stantque non solum in cognoscenda veritate soliditate
 ac studium, sed etiam in retinenda fide ac constantia
 riam. tres quidem ij quos modò diximus, antea præcipue
 eo genere diligentia sunt, non modò ut Christianæ do-
 ctrinæ præceptiones ac formulas suo descriptis christo-
 pho deinceps memoriæ mandet, idq; celerim sed et
 quæ ex concionibus nostris audire, domum regressi in
 commentarios referant, præsertim quæ de mundi crea-
 tione, de immortalitate varijsq; viribus ac facultatibus
 anime discernuntur. Eos deinde cōmentarios cōscribit
 cio nostro Damiano recognoscendos idem. Et eius-
 eiusmodi gentis natura, tum illud quoque, vel maxime
 Christianam causam adiuuat, quòd multa sunt Iaponi-
 tionum sectæ, non solum diuersæ ac variæ, sed etiam
 ter se pugnant: quòd facilius est, diabolica mēdaci-
 desque conuincere. Circa Meacū in parentibus corpore
 plurima sunt idolorum phana, è quibus adij. Christiani-
 tū ductu nonnulla: in ijs quoddam est Amida: statua
 vrbe quattuor serè passuum millibus, à patris Iaponi-
 ribus conditum ac subinde renouatum. longioribus
 narum centum circiter & quadraginta. ingens hæc
 valuas in medio, ingredientibus obijcit sic suggestus
 in quo Brachmanis habitu, perforatis auribus, manibus
 & capite raso ingens Amida: statua considerat, super
 am quasi pro vmbraulo pendente excepta carum manu
 magna que tintinnabula: circa, ludentiū spera: ingens
 cernuntur milites strictis telis armati, salutes Achilles
 anus venefica, dæmonesq; terribili: effringunt autem
 ta quadam imagine ventus, horrificoq; aspectu terrore
 alioq;

ad hæc septeni gradus ad templi totius longitudinē por-
tinguntur: in ijs ordine certo dispositæ vnius Canonis A-
midæ filij imagines omnino mille, hinc inde quingentæ,
eadem omnes forma, ore venusto, egregiè factæ, tricena
brachia totidemque manus ostentant: e quibus duo tan-
tum ad reliqui corporis magnitudinē apta proportione
conueniunt, cætera parua sunt, duo etiam lumbos præ-
cingunt. Singulæ porro statuæ bina tenent iacula, pectus
insignitæ septenis hominum vulticulis, corona capiti im-
posita cum diademate radiante. Sunt autem cuncta eius
templi non modò simulacra, sed etiam quæ diximus tin-
tinabula, & ipsæ catenæ magna obryzi auri copia scitè
admodum ab imo ad summum vsque verticem intecta
sunt, ut fulgorem intuentes oculi ferre vix possint: locus
est celeberrimus, multique eò longinquis è regionibus
regionis causa confluunt.

Inde passuum interuallo duùm circiter millium,
collis atollitur, ad cuius radices veterem quandam aca-
demiã multis distinctam cœnobijs tenui fluens aqua
rimis circueit amœnissimus: multa ibi delubra, quorum
iam quibus magno cultu adoratur statuæ cacodæmo-
ni, facie magis etiã quàm apud nos pingitur, scæda &
& horribili. in summo autem colle ingentia tria lignea
templa, lignis item columnis mira crassitudine suspen-
duntur, infimo pavimento strato laterculis lauigatis. In
eorum vno colossæum immanis magnitudinis Xacæ si-
gnum, singulas habet ad dextram laeuamque statuas pau-
lo minores: à tergo autem quoddam quasi folium ex-
surgit, ex quo sigillorum vnius palmi duo circiter millia
prominent, infantesq; præterea bini ferè quadraginta.
denique latus vtrumque templi, spatis armati dæmones
hæc custodiunt: hæc autem aurata sunt omnia. Alterum
est templum probandis, & laurea donandis veteri acade-
miarum more scholasticis destinatum. In eo pulpitem,
vni illis compluribus è superiori parte pendentibus, emi-
net ligneum, in quod scalis tribus ascenditur est ibi mē-
sa cum cathedra parata magistro, qui actibus eiusmodi

præ-

praesidet, itemque ad inum suggestum altera in-
sum discipuli, qui eo iudicio probandus, insignibus
que doctrinae publicè decorandus est. templum autem
ipsum lacertae, seu stellioni dicatum est, quem vulgare
um & praesidem litterarum & eruditionis excelsam
huic nulla neque ara, nec statua, vt ceteris Dis er-
tur. in summo tantum laqueari, multiplicem conu-
tus in spiram ingenti orbiculari depingitur forma,
scholastici dum eum supplices venerantur, oculis
mentemque simul ad superna cogantur attolent. Ter-
tium phanum altitudine duo proxima superant, cas-
sum offendimus. è regione sunt aedes per amplam, cetera
ra magnifica; scholasticorum id domicilium est, ubi
erant praeterea ibidem visenda, sed imminente iam no-
ste reuertimus.

Hæc habui quæ ad vos in praesentia scriberem, et
si minus læta videbuntur, quod parum videlicet
rei Christianæ amplificationem attineant; eo diligenti-
tius orandus erit vobis Dominus, vt de Ecclesiæ
incrementis, & rei Christianæ progressibus magna vo-
bis in posterum ad vos, maiore cum animi nostris
strisque fructu, spiritalique solatio scribere liceat.
Quamquam post nostrum ab vrbe Firando discessum
non pessime posita est opera: Deo quippe adiutus
te laponii sexaginta ad Christianorum numero
rum adiuncti sunt. Quod reliquum est, nos
omnes pro sua clementia Dominus
perpetuò tueatur, ac protegat. Me-
aco, pridie nonas Martias,
MDLXV.

EIVSDEM AD SOCIOS.

VOD vos velle maximè intelligo, id hisce litteris agam, vt Ecclesiastica primùm, tum cætera persequar. Quadragessimæ diebus Dominicis omnibus Gaspar Vilela Euangelium declarauit. quarta quaque feria Damianus noster de Pœnitentiæ Sacramento copiosè disseruit. sexta, sacro missæ peractò, non destitit Iaponius puer ex ijs quos educamus, de Passione Domini verba facere: quam in sententiam, conuenientibus nocte neophytis, Vilela denuò disputabat, ijs præcipuè locis insistens, quibus auditores ad pietatem excitari maximè possent. Dominica in Palmis quoad eius fieri potuit in tanta ædium angustia) Catholico more cæremonijsque transacta est. inde ex oppidis finitimis atque etiam remotioribus neophyti ad indulgentias (quas à summo Pontifice datas Catholico ritu proponimus) Paschatisque solennia frequentes venire ceperunt. in ijs quidam cum vxoribus liberisque nobiles viri, quamquam lecticis aut equis vsi, tamen assidua pluuia valde vexati, pietatis laudem cumulare patientiæ meritis. Vilela ducentorū fere & quinquaginta confessionibus auditis, quinta feria in cœna Domini mandatum Euangelicum de mutua dilectione publicè docuit. postea cum de Eucharistia suauissimè perorasset, cœlestem panem Christianis circiter septuaginta distribuit: qui cum ex intimo sensu, & gaudio spirituali, copiam funderent lacrymarum, sanè quam ingenti nos affectu solatio. in sacello intimo Iudouicus Almeida sepulcrum crexerat ornatissimum. in eo Corpus Domini conditum est, armatique custodes adhibiti. Vespere, solennibus officijs persolutis, puer Iaponius in exponenda Passione Domini serie collecta è quattuor Euangelistarum historijs, horas duas fermè consumpsit. quæ deinde expiratione potissimum indigere sunt

vifa,

visa, in ijs Vilela ex instituto declarãdis immemorans est
 suadēs auditorib⁹ pœnitentiã; sed calcar videlicet cœn-
 tibus: nã cùm sãpe aliãs, tũ eo maximè anni tẽpore ven-
 tarias ab sese pœnas, easq̃ue adeo acerbas exogere solent
 sunt, summo opere gratulandũ vt sit, in vltimis hũc er-
 rũ finibus, inter tot idolorũ cultores, in ipso denique
 ita dicam) regno diaboli, sacratissimæ Crucis trophe-
 salutaremq; humano generi mortem Christi Domini
 tam incitatis hominum studijs, tanta religione, tam ge-
 ra memoria celebrari. Maioris hebdomadæ Iustitiae
 trinitatem, ingens gaudiũ Dominicæ Resurrectionis ex-
 cepit. à media nocte, domus Christianis completa est,
 turgiam & supplicationem matutinam expectantibus
 ea peracta, simul etiam Christianis aliquot Eucharistia
 Sacramento refectis, concio habita est de Resurrectione
 Domini Paschalibusq; mysterijs, inde conuulsiões ex-
 par instituit eo consilio, vt quàm arctissimis Christiã-
 rum animi caritatis ac beneuolentiæ vinculis inter se
 iungantur. simul etiam per eam occasionem colloqui-
 de rebus cœlestibus habita, ductaque præ dilectione
 vesperam. quãdam præterea è diuinis laudibus dicta
 ta. quo strepitu exaudito gentiles, præsertim quod in-
 nihil de apparatu ædiculæ nostræ cognouerant, ita
 vehementer vt fores aperirentur: obisti non potuit
 troiẽre permulti, pleræque verò mulieres diuino quod
 instinctu nixæ ante aram genibus, manibusq; lacrimis
 effigiem Christi Domini supplices adorauerunt. Postea
 neophyti, qui ex oppidis vicinis ad festa conuenerunt,
 Gaspare officiosissimè salutato digressi sunt: nunc autem
 id Gaspar agebat, vt sibi diuersorũ conduceret propo-
 giam in superiore vrbis parte, quod toto iam festinatio-
 nio frustra conatus est; vt ibi quoque posset Euan-
 ge commodius. Verũ fatigiam de rebus Ecclesiasticis
 ad alia veniamus. Ante discessum Almeida, cum vici-
 pus eius reuersionis adesset, perducti sumus vici-
 insignia quãdam vrbis ædificia ac templa, quorum
 ta est religionis ac magnificentia.

ex alijs omnibus regnis peregrini Meacum fere assidue
 confluunt. Ex ijs nonnulla perstringā: infinitum est enim
 singula persequi. Aedes igitur qualdā Cubi primum ad
 unius eximio quodā artificio atq; elegantia exstructas
 oblectationis & animi causa. nihil ego nec in Europa,
 nec in tota India tale conspexi. ijs horti subiecti sunt cū
 alijs arboribus ignotis in orbe nostro, tum cedro, cupres-
 so, pinu, malis medicis confiti: que omnes arbores, varias
 in figuras artificio manu coacta, cameras, tintinnabula,
 turris, aliaque id genus plurima refertunt. iam lilij, cya-
 ni, rosa, florumque tanta est copia, tanta colorum o-
 dorumque varietas, non solum vt aduenas ac pere-
 grinos, verum etiam domesticos ipsos atque cultores
 cum voluptate atque admiratione retineant. neque
 horti modo, sed vrbis ipsa quoque pulcherrima. via lata
 ac directa, foribus arcium instar (quæ res surta & la-
 trocinia maximè prohibet) occluduntur. in ijs va-
 riarum mercium institores, opifices, ac sellularij, cum
 alia in usus deliciasque mortalium, tum præsertim au-
 rea stabella conficiunt, fericamque cuiuslibet operis
 texturam exercent. in medio celeberrimum Amidæ
 phanum cum omnibus horis diei, tum verò sub no-
 ctam clausis iam tabernis frequentissimè visitur, iactan-
 tur a populo nummi cum precibus, & simulacrum ado-
 rantur. nos tò ex hortis Cubi via longa lataque perducti,
 inde sumptuosissimas præfecti Meacensis nuper in sta-
 raris aedes adiimus: quibus item horti coniuncti, non
 modo arborum multitudine artificiosisque figuris de-
 lectant oculos, verum etiam aquæ limpidissimæ co-
 piam, quæ à nouem crater passuum milibus excisa
 rupe, regali sumptu perducta, lacum in hortis me-
 cis efficit, in quo complures variæ magnitudinis in-
 sulæ, ligneis lapideisque peruiæ pontibus, vsquequa-
 que latissimis arboribus opacantur. Inde quanquam
 stillos iam, ac reditum cogitantes, ne ophyrinos longius
 pertraxere, multa igitur prætereuntes phana, ingenient
 ingredimur lucum, in quo Bonziorum cœnobija quin-
 quaginta miræ amplitudinis, à regum & principum
 libe-

liberis qui sacris addicti sunt, magnificè & sumptuosè
 coluntur: facitq; ipsa vicinitas, vt eorum præstiti
 uicem elegantia munditijsq; superare contendat.
 ijs aliquot inspeximus obiter. Cuiusdam est ianua
 nea egregio quodam artificio, longeq; alia aq; ad
 Europæos forma hæc nos in xystum induxit. Itraz
 drato lapide nigro, parietibus vtrinq; excurrere
 opere rectorio læuoris atque candoris eximij. Xysto
 uum quoddam genus hortorum præterditur, in quibus
 manu facti colles è faxis ad eam rem è longinq; per
 tis, frutetis consiti, pontibusq; coniuncti cernuntur. So
 lum partim arena crassiore admodum candida, partim
 etiam atris lapillis obducitur, è quibus passim elan man
 ris formæ lapides, ex imo leucoia, violas, ac flores emi
 tunt adeo artificiosè commistos atque dispositos, vt
 cum in orbem singulis anni temporibus florant, vt
 perpetuum esse videatur. Multa præterea, tum or
 gior sim, tum quod ea verbis assequi me posse distul
 sed illud non omitta, quod in reditu vidimus. In me
 phano quodam, machina lignea sculptilis variorum
 cta coloribus, multis forulis collocatos continet. Iam
 ab vno Xaca conscriptos. eademq; vt est veritas
 quem quisque voluerit librum offert proximus. A
 dem tanta est voluminum copia; vt incredibile sit, re
 na ætate à multis auctoribus, vel multis cæcibus ab
 auctore confici potuisse. eorum autè vsus est maxime
 non in Iapone modò, sed etiam in Sionis regionibus
 de omnis Iaponica fabulositas & superstitiones
 existitisse, atque inde paulatim oram Sinarum, Indi
 am, Bengalanam, totumq; eum tractum in Bilag
 vsque peruagata dicuntur. Aliud etiam phanum
 tu vidimus inferorum regi dicatù, cuius præcedit
 rifico truciq; adpectu simulacrum regio serpens
 signitum, duobus hinc inde ingentis item stature
 monibus cingitur, quorum alter calamo delectat
 num noxas, alter descriptas in tabulâ recitat. præter
 cti, varias inferorum ostentant pœnas, quibus p
 flexus vtriusque mortales dæmonum ministris
 anur.
 fere ad
 timore
 prece
 ni cui
 con
 vior
 vitor
 rio sup
 nam id
 interro
 peniti,
 per, in
 vno co
 nisq;
 pratun
 idus a
 ligion
 concil
 tinere
 tegrant
 lac vsq
 mo Gio
 superst
 itaculis
 riam i
 specie
 oncio
 amus
 nas ad
 ed initi
 moro
 A negl
 ra spaci
 buli mi
 rous, co
 periste
 Hoc est

antur. Celebratur autem eades hæc, augeturque pecunijs
sere assidue: nunquam enim desunt, qui ad regis effigie
timore persusi, ea ab sese tormenta atque supplicia de-
precantur. Atque hæc illo die. Postero autem, Christiani
cuiusdam principis inuitatu ad audiendas Bonziorum
conciones in suburbana cœnobio (sunt autem exitus ex
vede spariandi causa gratissimi) venimus. egressi, turbam
vitorum æque ac fœminarum cum suo quemque rosario
supplices adspicimus. percõrati à neophytis, quid
nam id esset, dimissam tum concionem esse respondet.
interrogati de numero, aiunt homines earum rerum
peni, capitum esse quinque circiter millia. addunt insu-
per, in eo templo quotannis centum diebus cõtinuis ab
vno eodemque Bonzio conciones haberi, multis mag-
nisque indulgentijs auditori perseveranti propositis. O-
portum erat nobis omnino aliquem ex ijs concionato-
ribus audire, cognoscendi maxime studio, saluaque re-
ligione & officio transferendi ad vsu nostrum, que ad
conciliandos permouendosque saponiorum animos per-
tinere viderentur. & quoniam allatum est, rem adhuc in-
tegram esse in alio quodam cœnobio, pergere porrò il-
lic & vique decreuimus. eò tendentibus igitur nobis pri-
mo Guiani phanum occurrit, quod ingenti frequentia,
superstitione, anniuersarijs mimorum ludis varijsque spe-
tacularis magnopere celebratur & colitur. Inde exeuntes,
viam ingredimur pitis vtrinque iucunda admodum
specie cõsitam: simul adspicimus populi concursum, ad
concionem citato gressu tendentis. nos vt ad locum perue-
nimus, moniti à Christianis periculum esse, ne Bonziji si-
nos adesse sentirent, cõcionari desisterent, occulto loco
ad inicitium vsque concionis non sine magna quidẽ vel ad-
miratione, vel pudore subtrimus è conscientia teporis
& negligentia nostræ concepto, cum interim vnus ho-
re spatio auditores illi omnes ad parui pulsus tintinna
balli nixi genibus, incredibili quadam significatione pie-
tatis, rosaria manusque tollentes in cœlum, in oratione
peristerent, vociferantes assidue: Namu Amida Ambut.
hoc est: Da salutem Amida: quod ipsum nomen etiam
domi

domi forisque, seu emant aliquid, seu vendant, mobilis
 lata quadam pronuntiatione gessientes ac liberissimè
 sapius inuocant. quin etiam pauperes ipsi inter con-
 dicandum, ijs à quibus eleemosynam petunt, propo-
 tum precantur Amidam. Bonzj verò ac legisperiti
 illa plebi inculcare non desinunt: Ichinem, Amidam,
 Sucumet, Murioo, Zai: id est, quisquis Amidæ sanctæ
 nomen ex animo inuocauerit, procul dubio saluus erit.
 Imperato deinde maiore campana silentio, ut conciona-
 tor suggestum ascendit, tum nos quoque sentim. Inter
 mus. phanum erat ad fores vsque ac porticus referre
 viris ac fœminis. in ipsis autem aræ gradibus multi Bon-
 zij considerebant manibus intra togam abditis, oculis
 demissis. Porro concionator claro, ut aiebant, genere
 cora quidem in primis facie, aspectuq; gratissimo, in or-
 celsa vnde ab omnibus cõspici posset sedens cathedra
 ferreis ad talos vsque perquam splendide vestitus
 dutus, interiore candido, exteriori purpureo, stola
 tenens aureum; ex libro quem habebat in mensa propo-
 situm, quædam institit subinde recitare, tum fultus
 care, tanta non solum actionis venustate, sed etiam
 Gaspar Vilela affirmabat, eius lingua bene perita. Quæ-
 teri qui nobiscum aderant) orationis elegantia et
 tificio, ut mirum videri non debeat, eiusmodi homines
 tanto in honore ac veneratione esse apud veritatis
 ros. Mihi quidem hæc apud animum meum reperiri
 venit in mentem, non sine Sancti Spiritus vehementer
 dam instinctu Franciscum olim Xaucrum tam son-
 dio tam longinquam hanc peregrinationem expro-
 Iaponicam. profectò enim hæc gentes, natura barbaræ,
 ingenijque præstantia multis Europæ nostræ quodam
 rum pacè dictum sit) nationibus antecellunt. Quod si
 nus magnificè de Iaponijs vel sentiunt negotiatis. Et
 firani, vel prædicant; id nimirum idcirco fit, quod non
 si cum populis maritimis negotia contrahunt, qui ab in-
 terioribus tantum absunt vitæ cultu, morumque elegan-
 tia, ut præ ijs rustici videri propemodum possint. Itaque
 per contemptum syluestres etiã vulgò à Mercatoribus
 pellant
 que ma
 epistol
 omnes

pellantur, cum tamen alioquin ab humanitate ipsi quoque maris accolæ nequaquam abhorreant. Sed iam finis epistolæ sit. plura propediem: atque vti nam cuiusmodi omnes optamus. Meaco v. Calend. April. MDLXV.

EIVSDEM AD SOCIOS.

DE statu rerum Meacensium, & religionis Christianæ processibus ad Paschatis vsq; peracta solennia, superioribus litteris ad vos fusè perferri p̄si. at exâ nunc fratres carissimi reliqua, è quibus facile iudicare possitis, quàm assiduis vestrum omnium sacrificijs pijsque deprecationibus egeamus.

Postquam à Paschali conuentu neophyti in suas domos & vicina castella digressi sunt, nos Meacensibus Euangelij prædicare perreximus. auditores minimè deerant. multi etiâ diabolicis fraudibus, & taponicæ superstitionis prauitate conuicta, sic immutabatur afflari diuinitus, vt constantissimè crederent, in vno Christo Domino ac Redemptore nostro omne salutis humanæ perfugium esse repositum. Veritabat etiam ad nos cum alijs principibus ciuitatis, quidâ Regis Mini cognatus, vir sanè perspicax: is eû à nobis multa subinde perquireret, litterisq; responsa mandaret cõmentandi causa; tantus illi paulatim veritatis illuxerat splendor, non modò vt ipse in voluntatem Christianæ suscipiendæ religionis vehementer inuenberet, sed etiam spem nobis adferret fore, vt Mini regiam vniuersum ipsius opera atque auctoritate sacrosanctum acciperet Euangelij lumen. Ad hæc, Iobeleum summo Pontifice datum, ad felicè euentû Tridentini Concilij precibus ac ieiunijs impetrandum, in hac vrbe propositum est octauo ante Pentecosten die. cuius rei nuntio in pagos & castella perlato, magno studio ac pietate sese comparauere neophyti ad tam insigne Christi Domini beneficiû: & quâquam per eos dies Gaspar in festum incidit, & ego non optima sum vsus valetudine, tamen concursu ad nos Christianorum facto, Dominica

Pentecoste, imbecillitatem nostram Domino liberante, per occasionem tam amplæ consequendæ integritatis, multos & verbo Dei, & sacratissimo CHRISTI uocatore pauimus, quod illi nimirum, ut solent, uim o fletu crebrisq; suspirijs percepere. is erat Christianus, cuius cursus, ut in tantis gentium tenebris, tantaque aduenturiorum potentia, sat secundus: iamque parabat. Vnde totam hanc Meacensem obire prouinciã, & prout festulisset occasio, per ethnicorum pagos & oppida circumferre Euangelium; cum captis interuenit atrocissimus & post hominum memoriam inauditus facinus, quod non modo conatus nostros omnino impediret, sed et nos ipsos in extremum uitæ discrimen adduceret. Nunc Regulus Imorensium (de quo scripsi ad vos antea) Meaxindonus, deuictis à se gentibus quibusdam potentia & que opibus auctus, ipsum quoq; Cubi, ut in pace et securum, & imparatum à rebus omnibus, recte nihil eius modi metuentem, imperio quod magna cum auctoritate regebat, per summum scelus atque perfidiam deuictis ac tyrannidem occupare constituit: neque apud indomatum dominandi libidine animum, vel Cubi uim & probitas, vel plurima eaq; maxima ab eodem in se profecta beneficia valuere. Igitur assumptis latrocinijs, duobus, Narensium tyranno Daiondono, & alio quodam dynasta; cum delectis armatorum duodecim milibus, pente Meacum iter intendit eò certiore spe rei perituro, quod & ipse Cubi nomine uniuersæ rei bellæ paratus, & plurimos habebat in urbe Meaco satellites & circumcopijs ergo prope urbem iussis opportuno loco latere, ipse cum fidelium manu speire officij Meacum inuenit, mirum ut quibusdam recentibus honoris insignibus Cubo decoratus, ei gratias agat, atque ut quod tantamquam maxime sine tumultu transigaret, ad alia reuerteret officia illud etiam addit, ut Cubi in suburbana quadam Bonziorum cenobium blandis precibus ad excedendum inuiteret. namque ibi circumuentum aditum placet. Sed cum res parum procederet, quod Cubi de confidete prope Meacum exercitu factus deniq; cecidit, & suspicatus

us id quod erat; non modò se Mioxindono minimè
 crederet, sed etiam fugam pararet (ex qua deinde impru-
 denti comitum suorum consilio reuocatus est) Mioxin-
 donus apertè ratus agendum, copias omnes ad regiam
 propius ad mouet: ac ne inexpressibili in suum Imperato-
 rem ac Regem odio accensus esse videretur, dum inops
 consili) Cubus cum familiaribus trepidat, præmittit ad
 Regiam qui palam denuntiet, se Cubi ipsius caput mini-
 me potere, certis tantum eius cognatis amicisq; grauius
 infensum, corum potentiam vltra ferre non posse: itaq; tu-
 demum rem conuenturam, seq; inde cum pace abiturum,
 si complures proceres, quos nominatim in scheda de-
 scripserat, quamprimum interfici iubear. ad hæc tam in-
 iurgis impudentiæ postulata, ira percitus is qui ad ea
 cognoscenda Cubi iussu prodierat, grandis natu aulicus
 illic ipse qui nos ad Cubum introducere consueuerat,
 vincta quam legerat scheda, verbisq; grauisimis in-
 puenidas inuectus, ad extremum addit, rebus iam despe-
 rato quoniam quidè alia ratione nõ possit, certè volun-
 taria morte sese officio fideiq; suæ satis esse facturum. His
 dictis regressus in regiam, coram ipso Cubo strictum pu-
 gnam gentis more sibi condit in viscera, & moribun-
 dus occumbit. eodè ipso leto quattuor alij, cum præ ti-
 more ocellis ianuis non admitterentur, mox in ipso
 reperire vestibulo. Senis verò demortui filius, vt pa-
 trem conspexit exanimem, præceps dolore atq; iracun-
 dia fertur in coniuratos infestus, pugnantq; perimitur:
 cum illi pluribus locis palatio flammam iniiciunt, quòd
 ab eis vbi sensit, certus prælio potius quam incendio
 morte oppetere, ex honestissimæ grauisimæq; scæminæ
 amplexu se proripit, vaditque cū suis armatus in
 certam hostium aciem: ibi quàm acerrimè dimicans,
 vicem hastili, caput sagitta confixus, duobus præterea
 ictibus acceptis in facie, cõcidit: super eum præliantes
 egregie centum circiter aulici primæ nobilitatis viri ster-
 tuar: quorum cum animi magnitudo ac fidelitas om-
 nium præsertim adolescentuli cuiusdã quartū deci-
 mum annu agētis enituit: qui cum in certamine hostes

pane obstupefecisset audacia miraculo, cum quorundam
 sublato vndiq; clamore conarentur exciperent. Cubi
 defunctum intuitus, sibiq; turpissimum rarus se hoc
 Dominoque superstitem esse; gladio confestim impo-
 sicam arripuit, abscissoque sibimet gutture eandem
 adegit in viscera. Inter hæc hostes, qua per incendia
 tuit aditus, in regiam frequentes irrumpunt. Fratrem
 bi Bonzium vnâ cum matre, nequaquam vel huius
 neccutem, vel illius adolescentiam miserati, acerbi illi
 contrucidant: regia gaza diripitur: cuncta ferro flamma-
 que miscentur: honoraria puellæ ac pedis que regula-
 rum fere ac principum filia & clarissimis ortæ famulæ
 omnia miserabiliter eiulatu gemitibusque complacent,
 inter obsessos armatis exitus conantur sibi fuga conse-
 lere; quarum aliqua vestimentis etiam in illa ipsa immu-
 nitate petulâter atq; procaciter à militibus exuuntur: fi-
 lia verò ad viginti, dū ancipiti metu distrahitur, hæc michi
 tes horrent gladios, inde sæuienti perterrentur incedunt
 in conclaue quoddam abdita, quò rōndū hōmīe pē-
 uaferant, igne deinde grassante opinione ceteris, ho-
 dem oppressæ, atq; ad vnâ omnes absumptæ sunt. Quo-
 rō Cubi ipsius filia duæ ad pedes hostium prosternuntur
 pliciter, Christiani cuiusdam beneficio, in ædes propa-
 quas amicorum, incolumes euasere. at mater ipsam
 regina, inter ancillarum greges tum quidem elapsa. So-
 citer, in quoddam sese cœnobium recepit, palisibus mi-
 le circiter & quingentis ab vrbe disunctum; sed paulo
 post à conquistōribus deprehensa, vbi sese Dairōndoni
 & Mioxindoni iussu morti destinaram esse cognouit,
 chartam atque atramentum poposcit, scripsitq; sua ma-
 nu multis verbis ad filiam vtramque litteras, quarum e-
 rat clausula, viro suo per summam iniuriam à rebelli-
 bus interempto, se quoque nullo suo merito ad necem
 rapi: verum tamen equissimo animo sese mortem obire,
 nec dubitare quin hoc totum pro sua infinita clementia
 de se statuisset. Amida, quò citius ad paradisi gaudia per-
 uenire, ibiq; Cubo suo in perpetuū perfrui sibi liceret.
 Deinde ob signata epistola, cum Bōzijs apud quos deli-
 tuerat

merat gratias egisset, ad arā Amida perrexit: ibi mani-
 bus sublatis in coelum, obtinendæ indulgentiæ causâ A-
 midam bis inuocat nominatim, & simul cœnobiarcha
 ad absolutionis indicium manus capiti supplicantis im-
 ponit. inde regressa in cubiculum, elatis manibus Ami-
 dam rursus appellans, à militibus iugulata est. Iam verò
 qui Cabo in extremo certamine affuerant, eorum ædes
 diruta, suburbana ædificia solo æquata, corpora simul
 cum ipso palatio concremata sunt. Cubi tantum cada-
 uer, hostiū permissu, à Bonzijs ad rogū ac sepulturam e-
 ratum est in cœnobium, quod ille ad eam ipsam rem in-
 genitū sumptu construxerat. primarius autem quidā è Cu-
 bi familiaribus peregre proficiscens, cum rem gestam in-
 cinere cognouisset, Meacum rediit illic: atque vbi re-
 gnam deletam, & omnia versa vidit in cineres; sepulturæ
 locum rectā petiit, ibique dissecto sibi met ventre super
 Cubi tumulum corruit. Sorores Cubi duæ sunt Bonzię,
 quas, quamuis inclusas cœnobio, nihilo minus aiunt pe-
 tu conuijs atque ludibrijs hostium: atque ob id ipsum à
 sodalibus perpetuò custodiri, vigilijs distributis, ne sibi
 met necem ex desperatione consciscant. Nos interea ci-
 uitate ad acerbum adeo spectaculum ingenti pauore per-
 cussa, cum domum nostram neophyti confugissent, ad
 quæ ac Litanias conuersi videlicet, mortem expecta-
 bamus in singula panē momenta nec sanè, quod Bon-
 ziorum in nos odium est, quæque corundem apud Mio-
 xindonum atque Daiondonum gratia & auctoritas,
 multū ab extremo periculo abfuit. sed cum ad nos clā
 venisset pro amicitia scriba Mioxindoni, pectus feriens,
 & impietate Domini sui grauius detestās increpāsque
 multis deinceps nuntijs atque interpretibus vltro citroque
 missis, magno vix tandē labore impetratum est, sacra iā
 reſte cæteroque instrumento in pacata loca præmissa,
 exsulatū nobis abire liceret. Itaque Gaspar Imorim ad
 Christianos profectus est, ego paruam sum relegatus in
 insulam nomine Cangam. Atque vt intelligatis, nisi hæc tā
 atrox repente procella exstitisset, quæ latos Domini vi-
 cea fructus ostēderet, quo die discessimus (is fuit sanctæ

Maria Magdalena facer) eo ipso die, quamquam magna trepidatione ac tumultu, Bonzius vnus, laici vero Mioxindoni familia Baptismi Sacramento renouatur. Quod superest patres fratresque carissimi, votorandus est etiam atque etiam Deus, vt afflictas res sua bonitate sapientiaque restituat: ne stultis rationatoribus, & occulta iudicia Domini parum equa iudicantibus, plus diabolus ad euersionem Ecclesie Metensis, quam Christus ad eiusdem tutelam defensionem que valuisse videatur. Ex Iaponis insula Canga mensis Augusto. MDLXV.

ORGANTINI BRIXIENSIS
ad Socios Romam.

NON eram nescius (fratres mihi carissimi) quam grata vestris auribus accideret, si vestris refoleant ea, quae de nostrorum hominum laboribus atque periculis ex India perferuntur ad vos. Quae tamen permittere nolui, quin ex his quae hoc anno praecipue contigerunt, nonnulla perferiberem, praesertim vero felicem Francisci Lapij obitum, qui vna cum fratribus nostris duobus, ante vnum mensem, pro constanti Catholicae fidei confessione a Mahometanis interfectus est: vt simul interceperitis & quantopere diuino subsidio vestrisque deprecationibus egeamus; & quae maxime requirantur, ut qui Indicam hanc expeditionem atque prouinciam expetat.

Illud igitur primum: Patres duos, Ramirum & Aluatum, qui a vita migrasse (quos ignota quapiam in regione vixisse putabamus) hoc anno denique pro certo cognouimus. Hi ante biennium Iaponis regna petiuri, onerati quaedam in vrbe Cocino conscenderat, sane inuicem, vel quod nauicularius vir potens, nimia lucri cupiditate, mercatores in suam vnus nauem merces imponere per vim & iniuriam cogeret: vel quod ob id ipsum nauis inuito potere pra-

prægrauata pressaque interitum haud obscure denun-
 tiaret. Verum, ut æquè clemens ac iustus est Dominus,
 sacerdotes hocce duos permittit in eodem versari discrimi-
 ne, quorum officium ac pia sedulitas tot mortalibus
 per confessionem sacram expiandis confirmandisque
 in extremo spiritu non deesset. Secunda nauigatione
 Malacam vsque delati, atque inde prora in Sinas directa,
 cum iam in Sionis peruenissent sinum, atrox repete pro-
 cella cooritur, eo vento excitata quem Typhonem ap-
 pellant. Is, ex Occidentali ferme plagâ violentus erum-
 pent, & rapida vortigine circa orizontem rotatus, assi-
 duis incrementis horarum circiter viginti spatio circu-
 lum conficit: impetu horribili sævisque turbinibus va-
 sta illa æquora vehementissimè cōmouens agitantque:
 decumanis vndique fluctibus insurgentibus, qui inter
 sese velut arietantes atque collisi, omnem salutis spem
 nauigantibus adimunt. Ad hanc igitur tempestatem a-
 deo periculosam, cum ingens etiam oneris iniqui pon-
 dus accederet, solutis carinæ compagibus totam na-
 uem ætus absorpsit, sic, ut nullæ planè reliquæ super-
 fuerint. Erat in eodem cursu iuncus (onerariæ Sinensis
 est genus) qui singulari Dei beneficio portum tenuit. ex
 coeide cognitum est, nauem, cum imminentis exitij
 signum æneo tormento frustra dedisset Sinis, proprio
 metu laborantibus atque sollicitis, paulo post haustam
 fluctibus apparere desisse.

Perculit casus is vehementer Indiæ colonos: nam &
 mercorum quadringentorum millium, & permultorum
 hominum damnum est factum, complures etiam vidue
 atque inopes relictæ mulieres. Neque verò, humana ra-
 tione rem æstimantibus, eius incommodi pars minima
 peruenisse videtur ad nos: duobus è Societate nostra vi-
 ramissis, quorum opera magno rei Christianæ vsui in
 hæc regionibus esse procul dubio potuit, quamquam
 speramus illos eò migrasse, vbi vel maiori esse nobis au-
 ilio suis apud Deum suffragationibus possint: neque e-
 um parui ducendum est, in eiusmodi causâ pro Christo
 laborantes, è vita excessisse.

Periculo simili perfuncti sunt etiam Andreus
 dus, & Ioannes Capralis: alter Sinas, alter è Sini no-
 nem petens: quorum vterque assueerat pro miraculo
 beri, si quis Thyponis violentiam effugiat, præsum-
 yerò, si totam noctem sauire perseverauerit: itaque
 li re, nautas, desperata salute corporis, ad vora por-
 quam ad armamenta; ad expianda peccata, quam ad lu-
 mana remedia solere conuertit: quippe non modo ve-
 vis venti dilacerat, disstringitq; malos, & quicquid exiit
 ex aqua dissoluit; sed etiam ipsa nauigia præsertim si ma-
 nus onusta sint) arrepta, & in terras vsque longo nauis
 contorta affigere dicitur. Occupat autem ventus hic ma-
 rium quicquid est Malacam inter & Iaponem, frequens
 à mense Maio vsque ad Septembrem, quo maxime anni
 tempore hæc maria nauigantur. Vos itaque, fratres cari-
 simi, qui Sinensem hanc & Iaponicam expeditionem
 Christianæ fidei propugnandæ gratia optatis, compara-
 te vos ad mortem in itinere obitidam, sicut obire deo
 illi priores: & contra, putate vos iter incolumis posse
 conficere, quemadmodum posteriores hi duo, quos dis-
 ximus, confecerunt. qui in hisce versatur orbis tempera-
 tibus, huic nihil minus quam de tuendo corpore ab-
 randum est: ea quotidie vitæ pericula occurrunt, & sine
 ita constitutum & affectum animo quemque esse expo-
 tet, mortem vt omnino contemnat: nimis quippe co-
 tus, & cura corporis, spiritalem & nostrum & altorum
 profectum haud mediocriter impedit: quod in se quis-
 que re ipsa experiri & cognoscere facile poterit.

Anno proximo, Franciscus Viera Goam è Moluca
 veniens, cum paululum processisset, naus in strata & ho-
 pulos incidit, factoque naufragio, mari sese commisit
 imperitus homo natandi: & bis ad ima demersus ab ve-
 rinatoribus denique semiuiuus ad litus extrahitur: quod
 cum cæteri quoque comites fere omnes, alios etiam
 parte com meatus tormentorumque recepta, se con-
 tulissent; nouum eos periculum confestim excepit.
 cum enim incolæ Mahometani à Lusitanis hostilitate
 dilide-

diffident, magna eorum manus ad eos trucidandos accurrunt: sed nostri in locum natura munitum sese receperunt, cuius opportunitate, itemque tormentorum usu, ab hostium incurfibus tam diu se defenderunt, quoad navis alia Molucensis ereptos eo periculo Malacam abduxit. Multa Franciscus capitis pericula narrat, quæ nostræ Societatis homines in Molucis insulis fere quotidie subeunt: mira etiam de neophytis prædicat, qui eo præcipue anno Christianæ fidei causâ crudeliter oppugnati, magna etiâ ex parte varijs cruciatibus interfecti sunt: cum quidem mulieres ipsæ filiolos partim sinu complectentes, partim manu trahentes, opulentis instructisque domibus consultò relictis, per sylvas errarēt, ne susceptam recens Christianam religionē eiurare aut deserere cogerentur: aliæ verò vnâ cum liberis, in IESU Christi confessione fideliter persistentes, gladijs impiorum occumberent: multi præterea adolescentuli, eiusdem fidei tenendæ causâ, ingentia maris spatia trajicerent, ex insula tranantes in insulam. Atque etiam illud, idē Franciscus addebat: quo tempore Mahometanorum metu, post naufragium sese munito illo quem diximus, continebant loco, eodem contendisse pueros, non plus decimum aut duodecimum agentes annum, qui noctu natantes, veriti ne per imprudentiam iaculis peterentur, clamarent: Ne librate, ne librate, Christiani sumus: quorum constantia nostri ad lacrymas vsque permoti, & cæterorum quibus opem ferre non poterant calamitatem miserati, eos in comitatum suum gratulantes acciperent. Quin petitis, fratres, vt vitam vobis in hisce regionibus ponere liceat, quoniam quidem ipsæ mulierculæ puerique ad mortem pro CHRISTO obendam exemplo suo nos prouocant?

Qui è nostris in ora Comorinensi rem Christianam procurant, ijs grauissima impendent pericula tum à Mahometanis, tum à Narfinganis, quos Badagas vocant, repporum fermè vectigalium exactoribus. Est etiam in primis importunum & contumax genus hominum militarium, qui Naires vulgo dicuntur. Ex ijs quidam iuri dicundo

dicundo præpositus, cum in templo nostro foras
 ret, Andreas Fernandus (qui Romano in isto coepto
 quondam versatus est) indignitatem rei non ferens
 homeranum inde amouere omnino cõstituit: ad eum
 conuersus: An tu facile patiaris (inquit) eiusmodi mu-
 ra in vestris phanis exercere Christianos: respondit illi
 nequaquam. Rursus Andreas: ita ne verò: de lubrica ve-
 stra dæmoni dedicata, nulli functioni quæ vobis minus
 decora videatur, patere permittitis: nos nostra templa
 vero Deo ac Domino consecrata per summum scelus
 profanari ac pollui negligemus: tum actiori etiam spi-
 ritu: Apage, inquit, apage te. Atque hac in reparatione per
 motus barbarus in præsentia excessit ille quidem, sed
 paulo post, vt erat animo elato ac superbo, dolens im-
 patiens, armatorum plus centum coacta manu rediit, vt
 Andream occideret: quasi verò non vnus in id facinus
 foret satis. Andreas aut, cognita re, neophytorum comitè
 suum, ne quid primo illo impetu caperet detinere, ma-
 gna festinatione in templo conclusit: ipse pro foribus,
 innixus arundine constitit, mortem expectans & Maho-
 metani quidem arcibus & sclopis instructi cum adole-
 sent, hortati se inuicem ad manus Andree inferentes,
 ibidemque satis diu morati (ex quo diuinam providen-
 tiam in Andrea tuendo facile intelligas) denique resiste-
 cta, nullo planè resistente, discedunt, hominem profusè
 intactum atque illaefum relinquunt: ille verò, cum in-
 di euentu erectus, & in ea sententia confirmatus elapsus
 cere Deo, vt improba illa ethnicorum iuris dicendi
 consuetudo è sacris ædibus tolleretur. itaque rem magno
 conatu aggressus, quod voluit ea tota regione perfici.
 Idem cum neophytum, qui à baptismo sese Mahometana
 nis ritibus contaminare non dubitauerat, in cubilem
 tradi iussisset; pagani ij apud quos neophytus pariter
 illud admiserat, publicis nuntijs ab Andrea petens: vbi
 minem eximat è custodia, liberumq; dimittat: quæ es-
 se negat Andreas. Illi iterum ac tertio repetunt, mortem
 in superminitantes, cum nihilo magis flecterent, facta
 manu in hominè ire constituunt. certior fit ea de re An-
 dreas

deas à quibusdã Christianis monentibus vt nescio quò se recipiat: verum ipse recusat, vtrumque locum inquit hostibus æquè esse obnoxium. Tum è Christianis quidam: Vis ne, ait, pro tua defensione populus ad arma concurrat? Nequaquam, respondit. nauigiũ vos mihi dumtaxat in fugam, si opus erit, instruite. Hæc verba dum fiunt, ecce tibi repente magna hostium multitudo superuenit; qui cum Andream aliquandiu circumsteterint (mirum dictu) ne a superioribus quidem verbis eo compellato, nedum occiso digressi sunt.

Pagus est alius Mahometanorũ, qui, cum acre incensumque Andream studium Christianæ fidei propagandæ ferre nõ possent; communi consilio cum primum illac citransire contingeret, ipsum è medio tollere decreuerunt. verum simulatque eò peruenit, tanto eos terrore Dominus percudit, vt quasi cum ingenti exercitu in oppidum iturpisset Andreas, ita sese abderent omnes, nec apparere quisquam auderet in publico.

Hæc, vt dixi, atque alia huiusmodi pericula in eo tractu sunt pæne assidua: vt nostri imminentibus hostibus, loca sæpe mutare, sæpe etiam lintres conscendere, atque in mari pernõctare cogantur. Mahometana est natio Malabarica. ij ferè piraticam exercent, Christianis maximè infesti, quod multi iam è Societate nostra senserunt. Petrus Vaës vnà cum Socio missus Damanum, pæne iam absoluta nauigatione, quinque Malabarium biremes obuias cum vidisset; quam celerrimè ad littus appulso nauigio, cum reliqua nauali turba vectoribusque descendit: nec tamen ita maturare licitum est, quin Malabares extremum agmè assequuti, viros aliquot feminasque perimerent. Nostri duo non tam pernicitate corporis, aut robore (triduana præsertim inedia & valitudine prope confecti) quàm singulari quodam Dei beneficio præsentique ope, ex hostium elapsi manibus, imminente iam nocte sese ignotis inuisque itineribus ac silibus commiserunt. Augebant metum hinc indagantes præter, inde incolæ Christianis infensi cumq; totam fere noctem errassent, deniq; labore ac defatigatione victus

Alfon-

Alfonfus in itinere substitit, sociumque compellit. Hi quidem, inquit, harum gentium feritatem (quam sic placet Deo) diutius euitare non licet. Tu ubi, ipse consulto. Interea se dies aperit, armatorum altantium manipulum adspiciunt: haud dubiam rati in eadem imminere, ad preces, vt in re tali, cōfugiant, abo se se victimas offerunt Deo. Sed res contra quā ptauerāt, cecidit; nam Brachmanes quidam eius regionis in primis opulentus, descensione piratarum audita, ad nostros conquirendos periculoque eximendos, armatorum manum vltro dimiserat, ij sublatum in homeros Alfonso, pone sequente socio, ad Brachmanem perduxerunt, qui eos liberalissimè exceptos, cibo somnoque refectos, datis etiam praesidij causa comitibus, liberos Damanum abire permisit. Eximiam huic Brachmanis (in tanta praesertim barbaria) humanitatem beneficentiam Dominus pro sua benignitate compenset. Idem Alfonso Damano Goam reuertens, in pirata denuò incidit, verum euentu meliore, quippe Christianis praelio commisso, biremi vna, ceclocibus duabus praedones exuti sunt.

Petrus quoque Martinius hoc anno Bazainum ex eodientia nauigans, in hosce Malabares incidit: a quibus proculdubio captus esset, nisi egregie instructum, quo uehebatur actuarium, medios hostes felici conatu in impetu perripisset: quae tamen res, haud omnino impunè: etenim nauarchus noster in ipso transitu gaudet a praedonibus ictus est.

P. verò Dionysius hoc item anno tendens Cocinam cum ex itinere Mangalorem attigisset, vbi tum castris positis Lusitani urbem obsidebant Regina cuiusdam Christiani nominis inimica (quam urbem deinde captam euerterunt) rogatus vt descenderet ad milites confessionem audiendam periculoso vulnere laborantis, cum iam esset in littore, barbari nec opinantes Lusitanos magna vi repente adorti, nonnullos etiam qui erant cum Dionysio occidunt: ipse vt se ad actuarium reciperet, non minori periculo in mare se proicit, natandi pericula

petitia nulla, mortique præfenti quorundam ope sub-
tractus est.

In eodem exercitu versabatur cum Socio vno Ioan-
nes Franciscus Stephanonius. is præter quàm quod mili-
tum confessionibus audiendis, cum res exigeret, operam
dabat, sæpe etiam hostium telis caput obiciebat suum.
quippe qui, quotiescunq; certandum esset, in primis or-
dibus imaginẽ præferens Crucifixi, militibus cohortã
disinsetaret, circa quem pugnantes cum caderent plures,
incontem semper eum diuina prouidentia præstitit.

Naves Christianorum duæ cum ab Armuzia solui-
sent, in Malabares inciderunt, quarum altera capta est:
altera Dei beneficio effugit, quam Petrus Touarius cum
Socio item vno conscenderat.

Iam verò tres alij è nostris, in ijs Melchior Non-
nius, Goa Cocinum versus profecti, circa mediam nauig-
ationem Malabaribus hisce piratis occurrunt, qui ce-
lebribus aliquot, & hippagine equis onusta, quam de
Christianis antea ceperant, onerariam nostram aggredi
non dubitarunt, in primis totius Indiæ grandem ac va-
lidam. Sed non paruo ipsis ea stetit audacia: victi quip-
pe fugique sunt, multis ipsorum in prælio cæsis: hippagi-
ne etiam à nostris recepta. Nimis longum faciam, si cum
cæcorum insidias persequar, quas nemo nostrorum
hoc anno expertus non est, cui quidem hæc maria nauig-
are contigerit.

Salsetanæ insule in proximo sunt, in quibus ethnico-
rum ducenta, Christianorum duo circiter millia nume-
rantur, in ecclesias quinque descripta, quibus in singu-
lis hinc è Societate rem Christianam administrant. Has
paruo insulas euripus bene longus à continenti disun-
git, euripi littore statio quædam est, vbi à prætercun-
tibus etiam viatoribus Salsetani barbari vestigal per
summam iniuriam exigunt. eò cum peruenisset vnus
vobiscum ijs, quos in ea diocesi versari diximus, pau-
perum acophytis custodiæ causa comitantibus, vt è Socijs
pendam inuiferet, Mahometanorum actuariolis per-
cussis, breui temporis spatio circumuentus est. Ac
primò

primò quidem fat molli brachio de nostris commin-
 cipiunt, quod in transitu ad portorium solentem ap-
 pellere negligant: deinde, cum sacerdos mercatum se
 negaret esse, nec huiusmodi oneribus obnoxio, ian-
 uigiola sensim applicant, neophytorum arma nomi-
 la surripiunt, sacerdotem ipsum iniectis manibus syn-
 nantur abducere: quod ubi minus e sententia cessat,
 niuersam denique feritatem ac malitiã expromunt: ce-
 tis, iaculis, lapidibus hominem petunt, ingenti arrepto
 parma se protegentem, neophytis etiam egregie propo-
 gnantibus: quorum vnus, cum iam eius loci præfectus
 grauem ictum in caput sacerdotis libraret, aliam nullam
 cernens defendendi rationem, ex arcu quem habebat ad-
 ductum, emissa repente sagitta Mahometanum transi-
 is continuò moribundus in mare delabitur, tum carceres
 se recipiunt, sacerdote ex altera parte (cuius relicto
 parma (cuius munimento seruatus est) locus complu-
 b^o perforata. Eo casu cognito vicini Brachmanes in sub-
 sidium frequentes accurrunt, & quadam quali lectica
 lignis ac linteis raptim exstructa, exceptum huiusmo-
 cerdotem admirabili quadam humanitate, quibus pos-
 sunt medicamentis curant, deinde vehiculo satis con-
 modo impositum, ad ipsius ædem, vt inde Goam trans-
 ueheretur, deportant: Goam demum delatus ex vulnere
 bus æger, dies amplius quadraginta decubuit. Atque
 antea ille ipse præfectus alios tres e nostris ibidem in-
 ceptos domumque suam abreptos, multis precibus, an-
 tumelijsque vexauerat.

Nondum vigesimus agitur dies, cum ibidem Balha-
 far Gagus est captus: ac Pondam perductus, a Mahome-
 tanis Præfecto regio sistitur. Expostulanti quod ven-
 gal sibi non solueret, & quædam alia querenti, Balhafa-
 fatiscit egregie. Tum ad Christianos quosdam iussus
 diuertere, incolumis ad nostros postero die remissus
 est: nimirum propterea quod Prætor India rogata
 re, statim omnes huius insulæ exitus custodios occupa-
 rat, edicto proposito ne cui prorsus Mahometano exce-
 dere liceret: multo etiam vehementius aditus arce-
 seve-

fructus, ni Gagus tam propere dimissus fuisset.
 In eadem Salfetana regione Gagus in latrones cum
 incidisset, summo Dei beneficio manus eorum effagit:
 quod scilicet iam in ipsum intentus, flammam e fomi-
 tu non arripuit. Hoc verò tempore ea loca Mahometan-
 nis aliisque grassatoribus admodum infesta nuntiaban-
 tur, magno utique nostrorum periculo: quos tamen (ut
 speramus) Dominus pro sua clementia proteget. Præ-
 toriam, quo die hæc scripsi, militum cohortem ad eos
 suscitandos miserat.

Iam verò de Francisco Lupio nostro quid dicam fra-
 tres de cuius obitu è Melchioris Nonnij epistola, regio-
 nis illis pro Societate præpositi, sic accepimus. Idone-
 am nactus nauem, & cum cæteris rebus, tum verò epiba-
 nis nautisque plus centum instructam, vnâ cum fratri-
 bus, eiusdem Melchioris iussu conscenderat, iter vnus
 cum pronecti, postredie in Malabarium celoces quindecim
 incidunt, pugna committitur, quam nostra nauis, ut
 erat egregie ornata, ad vespera vsq; fortiter sustinet ad ex-
 tremum, intentis in prælium Christianis, tormentario pul-
 ueri calu quodam ignis admotus adeo vehemens excita-
 re incendium, ut primo impetu, superiore nauis parte
 diruta, homines aliquot in mare proiecerit, quo vi-
 so hostes nauigia propius admovent, partim ut natan-
 tes excipiant: partim etiam ut aliquid, si possint, ex oner-
 a reliquijs rapiant. sæuiebat ignis interea, multisque
 partibus comprehensis, oneraria instar fornacis ar-
 debat. Vectores ac nauis, prout ad quemq; ignis acce-
 dit, ita se quisque e nauis præcipites dare: cum vita fer-
 uentem pacisci nostri quattuor, etiamnum in angulo,
 non dum flamma peruaserat, continere sese, & præ-
 ces ad Dominum fundere, incerti quod potissimum op-
 erent exitij genus: quippe, si eodem loco persisterent, iam
 deflagrandum: sin mari se crederent, vel aquarum
 horrendum sibi esse cernebāt, vel hostium certe iacu-
 ras velle in ipsorum potestatem venire, quos à Socie-
 tate nostra præsertim, capitali odio dissidere non igno-
 rabant.

rabāt. cū diutius deliberassent, rem totam deinde Dei bonitati committere, ac ceteros imitari cōstituerunt. Igitur in alto iactantur, Franciscum ē tonitruo omnia pro sacerdote cognitum illicō Mahometani in caecos accipiunt, certi hominem aut vita priuare, aut a CHRISTO disungere. quārūt ex eo proinde, velinē, CHRISTO deserto, Mahometem sectari: ego vero nonnequam, ait egregius CHRISTI miles, in hanc illi aequus, eademque, ni pareat, stricis intentare mucronibus, at ipse fortioribus etiam oculis, eadem illa responsa, qua viri constantia ad rabiem concitati ac furiosus barbari crudeliter hominem contrucidant. Ille praclaro nobis verā virtutis documento relicto, ex omni vicibus migravit ad Dominum. Huiusmodi triumpho ad sanctae fidei amplificationem vtiā Dei benigne quam plurimis nobis obtingant.

De reliquis, duo, vel eundem exitum sortiti, vel inueniatandum lanceis confossi putantur. ad quos ex eo conuenitur, quod omnium captiuorū indicem, seu catalogum accepimus, in quibus vnus dumtaxat numeratur e Afris: quo circa duos, vt dixi, mortuos arbitramur. Melchior ab eodem loco abest propius. is totum euentum clarius fortasse cognouerit, Romanque perscripserit.

Restat quartus, Antonius Dionysius nominat. hoc ad terram enatantem praedones cur diutius persequatur, non fuit alij quippe iam in litore ad praedam parati constitentia: a quibus Antonius, quae genus est impudentia & immanitas, omnibus etiam interioribus velle mentis exutus, in oppidum quoddam abrupit. Hunc Mahometani incolae adhuc ignari quousum in vincula catenasque coniectum ita benigne tractantur, vt nudus humi cubet stragulo culcitraye multo non plus scutellam oryzae quotidie in cibum accipiat, sed eum Goae propediem affiore sperabant, quando quidem in redemptionem est iam curata pecunia.

Nunc, quoniam tum ex hisce difficultatibus & incognitis modis, tum ex alijs, quae ad vos e Iapone fortasse per scripta sunt, satis vt arbitror intelligitis, in hac India regione

regiones venite, aliud esse nihil, nisi doloribus mortis
 que, Christi Domini causa vltro offerre sese; modum
 epistolæ faciam, & alia pericula silentio prætermittam,
 quæ maiorem etiam animi virtutem roburque deside-
 rant. Illud vos tantum rogo, & per commune omnibus
 nobis beneficium huiusmodi nostræ vocationis obte-
 stor: vti quædam abdicatione rerum omnium non o-
 misse interim aut neglectis ijs, quæ vestræ fidei curæque
 commissa sunt) expectatis ardentem, Deumque assidue de-
 precemini, vt liceat vobis ad animas vestras & corpora
 eorum immolanda, in hæc loca contendere, vti que ad
 idipsum in primis accommodata. Quod vt impetrent
 paci, non parum tamen omnes ea petitione profecer-
 unt. cœnim si Dei thronum atq; præsentiam frequenter,
 caput vitamque vestrâ pro salute animarum ei deuoue-
 re non desieritis: profectò vestra ille studia non modò
 pro sua bonitate approbabit, sed etiâ pro merito cuiusq;
 remunerabitur. Præterea, fieri non potest ad mortem ve-
 le quisquam cõparet, quin idem ab hac vita misera sese
 diuellat ac separet. Dicam planius: quisquis pro Christi
 Domini gloria mortem verè & ex animo exoptat, idem
 nullo negotio prauas animi cupiditates coercet, quæ res
 ad Deum & sanctè colandû & facile, valet plurimum. Ita
 que sic habetote fratres mihi carissimi: eos impetus ani-
 mi eaque desideria, quæ fundamentis huiusmodi non
 arantur, assidua precandi exercitatione coniuncta, ne-
 quaquam esse huic Indicæ legationi atque oneri paria:
 quippe, quò min⁹ fundata sunt, eò facilius varijs & quo-
 tidianis incommodis labefactata subsidunt paulatim &
 succidunt. contra, si matura stabilique virtute subnixæ
 subsistant, ingruentibus laboribus atque periculis non
 modo non quatiantur, aut corruunt, sed etiam magis
 confirmantur & corroborantur in dies. Quo-
 tidiana obseruet etiam atq; etiam vnusquisque se, videat
 que ma admodum ambulet: omnibus autem nobis ad
 vitam ipsius voluntatem ac placita ritè exsequenda,
 spiritum Deus ipse, viresque suppeditet. Amen. Goa V.
 Gal. Ianuarij. M D L X V I I I.

Vperioris anni res gestas in vinde-
mini scripsi ad te antea fultus nunc
sint deinceps acta narrabo. In dicitur
Barptolemaei dynastiae vestitus ad-
est Ficeredius, vbi Christiani subitane
facti complures, in ijs nobiles aliquos
Cætera ex ipsiusmet Ficeredi literis
cognoscuntur. Porro in hac vrbe Cochitoco, vbi tunc
agit Balthasar Lupius, multæ confessiones per interpos-
itam sanè magno cum animarum fructu ab eodem ex-
ceptæ. Complures etiam insigni ante id tempus pertinacia,
flexerunt tandem animos, & præter omnium spem se
se ad Christum adiunxerunt. Præterea, cum græue iudicium
huic neophytorum gregi periculum parum ab ipsomet
regulo, qui à Christiana religione vehementer abhor-
ret; partim etiam à quorundam leuitate, qui nondum
erant in fide fundati; diuinitus factum est, nec opor-
tuit nobis, vt multi primum ad verbum Dei accede-
rent; & hoc ipso tempore numerus augetur in dies.
Quo de genere toto quoniam ad vos puto Balthasarem
ipsum plura scripturum; hæc strictim attingite con-
tutus, veniam ad res Amagusanas, qua in vrbe ego, & Lo-
douicus frater, & Laurentius Iaponius hyspanicus
hoc anno, ipsius Amagusani Toni rogatu; qui tunc E-
uangelij audiendi causa crebris me literis inuocauit,
nec mihi, nec ijs quos ea de re consului, vilo pacto in-
tenda visa est ad eò præclara Christianæ propagandæ
religionis occasio. Fudum igitur venimus primam quo-
nomine oppidum in primis munitionem adire, quæ
dam ex Toni popularibus obtinet. Hic, vbi è nauis de-
dimus, obuiam nobis è nobilitate prodire perualis no-
sine lectica, qua trium circiter millium interuallum ad op-
pidum vsque deueheret. neque tamen ea sum vius, qua
quam id illis admodum egrè ferreturibus. Balthasarem de
ia de

inde cenobio excepti sumus, unde ipsi cum suis idolis
 Toni iussu paulo ante migrauerant. Huc ille nobis cum
 xenia protinus misisset, paulo post ipsemet nos gratula-
 bundus inuisit. Affuere mox magistratus etiam, publicè
 gratias agentes nobis, quod ad legem Dei prædican-
 dam uenisset ad se. Paucis dehinc diebus in aduendis
 officij causa principibus, & ciuium beneuolentia con-
 cilianda consumptis; conciones in eodem cenobio ha-
 bendæ: ad quas præter ceteram turbam Tonus quo-
 quecum arcis præfecto & alijs proceribus uentitabat,
 eoque animi sensu, ut ex ijs aliquot ipso statim iui-
 tio baptismum exoptarent. Sed enim Diabolus in huma-
 ni generis perniciem intentus, cum futuræ messis co-
 piam cerneret, conatus nostro sese uehementer obiecit.
 Dynasta Xichiensis est Amagusano finitimus, cuius in
 diuina nonnullas habemus Ecclesias, Michael Vafæo
 præfideis ad Lusitanorum allicienda nauigia, tantisper
 dum eos falleret, suscepta Christiana religione, deinde
 per summum scelus perfidiamque deserta; dæmonis in-
 finitum (quem sibi apparentem aspectabili forma & a-
 dorare coram & alloqui dicitur) nec non Bonziorum
 laia, quos plerumq; graues aduersarios experimur, co-
 gnata propensione Amagusani populi ad fidem Euan-
 gelicam; tam multiplices adhibuit machinas ad Tonum
 ceterosque ab ea mente auertendos; ut res tota frigere
 continuo cæperit. Quod ego magno meo dolore cum
 uisidisset; ne in ijs locis operam diutius perderem; parum
 absuit quin re infecta redirem. sed ne nullum omnino
 cessaret operæ pretium, placuit experiri ecquid in oppi-
 do vicino profici posset, cum alijs nominibus celebri, tū
 quod illic Tonus maiorem ferè partem temporis habi-
 taret, sed ibi quoque desertoris eiusdem, & aliorum Dia-
 boli satellitum scelere aditus nobis omnes ad anima-
 rum salutem obstructos offendimus. itaque trium circi-
 ter mensium ibidem spatio per ingentes labores, sum-
 mamque hyemis asperitatem exacto, cum nulla iam su-
 peresset rei bene gerendæ spes; ecce tibi repente immu-
 tata diuinæ ius voluntate Amagusanus Tonus baptismum
 efflagi-

efflagitat, idq; cum multis, quos imitati deinceps
 quoq; vicis, & oppidis plurimi sese ad Christianitatem
 aggregarunt. in ijs etiam (quod mirere) Roma
 cionator insignis, idemq; princeps, Icoxanz famulatus
 in his locis hominū secta Lutheriana videlicet
 pa respōdet: siquidē ad beatitudinē requiri alius
 firmant, præter vnus nomē Amida: cuiusque præfati
 nis & salutaribus humano generi meritis inuicē
 quis opera virtutis, & suam cuiusq; industriam illi præ
 terea necessariā ducat. Cōuersus ad Christū ceterū To
 ni filius adoptiuus, eximia spe summæ virtutis adoles
 cēs: huic ante baptismum magna fuit cū Bonis & Ca
 misama Toni vxore certamina. sed omnes diuinitas
 Deo adiuuante. prupit amor cognita veniens, & mira
 quædam animi inuicti constantia, idemq; duodecim
 quam renatus est die, cum audisset nos profectū præ
 re, voluit omnino vel minima quæq; delicta sacra
 confessionis eluere. ac mihi negati opus esse, quod e recē
 ti baptismo emerisset ab omni labe purasque
 in se sit nihilominus ille, cū diceret ignorare se quibus
 sibi euenturū esset absente me. Cessit igitur deniq; in
 sis officio precibus, & aures neophyto præbui, ut scire
 ter, tā dispositē singula recensenti, vt non sine fruore
 ego quidē oblata ei animo lucem, & imperitia di
 nitus charismata recognoscerem. Atque hæc antequam
 ego discessi. postea verō (quemamodū ad me delatū)
 Camisama accersitum adolescentem interrogatam
 Christiana sacra susceperit, quāquam inuita ac suppeti
 te se. Ille verō quod erat fateatur ingenuē. Tū indiguit
 mulier, & sua in eū beneficia, & illius ingratum in
 mum exprobrans, iubet illum vultu seuro confite
 sua domo faeessere, neque suum in conspectum veni
 post hæc. qua denuntiatione adolescens non modo non
 exterritus est, sed etiam diserte respōdit: ingenuē se ga
 dio exsiliij ignominiam, & incommoda pro Camisam
 mine subiturū. sed cū ad templum à nepotibus neper
 exstructū venisset, reiq; totius mansisset oppido ramor
 adfuit Tonus ipse continuō, & Bonzio quodā nobili se
 cu

cum adhibito, qui adolescentem à teneris educat; mul-
 tis precibus mitigata Camisama, in eius gratiã innoxii
 filium incolumi Christiana fide restituit. Cum his ergo
 manipulis Dei beneficio Būgum versus inde profectus;
 Fundum ex itinere attingi denuo: prolatisque Toni litte-
 ris, quibus ad audiendum verbum Dei cunctos adhorta-
 batur, ea fuit rerum cōuersio, is ardor animorum, vt qui
 paulo ante nefario conatu prædicationē Euangelij vel
 maxime distulerant, in ijs etiã quidam è numero Bon-
 zorum, immutati subito sese ad nos adiuuandos enixe
 conferrent. Itaq; diebus octo decemve quibus ibi substi-
 tuas, præter aliam turbam, plus viginti è principibus
 ad Christum adiuncti sunt. ex edificandi præterea tēpli
 curã mandata certis hominibus, tantus denique omni-
 um exiit motus, vt cum primùm huc redirē, sese Chri-
 stianos fore vniuersi promitterent. ipse verò dynasta
 Fidanus cur. nomen Christo dare superfederet, id caus-
 se asserbat, quod è patrijs legibus necesse foret sibi, dū
 gens tota prophanos ritus abijciat, publicis eorum ludis
 atque celebratibus interesse. itaque baptismo in proxi-
 mum annum dilato, precandi formulas interim è cate-
 chismo ediscebat. Qui in Amagusanis finibus baptiza-
 ti sunt, eorum numerus in vniuersum est duum circiter
 millium. In Bongensi autem diuione conuersi aliquoti:
 quidam etiam languentes creēti. Iam verò in ipsa quo-
 que Xichi regione, quamuis desertore illo dynasta fu-
 erunt minaciter, cum aliqua facta est ad Christi gre-
 gem accessio, tum insuper edita nonnulla sunt veræ fi-
 dei ac pietatis illustria documēta. Cum enim è neophy-
 tis quidam proposita capitis poena perterritus, quæ hu-
 mana fragilitas est, à Christi nomine defecisset; id vxor
 eius ita indignè tulit, vt vnã cum filio sese à viri conui-
 uio & cōsortio protinus remoueret, fortiter increpās: A-
 uertat à me Dominus, vt cū eo viuam, qui mortis metu
 Christum eiurauerit: quo facto miser ille compunctus
 animis sensibus, & culpã agnosces, noctu clã ad Michae-
 lem Vasum accessit: & effusè flens, ducensque ex alto
 corde suspiria, locum pœnitentiæ suppliciter petijt, pa-

ratus tanti peccati quodlibet subire supplicium, quod iam certum sibi esse affirmans, relicta patria, & que omnibus in Christianorum loca migrare, religionem susceptam liberius colere sibi liceret. non sit fidem. nocte intempesta ipse cum fratre ac doctore præterea consilij eiusdem socijs, abiit. qui omnes militari & agris, facta iam semente, neglectis, vagi & gentes Christo seruire potius, quam domi dures, & apud Principem gratiosi ac potentes idola colere, maluerunt. Nec minor in cæteris illius terræ neophytis, quam quam numero paucis tenerisque virtus erant. Quibus enim edictis contra Christi cultores a tyranno propositis, tantum abfuit, ut illi ab instituto recederent, etiam in exsilium voluntarium Christianorum oppida patrijs focis bonisque relictis abire, vel si res ita ferret, vitam pro Christo profundere communi consensu decreuerint. Qua cognita re, dynasta damnatum simul & invidiam veritus, reuocauit edicta: & accito ad Michiam li nostro multa promissit.

Facata est vrbis in primis celebris, quæ hostili caute cum alijs oppidis nuper incensa & euersa, ac demum propter loci opportunitatem exstrui coepit, pauca speciem veteris frequentia recepit: numeratque iam vnde ædificiorum ad tria millia, cum decem millibus antea censeretur. hic ego & Ludouicus in transiitibus quatuor vel quinque morati, Christianos aliquos fecimus multo plures utique facturi, si menssem vnum ibi perire licuisset, is erat hominum vndique concursus. Aedificabat ibidem hoc tempore templum suo summo neophytus quidam. totus verò grex aliquem sacerdotem magnopere postulabat: sed nemo erat quem duxerim magno sanè meo dolore: nam & illius populi tractatio ad fidem, & ingens nationum varietas eodem commercij causa confluentium, præclaram offendi copiosam materiem frugis. Nuper etiam dynasta quendam decem circiter à Cochino co leucis, & locum nouum templo excitando, & in parochi sumptus vestigijs annuum detulit. Alijs item locis nostri ob idiplum tale exper-

petuntur: sed tanta paucitas est, ut nedum alia querere, sed ne parca quidem tueri possimus: perit enim non vno loco Christiana res operarum inopia: quanto animi non sui more non dico, magna tamen eramus in spe fore, ut Dominus pro sua clementia ac bonitate subsidium nobis aliquod tam necessario tempore mitteret: praesagiebatque nescio quo modo mens, te quoque affuturum. sperabam quidem certè vel maxime: non solum ut amicissimi viri congressu & colloquio fruerer: sed etiam ut exemplo tuo monitus ipse me recolligerem, quippe iam pade varijs curis & occupationibus valde distractus. Nos Deus vberem gratiam & sui nominis caritatem cunctis infundat, ut omnibus in rebus ei quam diligentissime seruiamus. Amen. Cochinoi. ix. Calend. Octobris. MDLXXI.

L V D O V I C I F R O I I
ad Antonium Quadrium in
Indiam.

V A mentis humanae peruersitate fieri dicendum est, Pater, ut quae nobis Deus bona largitus est, ea carendo fere magis quam fruendo sentiamus: Id adeo ex obitu Varandoni Comidoni clarissimi atque optimi viri quotidie certius ego quidem experior. cuius de incredibili studio erga nos notaque Christianum vniuersum, licet saepius te per litteras docuerim ante haec, tamen hoc tempore, cum ille argenti more bonorum omnium in bello ceciderit, siquidem mihi existimaui, uti paulo fusus ad te perscriberem, nam & grati memorisque animi officium id vti que postulat, & ipsa commemoratio laudum ipsius, leuare aliqua ex parte dolorem meum; & ad celebritatem & gloriam Diuinæ prouidentiae pertinere videtur, intelligi nobis, in tam remotis regionibus inter Bonziorum Indias, & intenta in nos barbarorum tela versantibus, non

deesse ne ex ipsis quidem principibus ethniconum
 nostræ salutis, tum Christianæ religionis ac fidei propa-
 gnatores acerrimos. Ac quò res tota clarius pate-
 tam paulo altius initia ipsa & originè eius aucturitate
 nobis cum illo intercessit. Christianus est quidam sine
 Meacensi tractu nò modò generis claritate conspicuum,
 verùm etiam propter egregiam virtutem ac probitatem
 summa apud oes gratia, nomine Darius Tacuma Fe-
 danus. Is cum pro sua in Deum pietate, proque necessi-
 tudine, quæ sibi erat cum Vatandono, de rebus divini-
 nis, deque instituto nostræ Societatis esset aliquantis cu-
 eo familiariter collocutus, hominem denique propale,
 vt concionis audiendæ causa ad templum nostrum ac-
 cederet. Cum igitur ad Gasparem Vilelam viceque re-
 nisset, ex ipso Catechismi exordio disputatum à nobis
 est horè amplius spatium, vnum esse Deum fontem soci-
 etatem rerum omnium; qui quæ videntur quæque non
 videntur, ex nihilo cuncta creauerit; ac simul peruenire
 & amentia sectarum Iaponicarum multis rationibus re-
 futata est. Quæ omnia Vatandonus homo ingenio
 cum & patienter ad finem usque audisset, & tamquam
 rationi rerumque naturæ consentanea valde probare
 git in præsentia Gaspari gratias, operamque tuam in be-
 nigne admodum detulit, & quoniam certis de causis
 rat ei confestim in regnum Vomi (quæ ipsius sunt pa-
 tria) recedendum; ad extremum ad iunx, vbi vacante
 ad audiendum Dei verbum esse rediturum. Sequenti
 inde Cubi caedes est, cumque ab iisdem conuulsis, qui
 Cubum oppræsserant, crudelissimis hominibus, & Chi-
 stianæ fidei inimicissimis, nos quoque ad necem impu-
 remur; fuga nobis coacti consulere, multos peregrinos
 cis, ad urbem Sacaium denique venimus, vt ibi in opor-
 tione aliquam redeundi Meacum expectamus.
 Interea Vatandonus, cuius animo altius infidelitas
 de vno cæli, terræque Domino ac Deo nuper audieramus
 sabili ter audis plura discendi, petijt à Dario Tacuma
 per litteras, vt à Gaspare Vilela Iaponium aliquantisper
 ne lo

re legis interpretem suo nomine postulare, quod ubi
 Gaspar cognouit; misit ad eum protinus Damianum, in
 erudicendis Iaponijs popularibus suis in primis exercita-
 tum, qui dum magna spe rei bene gerendę concepta, Vo-
 mimitur intendit; eo ipso tempore demortui Cubi fra-
 ter Vatandonus Voiacata, clapsus ę coniuuratorum custo-
 dia, ad Vatandonum opis implorandę caussa confugit
 supplex; quem ille non modò benignè exceptum ingre-
 sumptu & munificentia plus annum in arce sua Coca
 tenuit, sed etiam, ut in fratrum imperium restitueret;
 summos Reges nationesque circumire, atque omni ra-
 tione sollicitare non desijt, quoad Nubunanga Rex Voa-
 catarum quinquaginta millium exercitu cõpara-
 to; & Mioxindoni & Daiondoni, qui coniurationis prin-
 cipes fuerat, repressa audacia, quem dixi exulem, in fra-
 trum opibus & gradu honoris amplissimi collocauit. Id
 fuit caussa, cur Vatandonum absentem patria, & rebus
 grauissimis occupatum Damianus inuenire, ac per oriũ
 (ut praueerat) religionis Christianę mysteria docere
 acquirerit. Venit deinde Sacaium Vatandonus vnã cũ
 principibus exercitus Nubunangę; cumque apud
 eum esset etiam Darius Tacaiama, tempus opportunum
 ratus Meacensis Ecclesię subleuandę; Vatandonum do-
 cet, occiso priore Cubo; nos etiam factione Bonziorum
 per summam iniuriam pulsos Meaco, nunquam postea
 redeundi potestatem impetrare potuisset; neophytorum
 regem paulo ante ab idolorum seruitute ad cultum v-
 ritatis veri; Dei traductum; orbem pastoribus in luctu &
 equalore iacere, de nostra magis, quàm de sua salute at-
 que incolumitate sollicitum. orat, & obsecrat, ut dignum
 se suisque rebus gestis patrocinium nostri suscipiat, seque
 pro equitate ac iustitia peccatorum hominum scelere fu-
 rante opponat; id si fecerit, magnam non à Christiani-
 sm modo, sed etiã ab ipso Christo Deo gratiã initurum.
 Que ubi Vatandonus audiit; alacritate mirabili delatam
 ad se caussa recepit illicò: meque confestim (nã Gaspar
 in Bungũ iam pridẽ euocatus abierat) ad se nocte eadem
 accer-

accesit, ad quem cum adijissem, tanta sum ab eo comitate, sed veneratione acceptus, ut in conspectu principum (quod Europæi nostri vix credant) nulla mihi quamvis enixè renitenti discesserit, aliaque patrio signa summi cuiusdam honoris habuerit. Ita ego Laurentium nostrum adduxeram: quem vbi Vatandonus Iaponium cognouit esse, conuersus ad eum: Quæ inquit, nisi incommodum est, mihi, & proceribus Italia de Christiana lege, deque vno rerum omnium condicione aliqua exponis: Tum ille, quæ est facundia prædica, in eam sententiam ita copiose tanta cum auditorum attentione differuit, ut in mediam vsque nocte sermo tractus sit. cum perorasset, eius orationem, & argumeta magnis laudibus Vatandonus extulit, & simul nostram causam principibus qui aderant, ex animo commendauit: quos ego cum officij causa postridie conuenissent, non modo me perhonorificè accepere singulè, etiam suum omnibus in rebus mihi studium operamque bene gnè polliciti sunt. Ad hæc Vatandonus, qui Saciani populi tumorem & superbiam nosset, nec ignoraret, nisi ex quo tempore Meaco sumus exacti, quam proleptè abiectos homines vulgo cõtemnis; ad conciliandum nobis authoritatem & gratiam; semel iterumque hanc causam domum nostram non dubitauit venire, tanta comitate grege amicorum, ut multitudinem via ipsa non caperet. Quinetiam Fabium Reoquerium in diadem Christianum primarium virum, quod nos in eo exitum dignè fouisset, accessit, ad se non modo magister laudauit gratiasque egit illi mirificas, verum etiam minem de suo liberaliter admodum muneratus, etiam deus insuper, quicquid in nos officij ac beneuolentiam contulisset vel conferret in posterum, id se perinde gratum esse habiturum, ac si totum in semetipsum contulisset.

Post hæc Meacum reuertit: pauci sive diebus interpositis fecit me per litteras cortiorem, se de reditu nostro ex Nubunanga, & nouo Cubo transegit: itaque Duram propediem ad me reducendum esse venturum, inquit.

dum est, quāto neophytorū gaudio, tu ipse existimabis, cum id propter aduersariorū summā gratiam atque potestatem sperare vix iam vllus auderet. Tandē igitur veni Meacum, & quoniam aedes nostras quidam tribunus mīlitarum occuparat: diuersi ad Christianum ciuem Meacēlem, Anonium nomine, virtum in primis honoratum, ac nobilem: statim quē nos Vatandonus ter dieinceps in vultu hospitiūque nostro item vt Sacaij fecerat, dedit munera ac petiij, nos ad aliquod tempus habere domi ne gaudeatur: intellecturos breui Christianos quanta cum fide coraque Vatandonus patrum negotia transgessisset. eorum tanta significatio beneuolentiā dici vix potest, quā tam nobis apud illos existimationem attulerit. Nec ita multo post (sanē prater opinionem infidelium) quāsi- rum ipse me magno comitatu deduxit in regiam, fe- cique & effecit omni artificio, vt inspectantibus, & ta- bellenibus Bonzijs, in magna principum frequentia, cum à Nubunanga, tum à Cubo quā honorificentissi- me admitteret. Ad hęc, nostrā non modō mansioni, & incolunitati, sed commodis etiam & ornamentis pec- literas regias diligenter cauit: quā quoniam ab ipsis et- iam ducibus, atque à principibus Bonziorum, non nisi magno auri argentiue pondere comparantur; cum id- circo Vatandonus insciente me ad Nubunangam de- ceret auri laminas iustā magnitudinis attulisset; negauit ille se ibidem, in tali causa opus esse muneribus: decre- tum ipsemet, quā maximē vellet formula scriberet: se id- em seclim suo chirographo muniturum. Tum ille tanta regis in nos propectione animaduersa, scripsit non mo- diū vt nobis iuro Meaci habitare liceret; graui pœna pro- missa, si quis nobis negotium facesseret; sed etiam vt æ- tas nostrā ab hospitiū militum (qui fere in templa, & cę- nobia diuiduntur) ac praterca vñ vicinias nostrā, tota- que ad genus oneribus esset immunis. quā omnia- que à Nubunanga, & Cubo, quāuis contra nitentibus aduersarijs, impetrasset; subscripta diplomata (quorum- que in suo tabulario exemplum retinuit) magna sui ani-

mi voluptate vocato ad se Laurentio tradidit, post-
 tus insuper, se daturum operam, vt Tribunus de qui
 nostras occupauerat ædes, iam pridem à Chittius
 desertas, excederet: idque multis adhibitis immo-
 tijs tam diligenter curauit, vt ille denique in in-
 riorem vrbis partem ingenti populi admiratione
 grauerit.

Multo deinde post, cum Rex Micauæ inuicendi Co-
 bi causa Meacum ingeni comitatu venisset, exceptus
 est non ita remoto ab æde nostra diuersorio. comitatus
 accipiendos amicos eius, quotquot erant propinqua Bo-
 ziorum ædificia occuparentur; veritus Varandonus, ne
 quid nobis quoque molestiæ exhiberetur, scribam su-
 um, & aliquot præterea è familiaribus misit ad ædes no-
 stras, qui speciem præberent occupati iam ab se boluntati-
 quæ res vniue nos ab omni eiusmodi incommodis de-
 ros prestitit. neque verò, id ipsum egregie beneuolenti-
 commentum ille significauit nobis; scriba de male cogi-
 nouimus ipsius conscio secretorum. & sane tam hinc,
 tum alijs in rebus, quæ vel ad commodum, vel ad digni-
 tatem nostri ordinis pertinerent, ita sunt eius diligen-
 tia, & amor in nos; non modo vt preces nostras, sed
 etiam voluntates suis ipsemet fidelissimis contulit, con-
 cijs, benignitate præterueteret.

Quandiu Nubunanga Meaci commotus est; in-
 eum ego de Varandoni sententia aliquoties accessi, in
 facili mihi ex illius commendatione adiu ad regem, vt
 multis interdum dynastijs, & principibus Bonzonum ad
 limina præstolantibus, ego extra ordinem introitu-
 rer. Sed cum proximè ad regem sub eius protectionem
 adijsssem; longa illa disputatio, de qua scripsi ad te ad-
 te; de immortalitate animorum incidit mihi cum Bo-
 chioxine Bonzio, viro in primis disertio, & propter e-
 gregiam rei militaris peritiam (neque enim hoc sacer-
 dotum genus abhorret à bellicis artibus) magna apud
 regem auctoritate. ex quo certamine cum ille turpi-
 ter victus abiisset; in eam exarsit rabiem, vt nunquam ex-
 so die perniciem nobis moliri desisset, cuius furor
 & athen.

& amentia: cum locis omnibus aperte sese Vatandonus non modò consilio, sed etiam armis opponeret, nec illum vsquam consistere pateretur; superatus ille viri constantia, ubi se viribus impari sensit; omni deinceps dolo & insidijs grassati constituit. Dissimulata igitur in tempus iracundia, falsis criminationibus circumuentum Vatandonum eo tempore egrotantem, adeo artificiosè & callidè apud Nubunangam accusauit, multis duboli satellitibus in eius flagitij societatem adscitis; ut Rex mendacis oneratus, ad eum ad se valetudine recuperata Vatandonum, non modò aditu congestuque per summam ignominiam arceuerit, sed etiam aurorum viginti millium annuo redditu, & nobili in primis arce multarit. quo ille tam insigni accepto incommodo, tantum abest, ut quicquam idcirco de suscepta in nos beneuolentia, studioque remitteret; ut etiam palam dicitaret, venientibus ad se consolandi gratia principibus, præclare verò secum actum esse, cui nostra causa tantam calamitatem incidere contigisset: acque adeo, quò illustrior esset amor ipsius erga nos, quamquam tanta facta & rei familiaris, & dignitatis immi-
nutione; tamen diligentius etiam quam antea, ubicunque opus foret, nobis omni ope curaque affururum. Interea ex altera parte Nichioxines, & ceteri Bonziorum auxiliis, oppressa innocentia impune volitare; nobis ferri, flammamque minitari; de templo nostro funditus euertendo, serendoque ibidem sale per ignominiam perduellibus constituta, in suis cœtibus multa iactant; nec tamen cessit illis ea res e sententia: nam & Nubunanga, Cubusque nos nulla nostra culpa aut domo, aut urbe pelli passi nõ sunt; & machinationis eius artifex Nichioxines, iusto Dei iudicio compluribus eiusdem flagitijs ac facinoribus patefactis, haud ita multo post à Nubunanga multis verbis male acceptus, & omni dignitate spoliatus est: & anno vertente Vatandonus cum ad Nubunangam, qui tum fortè Meacum redierat, sortidatus venisset; Diuino prorsus beneficio, amicosum deprecationibus ad causam dicendam admissus,
tā.

tantam suæ cladis misericordiam exciuit, ut illum iter, viri meritis & probitate perspecta, in pristinum suum locum restituerit, & in super-dena aureorum milia ad viginti quibus antea fruebatur, addiderit.

Iam, qui apud alios causam nostram tam diligenter agere solitus fuerit, qui ad potentissimos Reges ad nos tam studiosè munierit, qui denique pro rebus fortunarum & capitis discrimen adierit; in eum aliorum explicare quàm benignè, quàmque honorificè nos accipere consueuerit ipse venientes ad se vel Meaci valde remoto à nobis loco, vel in suis extra urbem oppidis, aut arcibus habitantem. Qua ille cura cauebat exceptus hospitio, ne quid nobis omnino deesset, quàm familiariter nos in ipsis ædium penetralibus, quo paucissimi & familia patebat introitus, vnà cum vxore, liberisque adhibebat ad mensam! quoties, rei Christianæ causa iter habentibus per infecta latronibus loca nobis equos & corporis custodes attribuit! quàm sæpe venis mille barmanissimè! quàm suauiter si quid vicissim ad illum nos allatum ex Europa, vel ex India mitteremus, quod Dabunangæ, vel Cubo gratum fore intelligeret, remissum id ipsum ad nos, monuit ut illis potius opportunè tempore largiremur! Neque verò nobis faucebat ille tam modò: sed etiam Christianam rem tanto erat ardore circumplexus, ut de Diuinæ legis præstatiâ, de sempiternis post mortem præmijs atque supplicijs, de virtutibus Christianis in cœtibus principum sereret ipsemet ex occasione sermones. Quinetiam multos, dum esset Meaci, præcausam inspiciendi horologij, ignoratæ in his regionibus machina, domum nostram adductos, eadem opera sacras concionibus admochebat; atque vbi peroratu esset, summam totius doctrinæ iterabat ipsemet, præcipuis locis insistens, & Bonziorum fraudes & errata redarguens.

Iam verò neophytorum, quos omnes fratrum numero suscepisset; cum alijs plurimis rebus ostendit, quare ego, ne longior sim, consulto prætereo; tum vero insigni quodam pietatis & iustitiæ documento, ad fac. eius

modi. Vtula quædam erat de grege neophytorum, Do-
 minica nomine, cuius filius in templo nostro ministra-
 re confucuerat, hanc ethnicus nescio quis potens cum
 de quarundam ædium possessione deturbare per vim &
 iniuriã conaretur; confugit illa supplex ad Vatandoni fi-
 dem, cuius deinde beneficio quicquid cupiebat, obtri-
 nuit, sed prima luce ad eum profecta, dum expectat ad-
 fores, pueri quidam è Vatandoni familia, rosariũ, quod
 de more muliercula percurrerebat, interea per ludibrium,
 ut fit, vellicare; stanneam icunculam è rosario penden-
 tem abripere, tum illa indignari, & impietatem facti mu-
 libriter accusare. contra pueri quò magis irritatam vi-
 dent, eò instare acrius, & illudere. cum strepitus inuale-
 sceret, exaudit è cubiculo Vatandonus foeminam quiri-
 rantem, quærit continuò, quid sit rei proteruitate puero-
 rum, cognita, iubet ex ijs tres protinus comprehendi, se-
 uerè admodum increpans declaraturum se, quantum opere
 vult Christianos omnes ab omni contumelia tutos, do-
 mi suæ præsertim, cumque dubiũ esset nemini, quin gra-
 uiter esset in eos animaduersurus, muliercula primum
 pro illorum salute deprecari: cum nihil ipsa proficeret;
 monitus ego statim ad eum mitto Laurentium: qui cū
 nihil magis hominem placare potuisset; ego ipse deni-
 que ad illũ accessi: multisq; rationibus iracundiã mitiga-
 re conatus sum, sed nec vetulæ preces, nec Laurẽtij lega-
 tio, nec nostra contentio flectere animũ hominis value-
 rit, quominus vnũ ex ijs, quippe notiore petulantia ado-
 lescensculũ, in arcem suã ab vrbe amandatũ, capite plecte-
 rit, tantã ille venerationem rerũ diuinarum, tantum cul-
 tum religionis imbiberat. Denique, vt finem faciã, Chri-
 stianos omnes omnibus minimis maximisque rebus fo-
 uet, sicuti liberos indulgentissimus parens. Miretur
 quomodo quispiam, quæ res catechumenum eò pietatis ac-
 tibusque prouexerit. Primum, vt ego quidem arbitror,
 tanta illi constantia, & bonitas tam insignis, vt fortes
 permulti relicto vberiore stipendio, ad ipsius du-
 ctum & imperium sese vltro conferrent: deinde, ac mul-
 tius magis, frequens auditio, & cogitatio verbi Dei,

cui quoties per bellicas aliasque grauissimas occurrer-
 nes licebat, aures dabat quàm studiosissimè. cuius oratio
 quippe vehementer honesti pulchritudine, & Constanti
 fidei veritatem & excellentiam magis admiranda
 dies. & sanè, cum primum ei Laurentius æternam
 nimæ, & varias ac multiplices eiusdè vires exposu-
 pore propemodum attonitus Vatandonus, qui ad un-
 diem in hæresi fuisset Ienxuanorum, qui nihil omnino
 post mortem superesse opinatur; palam excimauit
 tum demum ex quo ea didicisset, hominem se videri
 antea quidem in tantis errorù tenebris, infra ipsas pec-
 des iacuisse miserimum, atque etià Tacacum (id est
 ei nomen) eundem Laurentium ad se magnis precibus
 euocauerat, quò commodius catechismo vacaret: eos
 probè peractò; Christianæ militiæ obligare se hospiti-
 mi sacramento decreuerat, sed hæc paratem, & aliam
 meditantem oppressit mors illi immanem, Christianam
 omnibus luctuosa; quem tibi casum exposco, vt poterò.
 Iquenda est regio finitima ditiori Vatandoni: quam
 regionem bellicosi admodum incolunt populi, in eius
 limite cum Vatandonus castella duo excitalle: quorum
 factū Iquenda regulus, exercitu repente coacto, primum
 omnium præmia pronitiavit aureos annos M.D. in quo
 ad se caput Vatandoni retulisset; deinde vero pedes
 ad vnus è castellis oppugnationē tetendit Iustus. Quod
 vbi sensit præfectus præsidij Darius Tacacum, cuius
 quo misit protinus nuntium ad Vatandonū in auxilio
 na Tacacum morantem: is cognita re, quas habebat co-
 tempore copias, præcipiti agmine ducit obuiā bellicos-
 ducenti eius latera stipabant lectissimi viri: cum Iustus
 pidus antecessit, reliquos opinione sua pauciores (Iustus
 plus quingenti fuere) cum filio subsequi iussit. Hæc ex-
 perta paucitate nostrorum, veritus ne si Vatandonus ob-
 ipsum resciret; omnia pugna se in castella reciperet
 iorem partē exercitus iubet occultè confidere ad mon-
 radices: cæteris imperat, Vatandonum ad certamen elu-
 ant. Vt propius ventum est, Vatandonus paucos infan-
 nis galero, quem dono à Lusitanis acceperat, aduersus
 pidi-

piditate pugnandi, non expectato subsidio, cum sua co-
 horre dumtaxat, ex equo desiliens (neq; enim equites in
 Iapone pugnare mos est) sese in aduersos ferociter intulit,
 neque ante prouidit insidias, quàm confurgente vni-
 dique multitudine circumfusus est. Pugnatum vtrinque
 acriter: quo ad Vatandonum multis acceptis vulneribus
 egregie dimicantem obrunçauit ex hostibus quidã, cū
 quo gradum fortè contulerat; verum is quoque letaliter
 laeuis, dum certa præmij spe caput asportat, paucis cō-
 fectis passibus moribundus occubuit. reliqui stipatores
 Vatandoni ex præcipua nobilitate ad vnum omnes eg-
 se. Qui erant in subsidijs, cū se lōgè impares cernerent,
 fuga repente dilapsi. Vatandoni filius in arcem Tacacu-
 quum cum admodum paucis confugit: hostes victoria v-
 li, vastatis agris, villis incensis ad arcem castra posuere.
 Ego quo die male pugnatum est, eram in insula Sāga ijs
 illis locis ita propinqua, vt fragorem tormentorū exau-
 direm. Sed nihil tale suspicanti mihi tristis adest repente
 nauis, Vatandonum cæsum esse cum suis, id vbi Mea-
 cognum est, Organtinus Italus, & Laurentius Iapo-
 nus Bonziorum insolentiam venit, neophytorum hor-
 rum omnem apparatus sacrorum in tutum asportan-
 dum curarunt. ego ne quid aduersarij contra Christianā
 rem audacius molirentur; quo ipso die hæc scripsi, manè
 Laurentiū ad Nubunangā, & amicos ipsius cum munerū
 bus miseram. omnino turbulentæ erant res: multi circū
 queque inimici: neophytorū grex metu ac mœrore per-
 teritus, auxerat inuidiam obitus ipse Vatandoni, & rū-
 mor improborum scelere dissipatus: oēs quicunque nos
 turbant, tandem iratis Dijs funditus interire. Nos in tan-
 ti solitudine periculisque vna scilicet fiducia bonitatis
 diuine sustentat: quam quò magis magisque demeretur
 in dies: tuas pater optime, fratrumque nostro-
 rum omnium pias pro nobis deprecationes, &
 sacrificia vehementer expetimus. Mea-

co. I V. Calendas Octobris.

MDLXXI.

q 2

EIVS.

EIVSDEM AD ANTONIUM
Quadrium in Indiam.

VANTA esset rerum perturbatio, Christianorum dolor ex obitu Varniani dynastæ viri fortissimi nostri cuicissimus; nuper ad te fuscè petiti plurimè. Ex eo die, insperata quædam, et demum cum ad muniendam Evangelio vitam tum ad leuandum mœrorem nostrum in primis accessit data existere, quos ego euentus hac epistola perfectum.

Quod ipsemet nostrum iam pridem, Frenciam excolit in primis est mons, nouè circiter millibus passuum ab vrbis Meaco situs ad orientem. In eo monte Rex quædam Iaponis, patriæ superstitioni apprimè deditus, ante nos octingentos templis cõstruxit ad ita millia & octogenta, edibus adiunctis dumtaxat in vrbis Bonzijs, quæ legum ac disciplinarum in studio versatè ut quod vel in vrbis la interpellatione quàm commodissimè faceret, non modò turbas, ac strepitus oēs agricolarum pecorum, sed etiã vicus duos, vnde omnia necessaria pecorum ad montis radices edificauit, superù inferens. Sic enim (id locis nomen) iisdemque Bonzijs insuper, tertiam parte partem vectigalium Regni Vomensis attribuit. Quæ opus ab illo Rege fundatum, posteri eo impensius auerunt; quod vniuersæ Academia summo cum impensio præponi solitus est aliquis vel ex filijs regis, vel ex cõstitissima certè cū rege affinitate coniunctus. Itaque quæ illi honoris, & auctoritatis accesserat, non solum vrbis centis omnis iurisdictionis illorum hominum superstitio retur, sed etiã vt omnes fermè Iaponicarum superstitionum interpretes, ducesq; sectarum, inde tanquàm ex petenti fonte, vel seminario quodam existerent, sed immensè paulatim regia potestate, rebusque (vt fit) bellorum iniuria ac vetustate labentibus, ingens ille templarum numerus, quæ sexdecim dispersa conuallibus, antea vrbis

na: ad octingenta vel paulo amplius redijt. ac simul Bō-
riorum illa qualiscunque disciplina sensim ita soluta est;
ut omni abiecto pudore sese turpissimis voluptatibus fla-
gitijq; dederint; atque ad armorū vsū ac latrocinia
studio doctrinæ religionisq; conuerso; cū alia multa per
vim nefasq; patrarent; tum verò annis ab hinc septem
& triginta Meacum urbem, ingenti facta hominum ca-
de pæne totam incenderint. Verum iusto Dei iudicio,
cum præsertim allatum ad se CHRISTI Euangelium
obstinata respuerent mente; contigit anno superiore, ut
gravi bello inter Nechienis Regem, & Nubunangā ex-
erit; illius copias Bonziji tecto & com meatibus iuue-
rit; Nubunangam verò præter cæteras iniurias etiam
transitu prohibuerint. Qua re ille maiorem in modum
offensus fremensq; pactis cū hoste inducijs, in regnum
Vovis redijt; ac primum Bonzios eius regionis Icoxos
(qui dicuntur) castellis omnib⁹ exiit; & quotquot viuos
vel ex ipsis, vel etiam ex corū popularibus capere potuit,
omnes cruci suffixit: deinde aucto exercitu, victricia sig-
na repente ad Frenoiānam, ira stimulante conuertit.
Tum primum temerarios Academicos, & omnia sibi fe-
cunda pollicitos, verus belli terror inuasit, pœnituitque
laesit Nubunangæ; cumque se viribus longè inferior-
es tenerent; missis legatis, magno primum auri ponde-
re, deinde loci religione, metuque numinum placare
conati sunt Regem: quibus ille cū respondisset; nec se
pecuniæ cupidum, sed vindicem scelerum, & ultorem in-
iuriarum adesse: nec inanum Deorum vlla terri for-
midine; tum illi ut in re trepida, cōtra hostium impetus
omni ratione se cōparant. Erat in ipso montis vertice tē-
plum Quaroni dicarum, quem deum vel dæmonē po-
tas miro cultu veneratur. Iapone toto cæca gentilitas,
plurimique mortales votiua peregrinatione suscepta eo-
dem assidue cōfluebant, quod persuasum habent ab il-
lo Deo longioris vitæ spatia, bonam valetudinē, diuiti-
as impetrari: Frenoiamani verò Bonziji sacra quotānis
tōdē ac ludos ingēti apparatu sumptuq; persolvere soliti
sunt, quibus continuo in vrbe Meaco Gibonis solennia-

succedebant eo pompæ ordine, hominū frequentia, & mentis artificum, vt satis appareat æmulam vniuersæ gloriæ Sathanam, in ijs locis, anniuersariam apud corpus Christi celebritatem effingere voluisse. Illud igitur montis cacumen & Bonzj, & è proximis gis promiscua turba sese recipiunt: stationibusque dispositis, hostem ex eo loco prohibere cōstituerunt. At Nubunanga Sacomoto & Catara vicis cum incensarum interuentione incensibus euerfisque, montem ipsam frenoriam, ne quis è numero Bonziorum elaberetur, circumdedit. deinde instructū exercitum in eos aduocato cliuo submisit: restitēre aliquamdiu è superiore loco Bonzj: vrgente dein multitudine hostiū, effraictisque claustris, & superata munitione, trucidati fere omnes ac simul, micētis maximo ac nobilissimo templo facibus, & tora moles horribili profus incendio conflagrante: que id ipso die festo Michaelis Archangeli Cal. Octob. vt ad hostes Christi delendos, tollendaque: profus illa nequima cubilia, & scelerum officinam, princeps militiæ cœlestis præsentī ope affuisse videatur. Post hæc rō, qui dies fuit natalis Beati Hieronymi, Nubunanga circummisso milite, latitantes ferarum instar Bonzj qui prælio superfuerant, protractos è dumetis cui operibus interemit. sub hæc domus eorum pariter concommata, ingens omnibus circa nationibus terrore incussit. Meacum dein Octobri mense incunte victor Nubunanga se contulit. Hic ego & Orgatinus ad eum officio salutis cum adijsemus; non modo comiter ambos accepit, verum etiam (quod vix credat quispiam) sese in nos pro amanter effudit. Quod superest, te Pater etiam obsecramur, vt nos totumque Iaponicum gregem huic tuo & sociorum pijs deprecationibus & sacrificijs a diuina te desinas. Meaci. Natali die Sancti Francisci. M. DLXXI.

Scriptis iamdiu litteris needum datis, alia quædam interim euenēre; quæ ego ad Diuinæ iustitiæ ac providentiæ fidem gloriamque deesse nolui, quin adferberem.

Germani duo fratres erant in vrbe Meaco, cum gener-

rum diuitijs clari: ijdemque Xacæ cultores egregij. quorum uterque sese religioni Christianæ in primis acriorem aduersarium assidue præbuit, ijdeque superioribus annis antesignani fuere factionis eius, cuius scelere nostri Meaco semel iterumque per summam iniuriam exacti sunt. Anno deinde post fere sexto, cum ego Varadoni opera ac studio restitutus ad Cubum, salutandi causa de more venissem, die quodam accidit vt ex his fratribus orator maior adesset, nomine Taquenus Vchisamidonus. Is, quo erat in nomen Christianum odio ac rabie, non potuit sese continere, quominus coram ipso Cubo, me sociosque maledictis incesseret; nobisque cum aliis calumnias, tum præsertim esum humanæ carnis obijceret; quæ tamen crimina ab ira cuncta ac furore profecta, apud Cubum cæterosque qui aderant, minimè valuerunt. Idem nuper, Euangelij progressum, & collabentem Deorum suorum existimationem incredibili quodam animi dolore cum cerneret; fretus tamen suis opibus, tum gratia principum, nouam Xacæ sectam condere aggressus; est. iamque repudiata coniuge, mentoque & capite raso, Boniorum habitum & cultum induerat; cum ad illum adiungere se demonis instinctu capere cõplures: quibus ille magno sumptu amplum cœnobium extrucebat (numerus enim discipulorum ad C. D. asceaderat) concionibusque præ quodammodo populum contra Christiana sacra legesque mitis artibus incitabat. sed cum illum tantis debita sceleribus ultio Diuina maneret; accidit aliquando vt intemperantia linguæ prouectus præfente Cubo Nabunangam Regem dictis amaris haud obscure pertingeret, affirmans illum iam ad summum potentie culmen euectum, diuitiis in co. fastigio stare non posse quin ruere, vel certe quasi maturavel potiùs vieta ex arbore bacca tenderet. quibus remere iactis; non defuere cõfestim, qui ad Nabunangam cuncta deferret. quibus ille auditis, vniuerso Boniorum generi multis iam ante nominibus infensus, vt diximus, ad eum excaudit; vt in regnum suum Voas Meaco decedens, cõprehensum nouum hèresiarcham, a quo impositum, quamuis magnopere deprecante

pederetur; tum ille nihil hoc apparatu perterritus, præ-
 ter omnium expectationem cum robustis legionibus
 affuit: captusque misericordia populi, cum frustra per
 interpretes de conditionibus pacis egisset, malo cogen-
 dum ratus, qui monitis non pareret; quamquam inuitus,
 acque adeo illa crymans tantæ cladis (ut affirmant) omni-
 bus passim tectis agrorum, multisque præterea idolorum
 fans, Bonziorumque cœnobijs, ad hæc vicis frequenti-
 bus vno die centum exustis, prædaque ingenti rerum non
 modo agrestium, sed etiam vrbicularum abacta (quod ci-
 uis tumultus initio, veriti ne Meacum rectâ contederet,
 preciosam suppellectilem cum liberis vxoribusque in ca-
 loca raptim auexerant); rursus Cubum insilit ad pacem
 inuitare. At ille fœderatorum copias propediem expec-
 tans, cum interim omni ope resistere, & vltima experiri
 decrederet; tum verò Nubunanga vehementius irritatus
 vrbem ipsam euertere statuit. Est autem pro situ loci diui-
 sa bisariam, sic ut altera pars Meaci, superior; altera infe-
 nor nominetur. Superiorem longè celeberrimam totius
 Iaponis, præcipua nobilitas incolebat. ij direptionis &
 incendiij metum ingenti pecunia conati redimere, nihil
 profecerunt inferioris vrbis exitus felicior fuit: siquidem
 cives, & in ijs Christiani permulti, non tam argenti pon-
 dere, quam precibus infimis & humilitate veniam & pa-
 cem à Nubunanga impetrarunt: itaque totis castris gra-
 ui pena proposita iussit edici, ne quis inferiori Meaco
 damni quicquam inferret. Interim in superiori parte cõ-
 federati aliquot, ne in patriæ direptione & exitio nulla
 ad ipsos prædæ portio perueniret, vltro ignem tectis in-
 vitere anteuertunt, qui tota ea nocte longè lateque vaga-
 tus, tertiam fere oppidi partem absumpsit. postridie ve-
 ro Nubunanga cum suis inuectus, quod erat reliquum
 omne combussit. eo incendio ades priuatæ ad octo mil-
 ia. Bonziorum cœnobija, viginti: & in ijs duo Xacæ, &
 Amida nobilissima & maxima; minoris verò formæ
 octoginta conflagrasse dicuntur; quorum in vnum
 rapida fuga sese abdiderant Bonziæ mulieres ad sexa-
 ginta ex ijs, quæ stipi cogendæ ad instaurationem fani

Daibud in regno Thematis religionis causa libere
 peram. Non defuit in tam luctuosa clade res par-
 enda. Manibus mortuorum ad inferos primam, in-
 de ad beatas Amidæ sedes, cum tempus foret in-
 cendis, Ijzum nescio quem, ferali instructum exercitu
 præfecit Iaponica fabulositas. Huius Ijzū dicitur
 (quod in Meaco inferiori colebatur) Bonij metuentis
 exitium, sortibus coram ipso iactis, quæsitum aut il-
 lud inde amoueri expediret. cum responsum esset vi-
 que amouendum, idque continuo, etenim loco inuicem
 re sine dubio flammæ, antistites templi, & vniuersa ve-
 cinitas magna cum veneratione ac cæremonia fuerunt
 in Meacum superius transferrere: cumque iam in tuto
 rem esse putarent, ecce tibi constato repente, ut diceba-
 mus, ibidem incēdio, simulacrum penitus delatratum.
 Interea inelusus arce Cubus nihilomagis flecti, quod
 Nubunanga, castellis, circa ipsam arcem quatuor ex-
 citatis, oblidione hominem premere, & operibus op-
 pugnare constituit, minis in super additis imperatoris
 dignitatis ab ipso in Dairis filiū transferenda. Quo mo-
 tu victus Cubus, postis tandem ferro cibis animi, pro-
 fertim cum expectata dudum auxilia non adesse spe-
 cem expetijt: neque abnuū Nubunanga, quamquam lo-
 gè superior, & explorata pæne victoria. Scripsit in
 conditionibus obfides dati: qui tamen quod non pro-
 sunt notæ, negabant plerique Cubum in condicione
 mansurum, sed hanc moram interpositam, quod in
 Nubunangæ à Cubo pro singularibus eius in se proce-
 nis maxima debebatur (quæ humani est ingenij pæ-
 tas) in odium vertit.

Nobis inter hosce tumultus, quorum vix nihil in
 rem hisce litteris attingi, tamen rem Chūsiānam am-
 ficare non licuit, tamen haud omnino cessatum est. In-
 quidem & neophytos exanimatos meū solen sumus,
 & multos inopia rerum omnium preslos, conqulit
 & lecmofynis recreauimus, & plurimis rebus vultum co-
 rum in nos fidem ac beneuolentiam sumus capere.

Qua illi cura sacrum instrumentū, & imagines, ne quid
 parceretur iniuriæ, locis idoneis abdidērunt! Quanto stu-
 dio nos in eas arces & oppida certatim inuitarūt, quæ ma-
 ximè remota ab hisce periculis videbāntur! Quo sensu
 post sedatos tumultus incolumitatem nobis frequentes
 gratulari sunt, eum quidē præ gaudio plariq; lacrymas
 non teneant. Iā verò illa quoq; res magno nobis fuit so-
 latio, quod inter ipsas armatorū cæteruas multa militū
 vexilla salutari signo Crucis distincta conspeximus: in
 quibus Ioannes Naetodonus Tābæ regulus, idemque
 rei militaris laude insignis, in ipsa galeæ crista nomen
 lesu maioris formæ litteris aureis gestabat inscriptū; cu-
 jus viri egregia pietas atq; constantia silentio mihi præ-
 recūda nō est. Primum enim ethnica matre, cum tu hic
 esses, ab hostibus interēpta, anno deinde vertente à suis
 monitus, ut mortuę ritu laponico parētaret, ac Bōzijs de-
 more munera mitteret, illè verò sese paratū inquit iusta
 parēti persolvere; quippe si minus illi quæ sua culpa Euā-
 gelicæ lucis expers, è vita migraverat, sibi certè ac fratri-
 bus haud dubiè profutura. Cōfestim, ergo pauperibus è
 regno Tābæ inuitatis (conuenēre autē circiter mille) ante
 ipsa arces mœnia & largū epulum vniuersis, & certā pecu-
 niæ summā singulis præbuit; Christianas inferias ethnici-
 cis ingēti cū approbatione mirantibus. Idē, cum ipso tu
 multus initio duo millia lectissimorū militum ad urbē
 Meacū adduxisset (quo maximè præsidio fretus Cubus
 arces tueri decreuit) sacramento rogatus Cubi nomi-
 ne, verbis ethnico ritu conceptis, quibus nī fidē præstent
 Imperatori, vel Regi, Duces milite sive, se se caputque suū
 æternis inanum decorum supplicijs deuouent; negauit
 ille se falsos deos fidei suæ testes adhibiturum, sed vnum
 Deum rerum omnium conditorem; nec alio iure iuran-
 do obligari se passus est; eodemque die sub vespērā ve-
 nit ad templum Christianis dumtaxat militibus comi-
 nantibus. ibi cum aliquandiu precatiōni vacasset; præ-
 cationis Sacramentum à me poposcit supplex, & simul
 rationem ac viam confessionis bene atq; ordine peragē-
 te. Præceptiones igitur illi quasdam tradidi laponica
 lingua

lingua cōscriptas, quibus perlegēdis, & notandi quid
opus esset, totam eam noctem nulla capta quietate
consumpsit, ac deinde peccata de more confessus
introijt. Gerit autem ad assiduam moris reformationē
propalam ē rosario maiuscula formæ caluariam, & alia
eiusmodi religionis insignia præ se fert eo clariore
virtutis indicio, tum pietatis exemplo, quod idem deum
ipso flore iuuentæ nunc est, & bellator egregius. Idem
in illo Meacensi discrimine veritus templi non in diripi-
tionem, non modò milites ad eius custodiam, sed etiam
iumenta misit ad suppellectilem auerendam, & summa
cura quotidie ex arce, quo loco res esset, per incunabulos
tios, exquirebat: meque codicillis moneret identidem,
vt ex ijs periculis Tambam effugerem ad suos, datus ad
eos litteris vt me perinde ac semetipsum acciperent. Re-
bus deinde vtunque compositis, vt primum Nabunata
ga discessit, confestim salutandi causa vix ad me, sicut
que mecum assiduè negocia communicare non desinam,
ac præter insignem probitatem & fidem tam docili est
est ingenio, vt Lusitanicas notas imitari bisserre. Dum
taxat aggressus, recentissimas ad me litteras de Lusitania
sitanico charactere conscriptas. Præterea cum barbari
apud quos diuersatur, de religionis veritate conuersari
refellitque mirum in modum eorum infanias, quoniam
iam suis militibus pium aliquem librum quatuordecim
rat ipsemet, eosque ad Christianam fidem studiose
hortatur. In prædijs ac locis, quæ virtutis ac pietatis
mine Cubus eidem attribuit, sanum est. Massanensis
cio cuius, in primis totius Iaponis & ipso ornata & ge-
nere structure visendum. id ille disturbare conuenit,
ex ea materia in oppido suo Tamba templum extruere
ad populares suos Christiana religione imbuedos. Quod
ego ob idipsum, sedatis motibus hisce, mittere illi
Laurentium cogitabam. Frater ipsius nauu maior, Gue-
badonus nomine iam triduo pergit nostris cōsuetibus
interesse, quæ ter, quaterue singulis diebus habentur. Præterea
præterea ē Ioannis familia ventitant, utemque. Præterea
Iosadonus ordinum ductor ex eadem regione, in Len-
xana

tuana secta valde versatus. is, quindecim concioni-
bus auditis, baptismum efflagitat; sed cum ego, vt
ceteros fere candidatos, ad finem vsque catechismi
reieci. E militibus Naetondoni diem extremum obijt
neophytus, cui nomen erat Romano; huic ego mo-
rienti affui in tempore: eundem extulimus publicè ma-
gna hominum frequentia; siquidem funus à Christianis
omnibus Meacensibus, & ab vniuersis commilitonibus
non modo fidelibus, verum etiam ethnicis concelebra-
tum est.

In Regno quoque Voaris, quamquam in summa o-
perariorum inopia, feliciter admodum Christiana re-
ligio pullulat. Supplet autem doctoris vicem, egregia fi-
de & caritate non ignotus tibi neophytus, Constanti-
nus, cuius viri de laudibus mira perferuntur ad me. Do-
mum suam oratorium ornauit, quò Christiani omnes phi-
losophandi causa conueniunt. in eo cœtu explicat ipse
pœcepta Decalogi, ex commentarijs quæ habet apud se.
motuos etiam Christiano ritu sepulturæ mandat: bap-
tizat infantes: ethnicis Euangelium prædicat: redarguit
Rozios: denique pusillum gregem pro viribus tuetur
adeo, vt Voarentes Christiani vulgo Constantini disci-
puli aominentur. Conuertit etiam subinde (Spiritu San-
cto adiuuante) ad Christum aliquos, è quibus nuper quos-
dam duxit ad nos eo animi candore, summissione, vir-
tute viros, vt primitias spiritus in iisdem facile agnos-
cat. ij, cum ad obeunda hebdomada sacrosanctæ solen-
næ amplius quadridui itinere per infesta latronibus lo-
ca Meacum venissent, templum ingressi, prostrauere se
felicè ad aram, effusè flentes, agentesque Domino
gracias, quod se ad sacra illa officia incolumes perdu-
cisset. Singulis ego piacularum globulum Roma trans-
missum donauit, quod illi munus perinde ac thesaurum
pretiosum ita simul & venerabundi, & lati accepere, vt
id eam vnam ob rem tanti fuisse labores itineris om-
nes, & omnia vitæ pericula dicerent. Constantino verò
tribui etiam icunculas, & stanneas Cruces, Voarenti-
bus diuidendas; itemque linteum exsequias defuncto-
rum;

rum. Hisce muniti praesidijs, & catechismo publico instituto, post festa Paschalia in patriam rediere, Moabitibus Christianis ad sex millia passuum officij causa preloquantibus.

Venio ad res Cauachenses, quo in Regno complures item numerantur eximia fide ac probitate neophytos cuius rei haud obscurum praebuit documentum Hektor ille, qui ibidem ad te (si meministi) cum vxore ac liberis adiit. Cum enim adolescentem ethnicum nobilem ipsius cura concredidum, intemperanter agerem, amice obiurgasset, vt sunt iuuenes, diuites praefertim, auersus montia contumaces & asperi, ita offensus ad noquam ille, vt paulo post percussores ad interficiendum Hectorem demonis instructu sum miserit; quos boni Christi discipulus, vt in se repente vidit inuicatos, de extrema iam aetate vir, & inermis, apprehenso quoni & cruce gestabat globulo, IESV dulce nomen implorans, multis vulneribus crudeliter confossus occubuit. Eius vxorem quattuor cum filiolis Christianis conuictam recepit illico in fidem suam Iquenda Sangadoni primarius vir e Mioxindoni familia, cuiusque inopiam ac solitudinem in oppido Sanga sustentat tunc cum insigni pietate vir, & Christianorum omnium quosque in eo sunt Regno, parens tutorque fidelissimus. Hanc in Vacaianae praepositum, caeterosque neophytos commorantes ibidem, ethnici tres cum occidere statuerant, eorumque hostibus prodere; conscelerata eorum conuicta diuinitus patefacta sunt in ipso pane articulo agnoscendi facinoris. itaque & Christiani periculum eorum, & infideles illi paulo post, Mioxindoni iussa eorum scelere capite poenas dedere, cuius euentu felicitas tribuenda videtur precibus meritisque Sangadoni.

In eadem loca (vt scripsi ad te antea) Organon Italus cum Laurentio, & Marthae profectus paulo ante natalem Domini diem ingenti Christianorum laetitia acceptus est, cumque in ipsis nataliis circiter quatuordecim sacro fonte abluisset, plerosque e Mioxindoni domo; redire parantem, Sangadonus vni cum reli-

quis Christianis magno adhibito conatu, varijsq; ratio-
 nibus ad vsque Paschalia festa retinuit. Interea quid actū
 sit a nostris, ex eiusdem Organtini epistola cognosces,
 cuius præcipua capita hoc loco mihi summatim addere
 visum est. Organtinus Brixianus, Ludouico Froio Mea-
 cum. Dominico die palmarum cum Sangam vndique
 Cavathenses neophyti cōuenissent amplius CC. (nam
 per Quadragesimæ tempus nonnulli se ad Christum
 adunxerāt) eo ipso die magno omnium gaudio suppli-
 cantes incessimus; in Paschate verò, sacramentum con-
 fessionis obiere nonaginta quinque; Cōmunionis autē
 septuaginta. quo ne maior esset numerus, sacerdotū ino-
 pia factum est, solus enim eram, sed in omnium animis
 vique post illa mysteria liquidò vis gratiæ cœlestis ap-
 paruit. deinde rursus alternantibus choris, fidibusque
 subinde canentibus, agmine composito processimus ad
 Crucem vsque magna turba spectante gentilium. ea cœ-
 remonia peracta, ego sacrum ritu solenni peregi, concio-
 nem Laurentius habuit ingenti auditorum tum appro-
 batione, tum fructu; ac ne sua corporibus quoque refe-
 ctio desisset, quotquot aderant Christiani Sangadonus
 omnes ibidem excepit admodum liberali conuiuio. Sic
 illi abierunt dies. Nunc ego Sacaium parabam excurre-
 re, ut quibus neophytis Sangam venire non licuit, eo-
 rum tibi cōfessiones audirem. Vale. Sanga. Hactenus Or-
 gantinus, qui quoniam Iaponijs iam nunc sine interpre-
 te ipse per se prebet aures, vel inde existimabis quam bre-
 uis quantum in huius linguæ cognitione profecerit.

Ego paucis hisce diebus baptismatis fonte Iustravi
 Namum Tosandonum, quem supra dixeram concioni-
 bus frequentem adesse (is Thomam nouo nomine ap-
 pellari se voluit) deinde Guembadonum Ioannis Næ-
 wadoni fratrem, qui hoc tempore in familiaribus est
 tibi, critque, ut spero, huic Meacensi Ecclesiæ non par-
 uo adiumento. accessit etiam filius ipsius Guembado-
 ni annos natus nouem, quorum alteri Iuliani, alte-
 ri Benedicti nomen indidimus. Is deinde Iulianus mili-
 tis Cubi prætorianos, è quibus habet complures sibi
 coniu-

coniunctos, capit paulatim ad nostras concordes
licere: audiuntque libenter, & capiunt quæ dicuntur,
iamque nonnulli se ad Christum adiungere des-
uerunt.

Organtinus, & Laurentius ante octo dies huc Sa-
ga rediēre, itaque Laurentium celeriter missi Tambora
ad Euangelium promulgandum, vehementer id effu-
gitante Naetondono.

In Regno Iquendæ vnus duntaxat est Christianus,
sed mirum in modum studiosus fidei propagandæ. Ho-
ius adhortatione permotus vnus è triumviris Regni
administrando, venit hodie cum aliquot eius ad nos
audiendi Euangelij causa; quod hisce mētibz la-
bore & diligentia maxima ab horis meridians ad ves-
peram vsque sine intermissione explicatur ac traditur.
Ex ijs multi iam è catechismo cum alijs, tum ipsas pro-
catuunculas chirographo suo descriptas, admodum fa-
cile memoriter haversē. Sanè quàm optatum fuerat no-
bis, in Iquendæ regionem inferre verbum Dei, quoniam
nim est acris in primis ingenio, nec dum nobis ad eam
adspirare licuerat.

Sed pagine iam nimis multæ procedant, itaque
dum epistolæ faciam, si quædam adhuc de Nubunanga
subiunxero. Præter Frenoiensem, (quam tu de Sa-
ga vt antea ad te scripsi, funditus euerit) aia lunt. Nubun-
Bonziorum Academia, in ijs & longa seculorum
norum pace, & varijs opibus ad omnes delectationes
sus eò congestis, in primis clara celebrisque fuit. Quæ
quam patrio nomine Facufangin appellat. Multa
sebantur ibi cœnobiaz Bonziorum, & separate pæ-
ea ipsorum ædes numero mille quàm ornatiore pæ-
modiffimæque. In horum quoque Bonziorum pæ-
ciem intentus iam diu Nubunanga, sustinuit tamē
se, dum aliqua se offerret causa probabilis. Ea vt appe-
ruit, quippe præda quàm è regno Voaris euadit et
hostibus eius abegerat, apud hosce Bonzios deposita &
custodita; enimuero ille nihil cunctandum erat, post
factas cum Cubo inducias, confestim cum exercitu
vrat

venie illuc: multisque incensis ædificijs, & cuncta illa
 lonziorum gaza direpta, egregiè suas iniurias ultus est.
 de vide quàm non dissimulanter factis dictisque Iapo-
 nicæ superstitioni, eiusdemque custodibus bellum in-
 duxit. Xinguen est Rex Cainochuni, qui patre in exsili-
 um pulso per vim, fratre autem natu maximo in cus-
 todiam incluso, regnum inuasit; infano deorum cultu
 vique adeò addictus, ut post aditam regni possessio-
 nem, barba & capillo posito, se in Bonziorum ordinem
 adscribi voluerit: nec solum eo habitu, & stola orna-
 tus incedit, sed etiam ter quotidie sacris operatur, sex-
 cesos ad eam rem secum trahens Bonzios. Is per caus-
 sam instaurandæ Frenoiamæ, & diruta Quanonis tem-
 pla reficiendi coacto exercitu, & locis aliquot dolo ma-
 gis & fraude quàm vi aperta occupatis, antistitem se,
 esse propositum, in ea tuenda colendaque vincere Xa-
 cam ipsum, fama sanctimonix celeberrimum. Idem
 cum ante aliquot menses dedisset ad Nubunangam lit-
 teras cum arroganti inscriptione, Tendaino, Taxu, Xa-
 mon, Xinguen, hoc est, summus in domicilio Regum,
 religionumque Xinguen; vicissim illi respondit hic alter
 cum horrendo planè sui nominis titulo: Dainoquu, ten-
 nomauon, Nubunanga: id est, Nubunanga domitor
 æmonum, hostis oppugnatorque sectarum. Nec sanè
 falso pergit enim diabolicos hosce ritus, & nefaria sa-
 crificia, & omnia, quibus Iaponij mirum in modum du-
 rantur, & sacrificulos omnes non modò palam irride-
 re, sed etiam detestari, & omni cura delere: ut non immeritò ab hisce neophytis fla-
 gium diuinæ iustitiæ nominetur. nec desunt qui eun-
 dem licet nondum id apertè præferebat intimis tamen
 sensibus esse Christianum existiment. Quæ cum ita
 fore, pro certo putarat Iaponicum vulgus, Nubunan-
 gæ religionis tam multis locis tam grauer violatæ,
 tanti pernas daturum. Nunc verò contra, cum videant
 omnia illi è sententia cedere, sferique potentio-
 rem in
 sua; valde offendi capere in suis dijs, & conceptam à
 pueri

pueris opinionem de ipsorum numine ac rebus paulatim deponere: quæ res minime aliena notissimis videbatur, atque vtiã percrebrescat.

Hæc ego, Pater optime (quominus cœconomia scribendo requiras) ex interuallis ad te scribere exarabam, crepto c̄ summis occupationibus tempore. Si quid proinde acciderit litteris dignum, accedero vestris omnium desiderijs. Vos interim iuste cogitate, nostramque imbecillitatem vestris sollicitudinis, pijsque supplicationibus saluare quotidie pergite. Meaco. xv. Cal.

Iulias. MDLXXIII.

Selectarum Epistolarum ex India Finis
DE QVIN

DE QVINA
QVAGINTA

DVOBVSE SOCIE-
rate Iesu,

DVM IN BRASI-

LIAM NAVIGANT, PRO

CATHOLICA FIDE IN-

TERFECTIS,

EPISTOLAE DVAE:

PETRI DIAZII AD LEO-

nem Henricium Prouincię Lusita-

nę pro Societate Iesu præ-

positum.

Xponā his litteris felicem exitum. Ignatij Azebedij Brasiliae Præpositi Prouincialis, & comitum. Nonis Iunij, cum Aloysio eiusdē Brasiliae prouincię pro Lusitanię Rege præfecto, classe nauium septem, Olisipone profecti, octauo die

Materiam hanc insulam prospera nauigatione tenuimus. Nouem circiter & sexaginta in uniuersam e Societate nostra conscenderamus, in tres oneras distributi. Quæ S. Iacobi dicebatur, ea cum D. Iacobo Andradio multisque alijs e nostrorum numero uehebatur. Ignatius. Francisco autem Castrioreno fratribus duobus, & pueris orphanis, Ioannis Frizandi obtigerat nauis. Me Socijs cum amplius uisitati, eadem quæ Aloysium Præfectum nauis exceperat. Et quoniam certis de causis in hoc Materię portu

tu aliquandiu subsistere decreuerat Aloyus, & nautæ S. Iacobi, quod multa negotia haberet in Palma ex Canarijs, seu Fortunatis inuis vna, magis efferre efflagitarunt, ut sibi liceret præire: se expedire nuntio negotijs, aduenienti reliquæ classi præfiso summo. Atque initio quidem recusabat Ignatius, in tanto mari & piratarum discrimine à cæteris digredi periculolum ratus: verum deinde victus precibus, ab eundi ventura ad Aloyso petijt: qua impetrata, quasi diuina ca qua postea consecuta sunt, pridie eius diei qui Apostolorum Petri & Pauli fieri solent, Sacramento Confessionis & Communionis præmuniendos curauit omnes, & simul diuina ipsa signi cælestis cereas imagines aliquot, à summo Pontifice consecratas, & alia quædam religiosa munuscula, quæ ex vrbe Romæ secum attulerat.

Hisce præactis, soluere pridie Kalen. Iulij vento secundo, qui tamen eos in medio cursu defecit. Porro Dominico die proximo, quinto nonas Iulias, alarum lux est, Iacobum Soriã maritimæ rei pro Nauarra Regna perpositum (is Caluini sectator egregius, capites innumeris cum Papiſtis, sic enim Catholicos per ludibria hæreticorum pellant, exercere sese palam profiteretur, ac prædicare illis cum nauibus circiter septem in portu ad quatuordecim hinc sito, cui à Sancta Cruce nomē est. Perterritus tamen, & vehementer omnium animos, statimque Aloyus, oppidique præfectus cum populo vniuerso ad pugnam comparauere sese. Itaque Sabbati luce qua consecuta est, cum se Iacobus Soria in conspectum nostrum detulisset, occurrentibus sibi Catholicis, qui probe instructi, & tormentis sibi nauigia decem eduxerant, perterritus cessit, fugaque sibi consuluit. Hoste fugasse cognouit nostri postridie reuertuntur: ille verò hoc perfunctus periculo, Canarias petijt, ac die Iouis insequenti ad portum usque Palmæ Insulæ, & onerata nostra, qua portum capere nunquam potuerat vento defecit, sane feliciter est prouectus. eo autem ipso die Ignatius cum cæteris fratribus ad Tertiam cohortem (ad loco nomen) vicum à portu leucas quinque curata, scilicet

contenderat eo cōsilio, ut si daretur facultas, ad portum
 terrestri itinere perueniret: sed cū res exitum non ha-
 beret, in nauim se denuò recipere sunt coacti. Ut vel ex
 hoc satis appareat, expetendum id genus mortis para-
 tum illis fuisse diuinitus: eoque magis, quòd iter illud
 leucæum octoginta, vix diebus quindecim ab ipsis e-
 mensum, addo nauim minimè impedita, vento etiam ini-
 tio (ut diximus) valde secundo; id iter totum nauibus
 quinque (& quidem earum nonnullis admodum onu-
 tis non plus tri duò ab Iacobo Soria decursum est. Po-
 sterdie nostri eadem malacia nouem fere millia passuū
 à litore detenti, vbi aduentantes Calvinianos aspiciunt,
 paucis dispositis tormentis ad defensionem extemplo pa-
 rare sese: Ignatius aurem sumpta Mariæ Virginis imagi-
 ne, quam Roma secum extulerat, prout res & tempus
 postulabat, ad officium, atque ad pietatem cunctos hor-
 tati. Interea vnum è nauigijs hostes ad nostram onera-
 riam applicant, in eamque tres primò, in ijs nauclerus
 magna apud eos existimatione, transfiliunt. atque ij qui-
 dem itam à Lusitanis interfecti: sed maiore deinde ho-
 stium irumpente numero, diutius obsisti nō potuit. Tum
 Iacobus Soria, vbi cognouit nostræ Societatis homines
 sibi versari, omnes ad vnū occidi imperauit, vociferatus:
 interfice, interfice, quoniam ad praua dogmata disse-
 minanda Brasiliam petunt. In eorum numero, qui onera-
 riam occupauerant, erat Iacobi cognatus quidam: qui
 cum vitam aliquot Catholicis promississet, id iussit Iaco-
 bo renuntiare. quæsiuit ille, cunctine presbyteri (sic enim
 nostros vocabat) essent interempti: cum interemptos ef-
 ferens responsū fuisset, tum ab alijs manus abstinere non ver-
 uit. quo facto sanè præclare suū in nos odium exprōpsit,
 præsertim quòd paucis ante diebus, intercepto nauigio,
 quo Franciscani concionatores duo, totidemque secu-
 lares, ut appellant, sacerdotes in Lusitaniam vhebantur,
 eorum nulli necem intulit: nactus deinde nostros ma-
 gna ex parte adolecentulos tyronesque, nulli pepercit
 vni. Mactatus est autem omnium primus Ignatius,
 quem

quem obuiam hostibus prodeuntem clara maiestate
quam dicebamus imagine, magnoque animo pro-
fitemem sese cum suis esse Catholicum, lancea missi-
cibus confoderunt, & sacram imaginem extorque
frustra conati sunt. tum Didacus Andradis in impe-
rum ruit Ignatij: atque ita coniuncti simul ambo
confecti vulneribus præcipitantur in mare una cum
ipsa imagine, quæ de Ignatij manibus nunquam exo-
derat. Inde tabulata oneraria subeunt, quo Ignatius in
eo tumultu fratres octo & triginta (tot enim erant o-
um ex hoc portu profecuti) condiderat: binosque ac ter-
nos ordine deinceps eductos ad naui marginem, ac tu-
laribus tunicis, quamquam exigui admodum pretij, eu-
tos, a dactis bis terve singulis in viscera purgatione, formi-
nimes è naui deturbant: quorundam etiam præcedunt tra-
chia, vt omnem profus euadendi spem ipsi detrahant. Atq-
huc exitum felix comitatus ille sortitus est. Postea quatuor
de trium illorum cæde, qui ex hostium classe in oneraria
am primi transenderant. Eius auctores cædis oneraria
gubernatorem cum administris duobus, ad sepece-
furore percitus iubet Soria. ibi, ipso non solum impetu-
te, sed etiam inspectante, viuientium pectora differre-
tur, & extracta crudeliter intestina deieciuntur in pe-
tus. Iam verò hanc immanitatem Calviniani illo etiam
fecelere cumulant. in onerariam reuertuntur, sacrosan-
ctum caput vnus ex vndecim Virginum millibus, quod
solatium neophytorum Ignatius in Brasiliam abduxerat,
è carchesij sine contumeliosè nefarieque suspensum:
deinde arreptam aliam Virginis Deiparæ effigiem, spe-
gio perfectam opere, quam item Roma Ignatius auer-
rat, cum sacris alijs imaginibus permultis, in angulo tu-
uis per ludibrium collocant: in easque vt in locum lu-
cas ciaculari lasciuentes incipiunt. Rosaria vero bene-
dicta, ac sanctorum reliquias, librosque de religione, & ve-
lia scripta quædam ad Brasiliæ prouincie rem magno-
pore pertinentia, vt sibi minus vilia, vel superstitiosa
potius, alto mandarunt. Huius rei gesta sancti totius
Lusitanis duobus accepimus, qui spectantes attue-
runt.

nam, cum per eos dies à Calvinianis captiui detinerentur. Qui è nostris occisi sunt, æquè nouitij ac veterani, præclaris erant adiumentis rerum gerendarum instructi itaque ad rem Christianam promouendam valde habebantur idonei.

Obstupesco sanè, mecum ipse considerans mutationes migrationesque nostrorum è nauì in nauem Olisiponensem, deinde in hac insula Materia: vt felix ille manipulus, sicuti Gedeonis quondam milites, pæne vincti à Domino lecti fuisse videantur. Me in S. Iacobi nauem imponere, ipse apud Aloysium præfectum remanere legatus iam prope decreuerat, sed mutauit deinde consilium: partim vt equidem existimo, ne laborem atque periculum subterfugere voluisse videretur; partim etiam quod ego tanto indignus bono videlicet fui. Reliqui sumus nunc è Societate ad triginta. Cæptum iter naminis fiducia persequi certum est: verum eodem euenimus, nescimus: illud quidem intelligimus: Iacobum Soranam id vehementer expetere, nobisque tendere insidias. Sed iam instat hora profectiois, itaque finem scribendi facio, meque & comites tuis cæterorumque sacrificijs ac deprecationi commendo. Ex insula Materia, xv. Kalend. Septemb. M. D. LXX.

FRANCISCI HENRICI
Præpositi Domus Olisiponensis ad
socios, Romam.

EXITVM Ignatij Azebedij, & Sociorum
nouem & triginta iam cognouistis, vt
credimus; qui Brasiliam vnà cum Aloy-
sio regio Præfecto petentes, vt in ea pro-
uincia, rei Christianæ procurandæ causa
more nostro collegia instituerent, in iti-
nere à Calvinianis oppressi, vitam in professione fidei
Catholicæ profuderunt. Nunc aliorum X I V. qui
anno post, in eadem causa parem præstiterunt animi
forti;

fortitudinem (ad septuaginta enim è nostra Ulipone discesserant plures in naues impositi) persequar eo ipso ordine, quo rem totam alter duorum, quod Dei benignitate superfuere, nobis exposuit.

Post obitum Ignatij, cum Lusitanica naues è Lusitania insula cursu in Brasiliam directo soluisset, aliud euentum fortita sunt: ea verò, qua Petrus Diaz cum Socijs aliquot vehebatur, ad Cuba insulae portum, cui à sancto Iacobo nomen est, fluctibus & procellis adeò labefactata peruenit; ut eam relinquere penè sibi necessarium duxerint. Sed cum alia esset insula, ad Abanam eiusdem insulae portum, in Orientem procedere statuunt; ac tridui primùm iter ementi portibus; & quidem exalceatis, imbre denso atque perpetuo, via teterrima; difficultatibus praeterita ut in eiusmodi regione, maximis; exiguo & aperto se commisere nauigio, ventis pluuiæque adeò expulsi, ut non commeatu modò corrumpetur humore nimio, sed & ipsa quibus erant induti vestimenta praeterirent. Eo nauigio quattuor & septuaginta leucas ab Abanam vsque prouecti, maioris formae nauis in eo portu conducta, Augusto mense denique ad insulam Tertias, Aloysium regium Praefectum, & eius societate Franciscum Caltrium, & quinque fratres qui accesserant, assequuntur. Hic Aloysius, nauis tanta vehementius imminuta, quod & ex oneraria ipsius, in tam difficili ac diuturna mensum quindecim nauigatione viri sexaginta perierant, & ad Antillas multum stiterant; multi etiam laboribus periculisque defessati, mutato consilio in Lusitaniam inde reuertuntur, cum superesset vectorum & nauarum vix quod in rem nam satis esset onerariam (in quibus tamen ipsa feminæ quinque & viginti, imbellium puerorum gemme numerabantur) reductis in vnum omnibus, capitaneiter vnica nauis peragere instituit; soluitque festinata, octauo Idus Septembris. Porro è Societate nostra (totidem alijs ferè tempestate disiectis, de quibus nihil dum certi compertum est) quattuordecim adde-

rant, Patres duo, Petrus Diazius & Franciscus Castri-
 us; duodecim fratres; Alfonsus, Fernandus, Gaspar
 Goes, Andreas Pais, Ioannes Aluarus, Petrus Diazius, al-
 ter eodem, quo Sacerdos nomine; Fernandus Aluarus;
 & ex nouitiorum numero; Michael Tarraconensis, Frã-
 ciscus Paulus, Petrus Fernandus, Sebastianus Lupius, Di-
 dacus Fernandus, Didacusque Caruallius. Dies octo in
 altum Oceanum prospero flatu prouecti, naues quinque
 soleam occidente conspiciunt, quarum erant Gallicæ
 quatuor, vna Anglica. Ex, dissimulato in nocte vsque
 consilio, conuersis deinde repente proris, vento secundo
 nauem nostrã insequuntur. Id vt animaduertit Aloysius,
 reus (id quod erat) & hostes esse, & hæreticos; aduoca-
 ta statim concione, socios nauales ad prælium acriter in-
 cundũ hortatur, mortemque vt Christianos deceret, pro
 Catholica religione fortiter oppetendã. deinde arma ex-
 pediri, culcitra locis opportunis prætendi, saxorũ vim
 cõgeri, sulphurci pulueris cados, pmi celeriter imperat:
 dispersis denique ad pugnam stationibus, peccata ritè
 confessus est ipse, & ceteri quibus ea nocte cõfítendi spa-
 tium datum est. verum inalbescente iam die, rostrata ho-
 stium nauis ex earum genere, quos Galeones appellant,
 ad nostram appropinquauerat, amplior & eminentior
 multo; duabusque tormentorũ significationibus, de mo-
 re, iusserat à Lusitanis vela submitti. Cũ illi nequaquã
 parent; tum hostes facto ter in onerariã impetu, quin-
 que ex eorum numero occidunt, septemdecim, eosq; fe-
 rent, altera manu apprehensis, non nisi altera decertare
 possent. Et quamquam hæretici è superiore admodum
 loco pugnabant; haud tamen incruentum eis fuit certa-
 men: siquidem & initio dimicationis de suis ferè vigin-
 ti amisere, vulneratis præterea circiter vndecim; & dein-
 ceptis tribus bombardæ ictibus læsi grauissimè sunt, quo-
 rum vno diffractus malus & vela prostrata; altero perso-
 ratum carinæ latus non sine magno eorum discrimine
 aquas accepit; tertio discerpi decem simul hæretici: que
 metelli erant omnia non leuia incommoda, nihil tamẽ

x s hostes

hostes æquè perturbavit ac vela deiecta, proflus vultu
actum iam arbitrarèntur. Tum verò ex ipsa desperatione
omnibus connixi viribus, quartum iam nostrorum
dunt, & minore quàm putauerant negotio superarunt.
decem quippe non amplius propugnatores erant reliqui,
quorum quinq; in proa collocati, primo impetu ceciderunt.
Itaq; patefacto iam aditu, hæretici ad sexaginta vi
xima irrumpunt, quos Aloysius, cum duas ferreas glandes
alteram accepisset in pectore, alteram in cruce, quamq;
exhaustis iam corporis viribus, magno tamen animo cõ
stituit opperiri; gladioq; & scuto nunquã abiecto, ad ex
tremum vsq; spiritum dimicavit egregie. Eius morte a re
liquis deditio facta, quæ tamen ad mitigandam hostium
crudelitatem minimè valuit, nã diabolicis insinistris, fatis,
obuios quosque obrucant: Aloysium, qui quis esset,
nundatum, itemque aliorum corpora multis adhuc spiri
tibus, in vndas projiciunt. Versus deinde in Sanctorem
liquias, & sacras imagines furor, quarum erat ingens in ca
navi numerus. Has hæretici Catholicis per vim extor
quere, trahere per tabulata, calcare pedibus, in ignem deniq;
gratulabundi conijcere: simul, ore impudissimo, in San
ctos quorum erant illæ reliquæ, blasphemias euomer
tes, quas horret animus scribere, quia etiã, repertas vige
simo post die statuas duas, alteram sacratissimam Virginis,
alteram Angeli, elatas in publicum, sacrilegis freque
manibus, caput Angeli per ludibrium tota nauis circum
rentes. Tertium & trigelimum vagari diem, capto etiam Ab
garbiensi nauigio, prædam exposuere postremo, ad Ob
bium promontorium oræ Callaicæ Classi præpositus erat
Ioannes Cadauilius Gallus, hæreticus vehementis, & Ec
clesiasticorum ordinum inimicus acerrimus: rostrata ve
hebarur eadem, qua Iacobus ante Soria Ignatium Are
bedium & comites ceperat & occiderat. In Aloysium ve
rò prefectum incidere Calviniani, cum ab insula Gortera,
eã depopulati, soluisset. atq; is fuit Aloyij & Luduico
rũ obitus, cuius viri de fortitudine virtuteq; facere noscitur
ita multa cõmemorari; vt pro certo habendũ sit, nonnullam
eius in cœleste domiciliũ cõmigrasse. Nunc restat ad
nostrum

nostra Societatis homines, & maximè nobis propositū
 est. ij, cū hostes infesti aduentarēt, à media nocte ad lucē
 usque expiandis per Confessionē criminibus quisque suis
 vacarunt. Deinde tabulara subire iussi, nō nisi cōmissio p̄-
 lio ascenderunt ad animādos milites, cibo recreādos, &
 curāda vulnera. Sed quo tēpore facta est deditio, in sum-
 ma nauī, prāter Castrū exstabat eorū nemo: namque is
 paulo ante ad excipiendā vnius è gubernatoribus Cōfes-
 sionē ascēderat, ad imā prorā turrim ex vulnere animā
 agentis. In eo munere occupatū, hæretici vulneribus q̄
 plurimis punctim casimq; confodiunt, ira maxima per-
 citi, nimirū eo q̄ Ecclesiæ sacramenta, ministrantem of-
 fenderant. Nā in cæteros non adeo sauiēre: in Castrum
 vero certatim oēs. Sub idem tempus Petrus Diazius, qui
 ad eā vsque horā Cōfessionibus eorū qui sub tabularis e-
 rant, operā dederat, atq; hilari semper ac sereno vultu a-
 nimauerat cæteros, Gaspare Goe sequente, in apertū pro-
 dit. Vt primū apparerēt, utrunq; Galli confestim oc-
 cidunt, nec puero quidē ætatis admodū teneræ parcunt,
 qui à Petro ægrè sese diuelli patiebatur. Atq; hoc maxi-
 mē modo tres ij primo congressu cæsi ac nudati, deijci-
 untur in pelagus. Tum yndecim reliqui, sedato iam pau-
 lisper tumultu, sese inuicē plenis pietate sermonibus ad-
 hortati, yltro in editiora nauis euadunt: nec modò, latē-
 di causa, in cæteram turbam sese non inserunt; sed etiā
 in vnum, dedita opera, conglobati omnes, apertè profi-
 tentur se & eiusdem esse religionis cuius tres modò per-
 cepti, & equè paratos ad mortē cōmunis Domini gra-
 tia subeundā. Quos, circūfusi cōfestim hæretici, dictis fa-
 lsiq; eo die toto contumeliosè ac petulanter illudere ac
 deridere non desinunt, cū illi responderent nihil, nisi si
 quid ad honorem Dei, vel ad dignitatem Ecclesiæ Catho-
 licæ pertineret. Vbi nox adfuit, manus ad terga religan-
 tes in fontibus: atque inter vincendum, accidit vt Mi-
 chael Tarraconensis è vulneribus, quæ in brachijs princi-
 pio acceperat, ingemisceret. Quæ res tantum absuit, vt
 hæreticos ad misericordiam permoueret, vt etiam arre-
 ptum furenter hominē, multa ingerētes probra, è nauī
 præ-

precipitauerint; & ne in comitatus abiret, Franciscus
 que Paulum (nam is erat proximus) eodem impetu de-
 turbarint. Ceteri omnes, vinclis (vt dicebamus) in
 in Aloysij cubiculū detruduntur: adhibitisque cubito-
 bus, totam eam noctem, partemque insequentis diei, pa-
 pe per inediam transigunt: cū interea super alios alij ad
 ostium adessent carceris, modò læta, modò trista nū-
 tiantes: quidā etiam truci obtutu, strictis manibus gla-
 dijs fremere: Papistæ, Latrones, equis erit aliquando
 qui vitam vobis eripiat: & alia eiusmodi. Interea notat,
 quasi futura prospicientes, magno animo sese ad curio-
 ma quæque paraucrant: nec eos fefellit opinio. Nā edu-
 cti è carcere, damnantur capitis. Iamque parabantur le-
 qui vt suspenderentur singuli è maximo mnis malis
 cū Prefectus, maioris prædæ spe, quod eos putaret pec-
 cuniam, ad templum in Brasilia ex ædificandum, secum
 attulisse, rem in præsentia distulit; sed eorum comper-
 ta denique inopia, Petro Diazio, Didacoque Cavallo
 ibidem relictis, septem reliquos in rostram ex concra-
 ria transferri iubet. Hic eos hæretici denuo circumfere-
 res, nec solum in fratres nostros, verum etiam in Romæ
 num Pontificem Christi Vicarium, in Ecclesiasticis re-
 tus, in Sanctos eorumque venerationem, denique in Sa-
 cramentum ipsum altaris, cōtumeliosa atque impia ver-
 ba proferre. ad quæ cū illi fortiter admodum responde-
 rent, cædebantur pugnis, alapisque frequentibus, defen-
 sores Catholicæ fidei: quin etiam exquirebantur dege-
 ter in summis capitum verticibus, sacrae quas apparet
 coronæ, quarum hæretici si quas inuenerant, has vni-
 terum iterūque singuli tundere: & simul iurgis & male-
 dictis in eosdem inuehi cū alijs multis, tum illis præ-
 fertim: canes, fures, veteratores: per vos ita quoque mi-
 nus conspirant vniuersi mortales atque conferant sub-
 latisque discordijs ac tumultibus, tranquilla omnia pa-
 ce atque otio perfruamur. Vestro scelere non modo Ger-
 mania, & Gallia, verum etiam Brasilia, atque ateo toto
 terrarum orbe praua doctrina diffunditur. Erat in con-
 tiorum numero Petrus Fernandus, sabel ligatus: om-
 nium

nium recentissimus ille quidem: sed apprimè humilis, & magnè virtute vir. Is, initio deditiois, pileo talariq̃ue tunica exutus ab hostibus, ne deinde fallente vestitu pro seculari haberetur, & præclarâ pro Christo moriendi occasione amitteret: aggregabat se ad fratres identidè, vultu oculisque ad modestiæ religionisque significationè ita compositis, vt vel ex eo satis intelligerent heretici, hominem esse de nostris. Quo etiam vehementius irritati, capiteus arreptum, vtraque manu subrigere, colaphis petere, digitis oculos aperire, palpebrasque distendere, pallos denique mento subdere, ne vultum dimitteret. ad hæc illum cõtumelijs incessere eiusmodi: Canis, attolle faciem: frontem exporrigere. quæ ille nimirum excipiebat tanta non solum animi æquitate, sed etiam oris hilaritate, vt eo bono se indignum existimans, conuersus ad Deum, diceret: Quo meo mihi merito hoc tribuis, vt pro te patiar, Domine? Per hanc simul procacitatem atque sequitiam hæretici cùm sese miseri diutius oblectarent, alij demum aliò varios in vsus digressi sunt, spatumque fratribus datum ad inflammandos mutuo cohortationibus animos, vireque recolligendas: quo in genere Petri maximè Fernandi, eius quem modò caritas ac virtus enituit, cùm in singulos cõgressus, lenissimo semper vultu, ceteros ad constantiam ac fidè accenderet, atque ad agnoscendam insignem hanc in se Dei beneficentiam, multis rationibus excitaret. Cuiusmodi sermonibus dum se inuicem confirmant fratres, magna rursus circumuenit eos hæreticorum manus. Instruitur de religione certamen: ex quo, vt genus videatur, vnum attingisse sat fuerit. Oppugnabant hæretici supplicationes & preces, quibus auxilium à Sanctis more catholico exposcimus. qua in disputatione acrior coortus quidam ex ijs: Nonne, inquit, cernitis, in nostra potestate vos esse captiuos: quin vos igitur Maria virgo, Sanctique, quorum opem implorandam affirmatis, e manibus nostris eripiunt: cui fratres: Si expediat nos esse superstites: Beatissima Virgo Sanctique, & vitâ nobis à Domino, & libertatem obuiant utique: sed quia emori præstat

fiat, idcirco non impetrant. Hæc & alia id genus rursus
 debant fratres: quæ illi cum ferre non possent, animi
 iracundia & rabie, consputabât ora subinde nostrum
 quin etiam quodam Alphonsi Fernandi respôlo promo-
 tus vnus ex ijs, furësque: ob id ipsum, inquit, quod in-
 xisti, peribis. cui Alphonsus, utpote Promissit. Non lo-
 lus ego, sed omnes planè mori parati sumus. At qui ex-
 spectate (ait hæreticus) molossi canes, caput egomet vo-
 bis præcidam, vosque (meam fidem testor) in mare pro-
 ijeiam. Hac altercatione in cœnam vsque ducta, disce-
 dunt hæretici: fratres verò tempus nacti rursus molestia
 vacuû, de integro adhortari se mutuo; diuinam opem in
 tali tantoque salutis æternæ discrimine expectere, Christi
 morte cruciatibusque memoria reperendis, se se per-
 seuerantiam atque ad fortitudinem incitare; Deo deni-
 que pro tam præclara sibi oblata bene monendi occasio-
 ne gratias agere. Interea hæretici expleto pulis ventris
 animi quoque feritatem extremo supplicio nostrorum
 exsaturare constituunt: nec mora: singulos octoni deno-
 ue circumstant, exutosque tunicis, quanta maxima vi
 quam possunt longissimè à nauibus in altum euaculant.
 Ac Petrus quidem Fernandus, & Ioannes Aluarez, nauis
 diuinitus periti, fluctibus hauriuntur illic: quæ qua-
 que vnum in locum diuinitus congregari, diu sese lo-
 stentant, postremû vale sibi dicentes inuicem, ac ventum
 inter se delictorum petentes. Didacus verò Fernandus,
 quem vnâ cum Sebastiano Lupio (qui deinde superbi-
 tesambo fuere) sub nocte hæretici quidam quasi diuino in-
 su, cibo potuque refecerant, validus viribus, cladem quæ
 è repentina pluuia venti quieuerant, tardius euntes ab-
 quitus, & nescio quo pacto in vnâ nauum accepit.
 Diuinæ consilio prouidentia mansit incolumis. Lucianus
 tur cum fluctibus reliqui, & quamquã in summa difficul-
 tate ac defatigatione, Apostolico Symbolo, præcedente
 fundendis ad Deû, se se contra spiritales nequias vana
 nire non desinunt. iamque nox erat media, cum Alphonsus
 Fernandus in verba præcûte, certos è quinquagesimo psal-
 mo versiculos decantare cœperunt, atque illum pariter:

Tibi soli peccavi, &c. Verum lassitudine tandem victus, & equarum vi obrutus Alphonsus extinguitur, spectata probitate, ac religione vir, cuius præcipue robur animi ac virtus in hæreticis modò refutandis eluxerat. Hunc autem eo consilio è Lusitania secum abduxerat Azebedius, ut Philosophiam, cui magna cum laude vacauerat, in Brasiliensi provincia profiteretur. Alphosum secutus est mox, velum inuocans, Andreas Pais: postremus omnium Ferreus Aluarus mergitur. Tum Sebastianus Lupius in mari medio, nocte in tempesta, dæsis tenebris, imbre maris derelictus, elatum sorte quadam in classe lumen eminus intuens, mille circiter & quingentorum passuum inter nullo distantes consequitur naues; quarum ad vnã, item quæ alteram accedens, & vt admitteretur suppliciter postulans, cum acerbè minitantes hostes, intentaque in se via sensisset; quasi ad extremum perfugium, contendit ad vnã è scaphis: cuius ad marginem stans fortè quidam hæreticus paulo mitior, tum Sebastiani angustijs, tum etiam fortassis ab se desertæ veræ fidei religionisque recollectione commotus, excepit hominem: penulaque conreptum, ac furtim in nauem impositum, commentis quibusdam hostium furori atque immanitati subtraxit. Duos autem illos qui in Lusitanica nauis relictis fuerant, eodem genere mortis, eadem animi magnitudine defunctos accepimus. Porro nobis hæc omnia Sebastianus ipse et Lupius exposuit. nos totam rei gestæ seriem his confirmatam litteris eidem Sebastiano recognoscendam ostendimus: cuius ille narrationis veritatem ac fidem suo rursus testimonio comprobauit. Quo etiam studiosius fecimus, vt hanc ad vos mitteremus epistolam, rati eò vobis gratiorem futuram, quò certiora perferret. Quod reliquum est, vestris omnium sacrificijs, precibusque, nos etiam atque etiam Domino commendari percipimus. Olisipone. v. Idus Decemb. MDLXXI.

F I N I S.

